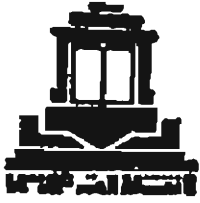

خاکستر و الماس

نوشته: یرژی آندره یوسکی

ترجمه: هوشنگ طاهری

«۳۳۹»

خاکستر و الماس

نوشته

یرژی آندره یوسکی

ترجمه

هوشنگ طاهری

- خاکستر و العاس
- نوشته: برژی آندره یوسکی
- ترجمه هوشنگ طاهری
- چاپ اول: پائیز ۱۳۶۸
- تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه
- ناشر: انتشارات توس — خیابان انقلاب — اول خیابان دانشگاه تلفن ۶۶۱۰۰۷
- حروفچینی: شرکت گیتی خودکار حروفچینی رضا تلفن ۸۹۰۸۷۷
- لیتوگرافی: قاسملو، ۳۰۴۲۸۴
- چاپ: حیدری

ترجمہ کتاب را

با احترام و فروتنی بسیار

به دوستان گرانمایه ام

دکتر زهرا خانلری (کیا)

و دکتر پرویز ناتل خانلری

تقدیم می کنم

ه . ط

درباره نویسنده

یرژی آندره یوسکی^۱، برجسته ترین نویسنده معاصر لهستان، در نوزدهم اوت سال ۱۹۰۹ در ورشو به دنیا آمد و تا به امروز در همان شهر زندگی می کند.

در دهه سی فعالیت ادبی خود را آغاز کرد. نخستین مجموعه داستان هایش با نام «راه های گریزناپذیر» در سال ۱۹۳۶ و نخستین رمانش به نام «نظم قلب» در سال ۱۹۳۸ منتشر شدند و به سرعت او را به شهرت رساندند. دیگر آثار او در زمان جنگ نوشته شدند؛ داستان هایی که اکثراً به مسئله اشغال لهستان توسط نیروهای آلمان نازی می پردازند و در سال ۱۹۴۶ در مجموعه ای به نام «نب» به چاپ رسیدند.

آندره یوسکی «خاکستر و الماس» را در ۱۹۴۸ نوشت که شهرتی جهانی برایش به ارمغان آورد و ساختن فیلمی از روی آن توسط «آندره یی وایدا»، کارگردان بزرگ سینمای مدرن لهستان، بر شهرت و محبوبیت او افزود.

آثار بعدی آندره یوسکی عبارتند از «مرثیه خوانی بزرگ سر کاغذی» در ۱۹۵۵، «ظلمت دنیا را می پوشاند» در ۱۹۵۷، «سوویتو و نیکل ریدا» در ۱۹۵۶، «برامی رایو» در ۱۹۶۰ و چند اثر دیگر...

1- Jerzy Andrzejewski.

در تحلیلی که از آثارش به عمل آورده‌اند او را نویسنده‌ای اخلاق‌گرا نامیده‌اند که به تصویر کشیدن رفتارهای متعارض شخصیت‌ها به هنگام برخورد با مسایل گوناگون از ویژگی‌های کار اوست.

آندره یوسکی در اکثر آثارش و از جمله در «خاکستر و الماس» که برجسته‌ترین اثر ادبی لهستان پس از جنگ جهانی دوم به شمار می‌رود، به توصیف انسان گناهکار در مبارزه با خویشتن خویش می‌پردازد.

ماجرای «خاکستر و الماس» در لهستان اوایل سال ۱۹۴۵ می‌گذرد. فاشیست‌ها شکست خورده و رانده شده‌اند اما شرایط سیاسی جامعه هنوز ناپایدار است و هر گروهی در پی آن است که حکومت را به دست آورد.

برای کمونیست‌ها راه‌حل نهایی به طور کلی در مبارزه طبقاتی خلاصه می‌شود و برای هرج و مرج طلبان در ترور و ایجاد وحشت. قهرمان داستان، دانشجویی است به نام چلمیکی که در سرنوشت او، تراژدی انسان‌هایی منعکس می‌گردد که در مبارزه بی‌امان با اشغالگران فاشیست پیروز شده‌اند اما سرگشته‌اند و راه به بی‌راهه دارند.

این اثر سرگذشت انسان شکننده عصر ما است که در مبارزه قدرت‌های سیاسی گرفتار آمده است و راه گریزی ندارد.

«و هر بار چون مشعلی فروزان
از درون خویش شعله می‌کشی
و آن دم که می‌سوزی، می‌پرسی
آیا به آزادی بزرگتری دست خواهی یافت؟
یا آنچه را که از آن توست
به ننگ خواهی آلود؟
آیا فقط خاکستر و غباری برجای می‌ماند
که با وزش بادی محو می‌شود؟
یا در قعر خاکستر
الماسی درخشان
خبر از صبح پیروزی ابدی خواهد داد؟»

س. نوروید
«در پس پرده‌ها»

فصل اول

همین که پودگورسکی متوجه شد که زن به طرف پُل روی رودخانه می‌رود، اتومبیل را به سمت پیاده‌رو هدایت کرد و پا را محکم روی ترمز فشار داد. دوسرباز جوان مسلسل به دست که عقب اتومبیل نشسته بودند، با عجله خود را جمع و جور کردند.

«شچوکا»، دبیر کمیته ایالتی که کنار پودگورسکی نشسته بود، سرش را بلند کرد و به آرامی پلک‌های خسته و متورمش را از هم گشود.

«چیزی خراب شده؟»

«نه، رفیق. الآن برمی‌گردم»

بی آن که موتور را خاموش کند از جیب پایین پرید و با چکمه‌های نعل‌دارش از روی سنگفرش پیاده‌رو به دنبال زن تا نزدیکی پُل رفت.

پیاده‌رو که در این قسمت خیابان در نتیجه ضربات توپخانه آسیب دیده بود، هنوز تعمیر نشده بود و زن ناچار بود از کنار خیابان عبور کند. زن آهسته و آرام در حالی که سرش را پایین انداخته بود و شانه‌هایش کمی به جلو خم بود، راه می‌رفت. کیف انباشته و بزرگی را با دست چپش حمل می‌کرد.

صدا زد: «خانم آلیسیا!»

خانم کوسکا غرق در افکار خود بود؛ همین که رویش را برگرداند، متوجه مرد جوانی شد که چکمه به پا داشت و شلوار نظامی پوشیده بود و زیر

گیت چرمی یقه‌بازش پولوور سیاهی به تن کرده بود. در نخستین نگاه نتوانست دستیار سابق شوهرش را بشناسد.

اما پودگورسکی عجله داشت و از این دیدار نامنتظره آنقدر خوشحال شده بود که متوجه تردید در چشمان خانم آلیسیا نشد.

«روز بخیر»

دست او را بوسید: «چه خوب شد که من از داخل اتومبیل متوجه

شما شدم...»

زن، تازه او را از صدای گرفته و نحوه کج گرفتن سر بزرگش که در اطراف شقیقه‌هایش بسیار باریک بود، شناخت. ظاهراً چند روزی اصلاح نکرده بود و ریش تیره‌رنگش چهره لاغرش را پوشانده بود.

زن کیف سنگین خود را زمین گذاشت و لبخندی دوستانه زد. گیسوانی خاکستری داشت و بر پیشانی‌اش چین و چروک‌هایی دیده می‌شد. چشمانش بسیار خسته به نظر می‌رسید اما لبخندش هنوز جوان بود.

«اوه، شماید، آقای فرایک؟ حالتان چطور است؟»

«حال من؟ عالی است.»

پودگورسکی را آخرین بار چند ماه پیش دیده بود، در زمستان، هنگامی که جبهه جنگ به سرعت تا اُستروویچ گسترش پیدا کرده بود. پودگورسکی یکشب مثل همیشه با عجله سری به او زده بود. در دوران اشغال نیز وقتی در خفا زندگی می‌کرد، چندبار به سراغش آمده بود. از آن زمستان تا کنون دیگر او را ندیده بود و نمی‌دانست که او به اُستروویچ بازگشته و دبیر کمیته محلی حزب شده است. با وجود شور و نشاطش به نظر خسته و تکیده می‌آمد.

«آقای فرایک، مثل این که حالتان خوب نیست؟»

مرد با بی‌اعتنایی سرش را تکان داد. صدای موتور جیپسی که در آن نزدیکی بود به گوش می‌رسید. ناگهان دوبار صدای بوق بلند شد.

«مثل این که برای شماست؟»

پودگورسکی سرش را برگرداند. شچوکا با تنه بزرگ و سنگینش از جیب به بیرون خم شده بود و دست تکان می داد.

یکی از سربازان با مسلسل دستی اش کنار اتومبیل ایستاده بود. مرد فریاد کرد: «الآن می آیم!» و با خانم کوسکا شروع به حرف زدن کرد. «ما عجله داریم. در کارخانه سیمان «بیالا» منتظر ما هستند. باید در اجتماع کارگران این کارخانه سخنرانی کنیم. اما باید قبلاً از شما سؤالی می کردم. به همین علت هم از اتومبیل پیاده شدم... شوهرتان واقعاً برگشته؟ راست می گویند؟»

زن سرش را تکان داد.

«کی؟»

«پریروز»

پودگورسکی خوشحال شد.

«حالش چطور است؟ سالم و سرحال است؟ خیلی خسته شده؟ چه

احساسی دارد؟»

پیش از آن که زن پاسخ بدهد، دوباره صدای بوق بلند شد. پودگورسکی به ساعتش نگاه کرد. ساعت هفده و بیست دقیقه بود. قرار گردهمایی برای ساعت هفده پیش بینی شده بود.

«باید مرا ببخشید، حق دارد عجله کند...» رویش را به سوی

شچوکا برگرداند و گفت: «آدم!» و بعد دوباره به طرف خانم کوسکا برگشت. «اگر اجازه فرمایید امشب دوباره سری به شما می زنم. حداقل تا دو ساعت دیگر. اشکالی ندارد؟»

دست زن را به طرف لب هایش برد و با محبت گفت: «خیلی

خوشحالم که شوهرتان دوباره برگشته.»

شچوکا بی آن که اعتراضی به پودگورسکی بکند فقط ساعتش را مقابل صورت او گرفت. پودگورسکی با شدت گاز داد. پس از چند لحظه گفت: «معذرت می خواهم ولی برای من خیلی مهم بود. حداکثر تا یک ربع

دیگر می‌رسیم».

شچوکا دست‌های سنگین خود را روی زانوهایش گذاشت و با پلک‌های افتاده، با دقت به جاده که از زیر چرخ‌های اتومبیل می‌گذشت خیره شد. آن‌ها از جاده فرعی استروویچ گذشتند و با وجود دست‌اندازهای زیاد توانستند سرعتشان را حفظ کنند.

در دو طرف سربالایی جاده، خانه‌های کوچک و محقری که اغلب یک طبقه بودند دیده می‌شدند که آثار جنگ از آن‌ها به چشم می‌خورد. تقریباً همه دیوارها در نتیجه شلیک توپخانه ویران شده بودند. این جا و آن جا، سقف‌های سفالی سوخته شده منازل فرو ریخته بودند و نگاه رهگذران به انبارهای ویران شده زیر سقف‌ها جلب می‌شد؛ بسیاری از پنجره‌ها را با مقوا یا چوب پوشانده بودند و برخی دیگر بدون شیشه و چهارچوب، میان دیوارهای ویران دیده می‌شدند. در بعضی از نقاط، دیواره‌های ویران شده سر از انبوه آوار خاکستری رنگ بیرون کشیده بودند. این قسمت از شهر خاموش و خالی از سکنه بود. هیچ رهگذری دیده نمی‌شد. فقط زنی پیر، کوچک و خمیده، چرخ دستی سیمانی‌اش را که انباشته از سیب‌زمینی بود، به دنبال خود می‌کشید. این جا و آن جا، شاخه‌های قطع شده درختان خشک افاقا روی هم ریخته شده بود.

شچوکا پرسید: «خانمی که با او صحبت کردید کی بود؟»

پودگورسکی به داخل خیابانی پیچید. کامیونی با پوشش برزنتی از روبه‌رو پیش می‌آمد.

پاسخ داد: «خانم کوسکا» و در حالی که از کنار کامیون

می‌گذشت ادامه داد: «همسر قاضی دادگاه است»

«قاضی استروویچ؟»

«بله. می‌شناسیدش؟»

«نه. مواظب باشید!»

وارد میدان بازار شدند که انباشته از جمعیت بود. انبوه مردم

غیرنظامی، سربازان لهستانی و سربازان ارتش سرخ درهم می‌لولیدند. در این میدان عریض، در میان دکه‌های موقتی که در آن برپا کرده بودند و در اطراف تریبونی که با رنگ سفید و سرخ نقاشی شده بود و چند روز قبل، در اول ماه مه، در کنار آن تظاهراتی صورت گرفته بود، اتومبیل‌های نظامی و تانک‌های ویژه حمل بنزین صف کشیده بودند.

با آن که جبهه جنگ در ماه ژانویه از این مناطق دور شده و به صدها کیلومتر دورتر به غرب انتقال یافته بود، با وجود این فضای شهر هنوز حال و هوای جبهه را داشت.

در پس زمینه و برآخترین بازمانده آسمان، هاله سیاه خانه‌های سوخته نقش بسته بود. برکف خیابان‌ها هنوز تکه پاره‌های سرخ رنگ پلاکات‌ها دیده می‌شد. صدای مردانه‌ای از بلندگو طنین انداخت و سراسر میدان را پر کرد: «دیروز، چهارم ماه مه، ساعت شش صبح در مقرر فرماندهی مارشال مونتگمری قرارداد تسلیم امضا شد...»

پودگورسکی ناچار بود آهسته‌تر براند. مرتب بوق می‌زد و اتومبیل را به سختی از میان جمعیت پیش می‌راند.

صدای گوینده به نحوی گویا از بالا طنین می‌افکند: «تمام واحدهای ارتش آلمان در شمال غربی آلمان، هلند، دانمارک، هلنگولند و شمال جزایر فریز و همچنین تمام کشتی‌های جنگی که در این نواحی هستند، سلاح‌های خود را به زمین می‌گذارند و بی‌قید و شرط تسلیم می‌شوند. روز یکشنبه از ساعت هشت صبح تمام فعل و انفعالات جنگی قطع می‌شود.» انبوه جمعیت که زیر بلندگوها اجتماع کرده بودند در سکوت به این اخبار گوش می‌دادند. گروه کثیری نیز در پیاده‌روها ایستاده بودند. گوینده صدایش را کمی بلندتر کرد:

«این آغاز تسلیم نهایی و بدون قید و شرط آلمان است.»

پودگورسکی نگاهی به همراهانش انداخت.

شچوکا گفت: «ادامه بدهید.»

وقتی از کنار کمیته حزب که برفراز آن پرچم سرخی در اهتزاز بود گذشتند، نگهبان آن برای پودگورسکی دست تکان داد که نگاه دارد. شچوکا گفت: «ادامه بدهید، ادامه بدهید، وقت نداریم» پودگورسکی به اشاره دست به نگهبان فهماند که فوق العاده عجله دارند. به زودی از میان انبوه جمعیت گذشتند و وارد اولین خیابان شدند. «رفیق شچوکا، متوجه چهره کسانی که به اخبار گوش می‌دادند، شدید؟»

شچوکا سرش را تکان داد.

«هیچ اثری از خوشحالی در آنها دیده نمی‌شد، متوجه شدید؟»

«مدتهاست که انتظارش را کشیده‌اند»

«فکر می‌کنید علتش فقط همین است؟»

شچوکا به جاده خیره شده بود، در پاسخ گفت: «البته فقط این

نیست»

به ساعتش نگاه کرد.

«ده دقیقه دیگر می‌رسیم؟»

«باید برسیم. خیلی دور نیست.»

بار دیگر از جاده‌های خالی و ویران گذشتند.

شچوکا پرسید: «این آقای کویسکی کی است؟ پیش از جنگ او را

می‌شناختید؟»

«بله، رئیس من بود. من دو سال در دادگستری این جا تحت ریاست

او خدمت کرده‌ام، تا این که جنگ شروع شد. مرد واقعاً شریف و خوبی

است. چند روزی است که از اردوگاه کار اجباری برگشته است»

«آوشویتس؟»

«گروس - روزن»

شچوکا گوش‌هایش را تیز کرد.

«در گروس - روزن بوده؟»

«بله، چهارسال»

اینک پودگورسکی به یاد آورد که شچوکا نیز که در خلال چند سال اخیر به چند اردوگاه برده شده بود، در گروس - روزن هم بوده است.

«مثل اینکه شما هم در گروس - روزن بودید؟»

«بله، ولی نه تا آخر. در اولین جابه جایی موفق به فرار شدم. این

ماجرا مربوط می شود به ماه فوریه»

«پس حتماً او را دیده اید؟»

«فکر نمی کنم. راستی چه شکل و قیافه ای دارد؟»

«تقریباً درشت قامت، با شانه های پهن و موهای طلایی تیره»

شچوکا مدتی به فکر فرو رفت.

«به یادم نمی آید. قاضی دادگاه اُستروویچ؟»

پودگورسکی سخنش را قطع کرد و گفت: «صبر کنید. طبعاً شما

نمی توانستید او را با نام حقیقی اش بشناسید، چون او با نام مستعار توقیف

شده بود»

«که اینطور»

«ولی اسم مستعارش چی بود؟ من که یادم بود؟»

بیهوده در حافظه اش به جست و جو پرداخت، سرانجام سرش را تکان

داد و گفت: «هر چه فکر می کنم یادم نمی آید...»

«کجا توقیفش کردند؟ در اُستروویچ؟»

«نه. در ورشو. در زمستان ۱۹۴۰. پس از اولین موج عظیم

توقیف ها، ناچار بود این جا را ترک کند»

«با او همکاری می کردید؟»

«اوایل بله. بعدها موفق شدم با دوستان خودمان تماس بگیرم»

شچوکا زیر لب گفت: «مراقب باشید؟»

پودگورسکی خندید.

«خیالتان راحت باشد. من این جاده ها را مثل کف دست هایم

می‌شناسم»

پنل رودخانه در محل ورود به خیابان ویران شده بود و راه فرعی از جادهٔ پر پیچ و خم و باریکی از درون مزارع می‌گذشت. جیب با آن که برای جاده‌های بیابانی ساخته شده بود به سختی از میان دست‌اندازها عبور می‌کرد. جاده در جایی تنگ‌تر شد. درختچه‌های توسعه دیواره‌ای ایجاد کرده بودند که ارتفاعشان تا سقف اتومبیل می‌رسید. پودگورسکی شاخهٔ پیش‌آمده‌ای را که انباشته بود از برگ‌های ریز چسبنده کنار زد و در این حال چند برگ به دستش چسبید. در حالی که برگها را به شچوکا نشان می‌داد گفت: «بهار هم رسید».

جاده پیچ‌تنگ و دشواری داشت و پس از پیچ ناگهان از دیواره‌های تنگ رها می‌شد و به مسیری باز می‌رسید و بعد به چمن‌زار انبوه و رودخانه‌ای می‌رسید که روی آن پل چوبی موقتی ساخته بودند. در فاصله‌ای نه چندان دور از پل، جمعیت انبوهی گردهم آمده بودند.

شچوکا کمی خم شد.

«آنجا چه خبر است؟»

پودگورسکی همین که از خم پیچ گذشته بود متوجه ازدحام جمعیت شده بود. بیست نفری می‌شدند. حتی میان آنها متوجه چند نفر از افراد گارد ملی هم شده بود. چند قدم دورتر، درست وسط چمن‌ها، اتومبیل واژگونی دیده می‌شد؛ یک جیب امریکایی بود.

ظاهراً جمعیت متوجه ورود آنها شده بود زیرا دو نفر از افراد گارد ملی از گروه جدا شدند و به طرف اتومبیل آمدند و به آن علامت دادند. یکی از افراد گارد ملی که عقب اتومبیل نشسته بود سرش را به طرف پودگورسکی خم کرد و گفت: «برویچه‌های اُستروویچ هستند».

«بله»

در این حال بقیه جمعیت نیز به طرف آنها حرکت کرد و

پودگورسکی میان آنها چند نفر از کارگران بیالا را تشخیص داد. وقتی اتومبیل ایستاد، از هر طرف افراد آن را احاطه کردند. پودگورسکی هنوز پیاده نشده بود که کارگری به زحمت خودش را به او رساند؛ کارگری بود از گروه پارتیزانی «آرمیا لودووا». او را می‌شناخت.

«می‌دانی چه اتفاقی افتاده؟»

پودگورسکی به چهره یک‌یک کسانی که دور اتومبیل را گرفته بودند، نگرست. چهره‌هایشان جدی و گرفته بود.

آهسته گفت: «نه، چه اتفاقی افتاده؟»

کارگری که موهای خاکستری داشت و عقب ایستاده بود گفت: «دو نفر از رفقای ما را کشته‌اند. قضیه این است»

رنگ از چهره پودگورسکی پرید.

«چه کسانی را؟»

«اسمولارسکی و گوالیک را»

شچوکا به زحمت توانست هیکل درشت خود را از اتومبیل بیرون بکشد و کنار پودگورسکی بایستد. چون می‌لنگید ناچار بود به عصا تکیه کند. پودگورسکی نگاهی به او انداخت.

«شنیدید چه گفتند؟»

شچوکا سر تکان داد.

کسی که کنارشان ایستاده بود گفت: «رفیق، شما زمان ناخوشایندی به این جا رسیدید»

شچوکا پرسید: «کی اتفاق افتاد؟»

یکی از افراد گارد ملی نزدیک تر آمد.

تقریباً یک ساعت قبل. کارگرانی که سرگرم ساختن پل بودند صدای تیر را شنیدند و به سرعت خودشان را به محل رساندند.

اما دیر شده بود...

«مجرمین را دستگیر کردند؟»

«تا به حال نه»

شچوکا سرش را تکان داد و گفت: «به زودی دستگیرشان می‌کنید.

این اتفاق کجا افتاد؟ این جا؟»

«در جاده فرعی. آن‌ها در آن‌جا منتظر بودند. چند نوع مسلسل

همراهشان بود. اتومبیل بدون فرمان حرکت کرد و بعد چیه شد...»

از مأموران امنیتی کسی این‌جا نیست؟»

«به زودی می‌رسند. خبرشان کرده‌ایم»

چند لحظه‌ای سکوت برقرار شد. شچوکا که محکم به عضایش تکیه

داده بود، به زمین نگاه می‌کرد. چکاوک‌ها در پهنه آسمان چهچه سرداده بودند.

شچوکا سکوت را شکست: «برویم پیش آن‌ها»

در حالی که می‌لنگید به راه افتاد و پودگورسکی او را دنبال کرد.

کسانی که آن‌جا بودند راه باز کردند و دنبالش رفتند. جیب واژگون شده چندمتر دورتر دیده می‌شد. چمن پر پشت و انبوه بود و بلندی علف‌ها تقریباً تا زانو می‌رسید.

شچوکا زیر لب گفت: «علف‌های خوبی است»

کشته شده‌ها به پشت و نزدیک یکدیگر به فاصله کمی از ماشین

روی زمین افتاده بودند. بدن‌های شق و رق آن‌ها در انبوه چمن‌ها با آن

چشم‌های شیشه‌ای خیره مانده به آسمان به نظر غیرطبیعی می‌آمد، و در لباس

خون‌آلوده کارشان، به عروسک بیشتر از انسان‌هایی که تا ساعتی قبل زنده

بودند، شباهت داشتند.

پودگورسکی هر دو نفر آن‌ها را می‌شناخت اما هیأت زنده‌ها با

آنچه اکنون در اینجا افتاده بود، هیچ شباهتی نداشت. پروانه‌های سفید—

رنگ روی صورت‌های بی‌جان آن‌ها در پرواز بودند. شچوکا مدتی از زیر

پلک‌های افتاده‌اش به مرده‌ها نگاه کرد و سرانجام با تکیه بیشتر روی

عصایش، با دست اولین مرده را نشان داد و گفت: «کیه؟»
 گلوی پودگورسکی خشک شده بود. آب دهانش را فرو داد.
 «سمولارسکی، عضو کادر رهبری اتحادیه کارگری، یک رفیق
 قدیمی است، او دو پسرش را از دست داده بود. یکی را در سال سی و نه و
 دیگری را سال چهل و چهار. همین جا تیربارانش کردند...»
 آرام و شمرده حرف می‌زد. مثل آدمی که در یک اتاق با حضور مرده
 حرف می‌زند. شچوکا در سکوت گوش می‌داد.

«و این یکی؟»

«گوالیک. پسر جوانی که از بیست سالگیش خیلی نگذشته...»
 یکی از میان جمعیت گفت: «بیست و یک».
 پودگورسکی به چهره بی حرکت مرده خیره ماند.
 «تازه چند هفته بود که از کار اجباری در آلمان بازگشته بود.»
 شچوکا قدمی جلوتر آمد و در حالی که با هر دو دست به عصا تکیه
 داده بود، روی صورت هر دو مرده خم شد.
 به پرواز شاپرک‌ها خیره ماند. پس از لحظه‌ای سر بلند کرد. با
 صدایی آرام به پودگورسکی گفت: «این برنامه برای ما چیده شده بود»
 پودگورسکی دچار رعشه شد.
 «واقعاً این طور فکر می‌کنید؟»

«مطمئنم»

پودگورسکی از فشاری که ناخن‌هایش به کف دستش وارد آورده
 بود، احساس دردی عمیق کرد و تازه متوجه شد از زمانی که از جیب پیاده
 شده بود دست‌هایش را مشت کرده است.

وقتی انگشت‌هایش را باز کرد، چند برگ تومسه از دستش بر زمین

افتاد.

اول خواست خم شود و برگ‌ها را مثل چیزی قیمتی جمع کند اما به
 موقع برخورد مسلط شد. احساس کرد که دست‌هایش عرق کرده و با شلوارش

خشک کرد. شچوکا رویش را از مرده‌ها برگرداند و زیر لب گفت: «برویم». چند نفر از کسانی که دورتادور ایستاده بودند با فاصله کمی او را دنبال کردند. صدای جیرجیر چکمه‌ها از روی سبزه‌ها به گوش می‌رسید. شچوکا از پودگورسکی که غرق در افکار خود بود پرسید: «خوب، چی فکر می‌کنی؟»

«من؟ دنبال کلمه‌هایش می‌گردم. موضوع کاملاً روشن است. اگر دیر نکرده بودیم، الآن...»

«الآن روی سبزه‌ها افتاده بودیم و آن‌ها زنده بودند... خوب، این چیزها هم پیش می‌آید. ولی مهم نیست». و لنگ لنگان به راه خود ادامه داد. یکباره بدون هیچ دلیلی ایستاد. کسانی هم که دنبالش می‌آمدند، ایستادند. «رفیق پودگورسکی سرت را بالا نگهدار! تا وقتی آدم زنده است باید ادامه بدهد. همین مهم است!»

کارگری کوچک اندام و نحیف با چهره‌ای رنگ پریده و سالک‌دار به طرفشان پیش آمد.

«معذرت می‌خواهم رفقا...»

شچوکا، رویش را برگرداند.

«رفیق، شما خودتان خوب واردید. با سیاست سروکار دارید و در این مورد اطلاعات زیاد است... می‌خواستم سؤال کنم... البته همه ما می‌خواستیم سؤال کنیم...» به دوستان اشاره کرد که نزدیک‌تر می‌شدند و نیم دایره‌ای به دور آن‌ها درست می‌کردند «به ما بگویید تا کی باید اوضاع این‌جوری باشد؟»

شچوکا پلک‌های سنگینش را بالا برد و با چشم‌های ملتهب، مردانی را که احاطه‌اش کرده بودند تماشا کرد. نگاه‌های کنجکاویشان به او دوخته شده بود. لحظه‌ای به فکر فرو رفت و بعد با سر به مرده‌ها اشاره کرد: «منظورتان این دو نفر است؟»

«بله! تا کسی باید آدم‌هایی مثل این‌ها بمیرند! این‌ها اولین‌هایش نیستند»

شچوکا در پاسخ گفت: «آخرین‌هایش هم نخواهند بود! باعث وحشتان شده؟»

کارگر شانه‌هایش را بالا انداخت.

«باعث وحشت من؟ همه می‌خواهند زنده باشند. اما اینکه از این حادثه ترسیده باشیم؟»

«خوب، پس چی؟»

کارگر اول پاسخ نداد، مثل این بود که می‌خواست از حرکات چهره او به عمق حرف‌هایش پی ببرد.

ناگهان دستش را به سوی او دراز کرد و گفت: «رفیق، می‌فهمی شما چه می‌گویید! حق با شماست!»

شچوکا دستش را محکم فشرد.

«متأسفانه موقعیت چندان مناسبی نیست»

«می‌فهمیم»

نگاهش را به چشمان شچوکا دوخت و با قاطعیتی آرامش‌بخش گفت: «رفیق، خداوند شما را حفظ کند».

شچوکا مثل این که خواسته باشد پاسخش را بدهد شروع به سخن گفتن کرد اما بلافاصله دچار تردید شد و ساکت ماند.

پس از لحظه‌ای گفت: «از همه شما متشکرم. خداوند همه شما را حفظ کند»

شچوکا و پودگورسکی که انتظار ورود مأموران امنیتی را می‌کشیدند، قدم زنان به طرف «سیره نیاوا» به راه افتادند. رودخانه پهن نبود اما عمیق بود. سطح آب تقریباً هم‌سطح ساحل بود. غوکان وحشت‌زده، روی سبزه‌ها جست و خیز می‌کردند و در سکوت، صدای پریدن‌شان به آب شنیده می‌شد.

شچوکا در ساحل رودخانه ایستاده بود. چشم‌هایش را بست و دست

بزرگش را روی پیشانی کشید. پودگورسکی متوجهش شد: «خسته اید؟»
شچوکا طبق عادت قدیمی حرفش را با تکان دادن سر نفی کرد و
بلافاصله پلک‌هایش را از هم گشود.

ماهی بزرگی توجهش را به خود جلب کرده بود. ماهی با سرعت از
وسط رودخانه عبور می‌کرد و گهگاه از آب بیرون می‌جهید و دوباره به زیر آب
می‌رفت و دوایر بی شماری بر سطح آب می‌نشست.

پودگورسکی زیر لب گفت: «ماهی بزرگی است» بعد ناگهان
بشکنی زد: «بالاخره یادم افتاد که کوسکی را با چه اسمی توقیف کردند.
ریبیکی^۱... تمام مدت داشتم به این قضیه فکر می‌کردم»
شچوکا که در افکار خود غرق بود، در نخستین لحظه متوجه نشد که
صحبت از چه کسی است.

«کوسکی، کوسکی؟ آها! چطور شد به یاد او افتادید؟»

پودگورسکی با خنده گفت: «به وسیله ماهی»^۱
شچوکا لبخند زد.

«بله، معلوم است»

ناگهان به سرعت رویش را به طرف پودگورسکی برگرداند.

«صبر کنید... اسم مرد چی بود؟»

«ریبیکی!»

«اسم کوچکش؟»

پودگورسکی که به فکر فرورفته بود گفت: «لودویک؟ لئوئلد؟»

نه، چیز دیگری بود...»

«شاید لئون؟»

«درست است، لئون. یادم بود که با «ل» شروع می‌شد.

می‌شناختیدش؟»

۱- «ریبیکی» از کلمه «ریبا» می‌آید که در زبان لهستانی به معنی ماهی است. «م»

شچوکا دوباره رویش را به طرف رودخانه برگرداند.
«شخصاً نه. فکر می‌کنم در قسمت دیگری بود. فقط اسمش را شنیده

بودم»

ماهی دیگری، کوچک‌تر از اولی اما به اندازه کافی بزرگ، از آب
بیرون جست. شچوکا عصایش را بالا برد:
«ماهی‌های خوبی در «سیره نیاوا» دارید».

فصل دوم

منزل خانواده کوسکی در محله زیبایی، در کنار رودخانه «سیره نیاوا» واقع شده بود. این ناحیه جدید را که در منطقه ای زیبا و شاعرانه احداث کرده بودند، برخلاف شهر قدیمی که در سمت راست ساحل قرار داشت، اُستروویچ نو یا به زبان ساده تر شهرک جدید می نامیدند. و سرانجام همین نام آخری هم به صورت رسمی پذیرفته شد.

شهرک جدید که فاصله اش از بازار با پای پیاده حداکثر یک ربع ساعت بود، تا اندازه ای توسعه پیدا کرده بود. این شهرک چند سال پس از جنگ جهانی اول و زمانی که احداث بناهای تعاونی رایج شده بود، ایجاد گردید. در آن زمان نهادهای دولتی و خصوصی ساختن آپارتمان های ارزان قیمت را روی زمین های آن سوی ساحل «سیره نیاوا» برای اعضای خرید آغاز کردند. این بناها که شتابزده ساخته شده بودند به نظر زشت و بی قواره می آمدند و پیش از شروع جنگ جهانی دوم تا اندازه زیادی رنگ و روی خود را از دست داده و روبه ویرانی گذاشته بودند، ولی خوشبختانه این بناها نبودند که چهره شهرک را مشخص می کردند.

زمین هایی که به درد کارهای ساختمانی می خورد و به طور ناگهانی در آن سوی رودخانه کشف کرده بودند و به نام «سازره نیاوی» خوانده می شد و تا آن زمان تفرج گاه نوجوانانی بود که از مدرسه می گریختند، به سرعت روبه آبادانی گذاشت؛ پس از رفع بحران، فعالیت های ساختمانی

رشد گسترده‌تری یافت و فقط با آغاز جنگ جدید بود که مجدداً دستخوش رکود گردید.

در اُستروویچ نوعی چشم هم‌چشمی بین مردم رایج شده بود. هر کس برای خودش ارزش و اعتباری قایل بود به شهرک جدید نقل مکان می‌کرد. افراد متمکن اُستروویچ - تجار، کارخانه دارها، مأموران عالی‌رتبه و ثروتمندان صاحب مشاغل آزاد - یکی پس از دیگری به ساختن ویلاهایی در شهرک جدید مشغول شدند. هر کس هم که درآمد مناسبی داشت ولی قادر به خرید خانه‌ای نبود، باز به شهرک نقل مکان می‌کرد، زیرا دست کم می‌توانست در ویلاهای متعددی که آنجا ساخته بودند، آپارتمانی اجاره کند که البته گران‌تر از اجاره‌خانه در اُستروویچ بود اما وسایل و تزیینات مدرنی داشت و در محیطی واقع شده بود که به هیچ‌وجه با خیابان‌های زشت و خاک گرفته شهر قدیمی قابل قیاس نبود.

سازمان بیمه‌های اجتماعی، مدتی قبل از جنگ به ساختن بیمارستانی در این شهرک اقدام کرده بود. از پول‌های جمع‌آوری شده نیز قرار بود کلیسایی مدرن ساخته شود، با برنامه‌ریزی جهت صنعتی شدن حومه اُستروویچ. شهر دوران سعادت‌مندی را آغاز کرد.

در هر حال نشانه‌های کمی مبنی به تخریب زاغه‌های کنار جاده کارخانه سیمان به سوی «بیالا» وجود داشت و بعید به نظر می‌رسید که کارگرانی که در زیرزمین‌های مرطوب ناحیه تاریک شهر قدیمی واقع در پشت بازار کهنه زندگی می‌کردند، به زودی آن‌جا را ترک گویند.

در نتیجه شرایطی که ایجاد شده بود و متأسفانه هیچ کس قادر به پیش‌بینی آن نبود، روزی همین زاغه‌های ذکر شده، ناگهان دیگر پناهگاه زاغه‌نشینان نبود بلکه به صورت بخشی از اردوگاه کارگری درآمد که البته این مقوله به فصل دیگری مربوط می‌شود. خانواده کوسکی یک سال پیش از جنگ به شهرک آمدند. قبل از آن - یعنی در خلال سه سال گذشته که آنها پس از ترک ورشو در اُستروویچ زندگی می‌کردند - در مرکز شهر در خیابان

اسم و رسم دار «سوم ماه مه» سکونت داشتند. این محل در نزدیکی سربازخانه‌ای واقع بود که در آن، هنگ معروف «اولان» آستروویچ تمرکز داشت.

تغییر جا و رفتن به خانه جدید در زندگی آن‌ها که تا آن زمان خالی از هرگونه تحولی بود، تا اندازه‌ای حادثه مهمی محسوب می‌شد. ساختمان ویلا تمامی پس انداز آن‌ها را از زمانی که کوسکی هنوز به عنوان وکیل آزاد و بعدها — تا زمان انتصابش به عنوان قاضی ناحیه آستروویچ — به عنوان وکیل مشاور مؤسسه بزرگ و پر شعبه یک شرکت تعاونی خدمت کرده بود، بلعید. این تغییر جا دگرگونی خاصی در زندگی آن‌ها ایجاد نکرد جز آنکه راه خودش به اداره و راه فرزندانش به مدرسه دورتر شد. اما این حقیقت که آدم سقفی بالای سرش دارد که مالک آن است، باغچه‌ای دارد که خانم آلیسیا با عشق و علاقه وقت زیادی صرف نگهداریش می‌کند و سرانجام احساس امنیتی که معمولاً شرایطی از این دست ایجاد می‌کند — این همه حکایت از آن می‌کرد که ارزش‌ها و مبانی مستحکمی که زندگی این زوج بر مبنایش استوار بود، در این شرایط تا اندازه‌ای ارضا می‌شد. وقتی جنگ دوم آغاز شد، آنتونی کوسکی دیگر چندان جوان نبود. از چهل سال مسن‌تر نشان نمی‌داد اما در واقع نزدیک پنجاه سال داشت. توانایی‌های او فراتر از حد معمول بود و از آدم‌های خوشبختی محسوب می‌شد که سرنوشت درباره‌شان از هیچ چیز فروگذار نکرده است.

از کنار هیچ چیز بی‌توجه نمی‌گذشت و وقتی که مرد کامل و آزموده‌ای شد به حق نسبت به همه کسانی که در پی کسب پُست و مقام بودند و خود را در این کار زیرک می‌پنداشتند و راه خود را به اعتبار روابط خوبی که به هم زده بودند هموار می‌کردند، با دیده تحقیر می‌نگریست.

او مردی حراف، محکم و پی‌گیر بود و با اتکا بر همین خصوصیات، آهسته و مطمئن، مسیر زندگی را در جهت پیشرفت و اعتلا طی می‌کرد. در زندگیش اُفت و خیزهای ناگهانی و پیش‌بینی نشده‌ای بروز نکرده بود. از

دیگران یعنی از کسانی که با او زندگی و کار می‌کردند انتظار زیادی داشت، اما با همان معیارهای انتقادی سختی که دیگران را می‌سنجید، اعمال و رفتار خود را نیز تحلیل می‌کرد.

کسانی که او را به درستی نمی‌شناختند، فکر می‌کردند آدم سرد و عبوسی است. اما در همان نخستین آشنایی‌ها، حتی اگر نمی‌توانست در دل دیگران محبت ایجاد کند، (و این بی‌علاقگی به جلب محبت بیشتر در مورد آدم‌هایی بود که زندگی سخت و بی‌درخششی داشتند) معهدا در برانگیختن احترام طرف مقابل موفق بود.

کوسکی در آخرین دههٔ قرن گذشته در شهر کوچکی واقع در ایالت «کویا» - که خانوادهٔ بورژوازش از چندین نسل پیش در آنجا می‌زیستند - به دنیا آمد. در میان تعداد زیاد خواهران و برادران خود، جوان‌ترین آن‌ها بود و شاید مشاهدهٔ بزرگ‌ترها که کار در کارخانهٔ قند و زندگی خانوادگی برایشان همه چیز محسوب می‌شد سبب گردید که او هم به دنبال کاری برود. تقریباً در سنین نوجوانی، در سیزده سالگی بود که خانهٔ پدریش را، که عمارتی نمور و مخروبه بود و در پشت آن باغچه‌ای با کندوهای زنبور عسل وجود داشت، ترک کرد.

وقتی قرار شد دربارهٔ جوان‌ترین این هفت خواهر و برادر رشد یافته، یا در حال رشد تصمیم گرفته شود، کوسکی پیر که از چهل سال پیش تاکنون به انبارداری در یک کارخانهٔ قند اشتغال داشت، به یاد آورد که یکی از دوستان جوانش در ورشو، شغل پررونقی دارد. به کمک این آشنای قدیمی بود که آنتونی در یک روز زیبا در سال ۱۹۰۵ وارد پایتخت شد و به عنوان دستیار در یکی از فروشگاه‌های زنجیره‌ای مواد مصرفی به کار پرداخت.

شاید این اولین و آخرین باری بود که او از حمایت کسی برخوردار می‌شد. در ازای کاری که انجام می‌داد، زندگی‌اش را تأمین می‌کردند، سالی یک دست لباس و یک جفت کفش به او می‌دادند و علاوه بر آن یک

تخت خواب سفری نیز در یک اتاق محقر زیر شیروانی در خیابان «شمیل» که در نزدیکی ایستگاه قدیمی راه آهن وین بود، در اختیارش گذاشته بودند. او این اتاق را با سه نفر دیگر از کارمندان فروشگاه شریک بود. زندگی در شهر پرخرج ورشو چندان آسان نبود و او که از سوی هم اتاقی هایش به کار گرفته می شد ناچار بود در ساعت های اول صبح، وقتی که در زمستان هنوز هوا به شدت تاریک بود، از خواب برخیزد، کفش ها و لباس های آن ها را تمیز کند، از حیاط آب بیاورد و چای را آماده کند و وقتی دیگران سرگرم شستشو می شدند، اتاق را جارو بزند، جمع و جور کند و خودش را با عجله برای ساعت شش به خیابان «ویلکاس» که فروشگاه در آن بود برساند تا بتواند به موقع سرکارش حاضر باشد؛ فروشگاه‌هایی که با کار پادوئی در آن، همه قسمت ها و همه مکانیسم پیچیده آن را می شناخت: از راهروهای مربوط به پادوها تا مسئولان بخش خدمات.

سه بار در هفته پس از بسته شدن فروشگاه، تا ساعت بیست و سه در آنجا می ماند و بقیه روزها را حق داشت که زودتر برود تا بتواند در کلاس های شبانه مدرسه تجارت شرکت کند.

درس خواندن در چنین شرایطی چندان آسان نبود. هم اتاقی هایش، شب ها به او اجازه روشن کردن چراغ را نمی دادند؛ فقط روزهای شنبه امکان چنین کاری را داشت.

آقای ژوزف که مردی آرام بود و بیماری ریوی داشت، روزهای یکشنبه را نزد مادرش در «ماری مونت» می گذراند و دو آقای دیگر، ادموند و تنوس، دوستان دخترشان را با خود به اتاق می آوردند.

در مقابل اتاقکی که کوسکی در آن می زیست، پرده ای کثیف آویخته بودند و آنتونی می توانست در پس آن، گوش هایش را ببندد و با خیال راحت تا اواخر شب کتاب بخواند.

به این ترتیب سه سال از زندگی سپری شد. در این مدت فرا— گرفت که ارزش پول را بشناسد، برای وقت ارزش قایل شود و از عشق های

سطحی پیرهیزد.

پس از گذشت سه سال احساس می‌کرد به قدر کافی رشد کرده است تا بتواند در راهی که می‌خواهد گام بردارد و زندگی را آن‌گونه که آرزو داشت برای خودش بسازد.

وقتی آقای ژوزف بیچاره بدرود زندگی گفت، این شانس را آورد که به افتخار کارمندی نایل شود؛ اما پیشنهاد کارمندی را رد کرد؛ و همراه آن کار در فروشگاه و زندگی در اتاق زیر شیروانی را نیز رها کرد. با چند روبلی که پس‌انداز کرده بود اتاق ارزانی در ناحیه «وایکسل» نزد بیوه کارمندی اجاره کرد و چند ماهی شب و روز به درس خواندن پرداخت تا این که توانست امتحانات کلاس پنجم دبیرستان را نه با نمرات خوب ولی به هر حال با نمرات قابل قبولی بگذراند. پس از این موفقیت بود که تازه به فکر نوشتن نامه به مادرش افتاد. پدرش یک سال قبل مرده بود. مادرش برایش دعای خیر و ده روبل فرستاد. این نخستین و آخرین پولی بود که او از خانه پدرش دریافت کرد. گه گاه برایش مواد غذایی می‌فرستادند: عسل، نان خانگی و کره، با وجود این اغلب اوقات از گرسنگی رنج می‌برد.

جوانی گندذهن بود با دست‌های بسیار بلند و موهای زبر و خشن؛ اونیفورمش چروکیده و کوتاه بود. قادر نبود سر خود را گرم کند، نمی‌توانست با محبت باشد و نمی‌دانست چگونه از زندگی لذت ببرد. دوستی نداشت. درس خواندن برایش مشکل بود، اما اگر مطلبی را یاد می‌گرفت دیگر فراموشش نمی‌شد. چیزی به امتحانات دیپلم نداشت که مادرش مُرد. می‌توانست انتخاب کند: یا به سرعت برای شرکت در مراسم تدفین مادرش حرکت کند یا درس هندسه را — که برایش مشکلاتی فراهم کرده بود — مرور کند. درس هندسه را انتخاب کرد.

دیگر هرگز به شهر کوچک خود بازنگشت. نسبت به سرنوشت خواهر و برادرانش بی‌اعتنا بود. آن‌ها هم در این بین ازدواج کرده و صاحب فرزندان شده بودند و علاقه‌ای به دیدن او نداشتند.

او به راه خودش رفته بود و هر بار که به دوران کودکی و نوجوانی خود می‌اندیشید فقط به این علت بود که طول راهی را که سبب جدایی او از سال‌های دور گذشته می‌شد بسنجد. اتفاقاً همین فاصله بود که اعتقاد وی را به امکانات و آینده‌اش مستحکم و تأیید می‌کرد. در سال ششم دبیرستان بود که تصمیم گرفت وکیل دعاوی شود. با آن که به هنگام نام‌نویسی برای این رشته تحصیلی در دانشگاه کوچک‌ترین استعدادی نداشت، از این تصمیم خود منصرف نشد. حافظه‌اش متوسط و پرتلاش و بیانش بد بود.

اما از آن جایی که به معایب خود آگاه بود، تلاش بسیار کرد تا آن‌ها را برطرف سازد. پس از ده سال که همشاگردانش به شهرت رسیده و یا به مقامات بالای دولتی دست پیدا کرده بودند، کوسکی تصمیم گرفت برای خودش به عنوان وکیل، دفتری دست و پا کند و بعدها حتی به عنوان یک قاضی متبحر و مورد اعتماد جایی باز کند. ارزش موقعیتش را می‌دانست. جزو آدم‌های نادری بود که به علت مشکلات و کمبودهای شخصی یاد گرفته بود به ارزش‌های واقعی ارج بگذارد. شاید اگر کسانی همت و تلاش او را می‌داشتند، کارشان سرانجام در چنان شرایطی به سرخوردگی و حسادت می‌انجامید. اما کوسکی با سرخوردگی و حسادت بیگانه بود. در دوران تحصیل دانشگاهی با مشکلات مادی فراوانی دست به گریبان بود. گرفتن فوق‌دیپلم نیز بهبودی چندانی در وضعیتش ایجاد نکرد. دوران جنگ جهانی اول بود و دگرگونی‌هایی که نبردها به وجود آورده بود، در زندگی کوسکی تأثیرات زیادی از خود برجای نگذاشته بود. توانست اعتماد وکیل دعاوی معروفی را در ورشو به خود جلب کند و به عنوان همکار به وی نزدیک شود. سال‌های بعد را با بررسی و مطالعه پرونده‌ها و گشت و گذار در پیچ و خم راهروهای دادگستری سپری کرد تا زمانی که وی را به دنبال حمله به «کیف»، به خدمت فراخواندند.

در تمامی جبهه‌های جنگ شرکت کرد و در سرنوشت بسیاری از همقطارانی که تصادفاً با آن‌ها آشنا شده بود، شریک شد. کمی صدمه دید،

به درجهٔ گروهبانی ارتقا یافت و حتی به دریافت نشانی اگر چه نه پراهمیت مفتخر شد و پس از آن که در آغاز سال ۱۹۲۱ از خدمت ارتش مرخص شد، دوباره شغل سابقش را از سر گرفت.

این دوران کوتاه به زودی به دست فراموشی سپرده شد. رویدادهایی که بیشتر جنبهٔ شخصی داشتند موجب زدوده شدن این دوران از خاطره اش شده بود. سرانجام از کار موقت دست کشید و برای خود دفتر کوچک و مستقلی ایجاد کرد که البته همان قدر حادثه‌ای مهم به شمار می‌آمد که در زمان خودش، تصمیم به ترک کار تجارت.

وقتی سی و یک ساله شد تصمیم عاقلانه‌ای گرفت و با دوشیزه «آلیسیا اسکورو دینسکا» که دختری جوان از اهالی اوکراین بود و در اطراف بیلاچرکیف، جایی که والدینش، از اهالی لهستان شرقی، مزرعهٔ کوچکی داشتند و با آن‌ها زندگی می‌کرد، ازدواج کرد. دخترک پدرش را در جنگ از دست داده بود و مادرش نیز که در اردوگاه معاودین زندگی می‌کرد از مرض تیفوس درگذشت.

به این ترتیب بود که او بدون هیچ امکانی و کاملاً متکی به خود سر از ورشو درآورد. آلیسیا در ازدواج با وکیل دعاوی که تقریباً ده سال از او بزرگتر بود و چندان جذاب هم به نظر نمی‌آمد، احساس چندان خوبی نداشت. جهیزیه اش بدنی سالم، جذابیت با کرگی، درک و شعوری متوسط، اخلاق و خصلتی قابل تحمل و روحیه‌ای تسلیم‌پذیر بود که به آدم‌های ضعیف و موجوداتی که سرنوشت دربارشان کوتاه می‌کرده، امکان می‌دهد تا خود را با زندگی وفق دهند.

طبعاً در رؤیای آینده‌ای درخشان سیر می‌کرد اما به قرعهٔ متوسطی که به نامش خورده بود رضایت داده بود. باید پذیرفت که سال‌های بعدی زندگی، موجب سرخوردگی او نشد. زنی بود کدبانو و برای گرمی زندگی خانوادگی و استحکام آن مایهٔ بسیار می‌گذاشت؛ آنقدر که او را قادر می‌ساخت، در حالیکه سرشار از غم و شادی‌های روزمرهٔ زندگی بود، روح و

جشمش را از امید و آرزوهایی که در قلمرو امکاناتش نبودند، دور کند. گهگاهی با مشکلات مالی مواجه شده بود اما هیچگاه در نمانده بود. حتی تا زمان معینی، غم و غصه آن چنانی هم نداشت. شوهرش در عمل نشان داده بود که تا چه اندازه به او وابسته است و این وابستگی بیش از آن بود که وی تصور می‌کرد.

دو پسر سالم به دنیا آورده بود و هرگز به شوهرش خیانت نکرده بود. به هر حال همسر وکیل دادگستری بود و این موضوع از نظر اجتماعی موقعیت مناسبی محسوب می‌شد. خدمتکار، پالتوپوست و یک ویلای اختصاصی داشت... خوب بیش از این دیگر چه می‌شد آرزو کرد؟

اما اکنون تمامی این‌ها به گذشته تعلق داشت. هر اندازه که خانم آلیسیا در این چندماه اخیر راه همیشگی از شهر به شهرک را طی می‌کرد، بیشتر دستخوش احساس‌های متناقض و پیچیده می‌شد.

روزی پیش از بهار، که هوا آفتابی بود و نسیمی آرام و دل‌انگیز داشت روی پل ایستاد و ناگهان متوجه شد که مدتهاست دیگر مانند گذشته با آرامش خیال به سوی خانه نمی‌رود.

مدت زیادی نبود که در شهرک زندگی می‌کرد، شاید یکسال زودگذر. اما دوران پیش از فاجعه را هیچ‌گاه با تعداد ماه‌هایش نمی‌سنجند، بلکه آن‌را با معیار باید اندازه گرفت. دریغ و درد و چیزهایی که بعدها از دست می‌دهیم اندازه می‌گیرند.

بدین‌سان خانم آلیسیا نیز در چنین افکاری با شهرک پیوند خورده بود. در واقع پنج سال فرصت داشت تا بتواند آن دوران کوتاه پیش از جنگ را با ایجاد فضایی گرم در خانواده جبران کند. برنامه‌اش را طوری تنظیم کرده بود که فرار قاضی، با کوچ مردم لهستان از شهرک، همزمان و مطبق باشد.

خانم آلیسیا و خدمتکار قدیمی‌اش روزالیا، که از دوران اقامت در ورشو، همراهش بود، و پسر جوانش آلیکساندر، که مطمئناً به علت

خاطره‌های سرزمین پدریش، اوکراین نام کوچک روسی آلیک را به او داده بود، در آنجا باقی ماندند. این شکل از کوچک شدن و محدود شدن خانواده جا افتاد. پدر به دلایل امنیتی، پسر بزرگتر، آندره‌یی شانزده ساله را با خود به ورشو برده بود.

کوچ مردم به سرعت برق صورت گرفت. حداکثر سه ساعت وقت برای جمع‌آوری مایحتاج خود در اختیار داشتند. بدیهی است که تنها توانستند لوازم اولیه مورد لزوم خود را همراه ببرند.

هر بار که خانم آلیسیا به‌خانه باز می‌گشت، آن روز را به یاد می‌آورد. انگار آن روز پاییزی که ناچار شده بود ویلا را ترک کند، در همان محیط آشنا پنهان شده بود. آن روز هوا بارانی بود و مه غلیظ مرطوبی در تاریک روشن غروب سطح زمین را پوشانده بود. ویلاها به‌دستور آلمانی‌ها روشن شده بودند. از هر سو صدای همه‌سربازها و ژاندارم‌ها که سرگرم فعالیت بودند، به گوش می‌رسید. گروهی از مردم در گیر و دار صدهای درهمی که احاطه‌شان کرده بود، در نور خانه‌های روشنی که به تدریج خالی می‌شد و از درون مهی که رسوخ می‌کرد، در زیر سنگینی بار و بُنه‌ای که با خود حمل می‌کردند، ساکت و آرام به سوی رودخانه پیش می‌رفتند. آنجا، در تاریکی کامل، کودکی با صدای ظریفی گریه می‌کرد.

خانم آلیسیا ماه‌های اول را در خانه‌ای نزد آشنایانش سپری کرد. در همین جا بود که از بازداشت آنتونی باخبر شد.

آندره‌یی دیگر بازنگشت. در ورشو ساکن شده بود و پول درمی‌آورد. ظاهراً درس هم می‌خواند. بعد آنتونی به گروس — روزن برده شد. اما از آنجا که به دلایلی قابل درک نباید خودش را با نام اصلیش معرفی می‌کرد، خبر مستقیمی هم از او نمی‌رسید. گهگاهی به ندرت خبری از پدرش به آندره‌یی می‌رسید. کوسکی زنده بود. بعدها — زمان چندانی سپری نشده بود اما برای کسانی که وقت برایشان عذاب‌آور است، چنین احساسی دست داد که سالها گذشته است —، پس از آنکه در «اُستروویچ»^۱ ای ایجاد کردند،

آپارتمان یک یهودی را در اختیار خانم کوسکی گذاشتند؛ اینک فرصت داشت با آخرین پس اندازهای خود یک ماشین بافتنی بخرد و مخارج زندگی را از این راه تأمین کند. در آن زمان تقریباً رسم بر این بود که نفع کسی با ضرر دیگری همراه باشد. ثروت به بهای فقر توسعه می‌یافت و امتیازها بر بی‌عدالتی استوار بود و زندگی، حتی در شکل تصادفی‌اش، نامطمئن‌تر و شکننده‌تر از نی، بر روی جنازه‌های گمنام رشد می‌کرد. روزالیا هراز گاهی با بازاریابی‌هایش در روستاها، درآمد ناچیز ماشین بافتنی را بهبود می‌بخشید. بعدها وقتی ژاندارم‌ها کتکش زدند و زمانی طولانی بیمار شد، خانم آلیسیا شخصاً ناچار شد به کار بازاریابی تن در دهد. در این فاصله شهرک با شتاب به محله آلمانی‌ها بدل شد. زیباترین ویلاها نصیب صاحب‌منصبان محلی، افراد گِستاپو، ارتشی‌ها و کارمندان عالی‌رتبه شد. در خانه‌های دیگر، افراد غیرنظامی را که در نتیجه بمباران‌ها در آلمان بی‌خانمان شده بودند، سکنی دادند. عمارت‌های قدیمی تعاونی را که مرمت و احیا شده بود، در اختیار جوانان هیتلری گذاشتند. در دوران اشغال، خانم آلیسیا حتی یک بار هم به شهرک نرفت.

ماه‌های پاییز و بهار سپری شد. هر بهار، با همه دوری مرده‌بخش پایان جنگ بود، و وقتی سپری می‌شد، آدم‌های سرخورده با امید فراوان در انتظار بهار دیگری می‌نشستند.

چنین می‌نمود که برای همه آدم‌ها، در بحبوحه مصیبت‌های هولناک و در معرض نابودی دایمی بودن، از یک سرخوردگی به سرخوردگی دیگر رفتن راحت‌تر از نگرستن مستقیم به چهره واقعیت باشد.

آنتونی زنده بود اما اخبار مربوط به او کمتر و محدودتر شده بود. آلیک که در آغاز جنگ یازده ساله بود، به سن بلوغ رسیده بود. آندره‌یی که پایتخت او را به خود جذب کرده بود، چند هفته پس از شکست قیام ورشو،

تنها و درمانده وارد آپارتمان خانم آلیسیا شد. گذشت سالیان او را تغییر داده بود. به نظر خانم آلیسیا، پسرش به شکل شرم‌آوری بیگانه می‌نمود. تقریباً هیچگاه دربارهٔ خودش سخن نمی‌گفت و با چکمه‌های بلند، صورت تیره‌رنگ و لاغر و خندهٔ تمسخرآمیز و حرکاتی که به هیچوجه مناسب کاغذ دیواری‌های آبی و صورتی‌رنگ خانه نبود، دلهره و نگرانی آن دنیایی را با خود همراه آورد که سالها در آن زیسته بود و با آرزوها و پستی و بلندیهایش عمیقاً آشنا بود. مدت زیادی آنجا نماند. اوایل نوامبر وقتی موج تازهٔ توقیف‌ها و دستگیری‌ها به اُستروویچ رسید، آندره‌یی به جنگل‌های اطراف گریخت تا اینکه...
 جبههٔ جنگ به سرعت به شهر نزدیک می‌شد. وقتی آلمانی‌ها شروع به دفاع از «سیره‌نیوا» کردند، شهر دو روز و دو شب زیر آتش توپخانه قرار گرفت. در تاریک روشن صبح روز سوم وقتی توپ‌ها به حرکت درآمدند، ارتش سرخ از بیالا به سوی شهرک و از کنار رودخانه شروع به پیشروی کرد.

نخستین تانک‌های روسی نزدیک‌های ظهر به اُستروویچ رسید. خانم آلیسیا از زیرزمین بیرون آمد و یگراست به طرف شهرک به راه افتاد. شهر که آلمانی‌ها به هنگام فرار، آن را آتش زده بودند، در دود و آتش می‌سوخت.

بازار شهر، سربازخانه، زندان و خیابان «اوکروودووا» که مقر اصلی گشتاوپوبودنیزدر آتش می‌سوخت. در آن روز، آسمان صاف و درخشان و سرد بود. صدای خرد شدن یخ‌ها در زیر پا شنیده می‌شد. هیچکس در فکر خاموش کردن آتش نبود. آب وجود نداشت. با همهٔ این‌ها، تمامی اهالی به خیابان‌ها ریخته بودند. می‌گریستند. به مغازه‌ها هجوم می‌بردند و آن‌ها را غارت می‌کردند.

در مقابل یک مغازهٔ مشروب‌فروشی که شیشه‌ها و بطری‌هایش را شکسته بودند، جویبار آبی‌رنگ مایعات الکلی روان شده و جنازهٔ دو سرباز برهنهٔ آلمانی را خیس کرده بود. فریاد مست‌ها با شلیک مسلسل‌ها و تک تیراندازی‌ها درهم می‌آمیخت؛ در غرب و در سراسر افق مغرب، صدای

یک‌نواخت و خفه توپخانه شنیده می‌شد.

تصاویر مختلف این روز همانگونه روشن و واضح در پیش چشمان خانم آلیسیا نقش بست که خاطره‌هایش از آن روز پاییزی در چند سال قبل. اکثراً به یاد می‌آورد که هنگام رفتن به سوی پل «سیره‌نیاوا»، سربازان روسی مانع عبورش شده بودند. از رودخانه یخ بسته، نسیم سردی می‌وزید. در یک جاده صحرایی، تانک‌ها، خودروها، موتورسیکلت‌ها و توپ‌ها در حرکت بودند. سرانجام به کمک زبان روسی بی‌لهجه‌ای که حرف می‌زد موفق شد وارد شهرک شود. در غوغای هیولاهای متحرک آهنین، از تپه بالا رفت و شروع به دویدن کرد. برف زیر پاهایش صدا می‌داد. از دهان مردم بخار بیرون می‌زد. این‌جا و آن‌جا روی پیاده‌روها اسب‌های مرده افتاده بودند. سیم‌های خاردار پاره‌پاره شده بود و گودال‌های ضد تانک راه را برعبران می‌بست. در مقابل نخستین خانه‌ها، خرده شیشه‌ها زیر پا صدا می‌داد. ابرهای سفیدی در پهنه آسمان می‌گذشتند. در آن نزدیکی‌ها کسی با ساز دهنی سرود آهنگین سربازان را می‌نواخت. و بعد شب فرا رسید.

خانم آلیسیا دور ویلای خود را سنگربندی کرده بود، با وجود این نتوانست چشم برهم بگذارد. پنجره‌ها شیشه نداشت. و باد در پنجره‌های بسته و در همه اتاق‌ها زوزه می‌کشید. می‌ترسید چراغ‌ها را روشن کند.

سربازها دائماً بر در می‌کوفتند. فریاد و آوازه‌هایشان در تاریکی باقی می‌ماند. در طول شب، گهگاهی صدای تیراندازی، شب آشفته را می‌شکافت. هاله عظیمی از آتش برفراز اُستروویچ دیده می‌شد.

صدای پایان‌ناپذیر گلوله‌های توپ در عمق بی‌تحرکشان، شهر شعله‌ور را از بیخ و بن می‌لرزاند.

فصل سوم

بهار، زیباترین فصل سال فرا رسیده بود. سبزی سرزنده گیاهان در زیر چتر درختان پر شکوفه، در نگاه نخست، ویرانی های ناشی از جنگ را می پوشانند. اما خانم آلیسیا صدمه هایی را که به خانه اش خورده بود، می شناخت. چنان سرگرم ترمیم خسارت ها بود که گویی از بیماری پرستاری می کند. تمامی اجزای ساختمان که در گذشته مرتب و منظم بود، چنان از هم گسیخته بود که به نوسازی واقعی نیاز داشت. اما از آن جایی که برای این منظور پول کافی موجود نبود، فقط می شد به تعمیرات سطحی دست زد. در نخستین روزهای سرمای سخت، لوله های آب ترکیده بود. پولی نبود که بشود آن ها را به صورت کامل تعمیر کرد. دیوارهای سرد رطوبت را می مکیدند.

خرابی های کوچک بی شمار باید هر چه زودتر تعمیر می شدند. سقف خانه وضع درستی نداشت و دو اتاق بالایی به کل ویران شده بود. خانه ای که در گذشته مرتب و منظم بود، اینک با پنجره های پوشانده شده با تخته و سقف سوراخ سوراخ شده از ترکش خمپاره ها ترحم انسان را برمی انگیخت. خانم آلیسیا تمامی روزهایش را پشت ماشین بافتنی می گذراند اما با وجود آن که هر چه می بافت مورد نیاز بود، با پولی که از فروش آن ها به دست می آورد بازهم قادر به جبران خسارات نبود. گه گاهی چنان دستخوش خستگی مفرط می شد که توانائی آن را

نداشت، یا بدتر، میل آن را نداشت بر بی رغبتی خود چیره شود. اگر تا کنون فقط در شرایط نامناسب عصبی به سر می برد، اینک کارش به جایی رسیده بود که ناچار بود شب و روز در مقابل احساس تهدید دائمی مبارزه کند و این خود موجب پدید آمدن خلایبی در درونش شده بود.

گه گاه که دستخوش تنفر و انزجار شدیدی می شد، می کوشید در نهایت پریشانی و هیجان، با در نظر گرفتن تمام وظایف گوناگونی که برعهده داشت، خود را از این فلج روحی برهاند.

اما او آن قدر کار داشت که گه گاه در حین کار، دست هایش از خستگی آویزان می شدند. به هر صورت این سؤال مطرح بود که زندگی هایی از این دست پایانش به کجا می رسد؟ در واقع بدترین سال ها سپری شده بود. اما اینک، در آغاز روزهای نو، چنین می نمود که طی آن سال ها که موجب این همه ویرانی و خسارت شده و انسانها را این همه تحقیر و بیمار کرده بود، سال هایی که نیروی ویرانگرش فراتر از مرزهای هر رویدادی رفته بود و حتی آینده را نیز مسموم کرده بود، در تمام آن لحظه های سخت، او امید را از دست نداده بود.

مثل همیشه حیاط را دور زد و به در آشپزخانه کوفت. زنگ در ورودی درست کار نمی کرد. روزالیا با گوش سنگینش وقتی در جلویی را می زدند، معمولاً نمی شنید. خانم آلیسیا مدت ها تصمیم داشت برای در ورودی بدهد چند کلید درست کنند؛ فعلاً فقط دو کلید داشت که پسرها با خودشان می بردند. روزالیا پس از مدتی طولانی در را باز کرد. روزالیا زنی بود پُر قدرت و شصت ساله با صورتی پهن و برافروخته و چشم هایی ریز و موهایی صاف.

خانم آلیسیا پرسید: «کسی این جا نیامد؟»

این طور که معلوم شد خانم «استانیه ویچووا»، همسر سرگرد که با آقای کوسکی در دوران پیش از جنگ دوست بود و خانم آلیسیا را در گشت و گذارهای پنهانی اش همراهی می کرد، آن جا بوده است.

«چه ساعتی آمد؟»

روزالیا گفت: «تقریباً یک ساعت قبل، فوراً هم رفت. آقای قاضی مایل نبود ملاقاتش کند»

خانم آلیسیا دلگیر شد. اما احساس کرد لازم است برای رفتار همسرش بهانه‌ای بتراشد.

«خیلی خسته است و احتیاج به استراحت دارد. علتش فقط همین

است»

روزالیا شانه‌های تنومندش را بالا انداخت: «خوب معلوم است، می‌دانم طبیعی است که احتیاج به استراحت دارد».

خانم آلیسیا از راهرو گذشت. خالی و تاریک و بیگانه بود. روزالیا با عجله به دنبالش رفت.

«کس دیگری هم آمد؟»

«آقای فابیانسکی هم کامواها را آورد»

خانم آلیسیا خوشحال شد: «عجب؟ چه خوب. پس کجاست؟»

«رفت»

«آخ، روزالیا! من منظورم کامواها بود»

با دلگیری گفت: «کامواها؟ از کجا بدانم. آن‌ها را با خودش برد»

«چرا برد؟»

«گفت نمی‌تواند آن‌ها را این‌جا بگذارد چون خیلی به پول نقد

احتیاج دارد»

«خدای من، عجب آدم بی‌فکری است. من که همیشه به او پول

داده‌ام.»

«من هم به او گفتم که ما همیشه پولش را نقد داده‌ایم»

«بعدش چی گفت؟»

«گفت وقتی شما این‌جا نیستید، نمی‌تواند جنس را بگذارد و برود

چون خیلی به پولش احتیاج دارد»

خانم آلیسیا گرفته و دلگیر گفت: «آخ خدا، حالا کامواهای کلفت گیرمان می‌آید...»

«ضمناً گفت که کامواهای دیگری هم در منزل دارد که فقط کمی گران‌تر است. سه هزارتا»

خانم آلیسیا به فکر فرو رفت.

«خوب، پس ناچاریم گران‌ترها را بخریم. ولی باید عجله کنیم چون فردا ممکن است باز هم گران‌تر شود.»

«ممکن است. خودش گفت که مطمئناً گران‌تر می‌شود.»

فابیانسکی گفت: «عجب آدمی است!» و ناگهان مثل این که دستخوش هیجانی تب‌آلود شده باشد گفت: «روزالیا، تو باید همین الآن بروی پیش فابیانسکی.»

«باشد. بیرون باد می‌آید؟»

«اصلاً. هوای گرم و مطبوعی است. الآن پولش را بهت می‌دهم. بیا»

از راهرو وارد اتاق خواب شدند. پیش از جنگ اتاق خواب کوسکی‌ها در طبقه اول بود. اما چون سقف‌های بالا خراب شده بود ناچار بودند طبقه پایین بخوابند و ضمناً مبل‌های ناآشنایی هم که از آلمانی‌ها باقی مانده بود، در طبقه اول جا دهند.

این مبل‌ها مثل خاری در چشم‌های خانم آلیسیا بود. رئیس اداره کار که در گذشته خانه کوسکی را در اختیار داشت، به تبعیت از هیتلر و براساس نظم جدید، تمامی خانه را بنا بر سلیقه مشکوک خود تزئین کرده بود. از هر گوشه‌ای اشیاء ناآشنایی سرک می‌کشید. خانم آلیسیا که حتی جزئیات تزئین قبلی خانه را در ذهن خود داشت، نمی‌توانست به نظم جدید خو بگیرد.

همه وسایل را جمع کرده و اتاق‌ها را به شکلی که در تصورش بود چیده بود و برای این کار زحمت زیادی را متحمل شده بود ولی شور و شوقی در این کار نداشت. احساس گرمی که از خانه باید داشته باشد در آن نداشت. بارها پیش آمده بود که در آستانه در اتاق خواب از کاناپه لوکس و

بزرگ و راحتی های نرم و لوستر ظریفش یکه خورده بود. همه این ها آدم را به یاد اتاق های خواب کلیشه ای و راحت و کسل کننده هتل ها می انداخت. روزالیا در آستانه در توقف کرد.

«این پول کافی است؟»

خانم آلیسیا با تعجب پرسید: «چرا کافی نباشد؟»
 «ولی من دیروز برای اوراق قرضه یشمی رنگ جدید چهار هزارتا گرفتم...»

روزالیا با چشم های ریز و چپ خود نگاهش می کرد.
 «در این مورد چیزی نمی دانم. شما چیزی درباره اش به من نگفتید»
 «عجب، من دیروز ماجرا را برایت گفتم».
 پیرزن عمیقاً رنجیده بود.
 «آن قدرها هم کر نیستم که نشنوم شما چه می گوئید»
 خانم آلیسیا ابتدا خیال داشت روی حرفش بایستد ولی وقتی به روزالیا نگاه کرد، بهتر دید بحث را عوض کند.
 «خوب، شاید فراموش کرده ام»
 «به هر حال پول آنجاست.»

در قفسه را که در افکار خود قفسه آلمانی می نامید باز کرد و از لابلای ملافه هایی که مرتب و منظم روی هم چیده شده بود، کیف پول کهنه ای را که متعلق به پدرش بود و از سال ها پیش مخارج روزمره اش را در آن می گذاشت، بیرون کشید. با خودش فکر کرد، آه که این کیف پول چه سختی هایی را تحمل کرده است.

این کیف همراه عکس هایی تنها یاد گارهایی بود که از والدینش برایش باقی مانده بود. در آن را باز کرد و نگاهش در آن خیره ماند. کیف پول خالی بود. چند لحظه بی حرکت و لمس ایستاد. احساس کرد که قطره های عرق سرد دارد از پیشانی اش سرازیر می شود. یک بار دیگر در کیف به جستجو پرداخت. اثری نبود. آهسته با خودش گفت، آرام باش! به یاد آورد پولی را

که دیروز دریافت کرده بود چگونه پنهان کرده و امروز پیش از آن که روانه شهر شود از هشت اسکناس پانصد زلوتی^۱، یکی را برای مخارج جاری برداشته و بقیه را مجدداً سرجایش گذاشته بود. نه، ممکن نیست اشتباه کرده باشد. معهدنا برای اطمینان خاطر بیشتر، با دست‌هایی لرزان شروع به جست‌جو در ملاقه‌ها کرد و وقتی چیزی نیافت، مجدداً در قفسه به جست‌جو پرداخت.

روزالیا که به علت باز بودن در قفسه نمی‌توانست ببیند که خانم آلیسیا سرگرم چه کاری است، مضطرب شد.

«سرکار خانم، اگر قرار است که من بروم باید عجله کنم... الآن هوا تاریک می‌شود...»

آلیسیا با صدایی که غیرطبیعی بلند بود گفت: «الآن، الآن».

«برو خودت را آماده کن»

«پس پول چه می‌شود؟»

خانم آلیسیا دست‌هایش را روی شقیقه‌هایش فشار داد:

«آقای آندره‌بی در منزل است؟»

«چه ربطی به آقای آندره‌بی دارد؟»

«می‌خواهم بدانم منزل است یا نه.»

«بله هست. خیلی وقت نیست که آمده. چندتا مهمان دارد»

خانم آلیسیا به فکر فرو رفت.

«آلیک چطور؟»

«آلیک؟ او که هیچ وقت نیست. همین که شما از منزل رفتید، او

هم رفت»

برای لحظاتی سکوت برقرار شد.

روزالیا پرسید: «خوب، چکار باید بکنیم؟ حالا دیگر اصلاً نمی‌دانم

۱ زلوتی = واحد پول لهستان.

چکار کنم»

«من که گفتم برو لباست را بپوش. پول را بلافاصله برایت

می‌آورم»

سرانجام وقتی روزالیا دور شد، خانم آلیسیا در قفسه را بست. ولی هنوز چند قدمی دور نشده بود که مجدداً برگشت و تمام ملافه‌ها را بی‌نتیجه زیرورو کرد؛ دوباره قفسه را بست. ناگهان در آئینه بزرگی که در نزدیکی اش بود چشمش به چهره رنگ پریده و پیر شده‌اش افتاد و از دردی که چشمان سیاهش را پر کرده بود وحشت کرد. بی‌اختیار دست‌هایش را بالا برد و موهایش را منظم کرد. خانه چنان ساکت بود که گویی هیچ کس در آن نیست. از اتاق خواب که حالا به صورت دفتر کار آنتونی درآمده بود، صدایی بیرون نمی‌آمد. بیرون، در باغچه، پرندگان سرگرم جست و خیزهای شادمانه خود بودند.

رویش را برگرداند تا بازگردد اما نگاهش به عکس آلك که کنار نیمکت بود، خیره ماند. عکسی قدیمی بود؛ جوان امروز آن موقع سه ساله بود. با پیراهن تابستانی و شلوار کوتاه روی پله‌ها در آفتاب نشسته بود، میچ پایش را با دست راست گرفته بود و به شکلی کودکانه آن را می‌کشید. در آن زمان بچه فوق‌العاده شیرینی بود. موهای روشن و تابدار و صورت گردشیه فرشتگان بی‌گناه بود. بی‌اختیار به یادش آمد که آلك در همین اتاقی که اینک عکسش آنجاست، نخستین تراژدی بزرگش را گذرانده است. دیده بود که دو بچه لک‌لک از لانه خود به پایین افتاده بودند. ساعت‌ها سعی کرده بودند بچه گریبان را تسکین بدهند؛ شب‌ها حق‌حق کنان از خواب می‌پرید. مدت‌ها بعد نیز، در زمستان، بار دیگر صحبت از «بچه لک‌لک‌ها» به میان آمده بود. از آن زمان سال‌ها می‌گذشت و تازه چشم‌هایش را برهم گذاشته بود تا از ریزش قطرات سوزان اشک جلوگیری کند که در آغوش خالی خود، گرمی بدن کودک را با همان شور و شعف، با همان عشق و غم جانکاه که در آن زمان حس کرده بود، احساس کرد.

برخودش مسلط شد و فوراً اتاق را ترک گفت. روی پله‌ها بود که از اتاق آندره‌یی سروصداهایی به گوشش رسید. برای لحظه‌ای توقف کرد. همین که احساس کرد ممکن است روزالیا از ناپدید شدن پول چیزی حس کند، برترس خود فائق آمد.

تنها اتاق قابل زندگی در بالا، اتاق آک بود. از ماه مارس که آندره‌یی از جنگل بازگشته بود، هر دو برادر باهم در این اتاق زندگی می‌کردند.

صدای چند مرد جوان که درگیر بحثی بودند و چنین به نظر می‌رسید که با یکدیگر دعوا می‌کنند، شنیده می‌شد.

«ماکیک شروع کرد. به خاطر تو بود، احمق!»

«احمق خودتی!»

«آها... مواظب حرف زدنت باش!»

«اصلاً شماها از من چی می‌خواهید؟ از کجا بدانم؟»

همهمه‌ای صدای جوانک را درخود پیچید.

ناگهان صدای دیگری گفت: «ساکت بچه‌ها! اول کمی صدایتان

را پایین بیاورید. ما که تو جنگل نیستیم...»

خانم آلیسیا تازه متوجه شده بود که این صدای پسرش است. حالا

وقتی حرف می‌زد، سروصدا کاملاً آرام گرفته بود.

«... دوم این که در این جا هیچ کس به تنهایی مقصر نیست. همه ما

گناهکاریم چون همه جمع بودیم و مسأله را خراب کردیم...»

وقتی خانم آلیسیا به در کوفت، سکوت برقرار شد. پس از لحظه‌ای

صدای آرام آندره‌یی در حالی که بر آخرین هجای کلمه تأکید می‌کرد بلند

شد: «بفرما ببد!»

خیال نداشت داخل شود. می‌خواست پسرش را صدا بزند که ناگهان

او را در برابر در، مقابل خودش دید، مانند همیشه چکمه بلندش را به پا

داشت. یقه پیراهن کوتاهش باز بود. با قد کشیده، موهای طلایی و

استخوانبندی درشت شبیه پدرش بود. اتاق از دود سیگار تیره و تار بود. با تعجب از آستانه در دور شد و گفت: «آخ، تویی مادر، چندتا از دوستانم این جا هستند...»

با عجله حرفش را قطع کرد و گفت: «می‌دانم، می‌دانم. نمی‌خواستم مزاحم بشوم. فقط چندتا حرف داشتم، لطفاً ممکن است در را ببندی؟» دستور مادرش را انجام داد. «اتفاقی افتاده؟»

با دستپاچگی گفت: «خواهشی از تو داشتم. می‌خواهم برای ماشین بافتنی کاموا بخرم، می‌دانم...» «و به قدر کافی پول نداری؟»

صورتش سرخ شد اما پله‌ها آنقدر تاریک بود که آندره‌یی متوجهش نشد.

«آره، فعلاً که این طور پیش آمده. اگر توبه من...» «طبیعی است مادر، می‌فهمم. چقدر به تو گفتم که بالاخره باید دست از کار کردن بکشی. من که گفته‌ام پول دارم ولی تو هیچ وقت به حرفم گوش نمی‌کنی»

در حالی که سعی می‌کرد از پاسخ مستقیم خودداری کند گفت: «به زودی، به زودی. به محض این که پدر شروع به کار کرد...»

آندره‌یی با دلگیری سخنش را قطع کرد: «ای بابا، مگر پدر چقدر می‌تواند پول درآورد! ولی خوب هر طور میل توست. حالا بگو چقدر لازم داری، پنج هزارتا، ده هزارتا؟...»

زن وحشت زده نگاهش کرد.

«این همه نه، سه هزارتا...»

«فقط سه هزار؟ چیزی نیست. همین الان بهت می‌دهم.»

دست به جیب شلوارش برد و دسته ضخیمی از اسکناس‌های پانصد زلوتی را بیرون کشید و پول به دست نگاهی به مادرش انداخت: «واقعاً

بیشتر احتیاج نداری؟»

مقدار پولی که پسرش در اختیار داشت او را چنان غافلگیر کرده بود که سؤالش را نشنیده گرفت. می‌دانست که آندره‌یی کاروبار حسابی ندارد. علاوه بر این آن روزها شغلی که بشود هزاران هزار پول درآورد وجود نداشت. با اطمینان گفت: «پسرم، مطمئنی که همهٔ این پول‌ها مال خودت است؟»

با غرور لبخند زنان گفت: «چرا نباشد؟ راستی چرا نباشد؟»
اما همین که نگاه کنجکاوش با نگاه مادر تلاقی کرد، سرخ شد و چشم‌هایش را از او برگرداند:
«راستی فکر می‌کنی همهٔ این پول‌ها چقدر است؟ ظاهراً خیال می‌کنی زیاد است»

با سرعت شش اسکناس را به سرعت شمرد و به مادرش داد:
«بفرمایید، سه هزارتا»

مادر آهسته زیر لب گفت: «متشکرم»

مادر، سرخورده و مشکوک و ناآرام یک‌بار دیگر گفت: «پسرم...»
اما در این لحظه پسرش چنان بیگانه به نظرش می‌آمد که در آن بیگانگی نفوذناپذیر، سکوت کرد، بی آن که درک کند و برای ژست مساعد و مهربانی که گرفته بود تفاهمی داشته باشد. و از این که پسرش خشک و قاطع پرسید «چی شده؟»، تعجبی نکرد.
با عجله جواب داد: «هیچی، هیچی. مزاحمت نمی‌شوم. خیلی متشکرم».

آندره‌یی هر دو دستش را به جیب شلوارش برد و گفت: «احتیاج به تشکر نیست. کار مهمی نبود...»

آهسته از پله‌ها پایین رفت و نرده‌ها را محکم با دست گرفت؛ ناگهان احساس کرد که اطمینان چندانی به بنیهٔ خود ندارد. حس کرد که آندره‌یی هنوز روی پله‌ها ایستاده است. وقتی به راهرو رسید، شنید که درِ

اتاقی بالا بسته شد.

روزالیا آماده رفتن بود و با کیف دستی بزرگ و سیاه‌رنگی که زیر بغل داشت در آشپزخانه انتظار می‌کشید. کلاه پشمی گرمی را بر سر گذاشته بود. پول را گرفت و فوراً در شکاف بلوزش گذاشت.

خانم آلیسیا پرسید: «چرا خودت را این همه گرم بسته‌بندی کرده‌ای؟ حالا که دیگر زمستان نیست»
روزالیا شانه‌هایش را بالا انداخت.

«خیال ریسک کردن ندارم. الآن هوا گرم است. اما یک ساعت بعد می‌تواند سرد شود. ممکن است ناگهان باد سردی شروع به وزیدن کند و سرم را درد بیاورد...»

با بالا رفتن سن، بیشتر از گذشته مواظب سلامتی‌اش بود.
خانم آلیسیا به او توصیه کرد: «دست کم دستمال سبکی روی سرت بینداز. هیچ موجودی در ماه مه با روسری پشمی این طرف و آن طرف نمی‌رود. این چه کاری است که می‌کنی؟»

روزالیا پس از این رنجش روی عقیده‌اش ثابت ماند.
«خانم عزیز، این چکاری است که می‌کنم؟ فقط این را می‌دانم که اگر آدم با معجزه خداوند از این جنگ جان سالم به در برده باشد، باید خودش را حفظ کند. این عقیده من است.»
روسریش را تا روی پیشانی‌ش پایین آورد و به راه افتاد. چند لحظه پس از رفتن او صدای در حیات بلند شد.

خانم آلیسیا برحسب عادت همیشگی سرگرم کار در آشپزخانه شد.
در گنجۀ ظروف را که همیشه باز بود بست و خرده‌های نان را که روی میز ریخته بود پاک کرد. شیر آب را محکم تر بست و سبزی را زیرمیز گذاشت.
موقعی که سرگرم انجام کارهایش بود ناگهان چنان بی‌حالی شدیدی به او دست داد که ناچار صندلی‌ای را پیش کشید و روی آن نشست. فوراً در آشپزخانه سکوت برقرار شد. فقط گه‌گاه صدای ریزش قطره‌های آب از شیر

به گوش می‌رسید. به هیچ چیز فکر نمی‌کرد و چنان غرق در خلاء درونی خود شده بود که اصلاً متوجه صدای باز شدن در و ورود آرام آنتونی به آشپزخانه نشد. فقط وقتی صدای قدم‌ها به او نزدیک‌تر شد، ناگهان وحشت‌زده از جا پرید چون در نخستین لحظه مطمئن بود که بیگانه‌ای وارد شده است. وقتی چشمش به آنتونی افتاد، نفس راحتی کشید. اما قلبش چنان می‌تپید که ناچار شد دوباره بنشیند. با صدایی لرزان کوشید و اکنش خود را توجیه کند: «خدای من، چقدر عصبی شده‌ام. فکر کردم آدم غریبه‌ای وارد شده».

کوسکی سریع و ملتسمانه نگاهی به دوروبر آشپزخانه انداخت.

«روزالیا این جا نیست؟»

«رفته چیزی تهیه کند. کارش داشتی؟»

«نه، چیز مهمی نبود»

در نگاه نخست سرووضعش خوب بود. کت و شلوار قهوه‌ای تیره‌رنگی به تن داشت که خانم آلیسیا در دوران جنگ به خوبی از آن محافظت کرده بود. پیراهنش تمیز، کراواتش مرتب و کفش‌هایش مناسب بود، که البته همه این‌ها از دوران پیش از جنگ باقی مانده بود.

پریشانی پنهان چشم‌هایش، با ورم بیمارگونه چهره‌اش که از تراشیدن موی سر بیشتر به چشم می‌نشست گواهی می‌داد که آزادی این انسان را مدت‌ها از او گرفته بوده‌اند.

خانم آلیسیا ناگهان از روی صندلی بلند شد و به طرف ظرف‌شویی

رفت:

«این شیر آب هم عجیب دردسری شده! همین‌طور قطره قطره چکه می‌کند...» و در حالی که سعی می‌کرد آن را سفت کند پرسید: «گرسنه نیستی؟ میل داری چیزی بخوری؟»

«متشکرم. ترجیح می‌دهم کمی چایی بخورم، اگر باشد...» خانم

آلیسیا از این که باید کار معینی را انجام دهد خوشحال شد.

«البته، همین امروز چایی خریدم. فکر می‌کنم. چایی خوبی باشد.»

همین الآن آب را می‌گذارم، زیاد طول نمی‌کشد».

مرد به آرامی پاسخ داد: «متشکرم» و رفت و در را بی صدا پشت سر خود بست. ماجرا آن قدر پیش‌بینی ناپذیر بود که خانم آلیسیا نتوانست سرخوردگی‌اش را پنهان کند و کتری آب از دستش رها شد و به زمین افتاد.

آنتونی تازه دو روز بود به خانه آمده بود اما احساس می‌کرد که آنتونی مایل نیست با او تنها بماند. هیچ وقت از منزل خارج نمی‌شد و همیشه پس از صرف غذا که به صورت دسته‌جمعی انجام می‌گرفت، ساکت و آرام به اتاقش برمی‌گشت؛ چند باری به اتاقش سرزده بود و هر بار با احساس شرمساری از این که مزاحم شوهرش شده است، او را ترک کرده بود.

این که او حاضر نبود درباره ماجراهای گذشته‌اش یا درباره دوران اقامتش در بازداشتگاه سخنی بگوید، قابل درک بود؛ با این که چنین رفتاری با طبیعت او همخوانی نداشت.

آنتونی هیچ وقت اهل گپ‌زدن نبود و آلیسیا به تدریج به آن عادت کرده بود. به علاوه امیدوار بود که آنتونی پس از عادت کردن دوباره به زندگی عادی بتواند ماجراهای دوران اقامت در بازداشتگاه را راحت‌تر تعریف کند.

اما برایش سخت بود بپذیرد که آنتونی حتی در برابر رویدادهای زندگی و سال‌های گذشته عمرش که چندان هم آسان نگذشته بود، کاملاً بی‌اعتنا باشد.

خودش ماه‌های طولانی در تنهایی به سر برده بود و مدت‌ها ناچار بود در مورد مسایل اساسی، امید به کمک کسی نداشته باشد. اما اینک واقعاً به کسی نیاز داشت که بتواند به او اعتماد کند و بخشی از بار زندگی را از دوشش بردارد. چنین معلوم بود که آنتونی این مشکل را درک نمی‌کند و به هرحال کاری نمی‌کرد که آدم خیال کند مشکلات را می‌بیند و می‌فهمد. خود را کاملاً کنار کشیده و غرق در افکار خود بود. گه گاهی به خودش

امیدواری می‌داد که این شرایط به زودی برطرف می‌شود اما در توضیحاتی که به منظور دفاع و توجیه اعمال آنتونی می‌داد بیشتر واخوردگی و خشم نهفته بود تا دلایل قانع کننده. آیا دربارهٔ خودش که تمامی عمر مورد سوءاستفاده قرار گرفته بود، می‌شد به چیز دیگری به جز این فکر کرد؟ هر وقت زمانه بر او سخت می‌گرفت در افکار خود به بازگشت رهایی بخش آنتونی می‌اندیشید. با وجود اخبار شوم و دلهره‌انگیزی که از اردوگاه‌ها می‌رسید با قاطعیت معتقد بود که آنتونی همه چیز را تحمل خواهد کرد و دوباره باز خواهد گشت. آیا در آن زمان می‌توانست تصور کند که هر حرکت شوهرش می‌تواند او را این چنین بیازارد و تا به این حد تحقیر کند؟

اما از یک چیز بیش از همه وحشت داشت: می‌ترسید اگر سرزده وارد اتاق آنتونی شود حتماً او دچار وحشت خواهد شد. ولی از اینکه قبلاً به در بکوبد امتناع می‌کرد؛ تا به حال این کار بین آن‌ها رایج نبود زیرا آن را نشانهٔ بیگانگی می‌دانستند. اما توجه داشت که طوری به اتاق نزدیک شود که آنتونی حضورش را احساس کند و حالا که داشت برایش چای می‌برد، رفتارش همان‌طور بود. در آشپزخانه را محکم پشت سر خود بست و ضمن عبور از راهرو وسیع، چندبار سرفه کرد. می‌دانست وقتی وارد شود او را در چه شرایطی خواهد دید: با جدیت تمام روی میز تحریر خم شده و در نگاه نخست، چنین می‌نماید که سرگرم جمع‌آوری کاغذهای پراکنده‌ای است که دورتادورش ولو شده است. دقیقاً به همین شکل بود.

فنجان چای را روی میز گذاشت و با آن که تصمیم داشت فوراً اتاق را ترک کند، نتوانست. با صدایی آرام گفت «چای». کوسکی سربی قواره و بزرگ خود را تکان داد: «متشکرم»

تازه متوجه شد که روزنامه به همان شکل که صبح تاخورده بود و با همان صفحه‌ای که آخرین بار آن را دیده بود روی میز قرار دارد. کنار پنجره رفت؛ نتوانست از این افکار شرم‌آور رهایی یابد که وقتی به آنتونی نگاه می‌کند، درد و رنجی را در چشمانش می‌بیند که به علت آشفتگی، قادر

نیست از دیگران پنهان کند.

دریافته بود که به هیچوجه توان آن را ندارد که برخورد مسلط شود. آدم آرامی بود اما این از هم گسیختگی پنهانی و نفوذناپذیر، در نگاهش منعکس شده بود.

در برابر پنجره، که فقط نیمی از آن شیشه داشت، سپیدی شکوفه‌های سیب به چشم می‌خورد. بیرون هوا روشن بود اما داخل اتاق که نور چندانی نداشت، نیمه تاریک می‌نمود. گلدان آسپرژ را که روی لبه پنجره قرار داشت به طرف وسط کشید. «سردت نیست؟»
مرد به سرعت پاسخ داد: «نه».

بار دیگر نگاهی به آسپرژها انداخت تا ببیند هنوز آب لازم دارد یا نه. خاک گلدان هنوز تا اندازه‌ای مرطوب بود.

خانم آلیسیا که دید کار مهمی ندارد، تصمیم به ترک اتاق گرفت که ناگهان متوجه قطره‌های گرم و درشت اشک در گوشه چشمانش شد. ترس از اینکه نتواند برخورد مسلط شود و با صدای بلند گریه کند، او را به رعشه انداخت. لب‌هایش را گاز گرفت و ناخودآگاه دست‌هایش را روی سینه‌اش گذاشت، گویی می‌خواهد با این عمل خود را آرام کند و تمامی غم‌ها و درماندگی‌هایش را تسکین دهد.

همین که شنید آنتونی فنجان چای را روی میز گذاشت و فهمید که او بی آن که منتظر رفتن همسرش شود از آن نوشیده است، به سرعت آرام شد. اما هنوز به اندازه کافی به صدای خود اطمینان نداشت که جرأت کند چیزی بگوید. پس از گذشت مدتی نسبتاً طولانی پرسید: «خوشت آمد؟ کم رنگ نبود؟»

«نه، فوق‌العاده بود»

به نظرش آمد که این جمله را با لحن گرم‌تری بیان کرد و با خوشحالی رویش را به سوی او برگرداند. آنتونی که روی میز تحریر خم شده بود، به آرامی و در حالی که فنجان را در دست‌هایش گرفته بود و گویی

می‌خواهد آن را گرم نگه‌دارد، از آن چای می‌نوشید. از این که در یوزگی را در خود احساس کرد عمیقاً متأثر شد: مدتی طول کشید تا آنتونی متوجه شد که دارد نگاهش می‌کند.

برای چند لحظه نگاه نگرانش به این طرف و آن طرف پرسه زد و بعد به تندی صورتش را برگرداند و فنجان را روی میز گذاشت.

«مدتها بود که چای به این خوبی نخورده بودم. فوق‌العاده بود»

خانم آلیسیا به فکر فرو رفت.

«این جا هم چای به سختی گیر می‌آید. برای خریدنش پول خیلی

زیادی دادیم».

هنوز این جمله از ذهنش بیرون نیامده بود که پشیمان شد چرا چنین عجولانه با موضوعی چنین ناچیز، موقعیت خودش را با شرایط دوران اقامت آنتونی در اردوگاه مقایسه کرده است.

برای آنکه فوراً بر بی احتیاطی خود سرپوشی گذاشته باشد با عجله گفت: «فکرش را بکن، امروز موقعی که داشتم به خانه برمی‌گشتم، فرانک پودگورسکی را دیدم»

کوسکی خودش را به کلی بی‌اعتنا نشان داد.

«خیلی خوشحال بود که تو برگشته‌ای. قبلاً می‌دانست»

کوسکی سرش را بلند کرد: «عجب؟ از کی شنیده بود؟»

«نمی‌دانم. حتماً کسی ترا دیده است. خودت که بهتر می‌دانی

این جا چه وضعی دارد»

در حالی که دستش را به طرف فنجان می‌برد گفت: «ممکن است»

خانم آلیسیا به میز تحریر نزدیک‌تر شد.

«می‌دانستی که او تمام این مدت خودش را پنهان کرده بود...»

«کی؟»

«پودگورسکی»

«آها، پودگورسکی»

«خیلی دلش می‌خواست ترا ببیند...»

در این باره هیچ نگفت. روی روزنامه خم شد و سرش را چنان به دستش تکیه داد که تقریباً تمامی صورتش را پوشاند.

خانم آلیسیا دچار تردید شد.

«فکر می‌کنم اگر بیاید لازم است از او پذیرایی کنی»

کوسکی صندلی را به شدت کنار زد و برخاست.

«من که گفته بودم دلم نمی‌خواهد هیچ کس را بینم» اما فوراً برخود مسلط شد و با لحنی آرام گفت: «لااقل در این روزهای اول» چندبار پشت میز تحریر بالا و پایین رفت و دوباره برآشفته شد: «امروز» «استانیه ویچ» می‌آید، فردا پودگورسکی، پس فردا یکی دیگر و طی دو روز گروهی آدم فضول و کنجکاو اینجا جمع خواهند شد. فکر می‌کنم بعد از این همه گرفتاری حق دارم که زندگی آرامی داشته باشم. این طور نیست؟»

خانم آلیسیا دست‌هایش را به سینه‌هایش فشار داد: «من هم زندگی را حتی نداشته‌ام. فکر نکن وضع ما خیلی راحت بوده»

کوسکی سرجایش ایستاد: «می‌دانم که زندگی راحتی نداشته‌اید. اما این چه ربطی به پودگورسکی دارد؟»

«چرا، به او مربوط می‌شود، خیلی هم زیاد. ولی تو متوجه نیستی... فقط فکر می‌کنی... من هم به هر حال برای خودم آدمم و حق و حقوقی دارم... حالا دیگر واقعاً... واقعاً به آخر خط رسیده‌ام...»

در حالی که هنوز دست‌هایش را به سینه می‌فشارد ناگهان آهسته شروع به گریستن کرد.

قطره‌های درشت اشک بر گونه‌های پژمرده‌اش دوید و بدنش از هق‌هق گریه به تشنج افتاد.

آنتونی واکنشی نشان نداد تا او را آرام کند. بی حرکت پشت میز تحریر ایستاده بود؛ با پلک‌هایی فرو افتاده و صورتی بی احساس.

سرانجام گفت: «خوب، می‌دانی، این طور هم نمی‌شود. این همه

ناراحتی برای چیه؟ واقعاً بی معنی است.»
 با صدایی گرفته پاسخ داد: «دیگر واقعاً تحملش را ندارم.
 وحشتناک است...»
 «چی؟»
 «همه چیز».

کوسکی شانه هایش را بالا انداخت.
 «صبر کن بینم. منظورت از همه چیز چیه؟ ما که همه زنده
 مانده ایم.» و بعد با لحنی طعن آمیز افزود «خانه مان را هم که پس گرفتیم.
 برای تو کافی نیست؟»
 در حالی که با دستمالی چشمان سرخ شده اش را پاک می کرد، به
 علامت تفاهم سر تکان داد.

«خوب، پس دیگر چیه؟»
 زن دوباره شروع به گریه کرد. آنتونی این بار تصمیم گرفت از
 پناهگاهش، پشت میز تحریر بیرون بیاید. به طرف همسرش رفت. دست
 روی شانه اش گذاشت و گفت: «آرام باش. همه اش تقصیر خرابی اعصاب
 است.»

دوباره خودش را کنار کشید و در اتاق شروع به راه رفتن کرد. خانم
 آلیسیا از پشت پرده اشک او را می دید.
 «می دانم، همه اش تقصیر خرابی اعصاب است. ولی چه می شود
 کرد؟»

کوسکی از حرکت باز ایستاد.
 «من که نمی گویم تو باید برای اعصاب کاری بکنی. خودش خوب
 می شود. همه چیز به تدریج درست می شود.»
 ولی این جملات را چنان عادی بیان کرد که خانم آلیسیا که انتظار
 شنیدن دلداری های او را داشت، به کلی مأیوس شد.
 به یاد پسرانش افتاد، به یاد خاتمه، پول گمشده...

با بی‌اعتنایی گفت: «گاهی اوقات دیگر به هیچ چیز اعتقاد ندارم. هر وقت این افکار به سرم می‌افتد، ترجیح می‌دهم بمیرم»
مرد دستش را تحقیرکنان تکان داد: «آدم همین طوری حرف می‌زند. هر کس دلش می‌خواهد زنده باشد»
آنتونی سکوت کرد.

زن گفت: «تو می‌خواهی همه چیز را با این معیار بسنجی...»
«من؟»

«دیگران هم مسایل و مشکلات خودشان را دارند. همه در اردوگاه نبوده‌اند، ولی گاهی اوقات وضع اینجا خیلی هم بهتر از اردوگاه نبوده...»
کوسکی در گوشه‌ای در سایه ایستاد.
«که گفتم من همه چیز را با معیار خودم می‌سنجم»
«غیر از اینست؟»

«شاید.»

و ناگهان به شکلی غیرطبیعی و با صدایی بلند و به گونه‌ای موهن و زشت شروع به خندیدن کرد. خانم آلیسیا خودش را کنار کشید. بی‌اختیار دستمال را از چشمانش دور کرد. در آن گوشه نیمه تاریکی که شوهرش ایستاده بود، نتوانست صورتش را ببیند. فقط خطوط مبهم چهره شوهرش پیدا بود. خنده آنتونی مانند سرفه‌های خشکش وحشتناک بود.

وحشت زده پرسید: «آنتونی!»

مرد فوراً خاموش شد. اتاق که تاریکی به تدریج آن را پر می‌کرد، در سکوت فرو رفت. خانم آلیسیا به زحمت توانست جلورزش خود را، که از عمق وجودش مایه می‌گرفت، بگیرد. پرسید: «کمی چای می‌خوری؟»
مرد از درون تاریکی پاسخ داد «متشکرم. الان به هیچ چیز احتیاج ندارم.»

فصل چهارم

شب نزدیک می‌شد که شچوکا و پودگورسکی به شهر بازگشتند. میدان بازار شهر اکنون به کلی با آنچه چندساعت قبل دیده بودند تفاوت داشت. همه جا شسته و رفته بود و میدان در سایه روشن آبی رنگی غوطه می‌خورد.

خطوط سرخ حاشیه خانه‌های سوخته بر پیش‌زمینه آسمان سبز پریده رنگ نقش بسته بود. در شب‌های کوتاه بهاری، انبوه جمعیت برای استفاده از هوای تازه، از پارک «کوچی یوزک» به سوی خیابان «سوم ماه مه» در حرکت بود. شنبه بود و هوا گرم و دلپذیر و تا اندازه‌ای شرجی.

هنوز تعدادی کامیون وسط میدان به چشم می‌خورد و سربازان سرگرم روشن کردن آنها بودند. نوای پرطنین مازورکای شوپن از بلندگوها برفراز میدان ساکت و آرام پخش می‌شد. چهار سرباز گارد ملی در تمامی طول پیاده‌رو عریض و خلوت در امتداد جانبی میدان گشت می‌دادند. سایه بلند آن‌ها با سایه درختان بلوط درهم می‌آمیخت.

در گوشه میدان برای چند لحظه توقف کردند و بعد وارد نخستین خیابان تاریک شدند. پودگورسکی اتومبیل را در مقابل هتل «مونوپل» متوقف کرد و نخستین کسی بود که پیاده شد؛ پشت سر او شچوکا در تلاش بود که پیاده شود که دو سرباز گارد ملی با چابکی پشت سر او از اتومبیل به پایین پریدند.

مقابل هتل خلوت بود. کمی دورتر سه درشکه توقف کرده بود.
 پود گورسکی گفت: «رفیق شچوکا، تا ساعت نه»
 شچوکا کلاه را از روی پیشانی خود بالا برد.
 «آه بله، مجلس جشن. به کلی فراموش کرده بودم. نمی‌شود قرارمان
 را پس بگیریم؟ اقرار می‌کنم که هیچ میلی به شرکت در جشن ندارم»
 پود گورسکی گفت: «به شما حق می‌دهم. ولی چه می‌شود کرد؟
 اینهم از دسته گل‌های «سویکی» بود که به آب داد»
 «خیلی‌ها در جشن شرکت می‌کنند؟»
 «حداکثر پانزده نفر»
 «کفایت می‌کند. خوب، پس دیگر کاری نمی‌شود کرد».
 «شما حالا در هتل می‌مانید؟»
 شچوکا فکری کرد و گفت: «بینم چه می‌شود کرد. شاید هم بیرون
 رفتم. من اینجا تقریباً صاحب یک خانواده‌ام»
 «چطور، در اُستروویچ؟»
 «خواهرزنم»
 «حرف‌های عجیبی می‌زنید. اصلاً نمی‌دانستم که شما ازدواج
 کرده‌اید»
 «زن من زنده نیست»
 پود گورسکی یکه خورد. ظاهراً شچوکا متوجهش شد.
 «شما به عنوان یکی از اهالی این جا حتماً شوهرخواهر مرا
 می‌شناسید، حداقل اسمش را شنیده‌اید. اسمش «استانیه ویچ» است».
 «سرگرد؟»
 «بله، سرگرد سواره نظام اُستروویچ. ولی فکر می‌کنم تا به حال به
 درجهٔ سرهنگی رسیده است»
 «ممکن نیست. یعنی همان «استانیه ویچ» سپاه آندرسی؟»
 «تعجب می‌کنید؟»

پودگورسکی خنده کنان گفت: «شما و سرهنگ استانیه ویچ. راستش این پیوند برای من کمی تعجب آور است»

«خوب، چه می‌شود کرد. فعلاً که در خانواده‌های لهستانی وضع به این شکل درآمده. پس تا ساعت نه»

«تا نه. فردا هم سر ساعت هفت می‌آیم شما را ببرم»

طی دو روز بعد، یعنی روزهای یکشنبه و دوشنبه، ناچار بودند از تمامی ارگان‌های حزبی بخش بازدید کنند.

شچوکا گفت: «می‌دانم...»

در آستانه در هتل بود که یک بار دیگر رویش را برگرداند.

پودگورسکی کنار اتومبیل ایستاده بود.

«چیزی را فراموش کرده‌اید؟»

«بله، همین حالا به فکرم رسید بپرسم که شما با این... قاضی ملاقات خواهید کرد؟»

«با کوسکی؟»

«بله»

پودگورسکی نگاهی به ساعتش انداخت.

«الآن نزدیک ساعت هشت و نیم است. خیال دارم یک راست به دیدنش بروم»

«خوب، پس خیلی خوب شد. به او بگویید...»

«میل دارید با او صحبت کنید؟»

«بله. خیلی میل دارم. بین صحبت‌ها از قول من بگویید که یکی از رفقای اردوگاه...»

«من اسم شما را به او می‌گویم»

«احتیاجی به گفتن اسم من نیست. ممکن است اسم مرا نداند.

خیلی ساده بگویید رفیقی از اردوگاه «گروس - روزن.»

«می‌فهمم»

«اگر او برای گپ زدن با من ارزش قایل باشد، به دیدنم می‌آید. مثلاً برای روز سه‌شنبه. ولی چه ساعتی؟»
 «صبح روز سه‌شنبه قرار است سمولارسکی و گوالیک به خاک سپرده شوند.»

«پس بعد از ظهر بین ساعت پنج و شش»
 پود گورسکی تکرار کرد: «سه‌شنبه بین ساعت پنج و شش. در کدام اتاق زندگی می‌کنید؟»
 «اتاق هفده»

نگهبان ریزه‌اندام و تاس‌هتل که با عینک صورتش درشت‌تر می‌نمود، گفت و گویش را با مرد کلاه قهوه‌ای جوانی که به نرده‌ها تکیه زده بود و بارانی به تن داشت، قطع کرد، روی پنجه پاها بلند شد و کلید را از جعبه کلیدها برداشت.

«بفرمایید، اینهم شماره هفده»
 شچوکا عصایش را به لبه نرده آویزان کرد و پرسید:
 «سیگار دارید؟»

«در خدمتم آقا. امریکایی یا مجاری؟»
 «امریکایی.»

پولش را داد و در پاکت سیگار چسترفیلد را باز کرد. اما پیش از آن که کبریتش را درآورد، جوانی که در کنارش ایستاده بود بی‌درنگ فندکش را از جیب بارانش بیرون آورد. جوانی بود تقریباً بیست ساله، با موهایی خرمایی، مژه‌هایی دخترانه و چشمانی آبی‌رنگ.
 شچوکا زیر لب گفت: «متشکرم»

پکی به سیگار زد و بعد پاکت سیگار را جلو آن دو گرفت و تعارف کرد. هر یک سیگاری برداشتند. مرد جوان دستش را به علامت تشکر به لبه کلاهش برد و سیگار را بلافاصله روشن کرد و نگهبان چاقالو سیگار را پشت گوشش گذاشت.

از تالار که برشیشه درش کلمه «رستوران» نوشته شده بود، صدای موسیقی جاز به گوش می‌رسید. نگهبان که متوجه نگاه خیره شچوکا شده بود، به آرامی گفت: «یک ارکستر ورشویی است. ساعت ده برنامه شروع می‌شود. امروز قرار است «هانکالویکا» آواز بخواند.»

«که اینطور»

«اجازه می‌فرمایید برایتان یک میز رزرو کنم؟»

شچوکا جعبه سیگارش را در جیب گذاشت:

«متشکرم. شما لطف کنید فردا یک ربع به هفت صبحانه را به اتاق خوابم بیاورید.»

نگهبان خواسته او را یادداشت کرد و گفت: «اطاعت. اتاق هفده. صبحانه ساعت شش و نیم»

«یک ربع به هفت بهتر است»

«یک ربع به هفت.» نگهبان تکرار کرد و گفت: «اتاقتان را خالی می‌کنید؟»

«نه. چند روز دیگر برمی‌گردم؛ اتاقم را نگه دارید»

کلید را برداشت و لنگ لنگان بالا رفت. مرد جوان همچنان به نرده‌ها تکیه داده بود.

«آدم بسیار خوش برخوردی است. چه کاره است؟»

نگهبان شانه‌هایش را بالا انداخت.

«یک مسافر است. این روزها چقدر می‌شود درباره مردم اطلاع داشت؟»

دیگری با بی‌اعتنایی گفت: «راست می‌گویید» و بعد با بی‌علاقگی نگاهی به اطرافش انداخت. شچوکا که به سختی برعصایش تکیه داده بود به بالای پله‌ها نزدیک شد. از قسمت پایین پله‌ها، حجیم‌تر و چهارشانه‌تر می‌نمود.

مرد جوان دوباره همان حالت قبلی خود را به دست آورد.

«خوب، پس اتاق چه می‌شود؟»
 نگهبان با تحقیر از پشت عینک گفت: «هیچی! اصلاً اتاق خالی نداریم. من که قبلاً به شما گفتم که همه اتاق‌ها پر است»
 این پاسخ منفی ظاهراً دیگری را زیاد آزار نداد.
 با لحنی دوستانه گفت: «می‌دانید، من برای سه چهارروز به اینجا آمده‌ام. در گذشته همیشه به خانه دوستانم می‌رفتم اما این بار به دلایل کاملاً شخصی، ترجیح می‌دهم مستقل باشم. شما که منظورم را می‌فهمید...»
 نگهبان کنجکاوانه پرسید: «پای زنی در میان است؟»
 مرد جوان خندید و دندان‌های یک دست و سفیدش نمایان شد.
 «پسته روآب افتاد. البته من به یک اتاق یک تخته هم قانعم»
 دکمه بارانی‌اش را باز کرد و از جیب کتش، اسکناس مچاله شده‌ای را بیرون آورد.

«یک بسته سیگار لطف کنید»

«امریکایی».

«نه. من سیگار مجاری را ترجیح می‌دهم. قوی‌تر است.»
 یک اسکناس پانصد زلوتی را روی پیشخوان گذاشت. نگهبان از پهلو به اسکناس نگاه می‌کرد.
 مرد در حالی که به فکر فرو رفته بود به آرامی گفت: «همین الآن بقیه‌اش را می‌دهم».

دیگری کلاهش را از روی پیشانیش بالا تر برد.

«کم لطفی نکنید. اصلاً حرفش را هم نزنید».

نگهبان زیر لب چیزی گفت، اسکناس را در جیب گذاشت و با دقت روی دفتر فهرست اسامی مسافران هتل خم شد. «خودتان بیاید نگاه کنید... این یکی رزرو است... این یکی هم... اتاق بیست باید خالی باشد که نیست... طبقه دوم... اتاق را برای چند روز احتیاج دارید؟»
 «چند روز. تا سه‌شنبه».

«فقط تا سه شنبه. خوب فکر می‌کنم شاید بشود کاری کرد»
«نگفتم!».

«فکر می‌کردم مدت بیشتری به اتاق احتیاج دارید».

«نه، نه. روز سه شنبه باید دوباره به ورشو برگردم».

«اهل ورشوئید؟».

«بله، مگر شما غیر از این فکر می‌کردید؟».

«منهم ورشوئی هستم. من در «ساوی» کار می‌کردم. آن‌جا را که

می‌شناسید؟».

«نووی سویات؟».

«پانزده سال آنجا کار کرده‌ام. دوران خیلی خوبی بود. نیست؟».

«شما هم در شورش شرکت داشتید؟».

نگهبان با غرور گفت: «البته. تا آخرین روز. شما چطور؟».

«منهم شرکت داشتم. در «استارووا»، در مرکز شهر».

«از راهروهای زیرزمینی عبور کردید؟».

«پس فکر می‌کردید از کجا؟».

«دختر من در «چرنیا کف» بود: شاید هم شما می‌شناختیدش.

«اسمش «باسیا بورکوسکا» بود. عکسش را به شما نشان می‌دهم» دست به

جیب بغل برد. چند لحظه در آن به جست‌جو پرداخت و سرانجام عکس

کوچک مچاله شده‌ای را بیرون کشید: «من فقط همین یک عکس را نگه

داشته‌ام. بفرمایید، خوب تماشا کنید. شاید با او آشنا بوده باشید...»

مرد جوان عکس را گرفت. عکس دختری بود جوان. خندان و نسبتاً

درشت در لباس شنا.

«باورم نمی‌شود. دختری به این قشنگی. هنوز زنده است؟»

نگهبان سرش را بالا برد:

«در همان روزهای اول کشته شد. پسر هم به زندان افتاد.»

«در کجا؟».

«یک جایی نزدیکی های مرز هلند.»
 «پس الآن دیگر باید آزاد شده باشد. اخبار امروز را گوش کردید؟»
 «بله، گوش کردم. خوب که چی؟ حتی آدم دیگر از شنیدنش هم خوشحال نمی شود؟»

مرد جوان سیگار دیگری را با ته سیگارش روشن کرد. دیگری سرش را تکان داد و آهی کشید و گفت: «بله، بله آقای... خوب دینگر آدم ها، آدم های قبلی نیستند. بدون ورشو، آدم مثل کسی می ماند که دست نداشته باشد... حتی بدتر. شما هنوز جوانید.»

شما هنوز جوانید. شما حتماً دوباره به چشم خودتان خواهید دید که در بیست سال آینده شهر را دوباره می سازند. اما وقتی آدمی از مرز پنجاه گذشته باشد...»

مرد جوان خندید.

«ایکاش دیده بودید که درختان بلوط در خیابان ها و در پارک «اویازدوسکی» چه شکوفه هایی کرده اند»..

نگهبان با تعجب گفت: «عجب حرف هایی می زنید، ها! شکوفه کرده اند؟»

بانویی موطلایی و مردی جوان سرگرم تماشای هتل بودند. در آستانه در با صدای بلند و تیز با یکدیگر حرف می زدند و وقتی وارد تالار شدند، خاموش شدند.

نگهبان با گفتن «شب به خیر» به میهمانان خوش آمد گفت. «شماره بیست و دو. بفرمایید.»

مرد کلید را گرفت. روی پله ها باز مشاخره کردند.

نگهبان تکرار کرد: «گفتید بلوط ها در خیابان شکوفه داده اند؟»

«می دانید. بیاید کار دیگری بکنیم. اول خیال داشتم اتاقی در طبقه سوم به شما بدهم. ولی لعنتی بیشتر به یک دخمه کثیف شباهت دارد. اتاق هجده در طبقه اول را به شما می دهم. به خاطر راه های پنهانش این اتاق

برازنده شماست. می‌دانید، من همیشه دو اتاق برای مسافران بهتر رزرو می‌کنم. کسانی مثل مسافران پیش از جنگ. خوب آدم باید زندگی کند. این طور نیست؟»
مرد جوان با دست اشاره کرد: «می‌فهمم، قبول. از اول می‌دانستم با هم توافق می‌کنیم.»

نگهبان از نودست‌هایش را به هم سایید.
«ما ورشویی‌ها باید مواظب هم باشیم. مگر نه؟ چمدان هم دارید؟»
دیگری به کیف دستی‌اش که روی پیشخوان گذاشته بود، اشاره کرد.
«خیلی زیاد نیست.»

«کافی است. من با خودم از این هم کمتر حمل می‌کنم.»
کارت شناسایی آلمانی‌اش را از جیب در آورد. نگهبان عینکش را جابه‌جا کرد و بعد شروع کرد به پُر کردن ورقه معرفی. با آنکه شیشه‌های عینکش ضخیم بود ولی روی ورقه دودی‌رنگ کاملاً خم شده بود.
«ما کیک چلمیکی؟»
«بله.»

«متولد ورشو. ۱۹۱۱. شغل، کارگر...»

چلمیکی خندید:

«این اسمش حقه‌بازی است و فقط به خاطر آلمانی‌هاست. من محصل هستم.»

چلمیکی آرنجش را آرام و راحت روی پیشخوان گذاشته بود و در همان حال که پر کردن ورقه توسط نگهبان را می‌نگریست، به تالار وسیع جانبی که از تالار مهمانسرا چندان دور نبود، نگاه کرد.
با آنکه به نوشته‌ها از بالا نگاه می‌کرد و می‌خواند، توانست مطالب مربوط به مسافر اتاق هفده را مرور کند.

نگهبان خواند «مجرد».

چلمیکی سرش را کج گرفت و کلماتی را که با خطوط ریز نوشته شده بود و از بالا به طرز غریبی دیده می‌شد، چنین خواند: اشتفان شچوکا.

نگهبان تأیید کرد: «مجرد. بی هیچ علامت خاصی»

هوای اتاق گرم و مرطوب بود. شچوکا پالتوش را روی دسته صندلی انداخت و بی آنکه چراغ را روشن کند، به سوی پنجره رفت. همین که پنجره را گشود، هوای اتاق تازه شد.

پنجره به حیاطی گشوده می‌شد که آن سوی آن اتاقی چوبی به چشم می‌خورد. پارکینگ یا شاید آغلی؟ کمی دورتر، باغچه‌ای بزرگ و تقریباً سیاه رنگ و در پس زمینه، آسمان نیلی رنگ دیده می‌شد.

به نظر می‌رسید که شعاع پرتوهایی که از برخی از پنجره‌های هتل به بیرون می‌تابید، با روشنایی ناچیز خود، بر تاریکی روبه فزونی شب، تأکید بیشتری می‌کرد. ناگهان بادی وزیدن گرفت و تاریک و روشنایی‌های باغچه به تلاطم افتاد. منظره‌ای بس زیبا و دلهره‌انگیز ایجاد شد.

در همین حال بوی روغن از آشپزخانه طبقه پایین به بالا می‌رسید. صدای برخورد ظروف، همهمه، گفت و گو و خنده شنیده می‌شد. ناگهان موجی از نور به حیاط تابید. دو سایه، دختری پابره‌نه و جوانی با پیش‌بند سفید به حیاط پریدند. و بعد صدای خنده دخترانه‌ای از اتاق چوبی شنیده شد. هنوز بوی غذای سوخته به مشام می‌رسید. شچوکا پنجره را بست و روی تخت دراز کشید. اینک چهار دیوار اتاق در سکوت فرورفته بود اما این سکوت، سکوت ناپایدار هتلی بود که پیوسته آدم‌های غریبه‌ای به آن رفت و آمد می‌کردند.

کمی بعد صدای خفه قدم‌هایی از راهرو دیوار مخملی آن به گوش رسید. دری بسته شد. صدای ریزش آب در دستشویی اتاق مجاور شنیده شد. باز هم صدای قدم‌زدن. صدای کوتاه زنگ در. صدای شرشر آب در دستشویی.

چند لحظه بعد دیگر هیچ صدایی نشنید. دست‌ها را زیر سرش درهم

قلاب کرد، و چشم‌هایش خود به خود بسته شد. تازه فهمید که به شدت خسته است. اما می‌دانست که خوابش نخواهد برد. اغلب اتفاق افتاده بود که وقتی نیاز مبرمی به استراحت داشت و می‌کوشید با خوابیدن خودش را از شر افکار بیهوده خلاص کند، خوابش نمی‌برد.

گاهی برای ساعت‌های طولانی در دل سیاه شب به فکر فرو می‌رفت و مدتی کوتاه خیلی سطحی خوابش می‌برد. اما اگر می‌کوشید از چنگ رویاهای آزاردهنده بگریزد، آن وقت دوباره همه چیز از نو آغاز می‌شد.

همه چیز؟ اغلب در چنین احوالی به یاد زنی می‌افتاد که بدرود زندگی گفته بود و او عاشقانه دوستش می‌داشت. دستخوش چه افکاری بود؟ چقدر رنج برده بود؟ در واپسین لحظات زندگی، دستخوش چه رنجی بوده؟

به نظرش آمد که هر رنجی برای او بیش از توانش بوده است. البته در این رویارویی می‌توانسته است شجاع بوده باشد، اما می‌دانست که نیروی روحی و شجاعت رویارویی با رنج نمی‌تواند رنج آدمی را در مصاف با تلخی تنهایی و مرگی که ارج و منزلت انسان را تحقیر می‌کند، تسکین دهد.

در طی این مدت به ناچار مرگ همسرش را پذیرفته بود. مدتها بود که فهمیده بود دیگر نباید در زندگی به افراد خانواده و نزدیک‌ترین دوستانش تکیه کند. یک ساعت یا یک لحظه می‌تواند همسر محبوب و دوست مهربان انسان را به گذشته‌ای بی‌بازگشت بدل کند. سرنوشت این انسان محبوب، سرنوشت ما را هم دگرگون می‌کند.

چگونه می‌توان از او انتظار داشت که در اعماق وجودش، در آتش احساسات دست نخورده‌اش، و در ضربان هماهنگ قلبش هنوز هم نیروی شفاف هوس را حفظ کرده باشد؟

اگر آدمی نتواند با نوعی بی‌اعتنایی گنگ با موضوع مرگ روبرو شود، آیا نخواهد توانست به زندگی خود ادامه دهد؟

نیازی به آن نیست که آدمی از افکار و احساسات خویش چیزی به مرده‌ها ببخشد. آنها به این چیزها نیاز ندارند. آنها به هیچ چیز نیاز ندارند.

آنها زندگی نمی‌کنند. این زنده‌ها هستند که وجود دارند. با این همه شچوکا طوری به همسرش فکر می‌کرد که گویی زنده است. و این مشکل‌ترین و غیر اجباری‌ترین کار ممکن بود. هنوز به درستی نمی‌دانست که همسرش در چه شرایطی بدرود زندگی گفته است. در میان زنان بی‌شماری که به اردوگاه کار اجباری «راون بروک» آمده بودند و او با آنها برخورد کرده بود، تنها یک زن توانسته بود از «ماریا» به او اطلاعاتی بدهد.

این زن، همسر شچوکا را برای آخرین بار در پاییز ۱۹۴۴ هنگام بازگشت از جمع‌آوری سیب‌زمینی دیده بوده است. در این وقت نیز بیمار بوده و به دو نفر از هم‌بندی‌هایش تکیه داشته است.

شچوکا بارها و بارها این تصویر مه‌آلود و رنج‌آور را پیش چشمانش مجسم کرده بود! می‌دانست ماریایی که از جمع‌آوری سیب‌زمینی باز می‌گشته، دیگر شباهتی به ماریای خاطره‌اش نداشته است. و از آن پس، همه چیز در تاریکی فرو رفته بود. مدتها به شکلی کورکورانه و با قاطعیتی سخت، مرگ زنانی را که شکنجه‌شان کرده بودند، درد و رنج کسانی را که در اتاق‌های گاز به مرگ محکوم شده بودند، جان‌کندن طولانی و عذاب‌آوری را که سرانجام با تزریق یا با ضربه‌ای پایان گرفته بود... پیش چشمان خود مجسم کرده بود.

ماریا با کدامین مرگ درگذشته بود؟ تا زمانی که خودش با سختی‌های شدید زندگی روبرو نشده بود، فکر می‌کرد که سخت‌ترین مرگ‌ها، مرگ نزدیکان است. اما او با مرگ کسان بسیاری مواجه شده بود. آری، آدم‌ها زندگی می‌کنند و هر زندگی سرانجام به مرگ می‌انجامد. کسانی می‌روند و کسانی می‌مانند. دردی که فقدان کسی در آدمی به جا می‌گذارد و ناگهان به نومی‌دی و تنهایی می‌انجامد، - نه، منظور این درد نیست، مطمئناً این درد نیست!

وقتی زنده‌ها بر مرده‌ای می‌گریند، مطمئناً اغلب برخورد گریه می‌کنند. این هم مسئله مهمی نیست. ممکن است کسی که قادر به کار

دیگری نیست، اشکی هم برای خودش بریزد. در نهایت هر رنجی مهم است و باید به آن توجه داشت. حتی باید آن را درک کرد. اما تمامی رنج آدمی، در برابر آخرین لحظات زندگی کسانی که امید خود را از دست داده‌اند، و تنها چیزی که برایشان مانده است، تلخی، ناتوانی جسم، ظلم و تحقیر است، چه اهمیتی دارد. اغلب وقتی خوابش نمی‌برد، با خودش حرف می‌زد: «ماریا، من زنده مانده‌ام و برای بسا کسانی که به من نیاز داشته باشند می‌توانم کاری انجام دهم. در هر حال می‌توانم برایشان گاهی بیشتر کار کنم و گاهی هم کمتر.»

فقط برای تو که بیش از همه کس به من نیاز داشتی نتوانستم کاری انجام دهم. می‌توانستم راحت‌تر به تو بیاندیشم اگر می‌دانستم در آن لحظات، لحظاتی که زندگی را بدرود می‌گفتی، دست کم کسی در کنار تو بوده که در قلبش احساس ترحمی وجود داشته و تو هم این را می‌دانسته‌ای...»

برخاست و سرش را با دست‌هایش گرفت. شقیقه‌هایش کمی مرطوب شده بود. احساس کرد که هنوز ترس در وجودش وجود دارد. ناچار بود برخستگی فراوان وجودش غلبه کند تا بتواند از جایش برخیزد.

چراغ را روشن کرد. اتاقی بود نسبتاً بزرگ، با کاغذدیواری ارزان

قیمت و رنگ و رورفته، و فرش کهنه و به شدت پاخورده.

میز وسط اتاق را رومیزی سبزرنگی پوشانده بود. کنار دیوار تخت‌خوابی فلزی قرار داشت، کم و بیش مرتب ولی ملافه‌هایش پرچین و چروک بود. پهلوئی دیوار مقابل نیز نیمکتی بود بی‌تکیه‌گاه و در کنارش قفسه‌ای قرار داشت. و در گوشه‌ی اتاق یک آینه از مد افتاده‌ی دیواری دیده می‌شد.

لحظاتی در میان این محیط بیگانه و بی‌اعتنا محصور ماند. اندام درشت و سنگینش با پشت خمیده و بازوان بلندش که مثل عروسک‌های مصنوعی از دو سویش آویزان بودند، از آینه دیده می‌شد.

در اتاق مجاور کسی کلید را در قفل چرخاند و داخل شد. چراغ را

روشن کرد. بعد صدای حرکاتی شنیده شد — باریکی دیوار صداها را عبور می‌داد — آب در لگنی ریخته شد، کسی دستش را شست و با سوت ترانهٔ محبوب «قلبی در کوله‌بار» را نواخت.

شچوکا به ساعت نگاه کرد. یک ساعت و نیمی که او را از مراسم جشن در «مونوپل» جدا کرده بود، به نظرش طولانی‌تر آمد. حوصلهٔ اینکه وقتش را به تنهایی سپری کند نداشت. از این‌رو تصمیم گرفت خانم «استانیه ویچووا» را پیدا کند. می‌دانست که هرگز به او نامه نخواهد نوشت اما به هر حال می‌بایستی مرگ ماریا را به او اطلاع می‌داد.

همینکه تصمیم خودش را گرفت آرام‌تر شد. پالتوش را پوشید، کلاهش را برسر گذاشت و عصایش را برداشت.

همسایه که هنوز در اتاق خودش راه می‌رفت، همچنان ترانه را با سوت می‌نواخت. شچوکا دقایقی بعد در میدان بود. هوا گرم و مرطوب بود و ابرهای تیره از سمت شرق بالا می‌آمد و به نظر می‌رسید که می‌خواهد رگباری بزند.

خانم «استانیه ویچووا» در یکی از کوچه‌های خیابان «سوم ماه مه» نزدیک پارک «کوچی یوزکو» زندگی می‌کرد. شچوکا چون شهر اُستروویچ را به خوبی نمی‌شناخت، ناچار شد از عابری نشانی را بپرسد.

مقصد چندان دور نبود. کمی قبل از خیابان به میکده‌ای در نبش کوچه‌ای برخورد. وارد آن شد و ایستاده دو ودکای دابل سرکشید.

خانم «استانیه ویچووا» مثل بعدازظهر همهٔ روزهای یکشنبه، مهمان داشت: آن روز سه نفر بودند. دو نفر از خانوادهٔ «پوچیاتیکی» که پس از ترک اجباری ملک بیلاقی‌شان در «چوالی پوگا»، اکنون در اُستروویچ ساکن شده بودند و «تله‌زینسکی» جوان که از منطقهٔ دورافتادهٔ «پودلازی» به اینجا کشانده شده بود.

خانم «کازیا»، باریک و دلربا و در لباسی شرابی رنگ، در فنجان‌های آماده روی میز قهوه ریخت.

آدام پوچیاتیکی به اطراف خود نگرست. اتاق بزرگی نبود و به شکل مطبوعی فرش شده بود. در و دیوارش را با گوبلن، عکس و تزیینات کوچکی زینت داده بودند؛ با وجود قدیمی بودن بسیار اتاق (خانواده استانیه ویچووا پیش از جنگ آپارتمانی داشتند بسی بزرگ‌تر از این آپارتمان)، در تزیین آن سلیقه به کار رفته بود.

پوچیاتیکی با صدای تودماغی اش گفت: «عزیزان من، یک چیز قطعی است. آدم نزد خانم سرهنگ واقعاً می‌تواند آرامش داشته باشد و همه حوادث بیرون را فراموش کند...» به خارج از پنجره اشاره کرد.

خانم استانیه ویچووا لبخندی زد.

«خیلی خوشحالم که این را می‌شنوم. فقط با یک اعتراض: ما در

اینجا خانم سرهنگ نداریم»

دو عضو خانواده پوچیاتیکی خندیدند. یکی از آن‌ها مرد باریک اندام و سالخورده‌ای بود با بازوانی بلند و کشیده و سری کوچک و باریک؛ و دیگری، زنی بود موقر با سری بزرگ مثل سراسب. و «تله‌زینسکی» جوانی بود درشت اندام و نیرومند با سبیلی کوچک و سیاه که خسته و ملول به پیپ خود پُک می‌زد.

پوچیاتیکی گفت: «کاملاً حق با شماست. این روزها اگر کسی عناوین را کنار بگذارد منم خیالم راحت‌تر می‌شود. در مورد عناوین، داستان با مزه‌ای به یادم افتاد که برایتان تعریف می‌کنم...»

«چند روز قبل «مروچک» عزیز به دیدن ما آمد...»

«تله‌زینسکی» پرسید: «کدام مروچک؟»

«یادت نمی‌آید؟ باغبان ما در «چوالی بوگا»»

«آخ، منظورت اونه! هیچ نمی‌دانستم که اسمش «مروچک» است»

پوچیاتیکی آزرده از بریدن حرفش دستش را حرکت داد.

«فرقی نمی‌کند. خیلی مهم نیست. به هر حال «مروچک» با دست‌های پر از مواد غذایی گفت: «آقای گُنت».

گفتم: «اینجا دیگر کنت معنی ندارد!، دیوانه، مگر هنوز نمی‌دانی که ما در اینجا برخوردار از دمکراسی هستیم؟»

«تله زینسکی» با صدای بلند خندید.

خانم استانیه ویچووا پرسید: «مروچک شما در پاسخ چه گفت؟».

«مروچک؟ اوج قضیه همین جاست! با دلخوری گفت: من طرفدار دمکراسی نیستم، آقای گُنت!، خوب چکار می‌شود کرد، ملت لهستان اینطوری است!»

تله زینسکی چهره‌اش درهم رفت: «مبالغه می‌کنی! به این شدتی هم که می‌گویی نیست. دوباره سری به «چوالی‌بوگا» بزن تا اطمینان پیدا کنی».

پوچیاتیک کی لب زيرش را جمع کرد: «حتماً دوباره به «چوالی‌بوگا» برمی‌گردم، چی فکر کردی؟ بعد خواهی دید که پس از یکسال شهر به چه شکلی درمی‌آید. دست‌های مرا خواهند بوسید»

خانم استانیه ویچووا احساس کرد وقتش رسیده است که به عنوان صاحبخانه در خاطره‌ها باقی بماند.

«خانم‌ها، آقایان، قهوه سرد می‌شود...»

پوچیاتیک فنجان را برداشت و پیش از آنکه اولین جرعه را بنوشد، آن را بو کرد.

تودماغی گفت: «فوق‌العاده است» و بعد سرش را پیش آورد و در گوش خانم استانیه ویچووا که کنارش نشسته بود گفت: «تبریک می‌گویم»

دست او را گرفت و بوسید و بعد پایش را دراز کرد و با احساس آرامش عمیقی در صندلی گود خود فرو رفت.

خانم استانیه ویچووا پرسید: «فکر نمی‌کنید خیلی غلیظ باشد؟»

«به هیچ وجه، خیلی غلیظ، ابدأ...» بعد نگاهی به تله زینسکی

انداخت: «فرد، یادت می‌آید که «تونیواوستریکی» درباره قهوه چه می‌گفت؟»

«تله‌زینسکی» به فکر فرو رفت.

«تونیو؟»

«یادت نمی‌آید؟ قهوه هرگز آن قدر غلیظ، و زن هرگز آنقدر ضعیف

نمی‌شود.»

مهمانها خندیدند. «تله‌زینسکی» پپ را از دهانش برداشت: «چه

خوب شد که تو مرا به یاد تونیوانداختی. از وضع خودش خبر داده بود.»

پوچیاتیکسی با صدایی بلند گفت: «عجب چیزی گفتی. به کی

خبر داده؟»

«روزیا وادولوسکا» در ورشو برایم تعریف کرد. او به «ماریتکا»

نامه نوشته است.»

«چه کار می‌کند؟»

«هیچی. در لندن است و ظاهراً در فکر بازگشت.»

«بازگشت؟ به کجا؟»

«به این جا.»

«نه! دیوانه شده؟»

«احتمالاً. «روزیا وادولوسکا» قسم می‌خورد.»

پوچیاتیکسی به شدت تحریک شده بود.

«وحشتناک است! می‌خواهد دوباره به این جا بیاید! آخر چرا،

این جا می‌خواهد چه کار کند؟ چی فکر می‌کند؟ جوانی با این همه عقل و

درایت. خانم عزیز، فکرش را بکنید، همسر تونیو، ماریتکا، شما که

می‌شناسیدش... همان «سولده میرسکا»ی کوچولو را...»

خانم استانیه ویچووا هرگز چیزی درباره اش نمی‌دانست. اما سرش را

طوری تکان داد که گویی کاملاً او را می‌شناسد.

«همه زندگیش را ریسک کرد که برود خارج زندگی کند. حالا

می‌خواهد دوباره بیاید. این یکی را دیگر هرگز از تونیو انتظار نداشتم. اما شاید هم شایعه باشد یا سوء تفاهم؟»

تله‌زینسکی با بی‌اعتنایی پاسخ داد: «ممکن است. اما من باور نمی‌کنم. ولی اگر قرار است که بیاید، خوب بگذارید بیاید»

پوچیاتیکی گفت: «دیوانگی است» و بعد رویش را به سوی خانم استانیه‌ویچووا برگرداند و با صدایی صمیمی گفت:

«پس برنامه ما چه می‌شود، خانم عزیز؟»

خانم استانیه‌ویچووا خندید.

«به نظرم چندان بد نیست»

خانم پوچیاتیکی سراسب آسایش را به جلو خم کرد.

«عزیزان من، شماها کاملاً مطمئنید؟»

پوچیاتیکی چهره‌اش درهم رفت. «مطمئن؟ عزیزم مثل اینست که فراموش کرده‌ای ما در چه دور و زمانی زندگی می‌کنیم. در این اوضاع و احوال هیچ چیز مطمئن نیست»

خانم استانیه‌ویچووا مخالفت کرد: «ببخشید، ولی این چه بدبینی است. دوستان همیشه دوست باقی می‌مانند...»

پوچیاتیکی سرش را تکان داد: «حق با شماست. از شما معذرت می‌خواهم. ولی شما استثنا هستید. بنابراین ما سرنوشت خودمان را در دست‌های زیبای شما می‌گذاریم»

خانم استانیه‌ویچووا با صدای بلندی خندید. خنده‌اش زیبا بود و با علاقه این زیبایی را به تماشا می‌گذاشت.

«البته در دست‌های شوهرم. مطمئناً ما را سرخورده نخواهد کرد. از تمام روابطش استفاده می‌کند تا بتواند ما را از اینجا خارج کند»

پوچیاتیکی رویش را به سوی دری برگرداند که به اتاق مجاور باز می‌شد و بعد با علامت سر به آن‌جا اشاره کرد.

خانم کازیا انگشتش را به دهان فرو برد.

در اتاق مجاور، آندره‌یی کوسکی در حالی که روی میز کوتاهی خم شده بود و فنجان قهوه‌ای به دست داشت با مردی در بهترین سال‌های زندگی‌اش که در آنسوی میز نشسته بود، گفتگویی کرد؛ تا اندازه‌ای ظریف و باریک اندام بود و پاهای نه چندان صافش شبیه پاهای اسب سواران بود. نوری که از زیر آباژور چراغ پایه بلند می‌تابید، تنها بخشی از زمین را روشن می‌کرد. اتاق و کسانی که باهم گفتگویی کردند در فضایی تاریک و روشن قرار داشتند.

آندره‌یی قد راست کرد.

«همه‌اش همین بود»

سیگارش را که تا نیمه نکشیده بود در زیر سیگاری خاموش کرد و بلافاصله سیگار دیگری را روشن کرد. قوز کرده آنجا نشسته بود و موهای روشن و نرمش روی پیشانی ریخته بود و در این دم با ناآرامی و با حرکت سر آن‌ها را دوباره از روی پیشانی به عقب برد.

«واگّا» به آرامی و در سکوت سرگرم کشیدن سیگار بود. دست‌های کوچک و نرم او که به دست زنان شباهت داشت، با قوطی کبریت بازی می‌کرد. سرِ خوش‌ترکیب و بی‌مویی داشت؛ پیشانی‌اش بلند و پرچروک بود و بین ابروان تیره‌رنگش، شیار عمیقی دیده می‌شد. پس از آنکه سیگارش را کشید، باقیمانده آن را با دقت خاموش کرد و بعد به صندلی خود تکیه داد.

با صدایی خفه گفت: «چیز عجیبی ست! در واقع من منتظر نتیجه‌گیری‌های دیگری بودم و با تمام مطالبی که در این باره شنیدم نمی‌فهمم شما چرا تا این اندازه خودتان را گناهکار می‌دانید.

حقیقت این است که در زندگی ما حادثه‌ای رخ داده است و کاری هم نمی‌شود کرد. آقای ستوان به شما توصیه می‌کنم که قضیه را این قدر جدی نگیرید».

ابروهای آندره‌یی درهم رفت:

«من کارهای سرسری را دوست ندارم»

«کی دوست دارد؟ اما مسأله برسر این نیست. شما خودتان می‌دانید که تا به حال در دسرهای زیادی برای ما پیش آمده که ما علاقه‌ای به آن نداشته‌ایم. فقط بدشانسی بود»

«می‌دانم، ولی خوب...»

«ولی خوب که چی؟»

«آدم‌های بی‌گناهی بی‌دلیل قربانی شده‌اند»

واگابا کنجکاوی به کوسکی نگاه کرد؛ بر لب‌هایش لبخند ناپیدای ظریفی نقش بسته بود.

«ناراحتی وجدان؟»

«جناب سروان! فکر می‌کنید کار بیهوده‌ای بوده؟»

«نمی‌دانم. من تو دل شما نیستم. می‌دانید کی کشته شده؟»

«به احتمال خیلی زیاد آدم‌هایی از بیالا، از کارخانه سیمان»

«و شما پیشاپیش می‌دانید که آن‌ها آدم‌های بی‌گناهی بوده‌اند؟»

صورت آندره‌یی سرخ شد:

«من مسئولیتش را می‌پذیرم»

«آه، که شما مسئولیتش را می‌پذیرید! پس حتماً به همین راحتی

می‌پذیرید که آن‌ها کمونیست بوده‌اند، خوب؟»

از اتاق مجاور صدای مهمه و خنده گرم خانم استانیه و یچووا به

گوش می‌رسید. واگابا دست به طرف سیگار برد.

«ولی ما دوباره از موضوع دور شدیم. شچوکا تا کی در اُستروویچ

می‌ماند؟»

«برحسب اطلاعاتی که کسب کرده‌ایم تا چهارشنبه. صبح روز

چهارشنبه از این جا می‌رود»

«پس فقط سه روز وقت داریم»

«نه، فقط یک روز»

«چرا فقط یک روز؟ منظورتان چیه؟»

«یکشنبه و دوشنبه حذف می‌شود چون برای سرکشی به مؤسسات می‌رود»

واگا لبخند زد: «این‌طور که می‌بینم اطلاعاتتان دقیق است. مؤسسات دولتی است؟»
آندره‌یی سرتکان داد.

«بله، چندتا از برویچه‌های ما هم آنجا هستند»

«قابل اطمینانند؟ وراجی نمی‌کنند؟»

«ممکن نیست»

«عالی شد. راجع به آن فکر می‌کنیم... بین راه اشکالی پیش نمی‌آید؟»

«چرا ممکن است. امروز یک موقعیت استثنایی بود»

«می‌فهمم. پس تا روز سه‌شنبه. شما چه پیشنهادی دارید؟»

آندره‌یی مردد می‌ماند و سایه‌ای از روی چهره گندمگونش می‌گذرد...

«جناب سروان، می‌خواستم سؤالی از شما بکنم...»

«بله»

آندره‌یی روی میز کوچک خم شد و موهایش دوباره روی پیشانی‌اش ریخت. آن‌ها را کنار زد.

«نمی‌دانم مسأله را چگونه مطرح کنم...»

واگا سکوت کرد. از چهره‌اش هویدا بود که خیال ندارد به این جوان کمکی بکند. آندره‌یی با چهره‌ای درهم و ابروانی گره خورده همان‌طور نشسته بود. ناگهان سرش را مصمم بلند کرد.

«مطلب را خیلی واضح بیان کنم. واقعاً لازم است شچوکا کشته

شود؟»

واگا هیچ تعجیبی نکرد. چوب کبریتی برداشت و با آن سیگارش را که از مدتی قبل برداشته بود، روشن کرد و پُک عمیقی به آن زد.

آندره‌یی با هیجان نگاهش می‌کرد.
 سرانجام گفت: «آقای ستوان، تا آنجایی که من با گذشته شما
 آشنایی دارم، همیشه سرباز خوب و با تجربه‌ای بوده‌اید و حتماً می‌دانید که
 من به عنوان مافوق شما این حق را دارم که به سؤالاتی از این دست پاسخی
 ندهم، این طور نیست؟»

صورت آندره‌یی تا بناگوش سرخ شد.

«فکر می‌کنم...»

«از شما سؤال نمی‌کنم چه فکر می‌کنید. من منتظر جواب شما
 هستم.»

برای یک لحظه چنین می‌نمود که کوسکی دارد از ناراحتی منفجر
 می‌شود. اما برخوردش مسلط شد.

در یک کلمه گفت: «بله»

واگای سرش را تکان داد.

«خوشحالم که ما هر دو هم عقیده‌ایم. من هم به همین شکل به شما
 جواب می‌دهم. متوجه تردید شما هستم. راستش خیلی تعجب می‌کردم اگر
 دچار این تردید نمی‌شدید. ما در شرایط بسیار پیچیده و سختی مبارزه
 می‌کنیم. اما سالهای جنگ که برای هر کس، سالهای آزمون بوده است، به
 ما آموخته که مسایل را باید در ارتباط با عناصر اساسی قدرت ببینیم و
 قضاوت کنیم. اگر قرار است تفکیکی در قدرت صورت بگیرد، این تفکیک
 باید ساده و شفاف باشد. خوب، خوب است و بد، بد — شما با حرفم
 موافقید؟»

صدای آرام و مؤثر او، بر تأثیر حقیقت گفته‌هایش می‌افزود.

«بنابراین اگر قرار باشد که ما بخواهیم شجاعت مردانه خود را اثبات
 کنیم، باید شرایط حال را به روشنی درک کنیم. جنگ دوم روبه پایان
 است. این مطلب روشن است. یکی دو روزی دیگر ادامه دارد و حداکثر تا
 یک هفته دیگر تمام می‌شود. ولی آیا ما در انتظار پایانی از این نوع بودیم؟»

ما فکر کردیم که نه تنها آلمان بلکه روسیه هم جزو کشورهای مغلوب محسوب خواهد شد. تا به حال که این عمل صورت نگرفته است. در شرایط کنونی، لهستانی‌ها به دو بخش تقسیم شده‌اند: یک بخش در انتظار آزادی لهستان بوده‌اند و بخش دیگر علاقه‌ای به آن ندارند.

یک بخش برآنست که ما تابع روسیه باشیم و ما میلی به آن نداریم. این بخش می‌خواهد ما را از بین ببرد. ما در فکر آنیم که آنها را نابود کنیم. ما در مبارزه‌ایم. جنگ واقعی الآن شروع شده است. شما چند سال دارید؟»

«بیست و یکسال»

«از چه زمانی در جنبش زیرزمینی شروع به فعالیت کرده‌اید؟»

«از هزار و نهصد و چهل و یک»

«پس در آن زمان هفده سالتان بود؟»

«بله»

«خوب، به خاطر چه چیز شروع به مبارزه کردید؟ حتماً به خاطر آزادی لهستان. آیا آن لهستان ما را به این شکل پیش خودتان مجسم کرده بودید که کسانی برآن حکومت کنند که کورکورانه از کرملین دستور می‌گیرند و متکی به سرنیزه‌های روسی‌اند؟ و رفقای هم‌سن و سال شما؟ چند نفر از آن‌ها کشته شده‌اند؟ به خاطر چی؟ و آدم‌هایی مثل من و شما که زنده‌ایم و روی پای خود ایستاده‌ایم، چطور می‌توانیم همبستگی خود را با رفقای مرده‌مان ثابت کنیم؟ باید از نیمه راه خودمان را عقب بکشیم؟»

برای چند لحظه سکوت برقرار شد. از پشت در صدای تودماغی پوچیاتیکی به گوش می‌رسید:

«حالا برگردیم به شچوکا. این مرد کیست؟ یک روشنفکر، مهندس، کمونیست؛ و در عین حال یک سازمان دهنده فوق‌العاده. کسی که می‌داند چه می‌خواهد. امروز کارهای حزبی را انجام می‌دهد و فردا، اگر چیزی تغییر

نکند، پُست حساسی در دستگاه‌های دولتی می‌گیرد؛ و پس فردا هم می‌تواند وزیر شود. سرشار از فکرهای مختلف است. پیش از جنگ چند محاکمه داشت و در زندان به سر می‌برد. دو سال هم در اردوگاه کار اجباری. یک چنین آدمی خطرناک است. از کسانی که برای شغل و مقام تلاش می‌کنند باکی نداریم. این طور آدم‌ها در لحظه مناسب خودشان را کنار می‌کشند و مثل موش‌ها، خود را از کشتی در حال غرق شدن نجات می‌دهند. حیف از گلوله است، اشتباه است اگر کسی به خاطر آن‌ها، آدم‌هایی مثل شما را به خطر بیندازد. اما اگر سؤال بر سر عقایدی باشد که برای ما بردگی و مرگ به ارمغان می‌آورد، پاسخ ما می‌تواند این باشد: مرگ. این فرمان مبارزه است. آینده قضاوت خواهد کرد که حق با چه کسی بوده است. ما از هم اکنون قضاوتمان را کرده‌ایم...» پُکی به سیگار زد و حرف را با تأکید بیشتری ادامه داد. «چون ما تصمیم خودمان را گرفته‌ایم»

آندره‌یی همان‌جا نشسته بود. سرش را خم کرده بود و دست‌های نیرومند و قهوه‌ای رنگش را بین زانوان گشوده‌اش آویزان کرده بود. واگّا با یک نگاه موقعیتش را دریافت:

«بدیهی است که شما می‌توانید از من سؤال کنید و طبعاً این سؤال اساسی است که آیا تصمیم ما درست است یا نه؟ آیا نباید اول محاکمه کرد و بعد تصمیم گرفت. من هم براین عقیده‌ام که این خود، مسئله‌ایست»

آندره‌یی سربلند کرد و با نگاهی پرسیان به او خیره شد. واگّا به فکر فرو رفت.

«خیال ندارم شما را نصیحت کنم. شما نیازی به نصیحت ندارید. نیست؟ شما خیلی باهوشید...»

«من اصلاً باهوش نیستم. فقط دلم می‌خواهد روراست باشم. همین» واگّا به سرعت پاسخ داد: «منظور من هم هوشمندی اخلاقی است. این فقط شما نیستید که خودتان را با طرح سؤال‌هایی از این نوع رنج می‌دهید. شما با این شک و تردیدتان تنها نیستید. ولی من چه جوابی دارم

که به شما بدهم؟ من هم مثل شما سربازم و ناچارم دستور مافوقم را اجرا کنم. یعنی کورکورانه؟ به هیچ وجه. من به صداقت و درستی ایمان دارم. درست است که سربازم اما در عین حال انسانم. ولی من از حق خودم، از وظیفه ای که دارم و از دنیایی که در آن زندگی می‌کنم در نمی‌گذرم. آقای ستوان، به شما اطمینان می‌دهم. انسانی که قاضی نیست، نمی‌تواند انسان بماند، و وقتی آدم قدرت قضاوت پیدا کرد، آن وقت به خودش وفادار می‌ماند. این مقوله، ببخشید از این که کلمه‌های بزرگی به کار می‌گیرم، به وجدان آدم مربوط می‌شود. همین»

کمی جلوتر رفت و فنجان قهوه را برداشت:

«قهوه هم سرد شده...»

قهوه را تا ته نوشید، روی میز خم شد و دست‌های کوچک خود را روی شانه‌های پهن کوسکی گذاشت.

«خوب، سرکار ستوان، می‌توانیم صحبت نیمه کاره‌مان را دوباره شروع

کنیم؟»

آندره‌یی غرق در افکار خود نشسته بود. سرانجام خودش را جمع و جور کرد و گفت: «بله».

«خیلی خوب. قبلاً به شما چی می‌گفتم؟ آها! مسأله را چگونه

می‌بینید؟ برنامه خاصی دارید؟»

«بله، ولی هنوز خیلی دقیق نیست...»

«حرف بزنید»

آندره‌یی کمی جلوتر رفت:

«براساس اطلاعات ما شچوکا در «مُونوپُل» زندگی می‌کند...»

صدای زنگ در راهرو بلند شد. آندره‌یی سکوت کرد و به واگا خیره

ماند.

واگا گفت: «یک لحظه صبر کنید»

شنیده شد که خانم استانیه و یچووا وارد اتاق ورودی شد. همین که

در را باز کرد و در فضای نیمه تاریک اتاق اندام درشت مردی را تشخیص داد، در لحظه اول نتوانست شوهر خواهرش را بشناسد.

«شب به خیر کاترینا»

با صدایی که حکایت از تعجب می‌کرد ولی فاقد هیجان بود گفت: «اشتفان، تویی؟ این جا چکار می‌کنی؟ تو در اُستروویچی؟»

«همین طور که می‌بینی»

«خیلی عجیب است»

خانم استانیه ویچووا طی سال‌های طولانی جنگ تغییر چندانی نکرده بود. زنی بود زیبا و مرتب با موهای طلایی. با وجود شباهت‌های خانوادگی به سختی می‌شد دو خواهر را شبیه دانست. اما همین که شچوکا متوجه این تفاوت شد به یاد آورد که قبل از هر چیز آمده است تا خانم استانیه ویچووا را ببیند و حداقل شباهت جزئی او را با ماریا بیابد. احساس کرد که واخورده است اما دیگر نمی‌توانست برگردد.

مرد گفت: «فوق‌العاده سرحال به نظر می‌آیی»

خانم استانیه ویچووا هنوز از اعجاب خود بیرون نیامده بود.

«مگر ممکن است؟ انتظار هر کس دیگری را داشتم غیر از تو.»

خواهش می‌کنم کلاه و پالتوت را آویزان کن. خیلی از آمدنت خوشحالم»
شچوکا در حالی که پالتویش را بیرون می‌آورد متوجه شد در جالباسی، پالتوهای زیادی آویزان است.

«مهمان داری؟»

«آه، چیزی نیست! چند نفر از دوستانند. پوچیاتیکی‌ها هستند...»

«تو هنوز هم رفقای اشرافیت را دوست داری؟»

با تعجبی مصنوعی ابروان باریک خود را که گویی با قلم مو کشیده‌اند، بالا کشید و گفت: «هنوز؟ شاید فکر می‌کنی آدم دوستانش را باید بر حسب رونق اقتصادی انتخاب کند؟»

«بدیهی است»

خانم استانبه ویچووا کمی تعادلش برهم خورد. اما دوباره شروع به خنده کرد:

«شک ندارم که خیال داری مثل همیشه مرا ناراحت کنی. نه؟ حس می‌کنم به هیچ وجه تغییر نکرده‌ای»

این بار بدون هر گونه تمسخری نگاهش کرد:

«برعکس عزیزم. می‌خواستم هم عقیده تو باشم»

«فوق العاده است» و بعد طوری رفتار کرد که انگار حرف‌های

شوهرخواهرش را جدی گرفته است:

«می‌ترسیدم مهمانان من موجب وحشت و ناراحتی توشوند. پس

برویم. آها!» در کنار در ایستاد «پس تو دوباره آمده‌ای. فوق العاده سرحال

به نظر می‌آیی. ولی چه بلایی سر پایت آمده؟»

«چیز مهمی نیست».

با آن که می‌دانست تا پایان عمر خواهد لنگید گفت «نه».

«پس ماریا کجاست؟ طفلک باید مشقات زیادی را تحمل کرده

باشد»

«در همه اردوگاه‌ها وضع همین طور است»

«حتماً تا به حال برگشته؟»

«نه»

خانم استانبه ویچووا تا دستگیره را گرفت، رویش را برگرداند:

«هنوز برنگشته؟ حرف عجیبی می‌زنی. طفلک باید وضع وحشتناکی

داشته باشد. خوب، حالا تازه شروع کار است و به تدریج از اردوگاه‌ها راه

خواهند افتاد. حالش که خوب بود؟ نه؟»

شچوکا سرش را تکان داد.

«خوب، می‌بینی! مهم این است که او سالم است و به زودی

زرمی گردد»

شچوکا برای لحظه‌ای دچار تردید شد.

با آرامش پاسخ داد: «من هم همین عقیده را دارم» و بعد همراه خواهرزنش وارد اتاق شد.

نگاه کسانی که دور میز نشسته بودند، متوجه او شد. خانم استانیه ویچووا با صدایی بلند گفت: «شوهر خواهر من، مهندس شچوکا» و سعی کرد با لحن آرامی که به سخنانش می‌داد ناراحتی خود را پنهان کند. از شرایط و موقعیت‌های ناراحت کننده اجتماعی نفرت داشت و در این دم همه ناخشنودی او از شوهر خواهرش ناگهان در وی بیدار شد. قادر نبود بفهمد که دختری به زیبایی و هوشمندی ماریا — که در گذشته بود — چگونه ممکن بود با مردی نظیر او ازدواج کرده باشد.

غیرقابل درک‌تر از این، زندگی زناشویی موفق‌تری بود که این دو داشتند. به یادش آمد که شوهرش یک بار در یکی از گردهم‌آیی‌های خانوادگی که به ندرت صورت می‌گرفت درباره شچوکا گفته بود: «قبول دارم که آدم می‌تواند کمونیست باشد. به هر حال گمراهان بی شماری وجود دارند. اما این که کسی به کمونیست بودنش افتخار کند؟ فکر می‌کنم این عمل برای من و برای هر آدم باشعوری، کمی زیاده‌روی باشد»

شچوکا که درشتی جثه و سنگینی‌اش در اتاق شلوغ به خوبی دیده می‌شد، روی صندلی کنار تله زینسکی نشست.

خانم استانیه ویچووا از او پرسید: «دوست داری با ما قهوه

بخوری؟»

به شیوه خود زیر لب گفت: «با میل»

پوچیاتیکی که آن‌سوی میز نشسته بود گفت: «بخشید، اسم شما را

درست فهمیدم؟ آقای شچوکا؟»

شچوکا پلک‌های سنگینش را بلند کرد.

«بله»

پوچیاتیکی با صدای تودماغی‌اش گفت: «این اسم به نظرم آشنا

می‌آید. کجا ممکن است شنیده باشم؟ خیلی وقت نیست...»

شچوکا گفت «کمکتان می‌کنم. حتماً اسم مرا در روزنامه خوانده‌اید. به مناسبت تشکیل جلسات حزب»

خانم استانیه ویچووا با ناراحتی خودش را جابه‌جا کرد. پوچیاتیکو فریاد زد «آه، بله. البته من این مطالب را نمی‌خوانم، اما کاملاً یادم می‌آید که در آن‌جا کسی سخنرانی می‌کرد که هم اسم شما بود. درست است؟»

«درست است»

پوچیاتیکو با مهربانی پرسید: «امیدوارم که آن شخص خویشاوند شما نبوده باشد؟»

«نه»

«فکرش را می‌کردم. ولی حدس می‌زنم خویشاوند شما نیست.»

شچوکا فنجان را برداشت:

«این‌طور فکر می‌کنید؟ به نظرم اشتباه کرده‌اید. من نگفتم خویشاوند

من نیست! چون خودم بودم که صحبت کردم»

خانم استانیه ویچووا که کمی سرخ شده بود سعی کرد مسأله را از بن بست نجات دهد. در حالی که به شکلی اغراق‌آمیز می‌خندید گفت: «عجب سوء تفاهمی! درست مثل این که روی صحنه اتفاق افتاده باشد.

آقای گنت به نظرم شما بی احتیاطی وحشتناکی کردید»

پوچیاتیکو تودماغی گفت: «به نظر خودم هم همین‌طور می‌آید»

روزاً پوچیاتیکو شق و رق با صورتی که به نظر کشیده می‌آمد همان‌جا نشسته بود و تله‌زینسکی که یک پایش را روی پای دیگر انداخته بود و مُچ پایش را محکم در دست داشت و به پیپ خود پُک می‌زد، با چشمانی نیمه‌باز به دختر خاله‌اش و به شچوکا نگاه می‌کرد. ظاهراً ماجرا باعث تفریح او شده بود.

پوچیاتیکو گفت: «امیدوارم...»

خانم استانیه ویچووا ترجیح داد حرف او را قطع کند:

«شاید خانم‌ها و آقایان هنوز نمی‌دانند که شوهر خواهر من از قدیم و ندیم چپی بوده است تا آن جا که یادم می‌آید همیشه افکار و عقاید تندی داشته است. درست می‌گویم، اشتفان؟»

«می‌بینم که تلاش می‌کنی از من دفاع کنی»

پوچیاتیکی با اعتراض گفت: «ببخشید! آدم بی‌انصافی هستید آقا! آنچه به من مربوط می‌شود این است که همیشه مردها با اراده و با فکر را صرف‌نظر از این که دارای چه افکار و عقایدی بوده‌اند، ستایش کرده‌ام. معتقدم برای انسان با فرهنگ، داشتن عقیده‌ای مشخص تنها راه درست و ممکن است و فکر می‌کنم که شما هم موافق این عقیده باشید، نیست؟»

انگار نگاه‌های خانم استانیه و یچووا می‌خواستند به شچوکا بگویند:

«می‌بینی که شناخت تو از آدم‌ها تا چه اندازه بد است...»

شچوکا احساس ناراحتی عمیقی کرد:

«آیا شما نازی‌ها را هم همین قدر دوست داشتید؟»

پوچیاتیکی خلع سلاح شده بود:

«ببخشید، نمی‌فهمم چه می‌گویید...»

«به سختی می‌شود خصوصیت اخلاقی قوی شما را ندیده گرفت»

«که این طور»

«نقصان ایدئولوژی؟»

پوچیاتیکی دست‌هایش را از هم گشود:

«بله، اگر شما بخواهید مسایل را از این دید نگاه کنید...»

خانم استانیه و یچووا دوباره خودش را وارد گفتگوها کرد:

«آقایان عزیز، رحم کنید! راستی هیچ موضوع دیگری غیر از آلمان‌ها

برای بحث وجود ندارد؟»

تله‌زینسکی از کناری که نشسته بود گفت: «می‌توانیم دربارهٔ

یهودی‌ها صحبت کنیم»

خانم کازیا صورتش مثل دختران خودرأی درهم رفت:

«اصلاً حاضر نیستم در این باره چیزی بشنوم. به هیچ وجه نمی‌فهمم چرا وقتی آقایان دورهم جمع می‌شوند، بلافاصله دربارهٔ جنگ و سیاست حرف می‌زنند. وحشتناک است. چقدر خسته کننده است!»

پوچیاتیکسی اذعان کرد: «تقصیر من بود. حق با شماست. من همیشه مغلوب استدلال خانم‌ها می‌شوم»

زن با نگاه از او تشکر کرد و بعد رویش را با خوشحالی از حرفی که زده بود به طرف شچوکا برگرداند.

«اجازه می‌دهی برایت قهوه بریزم؟»

«متشکرم»

شچوکا نیز می‌خواست به تعبیری غیر از آنچه پوچیاتیکسی بیان کرده بود، احساس مغلوب شدنش را بیان کند. به نظر می‌آمد که این آدم‌ها در زندگی و تفکراتشان مثل هوا شفاف‌اند و هر کس که بخواهد به نوعی دلایلی مبتنی بر استقلال و دیگرگونه بودن خود ارائه کند، در نهایت فقط مسخره‌اش می‌کنند. به دنبال سکوتی که با گفتن یک «متشکرم» در اتاق ایجاد شده بود، مورد تمسخر قرار گرفتن خود را به شدت احساس کرد. اصلاً نمی‌دانست چرا درگیر بحثی از این نوع شده بود؟ برای این بود که می‌خواست عقاید خود را بیان کند یا اینکه دیگران را قانع سازد؟ هم این و هم آن، عمل بیهوده‌ای بود.

به خانم استانیه ویچووا خیره شد و ناگهان طرز نگاه داشتن سروشانه‌هایش که متمایل به پوچیاتیکسی بود، او را به شدت به یاد ماریا انداخت و در این دم دلهره‌ای وجودش را فرا گرفت؛ دلهره‌ای شبیه آنچه شب‌ها به هنگام در خود فرو رفتن‌ها، گرفتارش می‌شد.

پلک‌هایش را برهم گذاشت و از راهی بس دور صدای خواهرزنش را شنید که سرگرم گفتگو با پوچیاتیکسی بود؛ صدایی که ضعیف‌تر از صدای ضربان قلب خودش بود. از جا برخاست. خانم استانیه ویچووا حرفش را قطع کرد:

«به این زودی می‌خواهی بروی؟»

«بله، متأسفانه مقداری کار دارم که باید تمام کنم»

«چه بد شد! امیدوارم هر وقت دوباره به اُستروویچ آمدی بازهم

سری به من بزنی»

شچوکا شروع به خداحافظی کرد.

«حتماً»

زن تا راهرو بدرقه‌اش کرد. در حالیکه شچوکا سرگرم پوشیدن

پالتویش بود، زن گفت: «وقتی ماریا را دیدی از طرف من ببوسش...»

«بله، حتماً»

«خیلی دلم می‌خواهد بینمش. مدت‌هاست که او را ندیده‌ام»

در این لحظه رفتارش کاملاً صمیمانه بود. همه بی‌علاقگی‌های خود

را به شچوکا که تقریباً به نفرت شباهت داشت، از چهره پاک کرده بود؛

درست مثل چروک‌های زیر چشمش که قادر بود با مهارت و به کمک بزرگ

کردن آن را بپوشاند.

شچوکا سرانجام به این نتیجه رسید که این زن پیش از آن که زنی

محکوم کردنی باشد، موجودی شگفت‌انگیز است.

زیرلب گفت: «درست است. شماها مدت‌هاست همدیگر را

ندیده‌اید.»

پس از آنکه شچوکا رفت، خودش را مقابل آینه مرتب کرد و دستی

به موهایش کشید و با همان لبخندی که شچوکا را بدرقه کرده بود، نزد

مهمانانش بازگشت. با خوشحالی چنین وانمود کرد که با یکدیگر بحث و

گفتگوی فوق‌العاده‌ای داشته‌اند. پوچیاتیکی سرگرم تعریف کردن لطیفه‌ای

بود.

وقتی لطیفه به پایان رسید، تله‌زینسکی به همان شکل همیشگی خود

به شت شروع به خنده کرد.

خانم استانیه‌ویچووا هم بدون آن که بداند موضوع لطیفه چه بوده،

خندید. مطمئن بود که نام شچوکا با هیچ کلامی برده نشده است. برعکس، هم پوچیاتیکی و هم تله زینسکی در همبستگی باهم، چهره‌ای خوشحال و به کلی بی‌غم از خود نشان دادند.

پوچیاتیکی به حاضران پیشنهاد کرد که شام را در «مُونوپُل» صرف کنند، و پس از آن که به ساعت خود نگاه کرد گفت: «الآن حدود ساعت هشت و نیم است. بهترین موقع است. فکر می‌کنم حداقل لازم باشد که ما به مناسبت پیروزی برنامه‌هایمان، یک لیوان شراب باهم بنوشیم.» خانم استانیه ویچووا اضافه کرد: «و به مناسبت پایان جنگ»

پوچیاتیکی چهره درهم کشید:

«حدس می‌زنم که به مناسبت پایان جنگ یک لیوان ودکا کافی

باشد. نظر شما چیه؟»

تله زینسکی پرسید: «چی؟ یک لیوان ودکا؟ هر وقت بخواهید

حاضرم»

«فکر تازه‌ای نیست. ولی فکر می‌کنم... فکر»

روزا پوچیاتیکی سیگاری آتش زد:

«برنامه بدی نیست»

خانم استانیه ویچووا گفت: «عالی است! ولی چطور به منزل

برگردیم؟ با این ساعات منع عبور و مرور لغتی... تا چه ساعتی می‌شود در

خیابان‌ها بود؟»

پوچیاتیکی دستش را تحقیق‌کنان تکان داد: «فکر می‌کنم تا ساعت

ده. ولی این مسأله چه ربطی به ما دارد؟ اگر میل نداشتیم تا صبح بمانیم،

می‌توانیم با یک درشکه برگردیم. در «مُونوپُل» شب ادامه دارد.»

خانم استانیه ویچووا حالت آدم بی‌پناهی را به خود گرفت. احساس

می‌کرد که این رُست او نشانه تفاخر است.

«مرا هم به منزل برمی‌گردانید؟»

تله زینسکی در حالی که تعظیم می‌کرد گفت: «هرکجا دلتان

بخواهد!»

«خیلی لطف دارید! ولی از این که می‌گویم شب‌ها خیلی از راه رفتن در خیابان‌ها می‌ترسم، به من نخندید...»

پوچیاتیکی رویش را به طرف پسر عمویش برگرداند. «فرد! این اواخر سری به «مونوپل» زدی؟»

«آخرین بارش دیروز بود!»

«محیطش مناسب است؟»

«بد نیست. می‌کده کثیف قابل قبولی است»

خانم استانیه ویچووا نگاهی به لباسش انداخت.

«فقط نگو که باید لباسم را عوض کنم»

پوچیاتیکی پاسخ داد: «برعکس، هیچکس حرفی نمی‌زند. در این

لباس فوق‌العاده‌اید. این طور نیست، روزا؟»

خانم پوچیاتیکی با محبتی مادرانه خانم استانیه ویچووا را در آغوش

گرفت.

«خانم کازایای عزیز ما، همیشه فوق‌العاده است.»

خانم استانیه ویچووا از شنیدن این تعریف سرخ شد. پوچیاتیکی،

خوشحال از این که همه کارها مطابق میلش صورت گرفته، دست‌هایش را به

هم سایید:

«پس راه بیفتیم! ولی آن دو نفر را هم باید صدا کنیم» اشاره‌ای به

اتاق مجاور کرد و گفت: «به نظرم کوسکی کوچک جوان بسیار خوبی

است. آن یکی هم...»

خانم استانیه ویچووا گفت: «آه، بله، من اصلاً آن‌ها را فراموش

کرده بودم. حتماً تا به حال گپ مفصلی زده‌اند. این دو نفر عجب آدم‌های

اخمویی هستند.»

به طرف در پیش رفت و فریاد کشید «آهای»

واگّا پاسخ داد: «بله.»

همین که زن وارد اتاق شد، در را پشت سر خود بست:
 «خدای من، شماها که اتاق را پر از دود کرده‌اید. آدم این جا خفه
 می‌شود»

اتاق کوچک واقعاً انباشته از دود بود. واگا و آندره‌یی از جا
 برخاستند.

«مزاحمتان نیستم؟ کارت‌ان تمام شد؟»
 واگا گفت: «تقریباً، فکر می‌کنم شما مهمان جدیدی داشتید؟»
 «مهم نبود. ملاقات خانوادگی بود. ولی شما واقعاً کارت‌ان تمام
 شده؟»

واگا سر تکان داد.
 «عالی شد. پس حالا ما شما را از راه به در می‌بریم»
 «خوب، خوب. کجا؟»
 «به «مُونوپُل». جناب سروان، در هر صورت ما باید پایان جنگ را
 جشن بگیریم. و برنامه‌هایمان، امیدوارم در شرایط و موقعیت نامناسبی قرار
 نداشته باشند»

«نه، در وضع بدی نیست»
 «عالی است! پس راه بیفتیم. چی؟ می‌بینم که شما بازهم دچار
 تردید هستید»

«درست است. امروز من قرار ملاقاتی دارم»
 «شخصی است؟»
 «نه چندان»
 «پس می‌توانید سر قرارتان حاضر نشوید. حتماً خیلی مهم نیست»
 «برعکس»

خانم استازیه و یچووا آهی کشید.
 «جناب سروان، شما با این قرار و مدارهایتان آدم بسیار ملال‌آوری
 شده‌اید، پس راه بیفتید! کاری با شما ندارم. لابد بعداً به ما خواهید

پیوست؟»

«سعی می‌کنم»

«سعی می‌کنم نه. بلکه حتماً خواهم آمد»

«بله، حتماً خواهم آمد»

«شما آدم گرفتاری هستید ولی به قولتان اعتماد دارم. شما چطور

آقای آندره‌یی؟» به کوسکی که غرق افکار خود بود نگاهی انداخت «شما هم قرار و مداری دارید؟»

«بله، در مونوپل».

«با یک خانم؟»

«با یک آقا!»

«امیدوارم نخواهید تمام شب‌تان را صرف این آقا بکنید.»

«حداکثر یک ربع»

«عالی است. پس اصلاً خداحافظی نمی‌کنم. عزیزان من! فقط

امیدوارم دیگر گفت‌وگوی مهمی نداشته باشید.

خیلی دلم می‌خواهد امشب را خوش بگذرانیم...»

واگا در آستانه در از آندره‌یی کوسکی خداحافظی کرد. خیابان

باریک و ساکت بود. خانه‌ها صورتی رنگ و انبوه نهال‌های بلوط در نوری

زنگاری فرو رفته، ابرهای تیره رنگی آسمان را پوشانده بود. هوا مرطوب و

گرم بود و بادی نمی‌وزید.

واگا گفت: «رگباری خواهد زد. راستی شما هم به «مونوپل»

می‌روید؟»

«بله»

«من در جهت عکس حرکت می‌کنم. خیر پیش»

«شما هم به ما خواهید پیوست؟»

«گمان نمی‌کنم. ببینم چه پیش می‌آید»

با یکدیگر دست دادند و خداحافظی کردند و هریک در جهتی

مخالف هم به راه افتادند. آندره‌یی به طرف خیابان «سوم ماه مه» حرکت کرد.

خیابان، که یک ضلعش به پارک «کوشتیزکو» منتهی می‌شد، پراز عابر بود. چون ساعات منع عبور و مرور شبانه همچنان برقرار بود، مردم از شب‌های کوتاه ماه مه استفاده می‌کردند. آن‌ها دو به دو کنار هم یا به صورت گروهی راه می‌رفتند، و زیر درختان بلوط، با صدای بلند می‌خندیدند و گفت‌وگو می‌کردند. اغلب مرد و زن‌های جوان بودند: دختران جوان با گیسوانی که خمره‌ای شکل آرایش شده بود، با لباس‌های روشن و کفش‌هایی که پاشنه بلند چوبی داشت راه می‌رفتند و مردان جوان، کت‌هایشان را روی شانه انداخته و آستین‌های پیراهنشان را بالا زده بودند و بعضی هم شلوار کوتاه به پا داشتند.

روی نیمکت‌های زیر درختان جای خالی نبود. در میان جمعیت تعدادی هم افراد نظامی قدم می‌زدند. چندتن از افراد ارتش سرخ دور نیمکتی ایستاده بودند که رفقایشان روی آن نشسته بودند. یکی از آن‌ها سازدهنی می‌زد. آسمان بیش از پیش ابرآلود می‌شد. شرجی سربسی رنگی در آسمان موج می‌زد و رعد و برق بی‌صدایی، گهگاه اعماق تیره آسمان را می‌شکافت. از آنجا که جنگ هنوز تمام نشده بود، خاموشی بر همه جا حکم فرما بود. لامپ خیابان‌ها خاموش بود. تاریکی زودرس شب عمیق‌تر می‌شد. هرازگاهی نور چراغ اتومبیل، فضا را روشن می‌کرد. بازتاب نور مخروطی شکل، برای لحظه‌ای سایه آدم‌ها را میان درختان، بین شاخ و برگ‌های انبوه و بی‌حرکت درختان بلوط و اعماق خیابان نشان می‌داد. و بعد دوباره سایه زرد خاکستری رنگ همه چیز را فرا می‌گرفت.

آندره‌یی غرق در افکار خود از خیابان گذشت، بی‌آنکه توجهی به آدم‌ها داشته باشد. آخرین اخبار از بلندگوها شنیده می‌شد. همان صدای مردانه بعد از ظهر دوباره به روشنی شنیده شد. می‌گفت: «روزیکشبه ساعت هشت صبح، جنگ به پایان می‌رسد...»

از بلندگوی دیگری چند متر دورتر، همان صدا آرام‌تر به گوش می‌رسید که به دنبال جمله قبلی افزود:

«این، تسلیم قطعی و نهایی آلمان است»

این که صدای گوینده بلندتر از صبح شنیده می‌شد حتماً به علت تاریکی شب بود. بلندگوهای ناپیدا، صدایی را که به شکلی غیرطبیعی اوج می‌گرفت بر فراز خیابان‌ها و جمعیت موج پخش می‌کردند. دیگر هیچکس به آن صدای تنها گوش نمی‌کرد. اینک آن پیروزی که شش سال تمام انتظارش را می‌کشیدند، به گذشته تعلق داشت.

آلک تمام بعدازظهر را کنار رودخانه گذرانده بود. با دخترهای غریبه شنا کرده و خوش گذرانده بود، و سرآخر غروب در سینما «بالتیک» یک فیلم پارتیزانی روسی تماشا کرده بود. بعد از آن به یک شیرینی فروشی که کمی دورتر از بازار قرار داشت رفته بود و با خوردن بستنی، شکمی از غذا درآورده بود. در این فاصله فراموش کرده بود که وقت با چه سرعتی گذشته است. اکنون شتاب بسیار داشت. آفتاب زده و بی کلاه، در حالی که کتش را روی شانه‌هایش انداخته بود در طول خیابان به سرعت قدم می‌زد. در خلال عبور از کنار گروهی دختر و پسر جوان، چیزی نمانده بود که با آندره‌یی برخورد کند. در یک لحظه متوجه سایه بلند برادرش شد که چند گام دورتر از او بود و با آنکه برای لحظه‌ای دچار تردید شد و تعادلش به کلی برهم خورد، اما سرانجام توانست خود را کنار بکشد و روی نیمکتی که در آن گوشه بود بنشیند. در تاریک روشن غروب، روی پاهای چکمه‌پوش مردم لغزید.

کسی زیر لب گفت: «لعنت بر شیطان! چه خبر شده!»

آلک با عجله دور شد و بار دیگر پایش را روی پای کسی گذاشت. این بار زنی غرغر کرد. در این فاصله آندره‌یی دور شده بود آلک بی آنکه متوجه برادرش شده باشد، دوباره وارد موج جمعیت شد اما مدتی طول کشید تا برترس و وحشت خود چیره شود. ایستاد و عرق پیشانی‌اش را

پاک کرد. دستی به موهای خود کشید. لعنت بر شیطان! از اینکه به سادگی و بی دلیل از کوره در رفته بود شرمسار شد. چه اتفاقی می افتاد اگر آندره بی او را دیده بود. مطمئن بود که برادرش از قضیه هیچ اطلاعی ندارد.

آنقدر به مادرش اعتماد داشت که توانسته بود از اعتماد او سوءاستفاده کند. آیا هرگز بدون اطمینان از این که این راز میان او و مادرش خواهد ماند، اصلاً جرأت چنین سرقتی به خود می داد؟ در این مورد اطمینان چندانی نداشت. امروز مطمئن شده بود، برای رنج دادن کسی که آدم را دوست دارد، باید زحمت زیادی کشید و برخورد مسلط شد اما باید تلاش کرد که به هیچ وجه حوادثی پیش نیاید که آن عشق و علاقه به کلی از بین برود. این عقیده اش بود. اما آن قدرها جرأت نداشت که با عملی زشت، سنگینی بار مسئولیت را بردوش خود بکشد. متأسفانه و با شرمساری متوجه شد که فاقد آن جرأت و جسارت «یورک زرتتر» است.

چقدر نسبت به شهامت او احساس حسادت می کرد. شهامتی که او را قادر می ساخت از هر چیزی بگذرد و چقدر آرزو می کرد می توانست کاری را که او کرده بود انجام دهد. پس از عبور سریع از بین جمعیت، وارد خیابانی پهن شد که به پارک منتهی می شد. در پیاده روها گه گاه یک زوج عاشق دست در دست هم می گذشتند. شتابزده بر سرعت قدم هایش افزود. زوجی دیگر در سایه درختان سرگرم راز و نیاز بودند و بعد دیگر تنها شد.

سیاهی شبانگاهی تقریباً همه جا را فرا گرفته بود. از آن جا شبح خیال انگیز تنه درختان، انبوهی اسرارآمیز شاخ و برگ و چمن زاران مسطح بین درخت ها، در سکوت و تاریکی کامل به چشم می خوردند.

به حوض آبی رسید که سطح آرام و بی حرکت آن در زیر انبوه شاخه های آویزان بید مجنون برق می زد. یک لحظه رطوبت خنک و تازه آب را احساس کرد. همه جا کاملاً ساکت و آرام بود. هیچ کس در آن اطراف دیده نمی شد. صدای وزوز پشه ها در هوا موج می زد. شن های نرم زیر

قدم‌های او صدا می‌داد. آلیک هر چه بیشتر به وسط پارک نزدیک می‌شد، پارک به نظرش وحشی‌تر و اسرارآمیزتر می‌آمد. به حوض دیگری رسید و آلیک راه فرعی دیگری را انتخاب کرد. انبوهی بوته‌های سرخ و سفید، محوطه را از هر سو می‌پوشاند. جلوتر که رفت، شاخه‌های یاس و آلبالو سربه هم داده بودند. آلیک با وجود تاریکی به راحتی می‌توانست پیش برود. هر گوشه و زاویه و هر راه باریکی را در پارک می‌شناخت. ناگهان توقف کرد و نفس را در سینه نگه داشت.

کسی به دنبالش می‌آمد. در سکوت، صدای مشخص برخورد شن‌ها را به یکدیگر می‌شنید. به کناری پرید و خود را پشت بوته‌ی یاسی پنهان کرد. نیم دقیقه بیشتر طول نکشید. قلبش به شدت می‌زد. سرانجام شبح آدمی را در تاریکی تشخیص داد. همین که چشمش به «فلیک زیمانسکی» افتاد نفس راحتی کشید و به آرامی سوت زد. فلیک توقف کرد. آلیک روی جاده پرید.

«سلام!»

«سلام!»

«فلیک» کوچک اندام‌تر از آلیک بود؛ جثه‌ای قوی داشت و صورتش

تاتاری، موهایش پر پشت و مجعد بود.

«ترسیدی؟»

فلیک شانه‌هایش را بالا انداخت.

«از چی؟»

«وقتی من سوت زدم»

«می‌دانستم تویی»

«پس مرا دیده بودی؟»

«معلوم است»

«خیلی وقت بود؟»

فلیک چشم‌های سیاه و تابدارش را باز و بسته کرد:

«تا اندازه‌ای»

ظاهراً آلك يكه خورده بود. فيلك دلداريش داد و گفت: «راجع به اين قضيه فكر نكن. راه بيغت. دير شده»
مدتي در سكوت به راه ادامه دادند.
زيمانسكي زير لب گفت «لعنت بر شيطان! عجب هواي شرجي بدی است»

به راستی نفس کشیدن مشکل بود. هوا سنگین و چسبنده بود. رعد و برق‌ها هر دم نزدیک‌تر می‌شدند.

آلك با صدایی نسبتاً بلند پرسید: «ساعت چند است؟»
فيلك دستش را بالا برد.

«نمی‌توانی ببینی؟»

فيلك گفت: «لعنت بر شيطان! ساعت را فراموش کرده‌ام»
«باید هشت و نیم باشد. شاید هم دیرتر...»

سطح پارک دیگر هموار نبود. به تدریج سربالایی شروع می‌شد که به راه‌های باریکی می‌رسید.

آلك پرسید: «با خودت آوردی؟»

«چی را؟»

«پول را»

«آره، مواظب باش دور می‌زنیم»

آلك ایستاد.

«صبر کن، من راه کوتاه‌تر و راحت‌تری را بلدم. خیلی از این‌جا دور

نیست. پشت همین تپه است»

چند متر دورتر، شبح درختی عظیم، با شاخ و برگ‌های انبوه دیده

می‌شد.

فيلك خندید.

«همین‌جا بود که یک بار از پشت درخت ما را ترساندی»

«هنوز به یادت مانده؟»

«معلوم است. ولی عوضش کتک خوبی هم خوردی»

آلیک خلع سلاح شده فریاد زد: «کی؟ من؟ این شماها بودید که کتک خوردید. من با یورک بودم و توبا یانوش»

«مارسین، یادت رفته؟»

فلیک گفت: «آره، درست است.»

هر دو نفر به دوردست‌های زمان رفته بودند زیرا فضای عمومی پارک با آن شکل طبیعی‌اش، گویی برای بازی‌های کودکانه ساخته شده بود. درست از پشت تپه راه باریکی به اعماق جنگل می‌رفت. آلیک جلو بود و پشت سرش فلیک راه کمی سربالایی بود. در این جا پارک به پایان می‌رسید.

در حاشیه یک پرتگاه، سیمی که به جای دیوار بود در تاریکی برق می‌زد. پشت آن، جاده‌ای بود که به حاشیه شهر می‌رفت و اینک تاریک و خلوت بود. از چند خانه تاریک، نور کم‌رنگی سوسو می‌زد که به نظر می‌رسید در هوا آویزان است.

ظاهراً پنجره آپارتمانی باز بود زیرا صدای نواختن پیانو آشکارا از آن شنیده می‌شد.

دو چرخه‌سواری از وسط جاده گذشت. نور بسیار کم‌رنگی در جاده‌ها از گرم‌های شبتاب به چشم می‌خورد. انبوه بوته‌ها تا بالای کوه را فرا گرفته بود.

آلیک به آرامی گفت: «از این طرف»

به سمت چپ پیچیدند و از میان انبوه بوته‌ها برای خود راهی باز کردند بی آن که شاخه‌های پر برگ آن‌ها را بشکنند. اما به زودی ایستادند.

«رسیدیم»

فلک به او نزدیک شد.

«عالی است. راه واقعاً نزدیک‌تر شد»

«می‌بینی!»

به کنار کلبه کوچکی رسیدند که در میان انبوه علف‌ها و بوته‌ها قرار گرفته بود. هوایی به خنکی هوای زیرزمین به صورتشان خورد. دولا وارد راهروئی باریک شدند. کف راهرو ناهموار و سنگی بود. ناگهان صدایی در تاریکی و از سوی مقابل آن‌ها بلند شد که پرسید: «کی آنجاست؟»

آلک با دقت جواب داد: «آزادی»

فلک روی تکه سنگی لغزید.

«لعنت بر تو مارسین. ادا درنیاور، زود روشنش کن!»

نور یک چراغ دستی، مسیر راهرو را روشن کرد. کمی پیش‌تر و در زیر طاقی بسیار کوتاه، مارسین بوگوکوی ایستاده بود.

فلک نگاهی به دیوارها انداخت.

«بینم، این سوراخ کمی کوچکتر نشده؟»

آلک لبخندزنان گفت: «تو بزرگ شده‌ای. ولی نه خیلی زیاد»

«برای خودم کافی است»

با مارسین سلام و علیکی کردند. دست او سرد و مرطوب بود. آلک

زیر لب پرسید: «یورک آنجاست؟»

«خیلی وقت است. اولین نفری بود که رسید»

مارسین چراغ‌قوه‌اش را خاموش کرد. در پشت پیچ یک راهرو، در زیرزمین نه چندان بزرگی با سقفی گنبدوار، به رویشان باز بود. چراغی که از سقف آویزان شده بود با نور لغزان خود بر سنگ‌های سرخ رنگ دیوارها و کف سخت و ناهموار زیرزمین می‌تابید. گوشه‌ها و زوایای زیرزمین نیمه‌تاریک بود. در بعضی از جاها، سنگ‌های سفیدی می‌درخشید که در گذشته در گردهمایی‌های تشریفاتی رؤسای اصیل سرخ‌پوستان به عنوان صندلی مورد استفاده قرار می‌گرفت.

«یورک زرتیر» در حالی که یک پایش را روی یکی از سنگ‌ها

گذاشته بود، در گوشه‌ای ایستاده بود. قد بلند و کشیده‌ای داشت و سرش

باریک بود و خاطره سر پرندگان را در ذهن تداعی می‌کرد. موهایش روشن بود و کت و شلوار اسپرتی به تن داشت و روی آن نیمتنه‌ای از چرم نرم پوشیده بود.

کمی دورتر از او «یانوش کوتوویس» به دیواری تکیه داده بود؛ مثل همیشه شیک، کمی خودخواه یا حداقل متظاهر به خودخواهی. شلوار فلانل بی نقص اتو کشیده‌ای پوشیده بود و کت بلند و راحتی به تن داشت.

فلیک پس از آن که نگاهی به زمین دور و بر انداخت، زیر لب گفت: «لعنت بر شیطان! در این جا که هیچ چیز تغییر نکرده است. فقط اندازه‌ها مثل گذشته نیست. ظاهراً همه چیز کمی کوچک‌تر به نظر می‌آید. سلام، یورک»

زرتیر نگاهی به بالا انداخت.

«همه شما کمی دیر کردید!»

آرام و واضح و از بالا حرف می‌زد. همیشه وقتی با دوستانش گفتگو می‌کرد کمی با آن‌ها فاصله می‌گرفت تا آن‌ها این مطلب را احساس کنند. آلیک صورتش سرخ شد. فلیک که از سخنرانی پیشواگونه‌ی زرتیر خوشش نیامده بود برعکس، فقط شانه‌هایش را بالا انداخت.

«عجب؟ ظاهراً تأخیر خیلی هم زیاد نیست»

یورک زرتیر با چشمان گود و کوچک خود نگاهی به او انداخت:

«فکر می‌کنم من صحبت از تأخیر خیلی زیاد نکردم فقط گفتم شما

کمی دیر کردید. همین کافی است»

یانوش کوتوویس حتی سعی نکرد خنده تمسخرآمیز خود را پنهان کند. از جیب شلوار فلانل خود قوطی سیگاری طلایی بیرون آورد، سیگاری برداشت و آتش زد.

فلیک گفت: «می‌توانستی یکی هم خرج ما کنی، خوک احمق!»

کوتوویس قوطی سیگارش را به او داد.

«بفرمایید...»

آلیک سیگاری برداشت، مارسین اهل سیگار نبود و یورک زرتیر از

کشیدن امتناع کرد.

فلیک در حالیکه به قوطی سیگار نگاه می‌کرد گفت: «خرید جدید

است؟»

«باب سلیقه‌ات نیست؟»

«به نظرم خیلی عالی است»

«به همین دلیل چیزی نمی‌دانی»

زرتزر حرف آن‌ها را قطع کرد و گفت: «بنشینید! می‌خواستم

یادآوری کنم که این‌جا میکده نیست و ماهم برای سرگرمی و تفریح به

این‌جا نیامده‌ایم»

یانوش زیرلب گفت: «حیف!» و آنقدر آرام گفت که فقط یورک

که پهلوی او نشسته بود آن را شنید. همگی به آرامی و در سکوت روی

سنگ‌ها نشستند.

«لعنتی، چقدر سفت است» چهره فلیک درهم رفت و به سوی یانوش

خم شد «مواظب باش نشیمنگاهت یخ نزنند.»

مارسین کت نازکی پوشیده بود و با چهره رنگ‌پریده و استخوانیش

به نظر می‌رسید که سردش است و با حالتی عصبی دست‌هایش را به هم

می‌سایید. چند لحظه‌ای سکوت شد. این دیوارها، این روشنی‌انباشته از

سایه‌های گریزان بردیوارها و طاق‌ها، و سنگ‌هایی که پوشیده از گرد سفید-

رنگی هستند، چه خاطره‌هایی به آن‌ها آویخته بود.

تحمّل آلك پایان یافت: «یورک، راستی آن عقاب بلندپرواز یادت هست؟»

زرتزر که برخوردار از این لقب بود، چین برپیشانی انداخت.

«شاید دفعه بعد درباره این بچه‌بازی‌ها صحبت کنیم.»

فلیک پادرمیانی کرد و گفت: «ما آن‌وقت‌ها خیلی خوب باهم

بازی می‌کردیم. هیچ بحثی هم در آن نبود»

زرتزر سکوت کرد. تنها کسی بود که نشسته بود و همان‌طور در

گوشه‌ای، پا برسنگ داشت و مشتش را زیر چانه‌اش تکیه داده بود.

شعله لرزان شمع به صورت کشیده و لاغر او می‌تابید و سایه آن را به شکلی عظیم بردیوار و طاقی‌ها می‌انداخت.

در این‌جا سکوت آن‌چنان توخالی و محصور بود که فقط در زیر خاک ممکن است به چنین سکوتی برخورد. از فاصله بسیار دوری، صدای غرش رعدی، بازهم انگار از زیر خاک، به گوش می‌رسید.

مارسین زیر لب گفت: «رگبار»

دوباره صدای غرش رعد بلند شد فیلک زیر لب گفت: «لعنت

بر شیطان! صدایش مثل غرش توپخانه است، نیست؟»

همگی گوش دادند. زرتیر سر راست کرد. بنا صدای رسای خود که

اینک دوستانه‌تر شده بود و طنین گرم‌تری داشت گفت:

«گوش کنید، بچه‌ها. دلم می‌خواهد که ما از سوء تفاهم‌های زیادی

جلوگیری کنیم...»

فیلک گفت: «درست است»

یرژی توجهی به آن نکرد.

«ما مدتهاست یکدیگر را می‌شناسیم. از بچگی باهم بازی کرده‌ایم.

از دوستان قدیمی هم هستیم، نیست؟ اما در این لحظه من فرمانده شما

هستم. من فرمان می‌دهم و شما هم اطاعت می‌کنید. ما نخستین گروه پنج

نفری تشکیلاتمان هستیم. ما خودمان این گروه را تشکیل داده‌ایم و به همین

شکل هم باقی خواهد ماند. حرف مرا که می‌فهمید؟ این قضیه بچه‌بازی

نیست؟»

فیلک توتون را با دندانهایش جوید:

«بسیار خوب، ادامه بده»

«دلم نمی‌خواهد که باز به این مسایل برگردم. اما این فقط به خود

شما بستگی دارد. به هر حال خودم می‌دانم که وظیفه‌ام چیست»

فیلک روی سنگی که نشسته بود کمی جابه‌جا شد و نگاهی به

یرژی انداخت. اما این بار هیچ نگفت. زرتیر ادامه داد:

«و حالا اصل قضیه را مطرح می‌کنم. دیروز به شما دستور داده شد، و تأکید می‌کنم این اولین دستور من بود، که برای امشب باید پنج هزار زلوتی فراهم کنید. امیدوارم که به این دستور عمل کرده باشید. اما این همه مطلب نیست»

فیلک با ناراحتی پرسید: «باز هم بیشتر؟»
 «صبر کن، ربطی به این قضیه ندارد. فقط می‌خواهم بدانم که هر کدام از شما پول‌ها را از کجا برداشته‌اید»
 آلیک سرخ شد و سرش را پایین انداخت تا کسی متوجه سرخی صورتش نشود.

زریر گفت: «من از خودم شروع می‌کنم»
 پول را از جیبش درآورد و آن را روی سنگی که به آن تکیه داده بود انداخت:

«پنج هزارتا. این پول قسمتی از پولی است که برای خرید یک موتورسیکلت پس انداز کرده بودم. درست سه چهارم پس انداز من است»
 به این ترتیب موتور برایش چیز درخوری نبود و بعد روی خود را به سوی کوتووویچ برگرداند که نزدیکش نشسته بود:
 «یانوش؟»

او نیز با چهره‌ای دلگیر دست به جیب برد و دسته پول بزرگتری را بیرون کشید و با سرعت چند اسکناس شمرد.
 «پنج هزارتا. من اهل دوز و کلک نیستم. این تنها پولی است که من به صورت شرافتمندانه درآورده‌ام. شماها خودتان بهتر می‌دانید»
 زریر گفت: «باشد».

سپس رویش را به طرف فیلک زیمانسکی کرد:
 «وتو؟»

پول را بدون هیچ حرفی روی میز گذاشت:
 «تو از کجا پول را به دست آورده‌ای؟»

چهرهٔ فلیک درهم رفت.

«خدای من، عجب تأثری. من ساعتی را فروختم. خوب، این قضیه ارزش گفتن داشت؟»

زریر برای لحظه‌ای سکوت کرد. سرانجام گفت: «بسیار خوب. تو چطور آلیک؟»

آلیک که متوجه شده بود تمام صورتش تا بُن موها سرخ شده است، پول را بیرون کشید، خم شد و آن را روی بقیهٔ اسکناس‌ها گذاشت. زریر با آن که از کوسکی بیشتر از همه خوشش می‌آمد، با خشکی زیادی پرسید: «تو پول را از کجا آوردی؟»

آلیک دست و پایش را به شدت گم کرده بود.

«کمی پس انداز داشتم...»

«چقدر؟»

«هزار و پانصدتا»

«بقیه‌اش؟»

آلیک سکوت کرد.

«بقیه‌اش را از کجا آوردی»

برخودش مسلط شد.

«دزدیده‌ام»

زیرمانسکی و کوتوویچ با نشاط بیشتری جابه‌جا شدند. فلیک حتی سوت بلندی زد. آلیک برعکس احساس کرد که بیش از اندازه سبک شده است.

زریر پرسید: «از کی دزدیدی؟»

آلیک به آرامی پاسخ داد: «از مادرم»

همه چیز گذشت، و برعکس تصورش، چقدر هم راحت گذشت. ناخودآگاه حس کرد که هیچکس سرزنشش نکرد، حتی برعکس. یورک زریر گفت: «بسیار خوب، تو مارسین؟»

مارسین کی دورتر در حالی که دست هایش را بین زانوهایش گذاشته و در فکر فرورفته بود، نشسته بود. وقتی اسم خود را شنید، با نگاهی مشتاق روبه زرتیر کرد. چهره زرتیر را سایه‌ای فرا گرفته بود.

«پول تو؟»

با صدایی نیمه بلند گفت: «من پول ندارم»
 یانوش کوتووویچ حرکتی کرد، گویی می‌خواهد از جا بلند شود و چیزی بگوید، اما فلیک مانعش شد:

«کاری نداشته باش! چه ربطی به تو دارد؟»

همه می‌دانستند که مارسین حال و روزگار بدی دارد. به تدریس در منازل مشغول بود و از همین راه مخارج نگهداری مادر و خواهر جوانترش را تأمین می‌کرد. اما موضوع برای زرتیر هنوز تمام نشده بود:

«فرمانی که به تو داده شده بود کاملاً روشن بود، نیست؟ تو آن را

اجرا نکردی»

مارسین پاسخی نداد.

«چرا فرمان را اجرا نکردی؟»

لب‌های مارسین به آرامی لرزید:

«تو که خودت می‌دانی چرا. من اگر پنج هزار زلوتی پول داشتم،

برای خواهرم یک جفت کفش می‌خریدم...»

یانوش کوتووویچ بیش از این نتوانست تحمل کند و از جا پرید:

«این مشکل توست! خواهرت چه ربطی به ما دارد؟»

مارسین رویش را به طرف او کرد:

«ولی خواهرم برای من اهمیت دارد. نترس...» و با تلخی گفت:

«من برای خواهرم کفش نخریدم. پنج هزارتا پول نداشتم»

«پس لازم بود بروی مثل کوسکی این پول را بدزدی»

زرتیر گفت: «ساکت! بچه‌ها. یانوش این قضیه هیچ ربطی به تو

ندارد. برای اداره جلسه خودم که هستم»

در این بین مارسین از جا برخاست و رودرروی زرتیر ایستاد. رنگش پریده بود و دست هایش می لرزید:

«معذرت می خواهم» این جمله را آهسته برزبان آورد و به زحمت توانست جلو سرفه های سختی را که گریبانگیرش شده بود بگیرد: «اما پیش از آن که مرا محکوم کنی، اجازه بده چند کلمه حرف بزنم.»

زرتیر کنجکاوانه نگاهش کرد:

«حالا نه. بعداً یک به یک باهم صحبت می کنیم.»

مارسین مردد ماند. دیگری دستش را برشانه او گذاشت: «بنشین!»

مارسین به حرفش عمل کرد و خود را در عقب کشید و به دیوار تکیه داد.

«گوش کنید! قضیه از این قرار است. حداکثر تا دوشنبه باید این مبلغ را جمع کنیم. روی هم بیست و پنج هزارتا. موقعیت فوق العاده خوبی برای خرید اسلحه است، می فهمید؟ جزییات کار را به من محول کنید. قضیه را خودم سروسامان می دهم. مشکل را به این صورت حل می کنیم...»

لحظه ای فکر کرد و گفت: «چون آلیک پول را به دستور من دزدیده، دوباره آن را به او برمی گردانیم»

آلیک از جا جست. خون به سرش زد:

«من راضی نیستم. این که پول را از کجا آورده ام به خودم مربوط می شود»

یورک زرتیر حتی به خودش زحمت پاسخ گفتن هم نداد.

«سهم مارسین را هم کسی می دهد که از همه ما پول دارتر است»

این بار یانوش کوتووویچ از جا جست. خشم زیاد، چهره زیبا و عروسک وارش را درهم ریخت.

«اصلاً چنین خیالی ندارم. پولی هم از این بابت به جای هیچ کس نمی دهم»

«چرا، می دهی و خیلی هم زود»

کوتوویچ ناخواسته عقب کشید و به حاضران نگاه کرد، گویی دنبال کسی می‌گشت که کمکش کند.

مارسین زیر لب گفت: «یرژی، تو مرا تحقیر می‌کنی.»
«ترا؟»

و بعد رویش را به سوی کوتوویچ برگرداند.

«سی ثانیه به تو وقت می‌دهم» به ساعتش نگاه کرد: «اگر با رضایت خودت پنج هزارتا را ندهی، به عنوان جریمه، تمام پولی را که داری برمی‌دارم. همه‌اش را. پس خوب فکر کن!»
فیلک زیر لب گفت: «عجب بساطی است.»

قلب آلیک به شدت می‌تپید. مارسین با سری به زیر افکنده همان‌جا ایستاده بود و لب‌هایش را می‌گزید. رنگ از روی کوتوویچ پریده بود. چهره‌اش درهم رفته بود اما نه از خشم بلکه از ترس و وحشت. سکوتی مرگبار همه‌جا را فرا گرفته بود. از بیرون صدای مبهم و یکنواخت قهقهه خنده‌ای مانند مهمه امواج کف آلود دریا به گوش می‌رسید.

گویی طوفان در راه بود. در هوا برق می‌زد، نزدیک‌تر از برق قبلی. زرتیر دوباره به ساعتش نگاه کرد:
«هفده ثانیه»

کوتوویچ قدم دیگری به عقب برداشت و به سرعت نگاهی به راهرو انداخت. زرتیر با سر اشاره‌ای به کوسکی و زیمانسکی کرد:
«شما دو نفر بروید دم در ورودی»

آن دو به دستور عمل کردند ولی راه رفتنشان آدم را به یاد آدم‌های مصنوعی می‌انداخت. کوتوویچ زیر لب گفت:

«که این‌طور! شماها خوب یکدیگر را پیدا کرده‌اید. دسته جالبی تشکیل داده‌اید. یک گروه پست و بی‌شرف»

زرتیر گفت: «شش ثانیه»

مارسین روی سنگ نشست و صورتش را در دست‌هایش پنهان

کرد.

صدای باز و روشن یرژی بلند شد: «دو ثانیه»

ناگهان کوتووویچ با یک پرش بلند از دیوار دور شد. در این حال دستش به لامپی خورد که از سقف آویزان بود. لامپ به شدت به نوسان درآمد و زیرزمین را در سایه روشنی فرو برد. در این دم زیرتر از جا پرید و با دو دستش یقه او را گرفت و به شدت به سمت تاریکی زیرزمین پرتاب کرد.

یانوش زمین خورد اما دوباره به سرعت برخاست و بی اختیار شلوارش را که خاکی شده بود پاک کرد.

لبش ترک خورده بود و از آن خون می آمد. زیرتر آستین کت خود را بالا زد و آهسته به طرفش به راه افتاد.

یانوش حتی فرصت نکرد خودش را در مقابل او حفظ کند و تازه دستمال را به طرف دهانش برده بود که نخستین ضربه به صورتش خورد. دستمال از دستش افتاد. تلوتلو خورد و سرش چنان گیج رفت که حتی نتوانست از خودش دفاع کند. زیرتر مهلتش نداد و با مشت های گره کرده به سروکله او کوفت.

فیلک فریاد کشید: «یورک!»

یورک سرگرم کتک زدن بود. یانوش ضعیف بود و ورزشکار نبود و مانند عروسک خیمه شب بازی از این طرف به آن طرف پرتاب می شد و بیهوده سعی می کرد خود را از ضربه های یرژی دور کند. مارسین بی حرکت نشسته بود و صورتش را همچنان با دست هایش پوشانده بود.

فیلک زیر لب گفت: «لعنت! این جور سلاخی کردن حال آدم را

برهم می زند»

آلیک ساکت بود. همان جا ایستاده و مفتون نیروی یرژی شده بود. با تمام وجود از او حمایت می کرد. از یانوش بدش می آمد. سرانجام کوتووویچ درهم مچاله شد. زیرتر چند لحظه ای بالای سرش ایستاد و بعد رویش را

برگرداند و به کناری رفت، لبه آستین کتش را به آرامی پایین کشید و دست برد سیگاری روشن کند.

هیچ اثری از عصبانیت در او دیده نمی‌شد. مثل همیشه خون‌سرد و برخورد مسلط بود. با دست موهایش را مرتب کرد، کفش محکم ورزشی‌اش را روی سنگ گذاشت و پُکی به سیگار زد.

یانوش سعی کرد از جا بلند شود. به زانویش فشار آورد و با دست‌های خاک‌آلودش شروع به مالیدن چشم‌هایش کرد. مدتی به همان شکل که زانورده بود باقی ماند، گویی در اندیشه بود که چه کند. سرانجام از جا برخاست. ظاهر او، با لباس چروک و کثیف، چهره کبود و خون‌آلود و چشم‌های متورم، وحشتناک بود.

بینی‌اش را بالا کشید و خلط دهانش را که خون‌آلود بود به بیرون تَف کرد و بعد با آستین، صورت خود را پاک کرد. نیروی کافی برای ایستادن نداشت. سرش گیج رفت و به دیوار تکیه داد. مدت نسبتاً زیادی گذشت تا این که سر برداشت و به اطراف خود نگریست. چشم‌هایش به زحمت چیزی را می‌دید. لبخندی شیطانی در گوشه دهان متورمش نقش بسته بود. دست به جیب شلوارش برد، بسته پول را بیرون آورد و پرتاب کرد:

«بیایید، بردارید!»

از جیب کتش هم بسته پول دیگری درآورد و به همان صورت به طرف جلوروی زمین پرتاب کرد:

«کوفت کنید!»

کف زیرزمین از اسکناس پوشیده شد. زرتر سکوت کرده بود و سیگار می‌کشید. به نظر می‌رسید که ماجرا چندان برایش جالب نیست. یانوش دست به جیب دیگری برد و تعدادی اسکناس دُلاَر پیدا کرد. لحظه‌ای به فکر رفت. آهسته زیر لب گفت: «نه، خوک‌های کثیف، این‌ها را دیگر به شما نمی‌دهم»

با عصبانیت اسکناس‌ها را ریزریز کرد و بعد تکه ریزه‌های سبز رنگ

را روی زمین ریخت. درست مثل ریختن خرده کاغذهای رنگی در مراسم کارناوال‌ها، اسکناس‌های ریزریز شده در همه‌جا پراکنده شده بود:

«بیا بیا بردارید! می‌توانید با این‌ها... پاک کنید»

فیلک زیمانسکی آدمی منطقی و اصولی بود، نتوانست بیش از این تحمل کند:

«یانوش، ترا به خدا مگر دیوانه شده‌ای؟»

از جیبش اسکناس‌های کوچک و مچاله شده دو و پنج زلوتی بیرون کشید:

«من دیوانه شده‌ام؟ به زودی می‌بینیم که من دیوانه‌ام یا نه. به شما نشان می‌دهم. بعدها همیشه به من فکر خواهید کرد...»

زیمانسکی و کوسکی که در آستانه در خروجی زیرزمین ایستاده بودند نگاهی به هم انداختند. حتی مارسین هم سرش را بلند کرد. زرتیر همچنان در سکوت سرگرم سیگار کشیدن بود.

فیلک غرید: «لعنت بر شیطان!»

آلیک روی او خم شد:

«ما را لو می‌دهد»

«اِه»

یانوش که به برتری خود مطمئن شده بود، کتش را مرتب کرد، کراواتش را که کج شده بود راست کرد و یک بار دیگر با آستین کتش صورت خود را پاک کرد.

«خوب، خودتان را سرگرم کنید»

پول‌های ولو شده زیر پایش صدا می‌داد، اما هنوز دو قدمی پیش نرفته بود که زرتیر از جا برخاست و دست به جیب شلوارش برد. مارسین از جا پرید:

«برزی!»

صدای شلیک دو تیر که در بین دیوارهای ضخیم، توخالی و خفه به

گوش رسید، مثل دو ضربه شلاق بلند شد. یانوش برای یک لحظه روی پنجه‌های پایش بلند شد، گویی به حالت رقص درآمد، کاملاً راست، بازوها را بلند کرد، بعد ناگهان به سمت چپ پیچید و در حالی که دست‌هایش همچنان روی سرش بود، با صورت نقش زمین شد.

مارسین نخستین کسی بود که به سویش دوید. او را به پشت خواباند. سنگین و بی‌حرکت مثل یک کیسه‌شن شده بود. زانوزد و پیراهن ابریشمی صورتی رنگش را تا روی سینه پاره کرد. خون به صورت رشته‌های باریکی سرازیر شده بود. زیرزمین را چنان سکوتی فرا گرفته بود که گویی آدم‌ها در اعماق زمین زندگی می‌کنند. از دوردست‌ها صدای ریزش باران شنیده می‌شد. مارسین رویش را به سمت زرتیر برگرداند.

«پرژی، پرژی، ما چکار کردیم!»

زرتیر با حرص به ته سیگارش پکی زد و بعد آن را به زمین انداخت و با پا له کرد:

«ما؟ مارسین اگر آدم عاقلی باشی ترا نصیحت می‌کنم که از جای بلند شوی و دست از ناله و زاری بیهوده برداری»

در این بین فیلک زیمانسکی، آرام و محتاط از روی پول‌ها گذشت و خودش را به مردی که نقش زمین شده بود، رساند. زیر لب گفت: «لعنت بر شیطان!»

نگاهی به او انداخت و بعد رویش را به طرف مارسین کرد و کنارش زانوزد. با محبت گفت: «پیرمرد بلندشو! تو که خیال‌نداری این جسد را روی قلبت بگذاری»

دستش را روی شانه او گذاشت و بلندش کرد. مارسین مقاومتی نکرد. فیلک نگاهی به پول‌هایی انداخت که در اطراف پراکنده شده بودند: «پسرک پول زیادی داشت»

آلک کمی دورتر ایستاده بود. نگاهش به زمین خیره شده بود و لب زیرینش را می‌جوید. فلک ناگهان دستخوش نگرانی شد:

«خدای من، پس چرا این قدر ساکت مانده‌اید. مثل این که این قضیه هیچ ربطی به شماها ندارد، ها؟»
نگاهی به زرتر انداخت: «خوب، حالا چی؟»
پاسخی نداد.

فلیک به تلخی گفت «چرا این جورى به من نگاه می‌کنی؟ نکند فکر می‌کنی که من کشتمش؟»
«می‌خواهی بگویی تو نکشتی؟»

«معلوم است که من نکشتمش. توهم تعادلت برهم خورده. کارهایی شده که نباید می‌شد. هفت تیرت را بده بینم...»
زرتر هفت تیرش را از جیب شلوارش بیرون کشید و آن را به فلیک داد. فلیک با دقت به آن نگاه کرد.

«بد نیست. یک «ویکر» است؟»

«آره»

نگاهی به ساعتش انداخت. چیزی به ساعت نه مانده بود. دستش را به طرف هفت تیر دراز کرد: «بده بینم. خیلی وقت نداریم» اسلحه را سرجایش گذاشت و دوباره صدایش، هیبت صدای یک فرمانده را گرفت.
«خوب، بچه‌ها، اول جسد را از آن‌جا کنار بکشید» اشاره به کسی که روی زمین دراز به دراز افتاده بود کرد «چون باید پول‌ها را جمع کنیم. تا بعد بینیم چه کار باید بکنیم...»

صدای مسلط و نافذ او آرامشی ایجاد کرد. جنایتی که چند لحظه پیش روی داد، کار دسته‌جمعی آن‌ها بود و فقط به آن چهارتن مربوط می‌شد و در چهاردیواری زیرزمین اتفاق افتاده بود و دنیای خارج چیزی درباره‌اش نمی‌دانست.

کوسکی و زیمانسکی دست و پای مرده را گرفتند و به کنار دیواری در دورترین قسمت زیرزمین بردند. چنین به نظر می‌آمد که جثه‌اش در تاریکی و تنهایی، ریزتر و کوچک‌تر شده است. بعد شروع به جمع‌آوری

پول‌ها کردند. یورک زریر در این کار به آن‌ها کمک کرد.

فیلک ناگهان فریاد کشید و پاره اسکناسی را نشان داد و گفت:

«آخ، لعنت، نگاه کنید، رفقا بیست دلاری است»

آلک که توجهش جلب شده بود گفت: «بده بینم!»

«نگاه کن! بیست دلاری است. پول زیادی است، نیست؟»

زریر به آن‌ها هشدار داد که سریع‌تر کار کنند: «تندتر، تندتر، برای این مزخرفات وقت را تلف نکنید»

اسکناس‌ها از زیر دستشان درمی‌رفت. روی دیوار، سایه هر سه نفرشان، مثل حیوانات بی‌اندام، آرام و سنگین در حرکت بود.

ناگهان مارسین صدا کرد: «برژی!»

زریر سراسر دست‌هایش پر از پول بود. مارسین لحظه‌ای نگاهش کرد. به نظر می‌آمد که چشم‌های سیاه و غمزده‌اش گود افتاده بود. گویا مهی آن‌ها را پوشانده بود. قیافه‌اش با آن کت کوتاهی که دکمه‌هایش بسته بود و آستین‌هایش را بالا زده بود، بسیار مفلوک به نظر آمد.

«برژی، بگذار بروم»

پیشانی زریر چین افتاد:

«حالا؟»

خیالت راحت باشد. شما را لونی‌دهم»

«مسئله این نیست»

فیلک و آلک دست از کار کشیدند.

«اگر به من اعتماد داری، از تو خواهش می‌کنم... به هیچ وجه نمی‌توانم به شما کمک کنم»

«خیلی بد شد»

«نمی‌توانم، می‌فهمی؟»

زریر به دو نفری که کنارش بودند اشاره کرد و گفت: «آن دو نفر می‌توانند؟»

لب‌های مارسین لرزید.

«یرژی، التماس می‌کنم. من نمی‌دانم که شماها چه احساسی دارید. نمی‌خواهم بدانم. ولی خیلی وحشتناک است. فکرش را نکنید، آنجا یک نفره مرده افتاده که رفیق و همراه ما بوده و شماها نشسته‌اید و دارید پول جمع می‌کنید و باهم شوخی می‌کنید، درست مثل این که اصلاً هیچ اتفاقی نیفتاده...»

فلیک اعتراض کنان گفت: «احمقانه است! اصلاً این قضیه چه ربطی به آن یکی دارد؟ شاید فکر می‌کنی که باید پول‌ها را همین‌طور این‌جا بگذاریم»

زرترا با اشاره دست علامت داد و گفت:

«ساکت باشید!»

پول‌ها را در جیب گذاشت، به سوی مارسین حرکت کرد و دستش را روی شانه او گذاشت.

«فکر می‌کنی کاری که کردیم بد بود؟»

مارسین مستقیم در چشم او نگاه کرد:

«بله.»

«فکر کن من او را با تیر نمی‌زدم. بعدش چی می‌شد؟ چه اتفاقی

برای ما می‌افتاد؟»

«من نمی‌دانم، یرژی. نمی‌دانم. فقط می‌دانم که چه اتفاقی برای او

افتاده. بین ما کارمان را با چی شروع کردیم... همیشه بحث ما درباره

چی بود؟ می‌خواستیم به خاطر لهستان مبارزه کنیم، به خاطر چیزهای خوب

و بهتر... نخند، تو خودت بودی که این حرف‌ها را می‌زدی»

«خوب، من این حرف‌ها را زدم، بعدش؟»

«ما معتقد بودیم که مبارزه ما به خاطر آزادی و عدالت است...»

چهره زرترا درهم رفت:

«بس است. حالا وقت شعار دادن نیست»

«خوب، حالا باید چکار کنیم. با این خاطره، با این خون...»
 «غلو نکن! این حرف‌ها را برای چی می‌زنی؟ خون! خون! چه اهمیتی دارد؟»

«یرژی، این طوری حرف نزن! حق نداری این طور حرف بزنی...»
 «بدیهی است که خون ارزش دارد، اما نه خون دشمنان ما. آن‌ها را مثل سگ می‌کشیم. برای همین هم این‌جا هستیم و حق با ماست. اما این که او باید اولین نفری می‌بود که این را می‌فهمید، فقط یک تصادف بود! علاوه بر این از اول می‌دانستم که کار ما به این‌جا می‌کشد»
 «تو این را می‌دانستی؟»

«فکر می‌کنی به او اعتماد داشتم؟ این که نهایت بی‌فکری است. فقط به خاطر پولش قبولش کردم. می‌توانست مفید باشد. من به پولش احتیاج داشتم نه به خودش. خیلی زود دستش رو شد. چه بهتر. خودش این وضع را پیش آورد. همین»

مارسین صورتش را با دو دستش پوشاند:

«یرژی، حرف‌هایی که می‌زنی وحشتناک است.»

«غلو می‌کنی»

«یرژی، یرژی آخر یک آدم ارزش دارد. همه آدم‌ها ارزش دارند.

وقتی آدم کسی را می‌کشد، باید ناراحت بشود»

«خنده‌دار است. تا به حال کسی را کشته‌ای؟»

مارسین لرزید:

«نه»

«می‌بینی. ولی من چرا، بیشتر از یکی!»

«آلمانی...»

«دشمن. ولی خیالت راحت باشد. هیچ ناراحتی وجدان ندارم.»

مارسین سرش را کج کرد.

زیر لب گفت: «نه، نه...»

«منظورت چیه؟»

«نباید این طور باشد»

«ولی این طور است. حالا اگر می‌خواهی برو. برو خوب بخواب.»

فردا صبح یکی از ما سری به تو می‌زند. در منزل باش»

مارسین به آرامی گفت: «باشد»

احساس کرد که وجودش به خودش تعلق ندارد و فقط به کمک بخش بسیار کوچک، ناچیز و غم‌انگیزی از وجودش توانسته است آزادیش را که دیگر کسی به آن نیازی ندارد، حفظ کند. هرگز خود را در زندگی تا به این پایه نومیسد و رها شده و در آرزوها و آرمان‌هایش تا به این حد سرخورده احساس نکرده بود. دنیا که برای سالیان دراز در خون غوطه می‌خورد، بار دیگر دریچه زخم‌های التیام نیافته‌اش را می‌گشود و از نفرت، خفت و خشونت کور قلب‌های بیمار انسانی تغذیه می‌کرد. می‌دانست هر وقت سخنی می‌گوید، حرف‌هایش مثل کلمه‌هایی که از کاغذ قیچی کرده باشند، خشک و بی‌روح می‌نمایند چرا که دیگران دلایل و مدارک شیطانی خود را از بطن زندگی بیرون می‌کشیدند در حالی که او این دلایل را از اعتقاد به زندگی و از باورهایش به ارزش‌های والای انسانی می‌گرفت.

آرام و خمیده به سوی در خروجی پیش رفت. هر سه نفر با نگاه‌های خود او را بدرقه کردند تا از در بیرون رفت. دست‌هایش را کورکورانه به دیوارها می‌کشید تا راه را تشخیص دهد و در حالی که دائماً سکندری می‌خورد با دست‌هایش خنکی دیوارها را احساس می‌کرد. به کلی فراموش کرده بود که یک چراق قوه با خود دارد. ناگهان ایستاد. پشت سر و پیش رویش را سکوت فرا گرفته بود. ریزش باران قطع شده بود. وقتی به محوطه باز رسید، دیگر باران نمی‌بارید. رگبار کوتاه مدت بهاری سپری شده بود. بوی گیج‌کننده خاک و علف‌های مرطوب از هر سو به مشامش می‌رسید.

بر روی برگ و ساقه بوته‌ها، آب باران قطره بسته بود. ابرهای تیره عبور کرده بودند؛ آسمان انباشته از روشنایی سحر، در بالای سرش پهن بود و

در پهنای پاک و یک دست آن، ستارگانی جوان و شاداب مانند قطره‌های باران می‌درخشیدند.

فصل پنجم

متأسفانه کلمات قابل درک نبودند اما صداهایی که از اتاقک آنتونی به گوش می‌رسید، واضح بود. فقط پود گورسکی بود که حرف می‌زد. صدای ریز و خفه آنتونی به ندرت شنیده می‌شد. خانم آلیسیا برای چندمین بار دست از کار کشید. فکر کرد وقتی صدای یکنواخت حرکت ماشین تریکوبافی قطع شود، سکوت ناشی از آن، پود گورسکی را در اتاق غذاخوری به فکر خواهد انداخت که وعده ملاقات خود را به دلایل بی‌شمار نباید بیش از این به درازا بکشاند.

با نگرانی گوش فرا داد تا ببیند که آیا سرانجام خداحافظی خواهد کرد.

چند دقیقه‌ای تأمل کرد اما چون پود گورسکی همچنان به حرف زدن ادامه داد، باز کار خود را از سر گرفت. اما چون صدای آنتونی از لابلای صدای خشک ماشین به گوشش خورد، دست از کار کشید. نفسش را در سینه حبس کرد تا شاید کلمه‌ای از گفتگوهای آن‌ها را بشنود. امیدوار بود که با شنیدن کلمات پراکنده آنتونی بتواند به مفهوم بحث آنها پی ببرد، اما او آهسته حرف می‌زد و چیزهای زیادی نمی‌گفت و دوباره صدای پود گورسکی شنیده می‌شد.

نه، او دیگر قادر نبود حواسش را متمرکز کند، آرام و مرتب به کار مشغول بود. از جا برخاست، چون کاری نداشت یک راست به طرف

آشپزخانه رفت. آشپزخانه درهم و بهم ریخته بود. از لابلای ذر نیمه باز، صدای جیک جیک گنجشکان به گوش می‌خورد.

روزالیا شروع به شستن ظرف‌های شب گذشته کرده بود. خانم آلیسیا خیلی عصبانی شد.

«چرا چراغ را روشن نمی‌کنی؟ خیلی تاریک است. تا به حال کی دیده که آدم تو تاریکی ظرف بشوید؟»

کلید برق را زد اما نوری که سیاهی را شست برایش آرامشی به همراه نیاورد.

«بارها به تو گفته‌ام که با این همه ریخت و پاش، صرفه‌جویی بی‌معنی است...»

پیرزن پاسخی نداد اما بشقاب‌ها و چنگال‌ها با سروصدای زیادی از دستش رها شدند.

خانم آلیسیا بی‌آنکه کلمه‌ای بر زبان آورد، به این خداوندگار ساکت خشم و غضب، نگاه کرد. احساس کرد تا اندازه‌ای آرام شده است. با لحنی آشتی‌جویانه گفت: «خوب، بگو بینم این آقای پودگورسکی چه جور آدمی است؟ به اینجا سرزده که فقط با شوهرم سلام و علیکی بکند ولی الآن بیشتر از بیست دقیقه است که از جایش حرکت نمی‌کند. اصلاً سردر نمی‌آورم که چطور می‌شود چنین کاری کرد؟»

روزالیا با صدای بلند گفت: «می‌بینید که می‌شود کرد!» و بعد بشقاب شسته را روی میز پرت کرد.

خانم آلیسیابه این کار توجهی نکرد.

«من که سردر نمی‌آورم. آخر آدم باید کمی احساس نوع دوستی داشته باشد...»

روزالیا برآشفت.

«چنین چیزی اصلاً وجود دارد؟ چطور می‌شود در این اوضاع و ا- ان از مردم انتظار نوع دوستی داشت!» و برای آن که حرف خود را تمام

کند گفت: «تو این دور و زمانه هیچ کس به فکر همنوعش نیست. هر کس فقط به فکر خودش است»

خانم آلیسیا که دلگیر شده بود گفت: «روزالیا، تو هم عجب حرف هایی می زنی. چطور می شود آدم این حرف ها را بزند؟»

«حرف، حرف! فقط این طوری می شود عمل کرد، نه؟»

خانم آلیسیا دست هایش را با درماندگی حرکت داد.

«خدای من، حرف هایت چقدر گزنده است... آدم نمی تواند یک

کنمه با تو حرف بزند»

پیرزن به تلخی گفت: «کاریش نمی شود کرد. همینم که هستم»

خانم آلیسیا جاخورد. با خود فکر کرد که هم اکنون روزالیا ترکش نخواهد کرد. اما ظاهراً هنوز تصمیمش را نگرفته بود. یک صدالی پیش کشید، رویش نشست و خود را در افکار دور و درازش رها کرد.

در این بین روزالیا بشقاب ها را شست. بی آنکه سروصدایی درآورد،

دشتاب های خشک را جمع آوری کرد.

با وجود همهٔ بلند پرندگان، صدای چکه کردن شیر آب به خوبی

شنیده می شد. خانم کوسکی برحسب عادت به ریزش قطره ها نگاه می کرد.

«روزالیای من! فردا باید تعمیرکار را خبر کنیم»

«فردا؟ فردا که یکشنبه است»

«آخ راست می گویی. پس می گذاریم برای روز دوشنبه. اما صبح

خیسی زود. این چکه کردن ها کنار دستمان می دهد. شام تآک را از روی

بجای برداشتی؟»

«معلوم است که از روی اجاق برداشته ام. ولی خدا می داند اگر

تآک پسر من بود...»

خانم آلیسیا با عجله حرفش را قطع کرد و گفت: «این را فقط به

این خاطر گفتم چون خودت بیچه نداری»

روزالیا که در یک دست بشقاب و در دست دیگرش دستمالی

خشک کن را گرفته بود، با تمام بزرگی جثه اش به طرف آلیسیا برگشت. «آره، ولی نتیجه این بچه داشتن چیه؟ غصه خوردن. فقط غصه خوردن. می بینید، همیشه در منزل نشسته اید و غصه می خورید که این دوتا بچه چکار می کنند. درباره آقای آندره یی حرف نمی زنم چون آدم بالغی است ولی این یکی...»

«روزالیای من، آلك هم ديگر بچه نيست. هفده سالش است»

«خوب، كه چي؟»

«تمام روز را كه نمي تواند در منزل باشد»

«من كه نگفتم تمام روز را در منزل باشد. ولي چرا شب ها بايد به گشت و گذار پردازد؟ و تازه شما هم حمايتش مي كنيد»
خانم آليسيا گفت: «من حمايتش مي كنم؟ چرا روزاليا بايد حمايتش كنم؟»

«يعني شما حمايتش نمي كنيد؟ من روي اين سرم يك جفت چشم دارم يا نه؟ بايد شام را از روي اجاق برداريم چون آقا پسر به موقع به منزل برنمي گردد. چقدر اين قضايا را بزرگ مي كنيد. آدم از ديدن اين چيزها دل و روده اش به هم مي خورد».

سرخ و برآشفته تعدادي بشقاب را برداشت و به طرف گنجۀ آشپزخانه برد. پس از لحظه اي برگشت و كارد و چنگال را برد. خانم آليسيا گرفته و غمگين پرسيد: «فكر مي كني چكار مي توانم بكنم؟ خودت بگو من چكار كنم؟ بايد خودم را به كلي تغيير بدهم و از اين پيش آمده ها اصلاً عصباني نشوم. ولي تو فكر مي كني كه همه چيز به ميل و آرزوي ما مي چرخد؟ فقط يك چيز را مي دانم و آنهم اين است كه زن هايي هستند كه اصلاً به اين گونه چيزها فكر نمي كنند، نه به شوهرشان، نه به بچه هايشان، نه به مسايل داخلي زندگي شان. ولي من قادر به اين كار نيستم. حتي اگر هم مي خواستم، نمي توانستم.»

روزاليا سرش را تكان داد.

«بدیهی است که شما قادر به این کار نیستید. آدم کاری را که برخلاف میل باطنی اش باشد نمی‌تواند به آسانی انجام دهد»

«می‌بینی...»

نگاهش به ساعت شماتپه‌دار روی میز آشپزخانه افتاد و نگران شد
«روزالیا، فکر نمی‌کنی که ساعت احتمالاً جلورفته باشد؟»

پیرزن به درستی متوجه حرف او نشد.

«کجا می‌خواهید جلو بروید؟»

«من نه، ساعت، روزالیا؟»

«ساعت؟ ای بابا!»

«خیلی وحشتناک است.» خانم آلیسیا دست‌هایش را به هم سایید.
«یک ربع از ساعت هشت گذشته است. این پودگورسکی اصلاً خیال رفتن ندارد...»

پودگورسکی کنار پنجره ایستاده بود.

«نه، زندگی ما خیلی راحت نیست. به هر حال هر یک از ما اعضای حزب در برابر این ضرورت قرار گرفته‌ایم که وظایفی را به انجام برسانیم که برای ما به کلی تازه است. تقریباً همه چیز را از اول باید یاد بگیریم. حکومت کردن، تصمیم گرفتن، رهبری کردن، شرایط جدید زندگی، همه چیز. مثلاً مسائل مربوط به مرا در نظر بگیرید. سابقه کار قضایی، چند سال سربازی و آنهم تحت شرایط خاص جنگ‌های پارتیزانی، و حالا مسئولیت‌های سنگینی به عهده‌ام گذاشته‌اند. گاهی پیش می‌آید که طی بیست و چهار ساعت، ناچارم به صدها سؤال پاسخ بدهم و درباره بعضی از آن‌ها باید به فوریت تصمیم بگیرم. فکر نمی‌کنید که من و رفقایم گهگاه به توانایی‌های خودمان شک می‌کنیم؟ شاید شما ندانید ولی اغلب دچار این شک و تردیدیم. با همه این‌ها ما دوباره سرراست می‌کنیم. چطور چنین چیزی ممکن است؟ فکر می‌کنم به این علت باشد که هر یک از ما می‌داند که تنها نیست، که در پس هر یک از تصمیم‌های ما، در پس هر

یک از اعمال ما، حزب استوار ایستاده است و حق با ماست. این مهمترین علل است»

کوسکی به دقت به حرف‌هایش گوش کرد. خودش متوجه نشد که از چه زمانی سعی کرده است مخالفت خود را با او، برخلاف مقاومت درونیش، تعدیل دهد. مطمئن بود که پودگورسکی دربارهٔ خاطرات دوران اردوگاهش از او سؤال‌هایی خواهد کرد. اما این طور نشد. در این فاصله متوجه شده بود که پودگورسکی طی چند سال گذشته مسایل و مشکلات زیادی را پشت سر گذاشته و دیگر توان آن را ندارد که در سکوت به مسایل دیگران توجه کند. وقتی این شرایط را پیش خود مجسم کرد، احساس کرد که از تمامی آن افکار رنج‌آوری که در ساعات تنهایی آزارش می‌داد، رها شده است. افزون بر این احساس کرد — و این برای نخستین بار نبود — که ناراحتی وجدان او با ترس و نگرانی دیگران قابل قیاس نیست.

چه کسی از خودش می‌گریزد؟ آدم‌ها از برابر دیگران می‌گریزند. اگر آدم نیازی به فرار و نیازی به دفاع نداشته باشد، خیالش آسوده‌تر است. اصل قضیه همین است. به فکرش نرسید که آیا همیشه اینطور می‌اندیشیده است یا نه ولی در هر حال اینک به این مشکل می‌اندیشید.

پودگورسکی گفت: «شما نمی‌توانید تصور کنید که ما تا چه اندازه از دیدن هر کس که دوباره پیدایش شود، خوشحال می‌شویم. به خصوص که جنگ به پایان رسیده و ما دریافته‌ایم که وجود هر نفر برای ما تا چه اندازه ارزشمند است و تا چه اندازه به آدم‌های باارزش نیازمندیم. البته بیان این مطلب در چند جمله بسیار دشوار است. در چند روز آینده خودتان متوجه این مطلب خواهید شد. در آغاز مطمئناً از این لهستان جدید کمی آشفته شده‌اید، این طور نیست؟»

کوسکی به فکر فرو رفت.

«آشفته؟ دربارهٔ لهستان چه می‌دانم؟ راستش را بخواهید من هنوز

تصویر درستی از این لهستان جدید ندارم»

پودگورسکی تکرار کرد «چطور؟ چطور می‌شود مسأله را به این سادگی مطرح کرد؟ بسیار دشوار است. بله، این کلمه شاید بیانگر درهم پیچیدگی تمامی تعارضات و تضادهای بی‌شماری باشد که امروزه در کشورمان با آن روبرو هستیم و مطمئناً امروز و فردا نمی‌توانیم آنها را حل کنیم. البته شما خیلی زود متوجه خواهید شد که وضع از چه قرار است. جنگ روبه پایان گذاشته است. اما مبارزه در کشور ما تازه شروع شده است؛ مبارزه‌ای که با یکی دوسال تمام شدنی نیست... شما می‌توانید از برخوردار است یا نه. نه، برخوردار نیست»

کوسکی زیر لب گفت: «عجب!»

«به نظر طبیعی می‌آید! گروهی از ما نفرت دارند و گروهی نمی‌گویند و این واقعیتی است که دربارهٔ بسیاری از مردم صادق است. خیلی‌ها به ما اعتقاد ندارند، ما را نمی‌شناسند. نه می‌دانند این مبارزه برای چیست و نه می‌دانند که انقلاب ما چرا به این راه افتاده و راه دیگری نرفته است. البته در این لحظه بحث برسر این موضوع نیست و حتی برسر تعداد افراد هم نیست. در دوران جنگ حزب کارگری لهستان (PPR) و جناح مسلح نیروهای ارتش خلقی نیز از نظر تعداد چندان زیاد نبودند. اما ما به مسیر درست سیاسی - تاریخی حرکتیمان که مهمترین و قاطع‌ترین حرکت‌ها بود اعتقاد داشتیم. امروز هم به جز این نیست. وضع ما امروز از نظر کمیت چندان مطلوب نیست اما کیفیت ما بالاست. متوجه حرف من هستید؟ نیروی کیفیت درست و عادلانه. متأسفانه در بین ما تعداد کسانی که متوجه این مطلب نیستند یا نمی‌خواهند باشند زیاد است. تلخکامی‌ها، سرخوردگی‌ها، شماتت‌های گوناگون و دزدگی هزاران جوان به بیراهه رفته، هزاران مهاجر آواره و به بن‌بست رسیده ناشی از همین ناآگاهی‌هاست...»

لحظه‌ای سکوت برقرار شد.

کوسکی گفت: «اگر اشتباه نکنم پیش از جنگ شما کمی چپ‌گرا

بودید، اما هنوز کمونیست نشده بودید»

پود گورسکی در برابر میز تحریر توقف کرد:

«نه، اشتباه نمی‌کنید. در آن زمان من کمونیست نبودم. راستی می‌دانید تجربه جنگ چه چیزهایی به من یاد داده است؟ کمونیسم و وطن پرستی را»

کوسکی که کمی متعجب شده بود پرسید: «هر دو را در یک

زمان؟»

پود گورسکی لبخند زد و همین لبخند با نشاط و بسیار نوجوانانه اش، به سرعت آثار خستگی را بر چهره اش هویدا کرد.

«مگر غیر از این امکان دارد؟»

کوسکی پاسخ داد: «نمی‌دانم. می‌ترسم خیلی چیزها را درست درک نکرده باشم. شما تقریباً با زندگی من آشنا هستید. می‌دانید که زندگی چندان راحتی نگذرانده‌ام. به خودم متکی بوده‌ام و بدون کمک کسی و با نیروی خودم توانسته‌ام موقعیت اجتماعی خاصی برای خودم دست و پا کنم. همیشه از سیاست به دور بوده‌ام. همیشه سعی کرده‌ام آدم صادقی باشم و با وجدان خودم درگیری پیدا نکنم و با رعایت حق و قانون، وظایفم را به انجام برسانم.

با اطمینان خاطر می‌توانم ادعا کنم که به طور کلی مورد احترام

بوده‌ام...»

پود گورسکی با هیجان سخن او را قطع کرد و گفت: «می‌دانید آقای

قاضی، چطور احترام مرا به خودتان جلب کردید؟»

کوسکی با تعجب سکوت کرد.

«حتماً یادتان هست که افکار و عقاید سیاسی من جایی برای

دوست‌یابی نگذاشته بود، به خصوص در محافل قضایی»

«یادم است. شما را به عنوان یک بلشویک خطرناک می‌شناختند»

پود گورسکی با علامت دست حرف او را نفی کرد.

«عجب بلشویکی بودم! ولی در هر صورت نتوانستم دوستی و محبت کسی را جلب کنم و شما در این محافل تنها کسی بودید که با سعه صدر تلاش کردید مرا بفهمید. در آن زمان این عمل شما بسیار باارزش بود. به خصوص برای کسی که در زندگی و شغل جدیدش تازه داشت قدم‌های اولیه را برمی‌داشت.»

کوسکی سرخم کرد.

«من همیشه سعی می‌کردم که با همه آدم‌ها تفاهم داشته باشم»

پودگورسکی با دقت قاضی را برانداز کرد.

«واقعاً با همه آدم‌ها؟»

کوسکی پاسخ نگفت و پودگورسکی دستش را روی میز تکیه داد و گفت: «می‌دانید، من فکر می‌کنم که در دوران پیش از جنگ در بسیاری از آدم‌ها و از جمله در شخص شما آقای قاضی، مجموعه‌ای از نیروهای خوب و دلپذیر وجود داشت و نکته قابل توجه اینکه، این نیروها همزمان فروکش کردند و به سردی گراییدند و دیگر قادر نبودند خود را بروز دهند. اما اینک که شما با علاقه به آراء مردم سرزمین ما و به زندگی روزمره ما توجه دارید، فکر می‌کنم متوجه شده‌اید که نیروهای خفته نزد بسیاری از آدم‌ها، دارد دوباره بیدار می‌شود، رشد می‌کند و با وجود مشکلات و مسایل بی‌شمار، قد راست می‌کند و نیرو می‌گیرد. و شما حتماً در این راه با آراء جدید، افکار تازه و احساس‌های نوین روبرو خواهید شد. همه چیز پیش روی ماست!»

همه چیز پیش روی ماست!»

ته سیگارش را در زیرسیگاری خاموش کرد، دست‌ها را در

جیب‌هایش فرو برد و با شانه‌های افتاده چند قدمی برداشت. هوا تاریک روشن بود. از اتاق مجاور صدای ماشین بافتنی خانم آلیسیا به گوش می‌رسید. ناگهان صدا قطع شد و سکوت همه‌جا را فرا گرفت. کوسکی پشت میز تحریر نشسته بود، دستش را ستون سرش کرده بود و دست دیگرش با چاقوی نامه بازکنی بازی می‌کرد... تا زمانی که پودگورسکی حرف می‌زد

با دقت به سخنانش گوش می‌داد. اما پودگورسکی هنوز سخنش به پایان نرسیده بود که دوباره ناآرامی گنگ و مبهم چند لحظه قبل به سراغش آمد. برای لحظه‌ای فکر کرد که در گرداب عظیم سیاهی غرق شده است. ناخودآگاه تکان خورد و در این دم متوجه شد که چشم‌هایش به صورتی ناآرام و مضطرب از این طرف به آن طرف در نوسان است. به عنوان وکیل مدافع و قاضی از دوران فعالیت‌های شغلی‌اش به خوبی نگاه‌هایی از این دست را می‌شناخت؛ نگاهی که در آن، ناآرامی جانیان و خطا کاران و دلهره‌تعقیب— شدگان در برابر مسئولیت منعکس می‌گشت. اینک از آن جایی که خودش به هنگام یکی از این نگاه‌ها به دام افتاده بود، احساس وحشت و نگرانی خفه کننده‌ای به او دست داده بود که تا مرز شگفتی و ناباوری کشیده می‌شد.

این همان ترس و دلهره ویرانگی است که زمانی برانسان مستولی می‌شود که درمی‌یابد زندگیش را باخته است و هر آنچه را که سالیان دراز اندوخته، در لحظه‌ای و برای همیشه از دست داده است...

دستش را دراز کرد و کورمال، کورمال به چراغ رومیزی که در سمت جانی میز تحریر بود برخورد و کلیدش را فشار داد.

بعد خودش را همراه با صندلی از پرتو نور دور کرد. پودگورسکی کنار بخاری ایستاده بود. با حالتی پریشان به چراغ نگاه می‌کرد و مژه‌هایش به هم می‌خورد.

«بله، همه چیز پیش روی ماست و به همین علت گاهی تحمل برخی از چیزها برایمان مشکل است. امروز هم دو نفر از رفقای ما به قتل رسیدند...»

کوسکی ناگهان از جا برخاست و به کنار پنجره رفت و همان‌جا پشت به پودگورسکی ایستاد. پس از لحظه‌ای گفت: «می‌خواستم سؤالی از شما بکنم...»

«بله»

«طی سالهای گذشته خیلی رنج کشیده اید؟»

«مثل همه»

«این مهم نیست»

«همگانی بودن رنج؟»

«به تعبیری مهم نیست» کوسکی با این حرف فوراً جمله اش را اصلاح کرد «بهبتر بگویم، همیشه مهم نیست. البته این موضوع مسأله دیگری است. به این ترتیب شما تمامی حوادث و موقعیت های گوناگون را تجربه کرده اید. آیا هرگز در معرض یک خطر جدی قرار گرفته اید؟»

«فکر می کنم هر کسی این تجربه را کرده است»

«مرگ هم شما را تهدید کرده است؟»

«مرگ هم تهدید کرده است. اصولاً اجتناب ناپذیر است»

کوسکی به فکر فرو رفت.

«درست است. ولی منظورم چیز دیگری بود. آیا شما در شرایطی قرار گرفته اید که ناچار باشید برای نجات جان خودتان... برای اینکه خودتان را... چطور این مطلب را بیان کنم، ناچار شوید برای یک لحظه دست به جنایت بزنید! مسأله من ضرورت انتخاب است. از یک طرف مرگ به صورتی اجتناب ناپذیر درآمده و برای شما قطعی است که خواهید مرد - و از سوی دیگر دریچه ای به روی شما باز است که به قیمت مرگ دیگری تمام می شود...»

پودگورسکی به بخاری تکیه داده و در حالی که سرش را به زیر انداخته بود فکر می کرد. کوسکی نگاهی کنجکاوانه به او انداخت. احساس کرد حرفی نسنجیده و نادرست برزبان آورده است. اصولاً درست نبود که چنین بحثی را با او شروع می کرد. اما بی آنکه خودش بخواهد و پیش از آنکه خودش را آزموده باشد، از دهانش بیرون جسته بود، و اینک نه فقط به دلیل پرسش هایی که برای خودش مطرح شده بود بلکه بیشتر در نتیجه پاسخ های کوتاه پودگورسکی و بیشتر از این در نتیجه سکوت او متوجه شده بود که درگیر چه بحث خطرناکی شده است. ولی دیگر امکان بازگشت

نبود. لازم بود که بحث را تا پایان تلخ آن ادامه بدهد. اما پیش از آنکه پاسخ خود را که در این لحظه لازم به نظر می‌آمد تنظیم کند، پودگورسکی به کمکش آمد.

«نه، من در چنین موقعیتی قرار نگرفته‌ام. اما فکر می‌کنم اگر در چنین موقعیتی قرار می‌گرفتم و ناچار بودم تصمیم بگیرم...»
«آنوقت؟»

«آنوقت دیگر مثل حالا اینجا نبودم»

دوباره سکوت برقرار شد.

سرانجام کوسکی گفت: «می‌فهمم. ولی شما کاملاً از اینکه چنین تصمیمی می‌گرفتید، مطمئن اید؟»
پودگورسکی کوتاه پاسخ داد: «نه».

کوسکی انتظار این «نه» را نداشت.

«نه؟ فکر کردم بدون تردید آری خواهید گفت»

«ببینید، اگر پیش از جنگ کسی چنین سؤالی از من می‌کرد، شاید جواب آری به او می‌دادم. هیچ فرد شریفی در آن موقع غیر از این پاسخ نمی‌داد. آدم‌ها به خودشان، به شجاعت و اخلاقشان اعتماد داشتند. به نظر می‌رسید که آدم‌ها می‌توانند برخی کارهای غیرممکن را انجام دهند»

کوسکی با توجه شدیدی به حرف‌های او گوش می‌کرد.

«البته منظورم آدم‌هایی با حساسیت‌های اخلاقی متعادل و متوسط

است. بدیهی است که آدم می‌تواند از برخی از کارهای نفرت‌انگیز به راحتی دور باشد، چرا که زندگی در مسیر عادی خود چنین روش‌های افراطی را جلو پای آدمی نمی‌گذارد. آدم‌ها در ظاهر و باطن حق داشتند باور کنند که یک آدم شریف قادر نیست از برخی از مرزها پا را فراتر بگذارد. در آن سوی مرز فقط جنایتکاران وجود داشتند. و حالا از من قبول کنید، من تا به حال به خیلی‌ها برخورده‌ام که نتوانسته‌اند در برابر این یا آن آزمایش مقاومت کنند. تنها به این علت که بعضی از افراد برای افکار خودشان بیش از حد اهمیت

قایل بوده‌اند. با آدم‌های زیادی برخورد کرده‌ام که فکر می‌کرده‌اند آدم‌های شجاعی هستند اما در عمل، ترسوهایی درمانده بیش نبودند. به کسانی هم برخورد کرده‌ام که تصور می‌کردند قادرند خود را قربانی کنند، اما در عمل آدم‌های خودخواهی از آب درآمدند. و برعکس با ترسوهای زیادی روبرو شده‌ام که موفق به انجام اعمالی شده‌اند که انجام آن‌ها به قدرت روحی فوق‌العاده و شجاعت فراوانی نیاز داشت... در این باره چیزهای زیادی می‌توان تعریف کرد. بله، سرانجام قضیه به کجا می‌انجامد؟ فقط به کارهایی که آدم‌ها انجام می‌دهند، فقط همین! بقیه‌اش می‌تواند حقیقت، دروغی معمولی یا تخیلی بیش نباشد. تا زمانی که آدم با عمل خود وجود خویش را ثابت نکرده است، بدون محدودیت می‌تواند به هر کاری دست بزند»

کوسکی با بی‌صبری در انتظار پایان این توضیحات بود.

«با شما موافقم. تمام مطالبی که گفتید در اصول درست است.

قبول می‌کنید که سؤال من موجب تعجب شما شد؟»

پودگورسکی به روشنی گفت: «بله. من واقعاً تعجب کردم»

«خیال نداشتم سؤال شخصی مطرح کنم»

پودگورسکی با دست حرکتی انجام داد که معنی آن نفی حرف

کوسکی بود.

«اما ممکن بود این توهم را پیش بیاورد. ولی من مطمئن بودم که

شما هم همین عکس‌العمل را می‌کردید. من به خصوص به این قضیه

علاقه‌مند بودم. معتقدم که یک چنین تردید و دودلی، در دیار خودتان حتی با

تمامی زشتی‌های دوران اشغال، تا این اندازه زیاد و تا به این حد خشن و

بی‌پروا که در اردوگاه‌ها پیش آمد نبود...»

پودگورسکی به فکر فرو رفت.

«شاید»

«در اردوگاه در واقع همه چیز وجود داشت؛ تمام حوادثی که می‌تواند

در زندگی اتفاق بیفتد، تمام احساس‌ها و هیجانات، اما در شدت و فشرده‌گی

غیرقابل پیش‌بینی و یک چیز دیگر... هر اتفاقی که می‌افتاد، یک قدم به مرگ نزدیک‌تر می‌شدیم. تنها تلاش واقعی و درستی که آدمها را جذب می‌کرد و سر حال می‌آورد، نیازی حیوانی به زنده ماندن بود.

هر کس شوق به زندگی را از دست می‌داد، می‌مرد. البته آدم‌های زیادی مردند اما این گروه قبل از همه مردند»

پود گورسکی بر لبه میز نشست.

«می‌فهمم چه می‌گویید. زنده ماندن به هر قیمت»

«همینطور است! این نیاز، نیرویی بزرگ و وحشتناک بود.»

«به قیمت زندگی دیگران؟»

«درست مثل هر مبارزه‌ای اساسی. ببینید، تمامی فاجعه نظام اردوگاهی بر این اصل استوار بود که آدم را در آن خرد کنند، لگدمال کنند و حرمت و انسانیت‌اش را از او بگیرند و زشت‌ترین غرایز را در او بیدار کنند»

«با وجود این همه آدم‌ها اسیر این غرایز نشدند»

«می‌دانم. اما آدم‌های زیادی از این گروه وجود داشتند که دیر یا زود زیر فشار خرد شدند و جا دارد که آدم به آن‌ها فکر کند. مسأله بسیار مهمی است. آدم تا حدی قادر به تحمل است. این حد تحمل هم برای همه یکسان نیست. اما در این جا حد و مرزی روبه پایین وجود دارد که شما قبلاً راجع به آن صحبت کردید. زیرا این حد و مرز است که انسان قادر به انجام هر کاری است.»

«برای آنکه زنده بماند»

«بله، برای آن که زنده بماند. کشتن غریزه حیات از هر کاری مشکل‌تر است. من آدم‌هایی را دیده‌ام... که هرچه بیشتر سقوط می‌کردند، بیشتر تحقیر می‌شدند و توانشان در پایداری برای زنده ماندن و نجات یافتن بیشتر می‌شد. به این ترتیب بود که این دو احساس دوش به دوش هم پیش می‌رفتند. آیا به این دلیل باید آن‌ها را بی‌چون و چرا محکوم کرد؟ آیا ما واقعاً حق داریم آدم‌ها را به این دلیل که نتوانستند زیر فشار این بیدادگری و

ظلم دوام بیاورند؛ محکوم کنیم؟

مسأله مهمی است. همان طور که هر موجود انسانی تحمل جسمی اش حد و مرزی دارد، تحمل اخلاقی او نیز دارای حد و مرزی است. وقتی آدم مدت زیادی گرفتار شکنجه می شود، هوش و حواسش را از دست می دهد. وقتی از نظر اخلاقی مدتی رنج می برد، شعورش را هم از دست می دهد و به کلی گیج و منگ می شود...»

پودگورسکی حرکت تندی کرد.

«آقای قاضی، اعتراض دارم! حتی اگر آنطور که شما می گوید، آگاهی اخلاقی آدم هم از بین برود، باز هم آنقدر نخواهد بود که آدم نتواند به زندگی ادامه دهد»

چشمان کوسکی با ناآرامی باز شد. نیمرخش را روبه پودگورسکی کرد و آرنجش را به لبه پنجره گذاشت.

«درست است. ولی آیا این خواستن نوعی غریزه بقا نیست؟»

پودگورسکی سکوت کرد.

پس از لحظه ای گفت: «خوب، ولی به خاطر چی؟»

«انسان خودش را به خاطر چی نجات می دهد؟»

«بله»

کوسکی شانه هایش را بالا انداخت.

«دلایل شما کمی نظری است. فکر نمی کنید که انتظار شما از آدم های ساده و متوسط کمی بیش از اندازه باشد؟ آن ها فقط از خودشان دفاع می کنند. دوست ندارند بمیرند. می خواهند زنده بمانند. فقط همین. اگر آن ها به اردوگاه نرفته بودند، شاید الآن اغلب آن ها که به کلی مقاومتشان را از دست دادند، آدم های شرافتمندی باقی می ماندند. خودتان که به این مطلب اشاره کردید!»

«همین طور است. ولی شما حتماً با من موافقت کنید که رفتار و اعمال

انسانی را نمی شود در زمانی که ممکن بود این مسأله پیش بیاید اندازه

گرفت. آدم، این رفتار اخلاقی را در زمانی که وجود دارد اندازه می‌گیرد. به هر حال قانون زندگی این‌طور حکم می‌کند. همه آدم‌ها شانس یکسانی ندارند. بعضی از نسل‌ها برای بقای خود فقط نیاز به تلاش کمی دارند و برخی دیگر باید دست به تلاشی مافوق انسانی بزنند»

«که گفتید مافوق انسانی! می‌بینید... به هر حال آدم، آدم است. حوادثی اتفاق افتاد که خلاف طبیعت بود، حتماً شما هم قبول دارید. آیا واقعاً انسانی است که ما کسانی را که قربانی شدند محکوم کنیم؟»

«به عقیده من، بله»

«شما در این گفته هیچ تناقضی نمی‌بینید؟»

«نه، من چنین چیزی نمی‌بینم. این آدم‌ها نیستند که دور و زمان خودشان را انتخاب می‌کنند. و تازه این زمان هم نیست که خودش را با انسان منطبق می‌کند. بلکه این انسان است که ناچار باید خودش را با زمان سازگار کند. در غیر این‌صورت سقوط می‌کند»

«اما آدم‌های زیادی از این طریق خودشان را نجات داده‌اند»

«نه! اینکه آدم جانش را حفظ کند، تمام مطلب نیست. بسیار ناچیز است. شما می‌پرسید که آیا این عمل، انسانی است؟»

طبیعی است که انسانی است. آیا چیزی انسانی‌تر از این وجود دارد که آدم بخواهد با تمام مشکلات موجود، حرمت انسانی خود را حفظ کند؟»

کوسکی رویش را به طرف پنجره برگرداند. بیرون ناگهان شب شده بود؛ شبی که انباشته از سایه - روشن‌های سنگین و مرده بود. ابرهای زرد خاکستری رنگ در ارتفاع بالا به شکل ستون‌های بزرگ درهم فشرده به چشم می‌آمدند.

«رگباری در پیش است. من روی عقیده‌ام هستم. این مسائلی چندان هم ساده نیست. حفظ حرمت انسانی طنین زیبایی دارد. اما به شما یادآوری می‌کنم که واقعیت کمی با این چیزها فرق دارد و همیشه با کلمه‌های زیبا بیان شدنی نیست»

«می‌دانه»

«می‌بینید! آدم همیشه نمی‌تواند خودش را حفظ کند.»

«این را هم می‌دانه. اما آدم همیشه می‌تواند بمیرد.»

لیخندی بر لبان کوسکی نقش بست:

«بله، می‌تواند. فقط کافی است که آدم بخوابد.»

«نه. مرگ نه.»

کوسکی پاسخی نگفت. هنوز از پنجره به بیرون نگاه می‌کرد. پودگورسکی ناگهان گفت: «آقای قاضی، حالا وقتش رسیده که از

شما سوالی بکنم...»

«خواهش می‌کنم.»

«فرض کنیم که شما در آینده نزدیک در شرایطی قرار بگیرید که

لازم باشد ریاست یک شورا را برعهده بگیرید...»

«منظور شورای قضایی است؟»

«بله.»

«فکر نمی‌کنم که من دوباره به دادگستری برگردم.»

«بله، چرا برنمی‌گردید؟»

کوسکی در حالی که از پاسخ صریح طفره می‌رفت گفت: «هنوز به

درستی نمی‌دانم. ولی فکر کنیم که من برگردم.»

اینک احساس کرد که لازم است به پودگورسکی نگاه کند.

«موضوع از چه قرار است؟»

«قرار است محاکمه‌ای صورت بگیرد؛ محاکمه‌ای مثل بسیاری

محاکمه‌های دیگر. این روزها از این نوع محاکمه‌ها فراوان است. متهم،

فرض کنیم آقای ایکس، کسی است که در اردوگاه به منظور حفظ جان

خود، به خواسته آلمانی‌ها و علیه رفقای خود دست به کارهای ننگ‌آوری زده

است. یکی از همان مواردی که شما در صحبت‌هایتان به آن اشاره کردید.»

«بله.»

«شما چه حکمی صادر می‌کنید. منظورم حکمی مستقل از قوانین جاری است؛ حکمی که شما بر اساس احساس حقوقی و شخصی خودتان صادر می‌کنید. آیا می‌گذارید بدون دیدن مکافات آزاد شود یا او را محکوم می‌کنید؟»

کوسکی منتظر چنین سوالی بود. بی آنکه تأمل کند به آرامی گفت:
«من او را محکوم می‌کنم»

«در این باره دچار تردید نمی‌شوید؟»

«نه».

این کلمه را هنوز به زبان نیاورده بود که احساس کرد اعصابش آرام گرفته است. به هیچوجه دچار ترس و ناآرامی نشد، فقط احساس کرد به طرز وحشتناکی خسته است. اینک دیگر به این مسأله نمی‌اندیشید که پودگورسکی درباره اش چه فکر می‌کند و از این مذاکرات چه نتیجه‌ای می‌گیرد.

رسیدن به مرز بیهودگی، بیهودگی دردناک و مسخره، تنها حقیقت احمقانه‌ای بود که پس از سپری شدن تمامی تجربه‌ها، باقی می‌ماند. به نظرش رسید که سراسر زندگی مقداری ماسه است که آدم در مشتش می‌فشارد. فقط کافی است که آدم انگشت‌هایش را کمی باز کند تا دیگر اثری از ماسه‌ها نباشد.

حرکتی کرد که نشانه خستگی شدید او بود. پودگورسکی به سرعت متوجه این حالت شد و نگاهی به ساعتش انداخت.

یک ربع به ساعت نه مانده بود.

«باید برگردم. هیچ فکر نمی‌کردم اینقدر دیر شده باشد»

به طرف کوسکی پیش رفت.

«از شما معذرت می‌خواهم که این همه پرت و پلا گفتم. تحملش

برای شما خیلی مشکل بود؟»

کوسکی به سختی قد راست کرد و بی هدف با دست حرکتی

انجام داد:

«این چه حرفی است. خیلی هم به من خوش گذشت. مدتها بود که فرصت بحث و گفتگویی به این شکل را نداشتم.»

چهره پودگورسکی از شادی باز شد؛ دوباره نشاط خود را بازیافت.

«خیلی خوشحالم. فکر نمی‌کنم این آخرین گفتگوی ما باشد. آقای قاضی خودتان می‌دانید من تا چه اندازه برای شما احترام قایل بوده و هستم»

لبخند سردی بر صورت کوسکی نقش بست.

موقع خداحافظی گفت: «فراموش نکنید»

پودگورسکی هنوز به آستانه در نرسیده بود که به یاد گفتگوش با شچوکا افتاد.

«چیزی نمانده بود مسأله‌ای را فراموش کنم...»

کوسکی فقط به یک چیز فکر می‌کرد: استراحت. اما ناچار حالت آدم کنجکاوی را به خود گرفت.

«امروز با کسی درباره شما حرف می‌زدم. قبل از این صحبت با خانه شما برخورد کرده بودم. بعداً معلوم شد آن آقا هم در همان اردوگاهی بوده است که شما بودید...»

کوسکی کاملاً آرام ایستاده بود.

«گروس — روزن؟»

«بله. من به او گفتم که شما با نام ریبکی در این اردوگاه بوده‌اید، اما ظاهراً او شما را شخصاً نمی‌شناخت. اما خیلی دلش می‌خواهد با شما آشنا شود»

«این آد کیه؟»

«رفیق شچوکا، دبیر کمیته محلی ما. خواهید دید که آدم

فوق‌العاده‌ای است»

کوسکی به شکلی طبیعی تکرار کرد «شچوکا، شچوکا؟»

«درباره اش چیزی شنیده بودید؟»

«مطمئن نیستم. ولی مهم نیست. رفیقی از اردوگاه، این مهم است»
 «رفیق شچوکا خیلی دانش می‌خواست شما را ببیند»
 «کی؟»

«فردا صبح قرار است به مدت دو روز برای سرکشی به اطراف سفر کنیم. روز سه‌شنبه دوباره بررسی‌گردیم. در صورتی که میل داشته باشید بعدازظهر بین ساعت پنج و شش...»
 «اینجا؟»

«در «مونوپل»، شچوکا آنجا زندگی می‌کند. اطاق شماره هفده»
 کوسکی به فکر فرو رفت.
 پس از لحظه‌ای با آرامش پاسخ داد: «باشد. سه‌شنبه بین پنج و شش. در باره‌اش فکر می‌کنم»
 پودگورسکی را در راهرو بدرقه کرد و همراه او وارد تراس شد. هوا گرم و مرطوب بود.
 برق در آسنان می‌جست و صدای رعدی گرفته و خفنه در تاریکی شب می‌پیچید.
 کوسکی گفت: «الآن شروع می‌شود. کسی صبر کنید تا رگبار تمام شود»

پودگورسکی با علامت دست حرفش را رد کرد.
 «عیبی ندارد، اتومبیل من آن جا است.»
 به سرعت از پله‌ها پایین رفت. پس از لحظه‌ای صدای موتور اتومبیل بلند شد. چراغ‌های ماشین روشن شد و به راه افتاد. رعد و برق لحظه به لحظه جلوتر می‌آمد. بادی تند از درون تاریکی وزیدن گرفت.
 خانم آتسیا در راهرو منتظر همسرش بود.
 کوسکی هنوز در منزل را نبسته بود که زن فریاد زد: «مریم مقدس! اینکته! قیامت به دراز کشید! فکر کرده اصلاً خیال رفتن ندارد...»
 مرد نگاهی به او انداخت. گویی به چیزی شفاف می‌نگرد و بعد

بی آن که حرفی بزند از کنارش گذشت. زن خواست صدایش کند اما مثل این که چیزی گلایش را می فشرد. مدتی گذشت تا زن به خود آمد. به دنبال شوهرش روان شد. در اتاق کارش بسته بود. پیش از آن که زن دستگیره در را پایین بکشد، مرد در را قفل کرده بود. چراغ اتاق غذاخوری روشن نبود. تاریکی اتاق تفاوتی با تاریکی بیرون نداشت.

برقی جهید و در آن تاریکی برای لحظه‌ای همه چیز روشن شد.

خانم آلیسیا به در کوفت.

«آنتونی، آنتونی!»

پاسخی نشنید. دوباره صدا کرد. بازهم جز سکوت پاسخی نشنید. مرد بی حرکت ایستاده و به در تکیه داده، گوش می‌کرد و منتظر بود تا همسرش از آنجا دور شود.

پس از مدتی طولانی، زن دوباره به در کوفت.

ملتمسانه زیر لب گفت: «آنتونی!»

فضای تاریک هر بار با جستن برقی روشن می‌شد. ناگهان ریزش باران شروع شد. شدت رگبار به حدی بود که پس از لحظه‌ای صدای جاری شدن آب در ناودان‌ها شنیده شد.

در گودال‌های باغچه، صدای پلچ و پلچ آب بلند شده بود.

خانم آلیسیا دیگر به در نکوفت و بی آن که دلیلش را بداند مدتی

انتظار کشید. بعد به آرامی از آنجا دور شد.

مدت زیادی گذشت. کوسکی از جایش تکان نخورد و همان‌طور به

در چسبیده بود. زمان درازی سپری شد تا این که احساس کرد می‌لرزد.

احساس سرمای عمیق و مسمومی در خود کرد؛ سرمایی که او را تکان

می‌داد. این سرما را خوب می‌شناخت. سرمای ترس بود.

فصل ششم

«دیره ونووسکی»، منشی سویکی شهردار، سر ساعت هشت و نیم در «مونوپل» حاضر شد تا شخصاً بر پذیرایی شبانه نظارت کند تا هیچ چیز برخلاف دستورات عمل نشود.

بسیاری به خاطر شغلش براو رشک می بردند اما او آنها را زیاد جدی نمی گرفت. این شغل برایش شغلی آرام و راحت بود و بخش کوچکی از راه او به شمار می رفت و نقشه های جاه طلبانه و بلندپروازانه دیگری در سر می پروراند. آدمی شوخ طبع، با تجربه، مبادی آداب و خوش برخورد بود و تمام این خصوصیات و امتیازات را طی چند ماهه اخیر به این علت از خود بروز داده بود که بتواند اعتماد سویکی را کاملاً جلب کند.

شهردار استروویچ که پیش از جنگ روزنامه نگاری بی اهمیت بود، اینک در سیاست و کیاست، شخصیت جدیدی به شمار می رفت. بحران های ناشی از جنگ ابتدا او را به لمبورگ کشاند بعد به اعماق اتحاد شوروی روانه کرد؛ راه طولانی به سوی لهستان را به همراهی ارتش اول طی کرد. در حکومت «لوبلین»، در یک وزارتخانه کار می کرد و یک سال بعد از آن به ریاست بخش تبلیغاتی در استروویچ منصوب شد و بعد از این شغل عادی یکباره به سمت شهردار برگزیده شد.

همه عوامل نشانگر این واقعیت بودند که «دیره ونووسکی» از این که مسیر راه اصلی خود را با سویکی پیوند زده کار درستی انجام داده

است. لحظه مناسب و بازگشت ناپذیری بود.

از قطعات شکسته بسیار ریز، ویرانه‌ها، بازمانده‌ها و از درون آشفته‌گی‌های جنگی که روبه پایدان بود، دنیایی نو، به آرامی شکل می‌گرفت. کمبود نیروی آدمی در همه جا به چشم می‌خورد. ناراضی‌ها از کار می‌گریختند. انتظار می‌کشیدند. شغل‌ها و مناصب در انتظار کسانی بود که در پی آنها بودند و آنها را نیز به دست می‌آوردند.

هر کس که مایل بود می‌توانست آنها را به دست بیاورد. سرنوشت همراه شجاعان بود. در اینکه سویکی یکی از همان شجاعان بود، دیره و نووسکی لحظه‌ای تردید نمی‌کرد. همان‌قدر حاضر به شرط‌بندی روی او بود که در یک مسابقه اسب‌دوانی. و چون به او نیاز داشت، مورد احترامش بود. علاوه بر این پنهان کردن این نوع احساس‌ها برایش چندان مشکل نبود. با آن که فقط بیست و دو سال داشت، به خوبی دریافته بود که آدم‌های جاه‌طلب، تا زمانی که جاه‌طلبی‌شان بروز نکرده است، حق ندارند آن را به نمایش بگذارند. اغلب با خود می‌گفت: «با کمی فکر و با کمی خونسردی می‌شود مردم را مثل عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی هدایت کرد». چه بهتر که این بازی کوچک، سرگرم‌کننده هم باشد. شرکت در هر بخت‌آزمایی باید تفریحی هم داشته باشد. فقط در این صورت است که آدم برخودش مسلط می‌شود.

اما دیره و نووسکی نیازمند جاه‌طلبی‌های بسیار بود تا بتواند خودش را جدی بگیرد. به این ترتیب برخلاف اصولی که به آن‌ها پای‌بند بود، گاه پیش می‌آمد که از ناشکیبایی و دلهره درونی رنج می‌برد. به ویژه هفته گذشته برای او هفته اعصاب خراب‌کنی به شمار می‌رفت. از مدتی قبل در استروویچ شایع شده بود که سویکی به معاونت یک وزارتخانه مهم منصوب شده است. در این اواخر شایعه‌های جدیدی نیز پخش شده بود. براساس این شایعه‌ها، سویکی برای احراز شغلی در خارج از کشور معرفی شده بود.

دیره و نووسکی با همه تلاشی که کرده بود نه توانسته بود سرچشمه

این اخبار ناخوشایند را پیدا کند و نه — بدتر از همه — صحت این اخبار و شایعه‌ها را آزمایش کند. سویکی شخصاً سکوت کرده بود و چنین وانمود می‌کرد که در این باره هیچ چیز نمی‌داند. به هر صورت این امکان نیز وجود داشت که همهٔ این سروصداها، فقط یک شایعهٔ ساده بوده باشد. اما دره — ونووسکی که از شمی برخوردار بود، احساس می‌کرد که چیزی در حال وقوع است، حادثه‌ای در هوا موج می‌زد. روی جشن امشب که به مناسبت ورود شوکا برگزار شده بود، حساب می‌کرد. بسیار امیدوار بود که وقتی در نتیجهٔ باده‌گساری موقعیت مناسب شد، اطلاعات دقیق‌تری کسب کند.

از آن جایی که سویکی همهٔ جنبه‌های تشریفاتی مراسم را برعهدهٔ منشی خود نهاده بود، دره ونووسکی به ویژه مایل بود که همه چیز به خوبی و خوشی بگذرد. احساس می‌کرد که این جا نقش یک آقای خانه را بازی می‌کند. این مطلب از یک سو او را به وجد درمی‌آورد و از سوی دیگر ناراحتش می‌کرد. نه، امروز در شرایط روحی مناسبی نبود. کلاه و پالتویش را به رخت‌کن سپرد و در برابر آئینه ایستاد. هر بار که به اندام خود نگاه می‌کرد، احساس رضایتی به او دست می‌داد. از استخوانبندی درشت و مناسبی برخوردار بود. می‌دانست که توجه زنان به او جلب می‌شود و به راحتی دوستی و محبت مردها را به دست می‌آورد.

گروه کثیری وارد هتل شدند. راهرو که پیش از ورود دره ونووسکی خلوت بود، یک باره از انبوه مردان و زنانی که سرگرم خنده و گفتگو بودند پر شد. مرد جوان برای لحظه‌ای تحت تأثیر این هجوم ناگهانی قرار گرفت. رایحهٔ عطر و بوی تند الکل درهم آمیخته بود. یکی از زن‌ها با صدایی بسیار بلند دوباره گفت: «آقای قاضی، حالا باید کجا برویم؟ حالا باید کجا برویم؟»

دره ونووسکی که آمادهٔ رفتن بود، بی اختیار رویش را به طرف مخاطب زن برگرداند. همین که چشمش به مردی با عینک شاخی افتاد به سرعت رویش را برگرداند. این مرد قاضی کرایوسکی بود که در استروویچ

شهرت داشت.

دیره و نووسکی او را از زمانی که خودش کودک بی‌بیش نبود و گاه-گاهی به ناحیه ویلایی قضات سری می‌زد، می‌شناخت. مادر دره و نووسکی رخت شوی بود.

با عجله خودش را عقب کشید به طوری که به خانم همراه قاضی برخورد کرد. با دست‌پاچی گفت: «ببخشید»

یک بار دیگر خودش را در آینه برانداز کرد. ظاهرش مرتب بود. با حالتی آرام دستی به موهایش کشید و کراواتش را مرتب کرد. با این حال در این لحظه احساس کرد آن‌طور که باید و شاید آرام و راحت نیست. مطمئن نبود که آیا کرایوسکی او را شناخته است یا نه. واقعیت این بود که وقت چندانی نداشت. به این علت تصمیم گرفت به سوی رستوران به راه افتد و در این حال در عمق آینه، چشمش به قاضی افتاد که متوجه او شده بود و چیزی در گوش همسرش زمزمه می‌کرد. احساس غریزیش به او می‌گفت که آن دو درباره او صحبت می‌کنند. زن جوانی که موهایش را طلایی کرده بود واقعاً رویش را به سوی او برگرداند. بقیه افراد به آن دو نفر نزدیک شدند. پشت سر خود گفتگوهایی را شنید که چندان واضح نبودند. کسی در آن میان با صدائی بلند خندید. دیره و نووسکی رنگش پرید و مشت‌هایش را گره کرد. بار دیگر گره کراواتش را محکم کرد. پشت سر خود در آینه متوجه چهره‌های کنجکاو و تمسخرآمیزی شد. موقعیت کاملاً آشکار بود. دیگران به هیچوجه به خودشان زحمتی ندادند چیزی را پنهان کنند و حتی با انگشت به او اشاره کردند، این موضوع او را هوشیار کرد.

رویش را به آرامی برگرداند و در حالی که به سوی میز پیش می‌رفت به آن گروه نزدیک شد. وقتی از کنار آن‌ها عبور کرد، صدا از کسی بلند نشد. این مسأله را به عنوان یک موفقیت تلقی کرد. دیگر لازم نبود از این افراد نفرت داشته باشد. تحقیر کافی بود.

تالار به اصطلاح پذیرایی در انتهای پشت هتل قرار داشت. چون

تالار فاقد در ورودی خاصی بود، دِره و نووسکی ناچار از داخل رستوران عبور کرد. رستوران از تالاری نه چندان بزرگ و فرورفته تشکیل شده بود که جایی برای نوازندگان و جایی در وسط برای رقص داشت و در کناره‌ها اتاقک‌های جانبی داشت.

سالن انباشته از جمعیت، سروصدا و دود بود. اغلب میزها را اشغال کرده بودند. در سمت راست سالن، اتاقک کم‌نور و اسرارآمیزی به چشم می‌خورد که بار هتل به حساب می‌آمد و تا اندازه‌ای خالی بود. تفریحات تازه آغاز شده بود.

ارکستر آهنگ «وانکی» را می‌نواخت که پیش از جنگ از محبوبیت زیادی برخوردار بود و دِره و نووسکی که خیال داشت به آن سوی تالار برود، ناچار بود از بین رقصندگان عبور کند. ناگهان کسی آرنجش را گرفت. این شخص «پیه نیازک»، خبرنگار روزنامه «صدای خلق» اُستروویچ بود؛ مردی بود لاغر اندام و سیاه چرده با صورتی رنگ پریده و پُرجوش.

دِره و نووسکی از پیه نیازک خوشش نمی‌آمد. شناخت چندانی درباره‌اش نداشت ولی از سویکی مطالبی راجع به او شنیده بود. این دو همدیگر را از دوران پیش از جنگ می‌شناختند و مدتی نیز همکار همدیگر در یک روزنامه مشکوک ورشوئی بودند. سویکی درباره‌ آن دوران فقط به صورتی کلی صحبت می‌کرد اما درباره‌ پیه نیازک تقریباً همیشه تحقیرآمیز سخن می‌گفت و از او به عنوان نویسنده‌ تازه کار همیشه مست یاد می‌کرد. در این لحظه هم پیه نیازک مست بود. تقریباً روی پاهای کوتاه خود بند نبود و تلوتلو می‌خورد و چشم‌های ریز و ناآرامش تیره و گرفته بود.

دِره و نووسکی برخوردی سرد با او کرد: «شب به‌خیر! خوش می‌گذرد؟»

«این جا که یک عشرتکده است نه جای خوش‌گذرانی. یک

عشرتکده کاملاً معمولی»

سرپایش بند نبود و به این علت دوباره آرنج دره و نووسکی را گرفت. دره و نووسکی هم به آرامی او را از خود دور کرد. سرتاپایش را کثافت گرفته بود. پیراهنی چروک و کثیف و کُتی کوتاه و مستعمل به تن داشت.

«از این جا خوششان نمی‌آید؟ عده‌ای از آدم‌های برگزیده، زنان زیبا...»

پیه نیازک دوباره تکرار کرد: «عشرتکده»

«فکر نمی‌کنید که اغراق می‌کنید؟» و پیش از آن که پیه نیازک پاسخی بدهد دستش را پیش برد: «مرا ببخشید، ناچارم خداحافظی کنم. عجله دارم.»

پیه نیازک در راهرو باریکی بین دو میز ایستاده بود. پاهایش را تکان داد و دست‌هایش را در جیب‌های شلوارش فرو برد.

«چرا اینقدر عجله دارید؟ کسی که منتظر شما نیست»

«باید مرا ببخشید. ولی امروز برای انجام وظیفه به این جا

آمده‌ام...»

پیه نیازک سر خود را تکان داد.

«می‌بینم که عالی مقام محترم علاقه چندانی به مطبوعات

ندارند...»

دره و نووسکی با خونسردی پاسخ داد: «در این باره اصلاً چیزی

نمی‌دانم.»

«که این طور؟ ولی کسی هم هیچ دعوتی برای شرکت در این جشن

نفرستاده است»

دره و نووسکی بلافاصله لحنی رسمی پیدا کرد:

«پاولیکی، سردبیر روزنامه، دعوتنامه‌ای دریافت کرده است»

«پاولیکی، پاولیکی! خوب، پیه نیازک اصلاً به حساب نمی‌آید»

«مرا ببخشید، ولی فهرست اسامی مدعوین را شهردار شخصاً انتخاب

کرده است.»

پیه نیازک گفت: «بله، بله، همکار سویکی!»
 دره و نووسکی نگاهی خشمناک به او انداخت:
 «بله، آقای شهردار سویکی»

روزنامه‌نگار یک‌باره از جنب و جوش افتاد. قد راست کرد و با
 نگاهی کنجکاو و کمی تمسخرآمیز دره و نووسکی را برانداز کرد.
 دره و نووسکی با حرکتی ناآرام گفت: «چرا به من خیره شده‌اید؟»
 پیه نیازک بینی اش را خاراند.
 «الآن داشتم به چیزی فکر می‌کردم که شاید برای شما هم جانب
 باشد....»

«برای من؟ فکر می‌کنم اشتباه می‌کنید» با وجود این از او پرسید:
 «درباره چه مطلبی است؟»

پیه نیازک که هنوز بینی اش را می‌خاراند، نگاهی به سقف کرد:
 «من چه می‌دانم؟ شاید مسأله این باشد که رفیق سویکی شما را با
 خودش می‌برد یا نه؟ مسأله جالبی است، نه؟»
 چهره دره و نووسکی درهم رفت.

«با خودش می‌برد؟ کجا می‌برد؟ منظورتان از این حرف چیه؟»
 پیه نیازک لبخندی زد و چنین وانمود کرد که قصد رفتن دارد.
 اینک این دره و نووسکی بود که او را نگه داشت.
 «اطلاعات دقیق‌تری دارید؟»

به سرعت پاسخ داد: «ای بابا، پیه نیازک اگر بخواهد از هر چیزی
 سردر می‌آورد»

«خوب، بگویید بینم چه خبرهایی است. به من که می‌توانید
 بگویید؟»

پیه نیازک به فکر فرو رفت.
 دره و نووسکی او را در تنگنا گذاشت: «خوب؟»

پیه نیازک نگاهی به بار انداخت و پیش از آن که دیره وینوسکی متوجه شود از کنارش عبور کرد و به آن طرف رفت.

دیره وینوسکی زیرلب فحش داد: «لعنت بر شیطان...»
نگاهی به ساعتش کرد. یک ربع به ساعت نه مانده بود. هنوز پنج دقیقه دیگر وقت داشت، نه بیشتر. با سرعت به دنبال پیه نیازک به راه افتاد.

بار ساکت و خلوت بود. دربار، دختر جوانی کار می‌کرد که موهائی روشن و انبوه داشت و سرگرم صحبت با «ماکیک چلمیکی»، تنها مشتری بار بود.

زن از این که مشتری‌های جدیدی به سراغش آمدند، آشکارا ناراحت شد. قیافه چلمیکی هم درهم رفت.
«چه جور آدمی است؟» و در این حال با نگاهش اشاره‌ای به پیه نیازک کرد.

پیش از آن که پاسخ دهد، دیره وینوسکی به بار نزدیک شد.
«لطفاً دوتا ودکا»

در این حال پیه نیازک روی صندلی پایه بلند کنار بار نشست.
«دوشیزه کریستینا، دوتا دو بل».

خانم بار نگاهی پرسان به دیره وینوسکی کرد. در صورتی که همه چیز سریع تمام می‌شد، برایش مسأله‌ای ایجاد نمی‌کرد.
«خواهش می‌کنم دو بل بدهید»

«لطفاً دوشیزه کریستینا یک ظرف هم قارچ بدهید. قارچ‌های این جا فوق‌العاده است، خواهید دید»

صبر و استقامت دیره وینوسکی به محک گذاشته شده بود.
روزنامه‌نگار با خوشرویی دستی به شانه‌اش زد.

«بفرمایید بنشینید! نشستن روی این صندلی‌های پایه بلند فوق‌العاده

راحت است.»

دِره وِنووسکی به گفته او عمل کرد.
«خوب؟»

«منظورتان از خوب چیه؟ ما آمده ایم این جا که لبی تر کنیم»
«با این حرف می خواهید چه بگویید؟»
خانم بار و دکاها را آورد.

پیه نیازک پرسید: «قارچ ها چه شد؟»

و بعد به قارچ هایش رسید و خانم بار پس از انجام کارش به طرف دیگر که چلمیکی نشسته بود رفت. پیه نیازک دست هایش را به هم سایید:
«به سلامتی رفیق سویکی!»

دِره وِنووسکی این بار از شأن و مقام منشی بودن چشم پوشید. هر دو پیاله هایشان را تا ته سرکشیدند. نگاهی به ساعتش کرد. پنج دقیقه ای را که برای خودش وقت گذاشته بود به سرعت پشت سر گذاشت. پیه نیازک بشقاب قارچ های او را به طرف خودش کشید.

«دوشیزه کریستینا، شما هم این قارچ ها را آزمایش کنید. ضرر نمی کنید» روی صندلی پایه بلندن جا به جا شد و گفت: «ما دوتا بشقاب قارچ خواستیم»

چلمیکی به طرف جلو خم شد.

زیرلب زمزمه کرد: «الکل خالص به آن ها بدهید، آنوقت راحت تر می روند زیر میز. آدم باید به همنوعش خدمت کند»
خانم زیبای بار لبخند زد.

«می بینم که قلب مهربانی دارید»

«من؟ طلای ناب است. باور کنید»

دِره وِنووسکی وقتی دوباره سفارش داد، مخالفتی نکرد.

فقط با لحنی خشم آلود گفت: «می ترسم مست کنید»

پیه نیازک با یک چوب خلال دندان سعی داشت قارچ ها را دانه به دانه بردارد. بعضی از قارچ ها زیر دستش لیز می خوردند. سرانجام موفق شد

یکی از قارچ‌ها را بردارد و به دهان بگذارد و آن را با صدای بلند بگوید.
خانم بار استکان‌های بزرگ آن‌ها را پُر کرد.

«آب رویش بریزم؟»

دِره وِ نووسکی شانه‌هایش را بالا انداخت.

«لازم نیست. شما مست خواهید کرد.» این حرف را تکرار کرد و
بعد استکان مشروب را برداشت.

پیه نیازک گفت: «ما مست خواهیم کرد. به سلامتی»

مشروب استکان‌ها را سرکشیدند. دِره وِ نووسکی صورتش سرخ شد و
اشک به چشم‌هایش آمد و حتی برای لحظه‌ای نفس در سینه‌اش بند آمد.
پس از لحظه‌ای دوباره توانست نفس تازه کند.

«لعنت بر شیطان، این چی بود که ما خوردیم؟ شما برای ما چی

ریختید؟ مثل اینکه الکل خالص بود...»

پیه نیازک از خوشحالی فریاد کشید.

«خدا خیرتان بدهد، این که الکل خالص بود! شما که این مرد

جوان را آتش زدید...»

دوشیزه کریستینا آشکارا ناراحت شد.

«این چه حرفی است که می‌زنید، این که الکل خالص نبود. ممکن

نیست. مگر می‌شود که من چنین اشتباهی بکنم...»

با عجله به جستجوی بطری مشروبی رفت که چند لحظه پیش از آن

برای آن‌ها مشروب ریخته بود. پس از آنکه بطری را پیدا کرد، چهره‌اش
درهم رفت.

پیه نیازک پرسید: «خوب؟»

«درست است. الکل خالص است. بی اندازه متأسفم...»

پیه نیازک جملهٔ بامزه‌ای بر زبان آورد و گفت: «عیبی ندارد!»

دِره وِ نووسکی از اینکه براوضاع مسلط نبود دلگیر بود.

به آرامی گفت: «مسأله‌ای نیست. خودتان را ناراحت نکنید. هر

کسی ممکن است اشتباه کند. استکان دیگر را هم از همان بدهید»

«از همان نوع؟»

«معلوم است. الکل خالص بسیار بهتر از ودکاست. فقط آدم باید

بفهمد که چه می‌خورد»

در گوشش صدای آرام همه‌ای پیچید و نوک انگشتانش به خارش افتاد. راحت سرجایش نشست. جایی که نشسته بودند خوب و مطبوع بود؛ فضایی سایه - روشن. موسیقی، و صدای هیاهویی که از تالار بزرگ به این سو می‌آمد، خفه و گرفته بود، گویی از راهی دور به گوش می‌رسید.

نگاهی به پیه نیازک انداخت. این موجود کتیف، با صورت مچاله شده و موش ماندنش اینک به نظر او حتی مطبوع می‌آمد. دستش به طرف لیوان رفت و گفت: «به سلامتی».

این بار الکل خالص را به راحتی سرکشید. بعد کمی قارچ خوردند. «خوب، بگو بینم وضع سهام در چه حالی است؟» با صمیمیت به طرف پیه نیازک خم شد. «راستی سویکی در چه وضعی است؟ واقعاً وزیر می‌شود؟»

روزنامه‌نگار سرش را تکان داد. چشم‌هایش در این حال کوچک و تیره رنگ شده بود.

«بله!»

«در چه وزارتخانه‌ای؟»

«تبلیغات»

دیره و نووسکی به فکر فرو رفت.

«بد نیست، اما اگر وزیر امور خارجه می‌شد، بیشتر دوست داشتم»

«خودش هم بیشتر دوست داشت»

«موضوع قطعی است؟»

«کثافت همیشه به طرف بالا می‌آید»

دیره و نووسکی خندید و با دست روی زانوی پیه نیازک کوفت.

«همین خوب است»

«نترس، تو هم ترقی می‌کنی...»

دیره و نووسکی با صدای بلندتری خندید.

«طبیعی است که من هم ترقی می‌کنم. چی فکر کردی؟ در پنج

سال آینده خودت شاهد خواهی بود»

«شاهد چی خواهم بود؟»

«تا کجا ترقی کرده‌ام...»

پیه نیازک آروغ زد.

دیره و نووسکی دوستانه گفت: «از این قارچ‌ها بخور. می‌بینی که

می‌دانم چه می‌خواهم. همه چیز بستگی به این دارد که من چه می‌خواهم»

پیه نیازک در حالی که آروغ می‌زد زیر لب گفت: «کشفیات خود

به خود به طرف بالا می‌آید»

«خوب، به کجا می‌خواهی برسی؟»

دیره و نووسکی دست‌هایش را از هم گشود.

«به همه جا، و قبل از همه به پول»

«به دست می‌آوری»

«بله، به دست می‌آورم. دیگر از فقر و نکبت سیر شده‌ام. گوش

کن، تو که سویکی را از دوران پیش از جنگ می‌شناسی؟»

«بله»

«چه جور آدمی است؟»

«آدم رذلی است»

«بسیار خوب. به یک چنین آدمی احتیاج دارم. دیگر چی؟»

«آدم باهوش و زرنگی است»

«من باهوش ترم. خواهی دید که من او را سرانگشت کوچکم

می‌برخانم. چرا می‌خندی؟ فکر می‌کنی نمی‌توانم؟»

«چرا می‌توانی»

«پس چرا خندیدی؟»

«هیچی. فقط داشتم فکر می‌کردم وقتی تو سویکی را سرانگشت کوچکت می‌چرخانی، همه چیز به چه شکلی درمی‌آید؟»
 «به شکل خوبی درمی‌آید. پسرک حتی متوجه هم نخواهد شد. از حالا تو مشت من است»

«پرت و پلاست»

«پرت و نیست. همین طور است که می‌گوییم.»

«مزخرف نگو. تو از ترست شلواریت را خراب می‌کنی»

«من شلواریت را خراب می‌کنم؟ پس مرا درست نمی‌شناسی»

«خوب هم می‌شناسمت! تو ازش وحشت داری»

«از سویکی؟»

«یعنی نمی‌ترسی؟ تو حتی جرأت نداری مرا با خودت به جشن

ببری»

دره و نووسکی به فکر فرو رفت.

پیه نیازک روی صندلی پایه بلند کنار بار جابه‌جا شد و گفت:

«حالا دیدی، می‌ترسی! گفتم که می‌ترسی»

چلمیکی نگاهی به ساعتش کرد.

دوشیزه کریستینا پرسید: «عجله دارید؟»

«نه، خیلی هم وقت دارم.»

«پس چرا این قدر به ساعت نگاه می‌کنید؟»

«این جا با کسی قرار دارم»

«با یک زن؟»

«شاید. غافلگیرم کردید؟»

«با کی؟»

«با شما»

«من؟ راستش علاقه‌ای ندارم بدانم با کی قرار دارید»

«واقعاً ندارید؟»

«مطمئناً نه»

«اگر من با زنی قرار داشته باشم چی؟»

«در آن صورت بازهم برای من فرقی نمی‌کند»

«واقعاً؟ و اگر من حرف شما را باور نکنم؟»

«خواهش می‌کنم. اگر باعث سرگرمی شما می‌شود...»

«آنوقت چی؟»

«آنوقت می‌توانید باور نکنید»

«عالی شد. پس من حرف شما را باور نمی‌کنم. راستی هنوز این جا

خیلی کار دارید؟»

«تا وقتی اینجا تعطیل شود. تا وقتی هنوز مشتری هست»

«تا چه وقت؟»

«فرق می‌کند. بستگی به روزش دارد»

«و امروز؟»

«آخ، امروز احتمالاً باید تا فردا صبح این جا بمانم»

«حتماً باید بمانید؟ اینجا شما تنها کار می‌کنید؟»

«فعلاً که بله. حدود ساعت ده همکارم می‌آید»

«حالا دیدید؟»

«هیچی ندیدم. وقتی مشتری زیاد است دو نفری هم به زحمت به

کارها می‌رسیم»

دیره و نووسکی نگاهی به این سوانداخت.

«خانم!»

چلمیکی زیر لب گفت: «ولش کن گوش را گم کند»

دوشیزه کریستینا آهسته به آن سوی بار رفت.

دیره و نووسکی گفت: «صورت حساب!»

آندره بی کوسکی وارد راهرویی شد که پرده سبز تیره‌رنگی در آن

آویخته بود. نگاهی به اطراف بار انداخت.

چلمیکی فوراً متوجه اش شد.

«سلام!»

«آندره‌بی به سوی بار به راه افتاد»

«سلام آندره‌بی. تازه چه خبر؟»

«هیچی. گرسنه‌ام»

«من هم همین‌طور. الان کمی غذا سفارش می‌دهیم. تو این فاصله

تو هم بگیر بنشین!»

«وتو؟»

چلمیکی سعی کرد با حرکت چشم چیزی را به او بفهماند.

«من این جا کاری دارم که باید تمامش کنم»

دِره وِنووسکی در این فاصله صورت حساب را پرداخت. پیه نیازک

کاری به این کارها نداشت. آخرین قارچ‌ها را هم خورد.

«برویم؟»

«زیرلب گفت: «هنوز وقت داریم»

«ساعت نه است»

«خوب که چی؟»

دِره وِنووسکی احساس کرد که صدای همهمه در سرش شدت

بیشتری گرفته است اما در عین حال حالت خوشی داشت. همه چیز را

روشن‌تر و دقیق‌تر می‌دید و هر چیزی به نظرش سبک‌تر می‌آمد. زندگی بروفق

مرادش بود. در این لحظه اطمینان داشت که زندگی را به میل خود به هر

شکلی که بخواهد می‌تواند درآورد. نیاز به فعالیت کردن قفسه سینه‌اش را

می‌ترکاند. با قاطعیت گفت: «من می‌روم»

پیه نیازک خیال داشت دلایل دیگری بیاورد که متوجه شد دِره

وِنووسکی دارد با حرارت به طرف راهرو پیش می‌رود. با عجله از صندلی

پایه بلند به زیر پرید و در حالی که تلوتلو می‌خورد کمی به دنبال او به راه

افتاد.

دوشیزه کریستینا دوباره به طرف چلمیکی بازگشت:
«چه غذایی را به ما پیشنهاد می‌کنید؟ دوستم آمده و آنجا نشسته

است»

«متأسفانه می‌بینم که دوستان زن نیست»

«چرا متأسفانه؟»

«به خاطر خودتان»

«خوب، نظر شما در این مورد چیه؟»

«نظر من؟ من که قبلاً به شما گفتم برای من به هیچ وجه فرقی

نمی‌کند. برای شما چه سفارشی بدهم؟ خیال دارید چیزی بنوشید؟»

«بله. ولی اول کمی غذا سفارش بدهید. خیلی گرسنه‌ایم»

«گوشت سرد داریم و تخم مرغ پخته و سالاد...»

«فرقی نمی‌کند. هرچه دلتان خواست بیاورید»

«ولی من که قرار نیست غذا را بخورم»

«شما برای ما غذا را انتخاب کنید، باشد؟»

«این قدر اطمینان دارید؟»

چلمیکی روی بار خم شد.

«فکر می‌کنید اشتباه می‌کنم؟»

«اول باید مطمئن شوید»

«فوق‌العاده است. حتماً این کار را می‌کنم»

آندره‌یی کنار یک میز جانبی نشسته بود. غرق در افکار خود بود و

متوجه آمدن چلمیکی نشد.

چلمیکی گفت: «من هم آمدم» و بعد کنارش نشست.

آندره‌یی سر برداشت.

«غذا سفارش دادی؟»

«آره. همین الآن می‌رسد. آندره‌یی، نگاهی به این دخترک بکن!»

«کدام؟»

«پشت بار»

«خوب، چیه؟»

«خوشگل است، نه؟»

آندره بی بی اعتنا گفت: «معلوم است»

چلمیکی از پهلو به او نگاه کرد:

«تو باید در پایان امروز خودت را کاملاً بسیج کنی...»

«حتماً این کار را می‌کنم»

«عالی است»

«فکر می‌کنی؟»

«خواهی دید، به نفع توست. یک نصیحت دیگر هم به تو می‌کنم که

به ترقی بیشترت کمک می‌کند»

«بی خودی به خودت زحمت نده. من همه نصایح تو را می‌دانم»

«فکر می‌کنی پندهای بدی هستند؟»

«نه، فقط اغلب موثر نیستند»

«ولی از من بشنو، پیرمرد، همیشه موثرند. در مواقعی معین، فکر

نکردن و بعدش خود را رها کردن. همین»

«و بعدش»

«معذرت می‌خواهم، ولی دیگر بعدش مسأله من نیست. از دستت

فرار نمی‌کند، مطمئن باش. از من بشنو که بهترین روش، قطع رابطه کردن

است. درست مثل این که آدم دکمه قطع را بزند. یک فشار روی دکمه و

بعدهم چیز محو می‌شود. دیگر چیزی را به خاطر نمی‌آوری و هیچ چیز روی

توسنگینی نمی‌کند. کمی عرق و یک دختر قشنگ در بغل، همیشه موثر

است. این که بد نیست»

«شاید»

«خودت بگو، آدم برای چی باید خودش را عذاب بدهد؟ استفاده‌اش

به چه کسی می‌رسد؟ زندگی را نباید خیلی جدی گرفت. مسأله این است که آدم از این مهلکه سالم بیرون بیاید و نگذارد مردم فکر کنند که دیوانه است. کل قضیه همین است» آندره‌بی پاسخی نگفت. کسی چه می‌داند. شاید حق با «ماکیک» بود. احساس کرد ممکن است خودش هم همان‌طور فکر کند، زندگی کند و با همان بی‌اعتنایی همه چیز را به دست فراموشی بسپارد، اگر این حس تلاش مستقل در وی وجود نمی‌داشت؛ حسی که هر چند ضعیف، گهگاه او را وادار می‌کرد در همهٔ اشیاء به جستجوی مفهومی بگردد؛ حتی زمانی که زندگی، هر مفهومی را خرد می‌کند و از بین می‌برد.

اما این تلاش ما را تا کجا می‌برد؟ هدف نهایی آن در چیست؟ خلاء، تاریکی. از آتش سال‌های جنگ دیگر چیزی برجای نمانده است. از شور و شوق و هیجان و از امید و آرزوها نیز دیگر چیزی برجای نمانده است. دنیای تازه بار دیگر بین پیروز و شکست خورده تقسیم شد. سایه‌های مردگان به شکست خورده‌ها پیوستند.

آنها زندگانیشان را در راه چه هدفی از دست دادند؟ برای هیچ. جنگ خاموش شد. با این حال هیچ‌امیدی بارور نشد که نشان دهندهٔ چیزی باشد. این همه قربانی، رنج، بی‌عدالتی، خشونت و ویرانی را که روز گذشته به پایان خود رسید چگونه می‌توان توجیه کرد. به یادش آمد که یک ساعت پیش، واگای دربارۀ همبستگی چه مطالبی بیان کرده بود. اما احساس می‌کرد: مطلب به آن شکلی که او می‌گوید نیست. این جا مسأله کاملاً برسر چیز دیگری است.

این جا هزاران نفر به خاطر آرمان‌های والای بشر به جنبش درآمده و درگیر جنگ شده بودند. بسیاری به خاطر این آرمان‌ها کشته شده و از بین رفته بودند و برخی موفق به گریز از مهلکه شدند، و زندگی یک بار دیگر به تمسخر کلمه‌های بزرگ پرداخت - انسانیت، عدالت، آزادی و برادری. از تمامی آن هدف‌های بزرگ مثنی زباله و کثافت برجای ماند، و

این باقیمانده همبستگی حقیرانه بود..

چلمیکی با دستش به آرنج آندره‌یی زد.

«آندره‌یی!»

«چیہ؟ چرا قیافه ات درهم رفته؟»

«گوش کن، اگر بخواهی می‌توانی با مشت تو دهان من بزنی»

«می‌گویم گورت را گم کن»

ما کیک سرش را تکان داد.

«آخ، آندره‌یی، آندره‌یی»

«حرف حسابت چیہ؟»

«هیچی»

«خوب شد، خیال می‌کردم می‌خواهی نصیحت‌های تازه‌ای

بکنی...»

اتومبیل سویکی حدود ساعت نه به مقابل هتل رسید. باران هنوز به شدت می‌بارید. همین که راننده اتومبیل را متوقف کرد، سه مرد از گودال بزرگ آبی که ایجاد شده بود گذشتند و وارد راهرو هتل شدند. سویکی تنها نیامده بود. تا آخرین لحظه به بحث و گفتگو پرداخته بود و سرانجام وقتی عازم مجلس جشن شد، وایشرت، معاون شهرداری و کالیکی، رئیس شورای ملی را همراه خودش آورده بود.

در انتهای راهرو، سلومکا، سرپرست هتل که پیش از جنگ از هتل داران معروف لمبرگ به شمار می‌رفت، انتظارش را می‌کشید. مردی بود تنومند بامژه‌های روشن، صورتی پهن، شکمی گرد و دست‌هایی کوچک و گوشت‌آلود که مرتب در برابر سینه‌اش در جنب و جوش بود. صاحب قبلی هتل، یوکوویچ، که از ثروتمندان بزرگ اُستروویچ به شمار می‌رفت، با همه اعضای خانواده‌اش در ترلینکا کشته شده بود.

سویکی که از مشتریان دایمی «مونوپُل» بود، با سرپرست هتل بسیار

دوستانه برخورد کرد.

«حالتان چطور است آقای سلومگا؟»

«حالم همیشه خوب است، آقای شهردار»

انگشتان سلومگا جلوسینه اش شرع به بالا و پایین رفتن کردند.

«نمی‌دانم چرا باید ناراضی باشم، آقای شهردار؟ همسرم پیر است

که باید ناراضی باشم؟»

«مثل این که خانم شما باید جوان باشد، نه؟»

«نه، جوان نیست.»

سویکی با کمی اعجاب گفت: «چیز غریبی است. نکند شما

دشمن زن‌ها هستید؟»

لب‌های گوشت‌آلود سلومکا با خنده‌ای بلند از هم باز شد. اینک

صورتش به عروسکی صورتی رنگ شبیه بود.

«برعکس، آقای شهردار. به همین علت ترجیح می‌دهم ازدواج نکنم.

چه لزومی دارد که آدم همیشه یک نوع غذا بخورد.»

وایشرت که شغلش معماری بود و اصولاً آدم بانشاط و خوش مشربی

بود، از این مقایسه خوشش آمد.

«این طور که می‌بینم شما اصول و مبانی طبخ مواد غذایی را

برزندگی نیز تعمیم می‌دهید»

«سلومکا همیشه سعی می‌کرد که عناوین مهمانانش را با دقت بیان

کند. خوشبختانه واشیرت را از ظاهرش می‌شناخت و می‌دانست که دارای

چند پُست و مقامی است.

«کاملاً قابل درک است، آقای شهردار»

در مقابل او تعظیم کرد «من مهماندارم»

به شدت وحشت داشت از این که نفر سوم که وی مشخصاتش را

نمی‌شناخت، از او سوالی بکند و ناچار باشد پاسخی بدهد که نیاز به ذکر

عنوان او داشته باشد. ولی کالیکی از تجمع زیاد خوشش نمی‌آمد و از فضای

میکده‌ها بیزار بود و فقط به این علت رضایت داده بود به «مونوپل» بیاید چون می‌خواست شچوکا را ملاقات کند. علاقه‌ای هم به شرکت در گفتگوهای دوستانش نداشت.

مردی سالخورده بود و بیش از شصت سال از عمرش می‌گذشت؛ باریک و بلند قامت بود و موهای خاکستری پُر پشته داشت. سبیل بلند خاکستری رنگش به صورت و اندام او جلوه‌مناسبی می‌بخشید. با این همه، کالیکِ آرام و بی‌صدا هم سلومکارا راحت نگذاشت. وقتی تازه واردها پالتوهایشان را تحویل مسؤل رخت کن دادند، سلومکا سعی کرد خودش را بین جمع پنهان کند تا به هیچ‌وجه با کالیک برخورد نکند. این واکنش برای وقار و احترام شغلی وی حکم ضربه‌ای را داشت. بیشتر به میهمانان برجسته‌ای علاقمند بود که شخصاً آن‌ها را می‌شناخت. دیگران برایش فقط در حکم ارقام یک صورت حساب بودند؛ فقط همین. و اینک که ناچار بود شهردار و میهمانان دیگر را از رستوران عبور دهد و برایشان از بین انبوه جمعیت راهی باز کند. فرصت را مغتنم شمرد تا به سویکی نزدیک شود.

آهسته زیر لب گفت: «آقای شهردار، معذرت می‌خواهم...» سرفه‌ای کرد و انگشت کوچکش را در برابر سینه‌اش مثل یک شناگر تکان داد.

سویکی در حال پاسخ دادن به سلام کسی بود. از هر طرف به او سلام می‌کردند. از این حالت خیلی خوشش می‌آمد. این اواخر با میل در مجامع عمومی شرکت می‌کرد. برای یک لحظه تصور کرد که گروه انبوهی او را همراهی می‌کنند و با قدم‌های آرام و در ردیف‌های منظم مانند گارد احترام به سویی پیش می‌روند.

«بله، خواهش می‌کنم» به طرف سلومکای کوتاه قد خم شد و با چنان مهربانی با وی صحبت کرد که گویا با نخست وزیر حرف می‌زند. «امروز افتخار آشنایی با آقای وایشرت، معاون شهردار را پیدا کردم» آب دهانش را فرو برد و گفت:

«ولی آن آقای سومی...»

«کالیکی؟»

«بله، ایشان... متأسفانه شغل و پُست ایشان را نمی‌دانم»

سویکی با خوشرویی لبخند زد.

«که این‌طور. رئیس شورای ملی. در ضمن لازم است که شما

آدم‌های اسم و رسم دار محلی را بشناسید، آقای سلومکا. و علاوه بر این»
خودش را به مرد چاق نزدیک‌تر کرد و گفت «اگر شما واقعاً برایتان اسم و
رسم مردم این‌قدر مهم است...»

«ولی آقای شهردار، واقعاً مهم است» سلومکا سرفه‌ای کرد و

گفت: «خیلی خیلی مهم است».

سویکی دوباره پاسخ سلامی را گفت.

«من حرف شما را رد نمی‌کنم. پس از همین حالا یا از همین امروز

برای من هم عنوانی پیدا کنید، اگر باعث خوشحالی تان می‌شود...»

سلومکا به آرامی پرسید «چه عنوانی آقای شهردار؟»

«متأسفانه با عنوان یک وزیر آقای سلومکا»

سرپرست هتل از شدت تعجب سکندری خورد.

سویکی به او هشدار داد «مراقب باشید»

سلومکا مثل این که بزرگترین خوشبختی نصیبش شده باشد،

چهره‌اش از هم باز شد. اینک همه اجزای بدنش گِرد شده بود: سرش،
چشم‌هایش، دهانش، بالاتنه‌اش و دست‌های کوچکش.

«چه سعادت‌ی آقای شهردار... ببخشید آقای وزیر. عجب روز بزرگی

است برای من»

در تالار میهمانی که در زیر نور لوسترهای کریستال می‌درخشید، در

این لحظه جز دو پیشخدمت فراق پوشیده که خود را با مشاهده میهمانان
عقب کشیدند، کس دیگری نبود. سویکی نگاهی به اطراف تالار انداخت.

«این‌طور که می‌بینم ما نخستین کسانی هستیم که آمده‌ایم. عالی

شد. راستی آقای سلومکا شما منشی مرا ندیده‌اید؟» رییس هتل با اعجابی ستایش انگیز به شکوه و جلال میزها نگاهی انداخت. لوسترهای مطلا و دیوارهای ارغوانی، تا اندازه‌ای رنگ و رورفته می‌نمودند. میزهای پوشانده با رومیزهای سفید و تزیین شده با گل سرخ زیر بار غذاها و نوشابه‌ها خم برداشته بودند. این منظره سلومکا را به وجد می‌آورد. سویکی ناچار شد سؤالش را تکرار کند. «آقای دیره و نیوسکی؟» سلومکا به خود آمد: «نه آقای وزیر، ایشان هنوز به این جا نیامده‌اند.»

سویکی لبخندی محبت‌آمیز به همراهان خود زد و بعد به آرامی گفت: «آقایان شنیدید؟ هنوز چیزی نشده، «آقای وزیر.» در این شهر شایعه‌ساز هیچ چیز پنهان نمی‌ماند»

وایشرت لبخند زنان پرسید: «یعنی خیلی دلت می‌خواست کسی در باره‌اش حرف نزنند؟»

«در این مورد شاید نه. ولی گوش‌های من باید به آن عادت کند»
 «وایشرت دست به شانه‌ی وی زد و گفت: «غصه نخور، گوشت عادت می‌کند»

«من هم این طور فکر می‌کنم»

شادمان از این شوخی رویش را به سوی سلومکا برگرداند.
 «به شما تبریک می‌گویم آقای سلومکا. کارت‌ان عالی است. میزها درست مثل میزهای پیش از جنگ است.»

سلومکا از خوشحالی در پوست نمی‌گنجید و بی آن که حرفی بزند، تعظیم کرد. در برابر هر نوع تکریم و ستایشی که از هنرش می‌کردند، پیوسته سکوت اختیار می‌کرد. این تجلیل و ستایش را حق خود می‌دانست. ناگهان خودش را جمع و جور کرد.

«خواهش می‌کنم مرا ببخشید، جناب وزیر...»

به سرعت به سوی پشت تالار، جایی که پیشخدمت‌ها ایستاده بودند رفت و با دست به یکی از آن‌ها علامت داد:

«چه نوع شرابی سفارش شده بود؟»

«شراب راین آقای رئیس. مقدار بسیار زیادی از این شراب ذخیره

داریم»

چهره سلومکا درهم رفت. دست‌هایش به حرکت درآمدند.

«عوض کنید. فوراً عوض کنید. با گران‌ترین شراب فرانسوی

پذیرایی کنید. شراب سفید و سرخ. فقط شراب فرانسوی»

با خوشحالی گفت: «پولش را می‌پردازند»

در این فاصله سویکی به همراهانش سیگار تعارف کرد.

«ساعت از نه گذشته. می‌ترسم. مهمانان دیر کردند. این رگبار

احمقانه هم خیلی بی‌موقع شروع شد»

کالیکی که کناری ایستاده بود گفت: «شچوکا در «مونوپل»

اقامت دارد» و سویکی شانه‌هایش را بالا انداخت.

«بله، درست است. ولی چه فایده‌ای دارد که ما نمی‌توانیم با رفیق

شچوکا تنها پشت میز بنشینیم. نمی‌دانم شما چه وضعی دارید ولی من که به

شدت گرسنه‌ام»

وایشرت پاسخ داد «من هم همین‌طور»

«این دره و نووسکی کجا ممکن است باشد؟ به او گفته شده بود

مخصوصاً زودتر بیاید» رویش را به طرف وایشرت کرد «راستی نظرت درباره

او چیه؟»

«درباره دره و نووسکی؟»

«آره»

«آدم انعطاف‌پذیری است»

«نه؟ فکر می‌کنم بد نباشد اگر من او را با خودم به ورشو ببرم»

«نگاه کن آدم هر وقت حرف گرگ را می‌زند...»

دره و نووسکی واقعاً در آستانه در ایستاده بود؛ در حالی که نور

لوسترهای مدور بروی او می‌تابید، به شکلی احمقانه دست‌هایش را که بر

بدنش سنگینی می‌کرد و نمی‌دانست چکارشان کند، به هم می‌سایید. برای یک لحظه احساس کرد که کاملاً مست شده است. تمام تالار با همه میزهایش، لوسترها و دیوارهای ارغوانی رنگش به دور سرش می‌چرخید و اشکالی عجیب و غریب در نور و سایه درهم می‌ریخت.

اما هنوز می‌توانست خودش را جمع و جور کند، راست به شکلی غیرطبیعی و با قدم‌هایی استوار به سوی آقایان پیش رفت. پشت سرش هم پیه نیازک به سختی خودش را به تالار رساند. کت کوتاهش را به تن کرده و کمی دیرتر و در حالی که زانوهایش سست شده بود به دنبال رفیقش به راه افتاد.

وایشرت با کنجکاوی پرسید: «این یکی دیگر کیست؟»
وزیر گفت: «لعنتی!»

دیره و نووسکی در این بین خودش را به آن‌ها رساند. کار فوق‌العاده‌ای انجام داده بود. با آن که تمام بدنش فاقد نرمی و انعطاف بود موفق شد به همه حاضران بی‌هیچ اشکالی سلام کند. سویکی فوراً او را به سوی خود خواند.

«آقای دیره و نووسکی معنی این کارها چیست؟ این چه بساطی است که راه انداخته‌اید؟ این ولگرد این‌جا چکار می‌کند؟»

دیره و نووسکی با تعجب پرسید: «پیه نیازک؟ همین طوری پیش آمد. فکر کردم آقای شهردار که روزنامه‌نویس‌ها... که شاید کاملاً مفید باشد...»

کمی درهم و برهم حرف زد و بعد ساکت شد. از احساس نشاطی که در درونش موج می‌زد متوجه شد که فکری تا مغز استخوانش رسوخ کرده است: مشت محکمی به دهان سویکی بکوبد. وقتی متوجه موقعیت خود شد، عرق و خون بر چهره‌اش نشست.

به سختی لبخند زد و گفت: «فکر کردم شاید به دلایل مختلف...»
سویکی سرخ شد.

«این مزخرفات چیه که می‌گویید؟ اصلاً شما چه مرگتان است؟»
 پیه نیازک از پشت سر دیره و نووسکی ظاهر شد و ریاکارانه لبخند زد.

«من... من... تبریک می‌گویم» بی‌شرمانه آروغ زد و بعد گفت
 «اجازه بدهید آقای وزیر که من به نام اتحادیه دمکراتیک
 روزنامه‌نگاران...»
 از راهرو مهممه‌ای برخاست. مهمانان تازه وارد شدند.

خانه یک طبقه چوبی‌ای که شچوکا در راه بازگشت به هتل برای
 گریز از رگبار به آن پناه برده بود، دارای راهرو تنگ و تاریکی بود که به
 حیاط منتهی می‌شد، درست مثل خانه‌های روستایی.
 در آغاز ورود، راهرو حیاط خالی بود، ولی پس از چند لحظه دو نفر
 با عجله از در وارد شدند، یک مرد و یک زن. احتمالاً زن و شوهر بودند و از
 مهمانی باز می‌گشتند. مرد، بلند قامت و باریک بود و کلاه شق و رقی بر سر
 داشت و زن نیز، باریک و تا اندازه‌ای بلند بود و کت دامنی بهاره بر تن
 داشت. شروع ناگهانی و شدید رگبار، آن دو را نیز مانند شچوکا غافلگیر کرده
 بود. در آن اطراف خانه‌ای نبود و تا این دو خودشان را به این خانه برسانند
 تقریباً به طور کامل خیس شده بودند. باران به شدت می‌بارید. جویبارهای
 زیادی به راه افتاده بود و صدای برخورد دانه‌های باران با آب گودال‌ها به
 گوش می‌رسید.

همراه صدای دلهره‌انگیز رعد، جهش برق دل‌تاریکی را می‌شکافت
 به طوری که می‌توانست چشم کسی را که به آن می‌نگرد، برای لحظه‌ای تار
 کند. این نخستین رگبار امسال بود.

شچوکا در همان آستانه در ورودی ایستاد و به عصایش تکیه داد.
 گشت و گذار و گرما وی را خسته کرده بود. پایش که به هنگام بازجویی
 شکسته و بعداً به طرز نادرستی به هم جوش خورده بود، هر بار پس از یک

گشت و گذار طولانی به شدت خواب می‌رفت. قلبش نیز این اواخر برایش موجب دردسر شده بود. اینک با شوق بسیار نفس می‌کشید. هوای شرجی سپری شده بود و در زمان کوتاهی، هوا لطیف شد و از حیاط بوی رطوبت خاک تازه و برگ‌های جوان به مشام می‌رسید.

آن دو نفر که به نفس نفس افتاده بودند، قطره‌های آب را از بارانی‌هایشان می‌تکاندند. در سایه روشن داخل راهرو به پرندگان بزرگ و پرهیبتی می‌ماندند که بال برهم می‌کوبند.

زن با لحنی معترضانه گفت: «حالا دیدی. نگفتم چترت را بردار...؟»

مرد ساکت و آرام یقه بارانش را تکان داد. در همان نزدیکی‌ها در هوا برق زد.

زن که ترسیده بود گفت: «اوه، خدا. فقط بیا و نگاه کن که چه بلایی سرکلاهم آمده. چه آدم بدشانسی هستم. چه سرووضع مرتبی داشتم...»

مرد زیر لب گفت: «بی‌خود نگو. هیچ بلایی سر کلاه نیامده.»
 یک بار دیگر جهش برق، دل تاریکی را شکافت. رگبار تندتر شد.
 مرد توضیح داد: «باران مفید است. آن گرما قابل تحمل نبود»
 «فقط دلم می‌خواست بدانم که ما به چه شکلی به خانه می‌رسیم؟»
 «انترس، یک طوری می‌رسیم. به زودی تمام می‌شود. منزل گایوسکی‌ها خیلی خوش گذشت، نیست؟»

آن‌ها چندان بلند حرف نمی‌زدند ولی شچوکا همه حرف‌هایشان را می‌شنید.

زن ناخواسته گفت: «نمی‌دانم، به نظرم بحثی که درگرفته بود طبیعی و انسانی نبود»

«تو بازهم اغراق می‌کنی»

«فکر می‌کنی این حرف اغراق باشد؟»

«قبول کن که...»

«بله بله، این آسان‌ترین راه است. و البته همه این‌ها فقط به

سلامتی من ضرر می‌زند.»

«منظورت از «همه این‌ها» چیه؟»

«فکرش را هم نکن. تو خوب می‌دانی منظورم چیه. وقتی آدم تو یک

منزل برای بی‌پناهان پناهگاه درست می‌کند...»

شچوکا دوست نداشت حرف‌های کسانی را که نمی‌شناسد گوش

کند. سیگاری برداشت و آن را آتش زد تا به این وسیله حضور خود را اعلام کرده باشد.

مرد صدایش را پایین آورد.

«عزیز من، آن‌جا چکار می‌شد کرد؟ می‌دانم که خیلی جای راحتی

نیست ولی تو باید خودت بگویی... تو باید با ایرنا عاقلانه حرف بزنی.»

«درباره چی؟»

«این که به بیمارستان برود»

«عزیز من...»

«هم برای خودش خوب است و هم برای ما»

«برای ما ممکن است ولی برای او نه. فکرش را بکن این زن فقط

هشت روز است که از اردوگاه بازگشته و غیر از ما کسی را ندارد... تو که

خودت خوب می‌دانی این روزها در بیمارستان‌ها وضع از چه قرار است.»

توجه شچوکا جلب شد.

«و خانه ما؟ وضع ما از چه قرار است؟»

«به هر حال بهتر از بیمارستان است.»

باران هنوز می‌بارید. اما رگبار به تدریج فروکش می‌کرد و رعد دورتر

می‌شد. شچوکا تکانی به خود داد. خوب می‌دانست که اگر موضوع را همین

جا حل نکنند، هیچوقت آرام نخواهد گرفت. به سرعت تصمیمش را گرفت.

به سوی آن دو نفر که در طرف دیگر راهرو ایستاده بودند رفت و کلاه از

سر برداشت.

«معذرت می‌خواهم، مثل اینکه شما درباره کسی حرف می‌زدید که از بازداشتگاه بازگشته است...»

ابتدا هر دو متعجب شدند و حس کردند که به حقوق آن‌ها تجاوز شده است. مرد تا اندازه‌ای نامطمئن پاسخ داد: «بله، خواهر من برگشته است»

«شاید از راونز بروک؟»

«بله»

شچوکا لحظه‌ای سکوت کرد.

«خواهش می‌کنم کنجکاوی مرا ببخشید...»

ظاهراً اعتماد مرد به او جلب شده بود. با محبت پاسخ داد:

«خواهش می‌کنم چه خدمتی از ما برمی‌آید؟»

«یکی از نزدیک‌ترین کسان من، یعنی زنم، در راونز بروک بوده است. فقط می‌دانم که زنده نیست ولی از جزئیات زندگی اش چیزی نمی‌دانم»

مرد با تفاهم سر تکان داد.

«همه‌جا پرس و جو کرده‌ام اما نتیجه‌ای نگرفته‌ام. خواهر شما تا قبل

از رهایی در راونز بروک بوده است؟»

«بله تا آخر. ولی این روزها بیمار شده است. بیچاره پس از آن همه

گرفتاری... ولی هر اطلاعاتی که شما بخواهید به شما خواهد داد. ممکن

است با همسر شما تماس داشته. اسم من زیرتر است. پروفیسور زیرتر»

شچوکا هم خودش را معرفی کرد.

«اگر سروران اجازه می‌فرمایند...»

پروفیسور پاسخ داد: «خواهش می‌کنم. منزل ما در خیابان زیلونا

شماره ۷ است. حتماً می‌دانید کجاست؟ نزدیک دبیرستان «باتوری»».

شچوکا به یاد سفری که در پیش داشت افتاد.

«متأسفانه فردا نمی‌توانم. پس فردا هم نه. شاید پنجشنبه بعد از ظهر»
 «هر وقت که برایتان مناسب بود تشریف بیاورید. خواهر من همیشه
 در منزل است. همان‌طور که قبلاً گفتم بیمار است و به خاطر بیماری اوست
 که ما نگرانیم». احساس می‌شد که با این حرف توانسته باشد تصویری را
 که از صحبت‌های قبلی در ذهن شچوکا نقش بسته بود، برطرف کند.
 «آپارتمان ما خیلی کوچک است، دو اتاق خوابه است، و ما سه نفری در آن
 زندگی می‌کنیم؛ ما دو نفر و پسر نسبتاً بالغ ما، به اضافه این که یکی از
 افراد دور خانواده زخم از ورشو آمده و خواهر من هم که حالا با ما زندگی
 می‌کند. شما که درک می‌کنید ما در چه شرایطی...»

خانم زریتر گفت: «شوهر من معلم دبیرستان است. کارهای علمی
 هم می‌کند. ولی حالا در منزل حتی به اندازه یک وجب هم جا برای کار
 کردن ندارد».

پروفسور با حرکت دست حرفش را قطع کرد. حالت آدمی را به خود
 گرفت که به شدت خسته است «ای بابا، مسأله من مهم نیست...»
 «چطور؟ کار تو مهم نیست؟»
 مرد سالخورده لبخند زد.

«می‌دانید، آدم‌ها در گذشته انگیزه‌های مختلفی داشتند. کارهای
 علمی، کرسی دانشگاهی، نقشه‌ها و برنامه‌های گوناگون...
 شغل من تاریخ‌نگاری است. به خدا شکایتی هم از این بابت ندارم!
 تدریس در دبیرستان هم خیلی چیزها به آدم یاد می‌دهد».
 خانم زریتر گفت: «ولی البته درآمد چندانی ندارد»
 «عزیز من، آدم که نباید همه چیز را از این نظر ببیند، نباید بیش از
 اندازه اغراق کرد.

هنوز وضع زندگی ما جزو بدترین‌ها نیست!
 «جزو بدترین‌ها نیست؟ درآمد یک درشکه چی از تویی که پانزده
 سال جان کنده‌ای بیشتر است»

شچوکا بیش از این در مشاجره دخالت نکرد. در سکوت به کشیدن سیگارش ادامه داد تا تمام شد. پروفسور پس از لحظه‌ای گفت: «خیلی احتمال دارد که شما بتوانید اطلاعات دقیق‌تری از خواهرم کسب کنید، خیلی خوشحال می‌شوم. این روزها هر کسی دنبال خویشاوندانش می‌گردد. چه می‌شود کرد. آدم‌ها همدیگر را گم کرده‌اند و از هم جدا شده‌اند... آخ، چه هوای فوق‌العاده‌ای!» نفس عمیقی کشید: «این باران ماه مه هم خیلی نافع است و تازه بعدش هوا صاف و پاک می‌شود» به راستی بارندگی به تدریج کم شده بود. شچوکا ته سیگارش را به دور انداخت و یقه بارانی‌اش را بالا زد.

«تا سه‌شنبه»

پروفسور با تعجب پرسید: «شما دارید می‌روید؟ هنوز که می‌بارد؟» خانم زرتیر گفت: «چند دقیقه‌ای صبر کنید. لباس‌تان خراب می‌شود»

ولی شچوکا در پاسخ گفت که عجله دارد و ناچار است برود و از خانم و آقای زرتیر خدا حافظی کرد. در خیابان به راه افتاد. باران همه چیز را شسته بود و خیابان خلوت سرشار از هوایی لطیف بود. آب باران زیر ناودان‌ها کف آلود بود. همه‌های یکنواخت از ساختمان‌ها به گوش می‌رسید. باران ریز یکنواختی می‌بارید. هنوز هوا برق می‌زد و صدای مبهم رعدی، مثل صدای ریزش سنگ‌های عظیم، شب را در می‌نوردید. از خلال همه و رعد و برق، مه و تاریکی، شب روشن و پرستاره بهاری آشکار می‌شد و زیباترین و با طراوت‌ترین دوران جوانی دنیا را نوید می‌داد.

* * *

پودگورسکی جیب خود را کنار ساختمان کمیته محلی پارک کرد. از یک سرباز گارد ملی که نگهبان ساختمان بود، یک بارانی به امانت گرفت و از میدان که انباشته از خرده کاغذ بود گذشت و به آن طرف میدان، به «مونوپل» رسید.

با آن که هنوز برنامه آغاز نشده بود، چند اتومبیل جلو هتل پارک کرده بودند. فکر کرد که شچوکا هنوز در اتاق خودش است و به این علت به طبقه بالا رفت. چندبار به در اتاق کوفت اما هیچ کس پاسخ نداد. دستگیره را که پایین برد متوجه شد که درِ اتاق قفل است. گرفته و دلگیر از این که دیر کرده است به طرف پایین به راه افتاد. در همین موقع شچوکا سرگرم گرفتن کلید اتاقش از دربان چاق هتل بود. پودگورسکی شادمان شد.

«چه خوب شد که شما را دیدم! همین الآن رفته بودم بالا. فکر می‌کردم که شما به سالن پذیرایی رفته اید...»

شچوکا زیر لب گفت: «ما به موقع می‌رسیم. نترس!»

«شما هم گرفتار رگبار شدید؟»

«بله»

شچوکا می‌خواست سری به اتاقش بزند و در نتیجه هر دو باهم از پله‌ها بالا رفتند. داخل اتاق مثل حمام بخار، گرم و مرطوب بود. شچوکا فوراً پنجره را باز کرد. در تاریکی هنوز گرده بارانی می‌بارید. در آسمان چند ستاره می‌درخشید.

پودگورسکی دکمه بارانی اش را باز کرد و روی نیمکت نشست.

«من الآن از پیش کوسکی می‌آیم»

شچوکا در این حال بارانی خیس و کلاهش را آویزان کرد.

«که این طور»

«به او گفتم که میل دارید ملاقاتش کنید»

«چه جوابی داد؟»

«قول داد بیاید، به او گفتم که شما کی هستید»

«در این باره از شما سؤالی کرد؟»

«بله»

«دیگر چی؟»

«احساس کردم که احتمالاً در جای، با شما روبرو شده است یا

دست کم درباره شما چیزهایی شنیده است.»

شچوکا گفت: «ممکن است این طور باشد» و بعد کتش را درآورد. به نظر می‌آمد که بدون کت، از ناحیه پشت و شانه‌ها درشت اندام‌تر باشد. آستین پیراهنش را بالا زد و دست‌هایش را شست.

در حالی که دست‌هایش را خشک می‌کرد به پودگورسکی گفت: «به نظرم قضیه تا اندازه‌ای جالب است»

پودگورسکی بدون هیچ تفاهمی او را نگاه کرد.

«می‌دانید از همان زمانی که در بازداشتگاه بودم با خودم شرط کردم که اگر روزی پس از خاتمه جنگ با این مرد پست و حقیر روبرو شدم، حسابش را کف دستش بگذارم. ولی حالا، اصلاً در فکرش هم نیستم. راستش را بخواهید حتی الآن ترجیح می‌دهم که با این آدم روبرو نشوم»

پودگورسکی بی هیچ حرکتی آن‌جا نشسته بود و رنگ به صورت نداشت. شچوکا مدتی طولانی با دقت او را برانداز کرد. به طرفش آمد و دستی را که هنوز کاملاً خشک نشده بود با سنگینی روی شانه‌اش گذاشت.

«رفیق پودگورسکی، حدس می‌زنم شما می‌دانید من درباره کی

حرف می‌زنم؟»

«نه...»

«واقعاً؟»

«غیرممکن است رفیق شچوکا. خواهش می‌کنم توجه داشته باشید که

این مطلب با خیلی چیزها جور در نمی‌آید. کوسکی آدم شریفی است»

«یک حقه باز واقعی است»

«کوسکی؟»

«برای من یک ریپیکِ بتای زندان است. در نهایت بین ریپیکی و

کوسکی فرقی نیست... متأسفانه در این مورد اصلاً اشتباه نمی‌کنم. در

گروس—روزن فقط یک ریپیکی داشتیم»

با دست روی شانه پودگورسکی زد.

«سرت را بالا نگهدار رفیق پودگورسکی. از این نوع مسایل همیشه پیش می‌آید» به طرف دستشویی رفت. حوله مرطوب را برداشت و صورتش را با آن پاک کرد، آستین پیراهنش را دوباره پایین آورد و کتش را پوشید.

پودگورسکی همچنان بی حرکت و خمیده آن‌جا نشسته بود.

آهسته پرسید: «چکار کرده است؟»

«ریبیکِ بَیای زندان؟»

«بله»

«باید چکار می‌کرد؟ هر کاری که از او خواسته بودند و حتی بیشتر

از آن.»

«کتک می‌زد؟»

«چه جور هم! در این کار استاد بود»

پودگورسکی دستی برپیشانی خود کشید.

«کسی را هم کشت؟»

شچوکا شانه‌هایش را بالا انداخت.

«شخصاً نه، چون فرصتش را پیدا نکرد. ولی برای بعضی‌ها خوب

زمینه چینی کرده بود»

«تهوع آور است»

«حرف حسابتان چیست؟ با این کارها زندگی خودش را نجات

داده»

«در ازاء یک چنین کارهایی؟ نه، برای من قابل درک نیست که

چطور آدمی مانند او...»

«ولی واقعیت دارد. من فقط تعجب می‌کنم که چطور با این سابقه

جرات کرده است، به اینجا برگردد. البته باید قبول کرد که شاهدان زیادی

زنده نمانده‌اند. و تازه در زندان نام دیگری داشت... خیلی شانس آورده

است»

پودگورسکی ناگهان برخاست و به طرف پنجره رفت.
 «حالا تازه دارم می فهمم... همه این بحث ها و گفتگوها... معلوم است! من احمق اصلاً به عقلم نرسید. حتی کوچکترین شکی هم نکردم»
 ناگهان رویش را برگرداند.

«راستی شما چرا از ابتدا چیزی به من نگفتید؟»
 «چه می دانم؟ همین طور پیش آمد. وقتی برای اولین بار اسمش را شنیدم، بی اختیار بدنم لرزید»
 «می فهمم»

«و بعد؟ باید اقرار کنم که بعداً اصلاً درباره اش فکر نکردم»
 «شما شخصاً با او سروکار داشتید؟»
 «به قدر کافی. نیمی از سال را»
 برای لحظه ای چهره اش درهم رفت اما دوباره توانست آن را به حالت اول برگرداند.

«رفیق پودگورسکی، آدم ها باهم متفاوتند»
 پودگورسکی در عین پریشانی به آرامی دستش را روی پیشانی خود کشید.

«به نظر کاملاً غیرمحتمل می آید که آدمی مثل او...، لعنت بر شیطان. شما چی در پیش دارید؟ تا روز سه شنبه صبر می کنید؟»
 «بله، عجله ای نیست»

«اگر از این جا فرار کرد چی؟ خودش که حدس می زند چه در انتظارش است»

«نترس! آدم ترسویی است»

«دیگر بدتر»

«نه، آدمی در حد او فرار نمی کند»

پودگورسکی قانع نشد:

«فکر می کنید به اینجا بیاید؟»

«مطمئنم»

«فکر نمی‌کنید بهتر باشد که...»

«نه، بگذارید به عهده خودم. آدم‌هایی مثل او می‌توانند جنایت کنند اما هرگز ماجراجویی نمی‌کنند. این طور آدم‌ها به موقعیتی که به دست آورده‌اند وابسته‌اند. دوست ما در یک شرایط مناسب حتی ممکن است فراموش کند که جنایت هم کرده است، اما فکر می‌کنم نتواند در شرایط جدید و محیط تازه برای خودش یک زندگی راه بیندازد. برای اینکار ساخته نشده است»

پودگورسکی مشت‌هایش را گره کرد.

«تهوع آور است»

شچوکا نگاهی تمسخرآمیز به او انداخت.

«اغراق نکنید، رفیق پودگورسکی. قبول کنید که این ماجرا

معنی‌اش ورشکستگی کامل خبرچین‌های بورژوازی کوچک است.»

* * *

آن‌ها ودکا را از لیوان‌های بزرگ می‌نوشیدند. دوشیزه کریستینا غذاهای متنوعی روی میز چیده بود. امکان انتخاب خیلی زیاد بود: ماهی هرینگ در روغن، گوشت سرد، تخم مرغ و مایونز، کاهوی تازه، تربچه‌های نقلی، سوس تاتار و کومبرلند.

چلمیکی اذعان کرد که «خیلی شیک است»

هر دو نفرشان به شدت گرسنه بودند و با ولع به غذاها یورش بردند. قبلاً از روی فهرست غذاها سفارش داده بودند؛ کوسکی گتلت دسته‌دار و چلمیکی وینر شنیتسل ولی بلافاصله سفارش را پس گرفت و تقاضای آن‌تروکت کرد.

«آندره‌یی، شراب سفارش بدهیم؟»

برای آندره‌یی فرق نمی‌کرد. با یک تکه گوشت خوک سرخ کرده هم

به راحتی سیر می‌شد.

«هر طور دلت می‌خواهد»

ماکیک یک بطر شراب خالص خورد و سفارش داد. وقتی دوشیزه کریستینا به طرف بار به راه افتاد با نگاهش او را دنبال کرد.

«نگاه کن ببین عجیب پاهای قشنگی دارد.» و بعد با آرنج به آندره‌یی زد و گفت «سالاری است. بنوشیم؟»

ودکا کاملاً سرد بود و شب‌نم وار قطره‌هایی روی بطری آن نشسته بود. چلمیکی فوراً لیوان‌های خالی را پر کرد.

«آندره‌یی!»

به شکلی خودکار می‌نوشید و آرام به خوردن ادامه می‌داد.

ماکیک از پهلو نگاهش می‌کرد.

«یادت می‌آید که چقدر آرزوی خوردن کُتلت خوک داشتیم؟»
آندره‌یی لبخند زد:

«عجب»

«و خوردن اُردک در منزل ویلگا؟»

«در منزل ویلگا؟ چه موقع بود؟»

«یادت رفته؟ وقتی از تمرین برمی‌گشتیم»

«بهار چهل و چهار؟ یادم است. تو آن وقت‌ها برای خودت کسی

بودی»

«یعنی تو نبودی؟ وضع همه ما کاملاً روبراه بود»

آندره‌یی سرحال‌تر شد:

«صبر کن ببینم. آن شب وقتی ما از پیش ویلگا بیرون آمدیم رفتیم

پیش هانکا. درست است؟»

«هوای فوق‌العاده‌ای بود، نه؟ یادم هست که ما چطور از میان

«زولی بوزر» حرکت می‌کردیم؟»

«نقشه‌اش را تو طرح کرده بودی»

«من؟»

«چی فکر کردی؟ نقشه تو و ویلگا بود. بین راه که به طرف میدان وینستون پیش می‌رفتیم، شما دو نفر به عنوان خوانندگان اپرا، نقشه را طرح کردید. مثل یک الاغ وحشی صداهایتان را سردادید. ولی عجب شانسی آوردیم که دستگیرمان نکردند. یادت هست که ما چطور وارد خیابان «زینی-کارسکا» شدیم و هانکا حسابمان را رسید؟»

آندره‌یی به فکر فرو رفت.

«دختر بیچاره»

«آدم خوبی بود.»

«کجا کشته شد؟ در موکوتف؟»

«نه، فکر می‌کنم در مناطق مرکزی بود، در کروچا. ویلگام دیگر این‌جا نیست. راستی ما آن وقت‌ها چند نفر بودیم؟»

پیش ویلگا؟ صبر کن ببینم، ما دو نفر، استاچک،

کوسوبوتسکی،...

«و کریستف»

«درست است. پنج نفر»

«فقط ما دو نفر باقی مانده‌ایم»

«عجیب است»

«پس به سلامتی خودمان. می‌دانی چیه، آندره‌یی؟»

«نه!»

«می‌شود گفت که آن وقت‌ها دوران خطرناک و پر جنب و جوشی

بود، درست است، ولی خیلی قشنگ بود»

«راستی؟»

«فکر می‌کنی نبود؟ چه زندگی خوبی داشتیم. لعنت بر شیطان،

حرف بزن! چه هم دوره‌های فوق‌العاده‌ای بودند. خودت بگو، دیگر کجا

می‌شود آن همه دختر و پسر فوق‌العاده را تو این دور و زمان پیدا کرد؟ یک

گروه بی نظیر بودیم!»

«آخر و عاقبت این گروه چی شد؟ تقریباً همه‌شان مردند»
 «این مسأله دیگری است. اما دوران ما عالی بود. می‌نوشتی؟»
 آندره‌یی لیوان خود را پس زد.
 «بعداً. مهمتر از همه این که ما آن وقت‌ها وضع‌مان فرق می‌کرد»
 «جوانتر بودیم»
 «فقط این نبود. می‌دانستیم چه می‌خواهیم»
 «خوب، آره»
 «در ضمن می‌دانستیم از ما چه می‌خواهند»
 «آره، خیلی باارزش بود. معلوم است. چه می‌توانستند از ما
 بخواهند؟ این که ما بمیریم. حالا هم همان‌رامی‌خواهند. قبول. مثل این که
 عیبی هم ندارد، درست است؟»
 برپیشانی آندره‌یی چین افتاد.
 «اغراق نکن»
 «من اغراق می‌کنم؟»
 «معلوم است. مردن هنر نیست»
 «بستگی به این دارد که چطوری بمیریم»
 «چطوریش فرقی نمی‌کند، تفاوتی ندارد»
 «کار کم ارزشی است؟»
 «آره، و راه امید هم بسته است»
 ماکیک با تمسخر گفت: «به خصوص برای کسی که می‌میرد. تو
 آدم خوبی هستی، باید قبول کرد. بهتر است بطری را خالی کنیم» در
 راهرویی که به بار منتهی می‌شد، گروه زیادی از مدعوین ظاهر شدند.
 این‌ها همان گروهی بودند که یک ربع قبل وقتی داشتند هتل را ترک
 می‌گفتند، دیره وینووسکی در راهرو ورودی هتل با آن‌ها برخورد کرده بود.
 ظاهراً رگبار شدید موجب شده بود تصمیمشان را درباره رفتن به رستورانی
 دیگر عوض کنند. در «مونوپل» باقی ماندند. سه نفر از آن‌ها مرد و دو نفر

دیگر زن بودند. یکی از آن‌ها، هنر پیشه فیلم‌های امریکایی بود، زنی موطلائی، با ابروهایی باریک و مژه‌هایی بلند و برگشته که پالتو پوستی روی شانه‌های برهنه‌اش انداخته بود و دست‌هایش را به هم می‌کوبید.

«نگاه کنید، نگفتم کاملاً خالی است! هیچ کس نیست. چه خوب

شد. همین جا می‌مانیم آقای وکیل این جا به ما خوش می‌گذرد»

پس از چند لحظه این گروه به طرف بار هجوم آوردند و روی

صندلی‌های پایه بلند کنار بار نشستند.

وکیل کرایوسکی کنار خانم موطلائی نشست. گردن کلفت و سرخ—

رنگ خود را به طرف او کج کرد و زیر گوشش چیزهایی گفت. ابتدا زن به حرف‌هایش گوش کرد و بعد نگاهش متوجه یک مرد جوان موخرمایی شد که در آن سوی بار نشسته بود.

«آقای دکتر لطفاً تشریف بیاورید این جا!»

چلمیکی صورتش درهم رفت. ظاهراً دلگیر شده بود. از قیافه‌اش معلوم بود

که مشروب کار خود را کرده است. عصبانی به نظر می‌آمد و چشم‌هایش، با مژه‌هایی دخترگونه، تنگ‌تر و براق‌تر شده بود.

«برپدر این گروه لعنت!»

دیگران با صدایی نسبتاً بلند باهم حرف می‌زدند و آنقدر سرگرم بودند

که امکان نداشت بتوانند حرف‌های او را بشنوند. در این میان چلمیکی با نگاهش دوشیزه کریستینا را دنبال می‌کرد. کریستینا سرگرم ریختن کنیاک برای مشتری‌ها بود. همین که متوجه شد که ماکیک دارد نگاهش می‌کند، بی اختیار نیم‌نگاهی به او کرد. ماکیک سرش را خم کرد. دلش می‌خواست که دخترک به طرف میزی که پشتش نشسته است بیاید. دختر فقط لبخند زد و هم‌چنان سرگرم ریختن مشروب شد. وکیل، کریستینا را صدا زد.

دست ماکیک به طرف لیوان دراز شد.

«آندره‌یی!»

آندره‌یی غذایش را تمام کرده بود. دستش زیر چانه‌اش ستون شده

بود و موهای روشنش، پیشانی او را پوشانده بود.

«با من می‌نوشتی؟»

در سکوت لیوان‌هایشان را خالی کردند. ماکیک دوباره نگاهی به بار انداخت. این بار بی نتیجه.

کریستینا از پشت شانه‌های پهن وکیل دیده نمی‌شد. زن موطلابی به سمت راست و به طرف همسایه زیبای خود خم شد و با صدایی بلند خندید. پالتو پوست کنار رفته بود و شانه‌های برهنه و نرم و ظریف او را به تماشا گذاشته بود. دو مرد دیگر برای جلب نظر زن دوم تلاش می‌کردند. همه آنها تا اندازه‌ای مست بودند. چلمیکی بیهوده سعی کرد نگاهش را به بار بدوزد. به نظر می‌رسید که کریستینا به شدت سرگرم مهمانان تازه است. سرانجام ماکیک نتوانست دوام بیاورد.

«آندره‌یی، نمی‌دانم این‌ها چه جور آدم‌هایی هستند؟»

«کی‌ها»

«این گروهی که کنار بار نشسته‌اند»

آندره‌یی حتی نگاهی به جانب آن‌ها نکرد.

«مسأله دیگری نداری؟»

«این‌ها را می‌شناسی؟ مثل این که اهل همین جا هستند.»

آندره‌یی موهایش را از روی پیشانی کنار زد و نگاهی به آن طرف

انداخت.

«خوب؟»

«من فقط آن مرد را که گردن سرخ رنگی دارد می‌شناسم.»

«آدم نفرت‌انگیزی است. خیلی دلم می‌خواهد با مشت بزنم تو

چانه‌اش، چه کاره است؟»

«وکیل مدافع»

«بیک خوک؟»

«در همین مایه‌ها»

«بروم با مشت به چانه اش بزدم؟»

«برو بز!»

چلمیکی از جایش بلند شد. آندره‌یی دستش را گرفت.

«دیوانه شده‌ای؟»

«گمشو! خودت گفתי برو و بز تو چانه اش»

«بنشین!»

«من آدم‌هایی را که گردنشان مثل گاو کلفت است نمی‌توانم تحمل

کنم...»

«بنشین. می‌شنوی؟»

ما کیک تردید داشت، اما بعد سر جایش نشست.

آندره‌یی گفت: «گوش کن ما کیک... می‌خواهم جدی با تو حرف

بزنم. یک ساعت قبل با فلوریان بودم و بحث مفصلی باهم داشتیم»

ما کیک با هیجان رویش را به سوی او برگرداند. ظاهراً چهره اش

خونسرد، کنجکاو و در عین حال هوشیار می‌نمود.

«ما را از سرباز کرده است؟»

«نه»

«پس امکانش نیست؟ هیچ نگفت؟ فکر می‌کردم که کاملاً مزاحم

توشده است و به این علت سرحال نیستی. اوضاع در چه حالی است؟»

«همه چیز روبه راه است»

«راضی بود؟»

«بله».

«حتی با این موضوع که کار را من انجام بدهم؟»

«بله، حتی با آن»

ما کیک با خوشحالی گفت: «فوق‌العاده است. می‌ترسیدم تصمیم

دیگری بگیرد. با این همه من موقعیت را بررسی کرده‌ام. حدس بزنی از چند

ساعت قبل در کجا زندگی می‌کنم؟»

«کجا؟»

«همین جا در «مونوپل»»

«اتاق گرفته ای؟»

«معلوم است! چه اتاقی! تصورش را هم نمی‌کردی. فکرش را بکن.

ما باهم همسایه هستیم»

«دیوار به دیوار او زندگی می‌کنی؟»

«از همه مهم‌تر این که با او آشنا هم شده‌ام. کاملاً نزدیک هم

ایستاده بودیم، درست در فاصله‌ای مثل من و تو. مردی خوب به نظر می‌آمد.

حتی یک سیگار امریکایی هم به من تعارف کرد. خوب نیست، ها؟»

آندره‌یی او را تماشا کرد اما هیچ نگفت. ماکیک شانه‌هایش را بالا

انداخت.

«ماجرای غریبی است. همه چیز به خوبی تمام خواهد شد، نترس،

خودم سرورته قضیه را هم می‌آورم و خرابکاری امروز را درست می‌کنم...»

آندره‌یی زیر لب گفت: «صدایت را اینقدر بلند نکن»

ماکیک شانه‌هایش را بالا انداخت.

«این همه غلغلو نکن. کی صدای ما را می‌شنود؟» با این همه

صدایش را پایین آورد «به توقول می‌دهم که کارم را عالی انجام بدهم؛

سریع، دقیق و با وقار، و بعدش هم می‌گذارم و می‌روم! تصمیم این قضیه

گرفته شده است؟»

«در جنگل. بله روز سه‌شنبه از این جا می‌رویم»

«به بخش مربوط به «زاری»؟»

«نه، «زاری» بد آورد»

«تعنت، پس کجا؟»

«نمی‌دانم. درباره‌ی جزئیاتش اطلاعی ندارم. فلوریان چیزی در این

باره نگفت»

«به هر حال می‌شود او را ندیده گرفت»

ماکیک دلگیر و گرفته گفت: «پسرک حیف شد. ولی حتماً در جایی خرابکاری کرده بود. کسی را به جای او تعیین کرده اند؟»
آندره بی تأمل کرد.

«بله»

«بگو کی؟»

«من»

چلمیکی در لحظه اول زبانش بند آمد.

«این که ممکن نیست آندره بی! چقدر عالی شد! گوش کن جوان قدیمی! حالا وقتش رسیده که حسابی لیبی تر کنیم! باید یک تنگ دیگر هم سفارش بدهیم.»

آندره بی سرش را بالا انداخت.

«دوست نداری؟ خوب پس یک لیوان دیگر؟»

«با نصفش هم موافق نیستم.»

«چی شده؟»

«هیچی. ودکا به دهنم مزه نمی‌دهد.»

«مریضی؟»

«ناراحتم نکن. فقط به دهنم مزه نمی‌دهد.»

ماکیک با ناباوری او را برانداز کرد.

«هر طور میل توست. ولی...»

«منظورت از این «ولی» چیه؟»

«هیچی. همین»

ته تنگ هنوز کمی ودکا بود. ماکیک آن را در لیوان خود ریخت و یکباره سرکشید. اما به راحتی از صورتش معلوم بود که حالش گرفته شده است.

«این نوازندگان هم عجب سروصدایی راه انداخته اند»

آدم‌هایی که دور میز بار جمع شده بودند زیاد نبودند. زن موطلایی با

دکتر زیبارو سرگرم رقص بود. وکیل که تنها مانده بود سرگرم جا عوض کردن با یکی از آقایان بود و با خانمی صحبت می‌کرد؛ خانمی با موهای قهوه‌ای رنگ، بلندبالا و با نیمرخ پیش آمده و دهان سرخ رنگ و بزرگ. کریستینا که در این لحظه بیکار مانده بود، سرگرم رسیدگی به حساب‌ها شده بود. چلمیکی سیگاری روشن کرد و بی تأمل از جا برخاست.

آندره‌بی با نگرانی پرسید: «کجا؟»

«نترس، الان برمی‌گردم»

پیشخوان بار که به علت روکش نیکلی اش می‌درخشید، تنها یک راه خروجی داشت که آنهم در زیر دستگاه قهوه اسپرسو بود. چلمیکی راهش را به آن سو کج کرد و در مقابل راه ورودی ایستاد. دست‌هایش را در جیب کرد. کریستینا پس از لحظه‌ای متوجه او شد. کمی سرخ شد و دفتر حساب‌ها را کنار زد، به نظر می‌رسید که برای یک لحظه مردمانده است. بعد به طرف چلمیکی به راه افتاد. در لباس نازک و براقی که برتن داشت ظریف و سبک به نظر می‌آمد. اینک دیگر آشفته نبود. حتی لبخند می‌زد. موقع لبخند زدن، چشم‌های مرطوبش تا اندازه‌ای تنگ می‌شد و تاب برمی‌داشت.

پرسید: «چه خدمتی از من برمی‌آید؟»

«شما ما را فراموش کرده‌اید»

زن فهمید که مرد مستقیماً به دهانش خیره شده است ولی طوری رفتار کرد که انگار متوجه نشده است.

«خیلی معذرت می‌خواهم. سعی می‌کنم خودم را اصلاح کنم»

«واقعاً؟»

«برای شما چی بیاورم؟ ودکا»

«فعلاً نه»

«نه؟ فکر کردم مردهایی که با دم‌پایی می‌آیند، خیلی مشروب

می‌نوشند»

چشم‌های ما کیک تنگ شد.

«ظاهراً شما در این زمینه تجربیات زیادی دارید»

«شاید. ولی تجربه‌های خوبی نیستند»

چلمیکی تازه سیگارش را از لبش برداشت.

«همکارتان چه ساعتی می‌آید؟ ساعت ده؟»

«بله»

«یعنی تا نیمساعت دیگر»

«بله، منظور؟»

مرد یک قدم جلوتر رفت.

«می‌توانید از ساعت یازده آزاد باشید؟»

زن پاسخی نداد. مرد آنقدر به او نزدیک شده بود که صدای نفس‌هایش را

می‌شنید.

«ظاهراً نباید کار مشکلی باشد، نه؟ شما فقط کافی است به او

بگویید حالتان خوب نیست، سرتان درد می‌کند و باید استراحت کنید یا

چیزی از این قبیل...»

زن موظلایی در این بین بازگشته بود و صدای بلند خنده‌اش از بار

شنیده می‌شد. کریستینا نگاهی به اطراف خود انداخت. چلمیکی زیر لب

گفت: «حتماً. به موقع خواهید آمد. بگذارید آن‌ها منتظر بمانند. خوب،

تصمیم گرفتید؟»

«درباره چی؟»

«ساعت یازده دست از کار می‌کشید؟»

«شاید. بعد چی؟»

«خودتان نمی‌توانید حدس بزنید؟»

«نه، من اصلاً آدم خیال‌پردازی نیستم»

«واقعاً؟ من این‌جا در «مونوپل» زندگی می‌کنم»

کریستینا کمی سرش را به عقب خم کرد و شادمانه نگاهی به او

انداخت.

«راستی؟ واقعاً چه کار خوبی کردید.»

«متشکرم. طبقه اول اتاق هجده»

«مطمئنید اشتباه نمی‌کنید؟»

«به آسانی می‌شود آزمایشش کرد. ساعت یازده، باشد؟»

«خیلی متأسفم...»

«از حالا متأسفید؟»

«عادت کرده‌ام که صورت حساب‌ها را دوبار بررسی کنم»

«فقط»

«و این صورت حساب‌ها هیچ وقت درست از آب در نمی‌آیند.»

چلمیکی ته سیگارش را به زمین انداخت و با پایش آن را له کرد.

دوباره دست‌هایش را به جیب فرو برد:

«عادت دارید که صورت حساب‌ها را فقط دوبار بررسی کنید؟»

«از من چه می‌خواهید. این شغل من است»

«در این مورد می‌توانید دوباره به حساب‌ها برسید. ولی مطمئن باشید

درست از کار در نمی‌آیند»

«خودم حدس می‌زنم»

کرایوسکی وکیل از پشت بار صدا زد «دوشیزه کریستینا»

کریستینا حرکتی کرد، انگار می‌خواهد برود. اما چلمیکی راه را براو

بست.

«خوب؟»

زن تکرار کرد: «خوب؟»

«ساعت یازده. اتاق هجده»

«یادم می‌ماند. ولی...»

«یک ولی دیگر؟»

«خودتان قضاوت کنید: اصلاً صرف دارد که آدم این ارقام کوچک

را دوبار محاسبه کند؟ هر چه شما بگویید قبول دارم»

* * *

سویکی با نگاهی آشفته میزهای غذا را از نظر گذراند. موقع نشستن مدعوین بر سر جاهایشان، بی آن که قابل پیش‌بینی باشد، آشفته‌گی زیادی ایجاد شده بود: و این بیشتر بدان جهت بود که به دلایل قابل درک، به فکر دیره و ونووسکی نرسیده بود که کارت‌هایی را که نام مدعوین روی آن نوشته شده بود، روی بشقاب‌ها قرار دهد. سویکی لبخندی زد و کوشید با ادب ظاهری خود نظر مهمانان را جلب کند اما در حقیقت از شدت عصبانیت به خود می‌پیچید. نگاهش به منشی‌اش افتاد که مثل یک مانکن دور میز می‌چرخید. مشت‌هایش را گره کرد. با خود گفت «پدر این دلچک را درمی‌آورم!». علاقه‌ای نداشت که نگاهش به پیه نیازک بیفتد و به این علت به طرف دیگر نگاه کرد. هر چند گاهی صدای روزنامه‌نگاران به گوشش می‌خورد.

پیه نیازک تقریباً همه حاضران را می‌شناخت و کاملاً سرحال بود. از وقتی مهمانان آمده بودند، سویکی به او توجهی نکرده بود و با وجود آن که دیره و ونووسکی ناپدید شده بود، دوست نداشت که دست به سرش کنند. بلافاصله خودش را به سرگرد ورونا، فرمانده نیروهای امنیتی نزدیک کرد. پسر جوانی بود. تقریباً بیست ساله، کوتاه‌قد و لاغر اندام با چهره‌ای درهم و گرفته که در نتیجه زخمی عمیق که در اطراف گونه‌اش ایجاد شده بود تا اندازه‌ای زشت می‌نمود. ورونا موقعیت فعلی‌اش را مدیون شهرت گذشته‌اش بود؛ به عنوان یک چریک خدمات فوق‌العاده‌ای انجام داده و تازه مدتی بود که بازگشته بود.

از آنجایی که از ودکا بدش نمی‌آمد و اهل شوخی بود، پیه نیازک به نظرش دوست داشتنی آمد.

در حالی که با دست برشانه‌اش او می‌زد گفت: «خوب، پیه نیازک، مثل این که برنامه مفصلی تدارک دیده‌اند».

«معلوم است که برنامه مفصلی است. تو هم یک روز یک چنین برنامه‌ای در پیش داری»

«من از این مهمانی‌های مفصل خوشم نمی‌آید. این جور برنامه‌ها مختص بورژواهای منحنط است...»

پیه نیازک دست‌هایش را به هم سایید.
 «به زودی یاد می‌گیری که از آن خوشت بیاید، یادت باشد، حتماً خوشت خواهد آمد...»

سخنوری پیه نیازک متأسفانه به زودی متوقف شد. پاولیکی، سردبیر روزنامه «ندای ملت» اُستروویچ، که از سوی سویکی فرستاده شده بود، او را به کناری کشید.

پاولیکی مردی بود چهارشانه و گردن کلفت با سری بزرگ. پیه نیازک کوچک اندام بود و حتی تا شانه‌های او هم نمی‌رسید. پاولیکی با همه جثه درشت خود روی او سایه انداخت.

«فوراً گورت را از این جا گم کن»
 «من؟» پیه نیازک آروغ زد «به همین خیال باش. خودت گورت را گم کن»

«نمی‌خواهی بروی؟»

«نه. این جا دمکراسی وجود دارد یا نه؟»

«نمی‌روی؟»

پیه نیازک با سری پر باد از جایش بلند شد و خنده کتان او را به مبارزه طلبید.

«فکر می‌کنی این جا خیلی جای مطبوعی است؟»

«صبر کن...»

«تهدیدم می‌کنی؟»

«یادت باشد که من چی گفتم»

«تهدیدم می‌کنی؟ کی بود که برای حکومت ساناکیا سینه چاک

می داد؟»

«خفه شو، خوک کثیف!»

«تو سینه سپر نمی کردی؟»

پاولیکی با ناراحتی نیم نگاهی به جانب سرگرد انداخت، در آن نزدیکی سرگرم گفتگو با وایشرت بود. شچوکا و پودگورسکی هم به سوی آن ها پیش آمدند. سویکی که با فرمانده نظامی شهر، سرهنگ باگینسکی بحث و گفتگو داشت، ترجیح داد که خودش را دور نگه دارد و اقدامات پاولیکی را از دور نظاره کند.

سردبیر زیرلب گفت: «خفه می شوی یا نه؟»

پیه نیازک با صدایی نازک شروع به خنده کرد.

«تو سینه سپر نمی کردی؟»

«صدایت را بلند نکن!»

«فقط بگو که تو سینه سپر نمی کردی...»

پاولیکی بیش از این نتوانست تحمل کند.

«خودت چطور؟»

«من؟» پیه نیازک با غرور برسینه اش کوفت: «بدیهی است که

من تعریف و تمجید می کردم.»

«خوب، پس خفه شو!»

«نه، خفه نمی شوم. چکارم می کنی؟ من همیشه برای کسانی که در

رأس قدرتند یقه چاک می دهم. ولی تو هم که همین کار را می کنی»

پاولیکی از شدت خشم کبود شده بود. ورونا متوجه هردو آن ها شد.

پیه نیازک با لبخند گفت: «تو خودت همیشه از حکومت تعریف و

تمجید می کردی»

پاولیکی دستش را مشت کرد؛ برای یک لحظه چنین به نظر

می رسید که خیال دارد با تمام هیكل گنده خود به پیه نیازک حمله کند.

اما برخودش مسلط شد.

«صبر کن! فردا درباره اش با هم حرف می‌زنیم»

و بعد پشتش را به او کرد.

پیه نیازک پشت سرش فریاد زد: «تو بودی که تعریف و تمجید

می‌کردی...»

سویکی که متوجه پایان گفتگوی پاولیکی و پیه نیازک شده بود، از فرصت استفاده کرد تا از شر سرهنگ خلاص شود. در حالی که خودش را به پاولیکی نزدیک می‌کرد گفت: «خوب، وضع از چه قرار است؟ کار را تمام کردید آقای سردبیر؟»

پاولیکی با حرکت سرش جواب منفی داد.

«اصلاً نمی‌شود با او حرف زد. کاملاً مست است»

«لعنت!»

«به نظرم شاید بهتر باشد که او را ندیده بگیریم. اصلاً نمی‌شود

باهاش حرف زد»

«بگذاریم این‌جا بماند؟ امکان ندارد»

«خوب، اگر سروصدا راه انداخت چی؟»

سویکی زیر لب گفت: «خوب، برای جلوگیری از این کار امکاناتی

هست. ولی شاید هم حق با شماست. شاید واقعاً مصلحت نباشد...»

«درست است. شما اصلاً نباید آدم‌هایی مثل او را دعوت می‌کردید»

«من؟ آقای عزیز، من او را دعوت کرده‌ام؟»

«پس چطور به این‌جا راه پیدا کرده؟»

سویکی سرش را تکان داد.

«ولی حالا چه فرقی می‌کند»

نگاهی به اطراف انداخت.

«خوب، مثل این است که حالا دیگر همه آمده‌اند. بهتر نیست ما

هم بنشینیم»

سویکی همین که سرجایش نشست برای لحظه‌ای فکر کرد بهتر

است که نخستین جامش را به سلامتی شچوکا بنوشد. اما احساس کرد که شرایط مناسب نیست. همه در این فکر بودند که بشقاب‌هایشان را پُر کنند. بشقاب‌ها دست به دست می‌گشت. سویکی به شدت گرسنه بود و از همه مهم‌تر این که نتوانست برای آغاز سخنرانی‌اش مستمسکی پیدا کند؛ و این نخستین سخنرانی بود که به عنوان یکی از اعضای هیئت دولت می‌بایستی ایراد می‌کرد. این افکار تا اندازه‌ای خشم او را فرو نشانده. پس جام خود را برداشت و به سمت شچوکا روی میز خم شد و با کلامی دوستانه گفت: «به سلامتی شما، رفیق شچوکا!»

سرهنگ باگینسکی با خوشحالی گفت: «عرق خوب هم نعمتی است!»

سویکی بین دو نظامی نشسته بود: بین ورونا و باگینسکی. مقابل آن‌ها شچوکا نشسته بود که در کنارش، وایشرت معاون شهرداری و کالیک، رئیس کمیته شورای ملی در این ایالت قرار داشتند. دره و نووسکی که در انتهای میز جای گرفته بود، همان طور شق و رق نشسته بود و با این عمل می‌کوشید از همه‌مۀ ویرانگری که در سرش غوغا می‌کرد، جلوگیری کند.

غذا به زور از گلویش پایین می‌رفت. قبلاً مقداری گوشت در بشقاب خود گذاشته بود اما همین که کمی از آن را به دهان گذاشت از گلویش پایین نرفت؛ ولی سرانجام توانست آن را فرو دهد و سعی کرد در گفتگوهایی که در قسمتی از میز بین نمایندگان سندیکاهای کارگری در گرفته بود، شرکت کند.

متأسفانه کلمه‌ها به سختی و به شکلی خفه و گرفته از دهانش بیرون می‌آمدند، گویی آن‌ها را لای پنبه پیچانده بودند. حتی چهره کسانی که در کنارش نشسته بودند و زیر نور شدید کاملاً روشن به نظر می‌آمدند، در نگاه او کج و معوج و در مناظر و مرایایی گوناگون شکل می‌گرفتند.

پیه نیازک کنارش نشسته بود. در آغاز آرام و افتاده حال و در خود

فرو رفته می‌نمود. با تواضع به اطراف نگاه می‌کرد. نگاه خسته‌اش با اعجاب میز را دور زد و بعد به طرزی ناشیانه ماهی را که در زله قرار داشت، تکه پاره کرد.

دِره وِنووسکی سرانجام احساس کرد شکست خورده است. همه چیزش در نو میدی محض، از دست رفته به نظر می‌آمد؛ نقشه‌ها و تلاش‌هایش، تمام زحمت‌های سالیان دراز کارش و آینده‌اش. چه سرنوشت شومی!

صدای بغل دستیش که خشک و گرفته و گویی از چوب تراشیده بود، بلند شد: «چی شده، این لیوان که هنوز پُر مانده. شما مشروب نمی‌نوشید؟»

از این که صدایی بیگانه در چند لحظه توانسته بود او را کاملاً به خود بیاورد، تعجب کرد. ناگهان احساس کرد رها شده است، گوشش دیگر صدا نمی‌کند و صدای مهممه در مغزش آرام گرفته است.

با صدایی آزاد و بی‌تکلف خندید: «چرا نه؟ البته من قبلاً چند لیوان نوشیده‌ام...»

«عیبی ندارد.»

لیوان خود را لاجرعه سرکشید و نگاهی به سویکی انداخت. سویکی سرگرم گفتگو با ورونا بود. صدای گفتگوهای دور میز به تدریج بلند و بلندتر شد. پیشخدمت‌ها آرام و بی‌صدا مواظب بودند که لیوان مهمانان خالی نماند. کسانی که در انتهای میز نشسته بودند و پیشخدمت‌ها به موقع به آن‌ها نمی‌رسیدند، خودشان برای هم مشروب می‌ریختند.

شچوکا از این که کالیکی در کنارش نشسته بود خوشحال بود. آن‌ها از قدیم باهم دوست بودند و از دوران جنگ جهانی اول که آن‌ها را در ژنو غافلگیر کرده بود، همدیگر را می‌شناختند. شچوکا در آن زمان به زحمت بیست ساله بود و به تحصیل شیمی اشتغال داشت و زندگی را به سختی و با گرسنگی می‌گذراند.

کالیکی که چند سال از او بزرگتر بود، از نظر تجربیات زندگی، دانش و بلوغ سیاسی بر او برتری داشت.

پدر شچوکا در شهری کوچک کفاش بود و کالیکی از خانواده‌ای کشاورز و ثروتمند برخاسته بود که در حوالی «کیف» می‌زیستند. کالیکی خود را به کلی از خانواده‌اش کنار کشیده بود. هنوز محصل دبیرستان بود که در ورشو به یک گروه از جوانان سوسیالیست پیوست و به این طریق درگیر ماجراهایی شد که سبب اخراجش از مدرسه گردید. اما از آن جایی که از نظر مادی تأمین بود می‌توانست به خودش اجازه دهد که ورشو تزاری را با کراکوی لیبرال و هابزبورگی عوض کند.

اما فکر سوسیالیسم را نتوانست از سر آشناک و اشرافی خود دور کند. خانواده‌اش را که از او به شدت رنجیده و متأثر شده بود قربانی سوسیالیسم کرد. از منافع بی‌شماری که از خاک سیاه و غنی زمین‌های اوکراین به او می‌رسید چشم پوشید. به همه چیز پشت کرد. استقلال خود را به دست آورد و با احساس خدشه‌ناپذیر آزادی، با کفش‌های پاره پاره، مانند دوستان جدیدش، در خیابان‌های کراکوی به قدم زدن پرداخت.

پس از گذراندن امتحانات دیپلم متوسطه، چند هفته‌ای عازم انگلیس شد و بعد مدتی را در بلژیک گذراند و سرانجام در سوئیس سکنی گزید. به کمبودهای گه‌گاهی پول هم به تدریج عادت کرده بود و تقریباً به طور کامل غرق در افکار مربوط به اتحادیه‌ها شده بود. دلش می‌خواست تمامی زندگیش را صرف این کار کند. در سال‌های جنگ، مدت زمانی با شچوکا زندگی می‌کرد. نفوذ کالیکی بر شچوکا، در آن سال‌ها بسیار زیاد بود. بعدها وقتی هردو نفرشان به کشور بازگشتند و هر کدام به کارهای شخصی خود پرداختند، راه آن‌ها به آرامی از یکدیگر جدا شد.

برنامه ریزی سوسیالیست‌ها دیگر برای شچوکا ارضا کننده نبود. به راه خود ادامه داد و به حزب کمونیست پیوست. نسبتاً زود ازدواج کرد و در وجود ماریا، نه فقط یک زن که یاری با وفا و پرتفاهم را به دست آورد.

متأسفانه در مسیر فعالیت‌های شغلی‌اش همیشه با مشکلات و موانع سختی مواجه می‌شد. در کار تخصصی‌اش درخشان بود. اما دیدگاه‌های سیاسی او، که موجب برخورد شدید با مافوق‌هایش می‌شد و هیچ سعی در پنهان کردنش نداشت، او را وادار می‌کرد که هر بار از نو کار و موقعیت تازه‌ای برای خود جستجو کند.

بعدها، در سال‌های دههٔ سی، چندبار با پلیس درگیر شد. به همین علت از هر نوع فعالیت شغلی منع گردید و با داشتن مدارک تحصیلی درخشان همه راه‌ها براو بسته شد و به تدریج حتی از داشتن زندگی عادی نیز محروم گردید. سرانجام درگیر محاکمه‌ای طولانی و پرهیجان شد که به محکومیتش انجامید. وقتی پس از سه سال از زندان خلاص شد، جنگ در آستانهٔ شعله‌ور شدن بود.

اما کالیکی برعکس، به همان آرمان‌های دوران جوانی‌اش در فاصلهٔ دو جنگ جهانی و به حزب سوسیال دمکرات وفادار ماند و در حزب و جنبش اتحادیه‌های لهستان نقش برجسته‌ای ایفا نمود. درس می‌داد و نمایندهٔ مجلس بود و در ضمن چیزهای زیادی نیز می‌نوشت.

شچوکا غیر از رد و بدل کردن چند جملهٔ تعارف آمیز به هنگام اولین برخورد، هنوز فرصت نکرده بود با کالیکی در آرامش گفتگو کند. همین که وایشرت به بیانات مفصل خود دربارهٔ موقعیت فعلی اروپا خاتمه داد و تمامی توجهش به قطعات مارماهی جلب شد، شچوکا از فرصت استفاده کرد و رویش را به طرف کالیکی برگرداند.

کالیکی آرام و غرق در افکار خود نشسته بود. کم غذا می‌خورد و اصلاً نمی‌نوشت. شچوکا زمان کوتاهی پس از آزادی از زندان و پس از شروع جنگ او را دیده بود. کالیکی جزو معدود دوستان غیر کمونیست او بود که در آن ایام به دیدنش می‌آمدند. از آن زمان تاکنون خیلی پیرتر شده بود. موهایش خاکستری، پشتش خمیده و کمی لاغر به نظر می‌آمد. پیشانی خوش ترکیب، چهرهٔ ریاضت کشیده و سبیل باریک و بلند او که مطابق مُد

روز نبود، به او ظاهری می‌بخشید که با عصر و زمانش مطابقت نداشت و در بین این جمع که دور میز گرد آمده بودند و از سوی انبوه مردمی که درهم می‌لولیدند و سروصدایشان همه‌جا را فرا گرفته بود، به نظر بیگانه، از دست رفته و به کلی غایب می‌آمد. شچوکا دست لاغر و باریک او را در دست گرفت:

«پیرمرد، از این که دوباره می‌بینمت، خوشحالم» شچوکا این جمله را با محبتی که به ندرت در او دیده می‌شد، به زبان آورد. کالیکی سرش را بلند کرد و با چشمان سیاهش از پشت ابروان پُر پشت نگاهی به شچوکا انداخت. این چشم‌ها دیگر درخشش گذشته را نداشتند و به نظر می‌رسید که بسیار خسته‌اند.

آهسته گفت: «من هم همین طور»

«ما باید حتماً همدیگر را ببینیم»

«کی برمی‌گردی؟»

«صبح چهارشنبه»

کالیکی به آرامی لبخند زد.

«درست بعد از پایان جنگ»

شچوکا زیر لب گفت: «امیدوارم. ولی سؤالت کمی عجیب است،

نیست؟ بعد از پایان جنگ... پس بگوییم سه‌شنبه شب. تو با خانواده‌ات

آمده‌ای؟»

کالیکی سرش را تکان داد:

«تنها»

«زنت چطور است؟»

«مارینکا؟ موقع قیام کشته شد»

«چی گفتی؟»

شچوکا چون جمله مناسب‌تری پیدا نکرد، تکه نانی را که در دست

داشت خرد کرد.

سویکی خطاب به او گفت: «رفیق شچوکا، لیوان شما که هنوز پُر است»

شچوکا سرش را تکان داد و لیوان را تا ته سرکشید و همچنان به خُرد کردن نان ادامه داد.

پس از لحظه‌ای گفت: «ماریای من هم مرده است»
کالیک با چشمانی خسته به او نگاه کرد. شچوکا توضیح بیشتری داد و گفت: «در راونزبروک» و بعد از لحظه‌ای مردد ماند و پرسید:

«پسرهایت چطور؟»

«آن‌ها هم مرده‌اند»

شچوکا احساس کرد دارد خفه می‌شود.

«هر دو؟»

«آره، خیلی وقت است. سال چهل و چهار بود. پس گفتمی که سه‌شنبه می‌آیی؟»

شچوکا آهسته تکرار کرد: «آره، سه‌شنبه»

گفتگو قطع شد. در آن سوی میز ورونا با صدایی بلند سخن می‌گفت: «یک چیز را می‌دانم. وقتی ما در جنگل بودیم، من و بچه‌ها، همه چیز را طور دیگری پیش خودمان مجسم می‌کردیم. بعضی از رفقای ما خیلی زود مطیع و رام شدند. اگر اوضاع بر همان منوال می‌گذشت، در یک لحظه انقلاب را از دست می‌دادیم. در این دور و زمان باید مواظب همه چیز بود»
مشت‌های گره کرده‌اش را نشان داد و گفت: «مبارزه طبقاتی را باید تسریع کرد، دشمن را به مبارزه طلبید و به موقع ضربه نهایی را زد، در غیر این صورت خنجرش را در پشت ما فرو می‌کند»

سویکی با لبخندی پرمعنی سرش را تکان داد.

«البته تمامی چیزهایی که گفتید درست است رفیق سرگرد، فقط

یک چیز را فراموش کرده‌اید»

«چه چیز را؟»

«این که سیاست این قدرها هم ساده نیست. در مرحله فعلی ما باید تلاش کنیم تا آنجا که ممکن است از طرح مسایلی که ایجاد بر خورد کند، اجتناب کنیم»

ورونا نگاهی به او انداخت.

«کدام مسایل؟ مسأله کولاک‌ها؟ مسایل اشراف فنودال؟»

سویکی در پاسخ گفت: «منظورم کاملاً کلی بود. ما باید آدم‌ها را به طرف خودمان جلب کنیم و به جرگه یارانمان درآوریم»
«چه کسانی را؟»

سویکی با تعجب گفت: «منظورتان از «چه کسانی» چه؟ ملت را»
چهره ورونا درهم رفت.

«ملت! رفیق سویکی شما اصلاً ملت لهستان را می‌شناسید؟
می‌دانید این ملت چه شکلی دارد و چه می‌خواهد؟»
سویکی گفت: «به نظرم می‌آید که...»
اما ورونا نگذاشت حرفش تمام شود.

«چه کسانی را می‌خواهید به جرگه ما درآورید؟ منظورتان آن‌هایی هستند که تمام هم و غمشان این است که زندگی کارگران و دهقانان را دوباره به فقر و فلاکت بکشند؟ یا آن‌هایی را که از مخفیگاه، به بهترین رفقای ما تیراندازی می‌کنند؟ این‌ها ملت لهستان‌اند؟» سویکی دست‌هایش را از هم گشود «رفیق سرگرد، من خشم شما را درک می‌کنم، من هم از بعضی از این رویدادها به جان آمده‌ام...»

ولی بهترین کار این است که روی پرچم انقلاب بنویسند:
«برادران لهستانی! ما را دوست بدارید!»

«کشور ویران شده و آدم‌ها خسته شده‌اند. باید کمی واقع‌بینانه‌تر به مسایل نگاه کرد»

«و با این واقع‌بینی می‌خواهید آدم‌ها را در اتحادی پُررنگ و لعاب به خواب ببرید؟ نه!» با مشت روی میز کوفت. «به این شکل ممکن نیست.»

این راه بلشویسم نیست. درست است که کشور ویران شده و آدم‌ها خسته‌اند ولی رفیق سویکی، فکر می‌کنم که شما هنوز نمی‌دانید چه نیروی عظیمی در این ملت به انتها رسیده موج می‌زند، و درست همین نیرو، نیروی کمونیستی ما، رشد خواهد کرد و در دیگران نیز سبب رشد خواهد شد... آخ! «صدایش ناگهان به شکل صدای نوجوانی دردآلود شد: «می‌توانید فکر کنید از اینکه برخی از رفقای ما با ما نیستند، چقدر دلم به درد می‌آید...»

سویکی از فرصت استفاده کرد تا موضوع بحث ناراحت کننده را عوض کند:

«بررسی دو قتلی که صورت گرفته تا چه اندازه پیشرفت کرده است؟»

ورونا به شیوه خود نگاهی به او انداخت و آهسته زیر لب گفت:

«نترسید نوبت به همه می‌رسد. حتی اگر ما جنایتکارانی را که دست به این قتل‌ها زده‌اند دستگیر نکنیم، سرانجام تمامی کسانی را که مسؤول این یا آن جنایت بوده‌اند به چنگ خواهیم آورد»

سویکی به فکر فرو رفت:

«رفیق ورونا، فکر نمی‌کنید که این قتل می‌تواند کار یک دیوانه باشد؟»

ورونا سکوت کرد. سویکی گفت:

«به هر حال باید این امکان را هم در نظر داشت.»

دیگری با انگشتانش روی میز ضرب گرفت:

«اجازه می‌فرمایید سؤالی از شما بکنم؟»

سویکی با عجله پاسخ داد: «خواهش می‌کنم»

«شما اعتقاد به معجزه دارید؟»

وزیر کمی یکه خورد.

«من؟»

«بله، شما!»

«نمی‌فهمم. چرا باید اعتقاد به معجزه داشته باشم؟»

ورونا شانه هایش را بالا انداخت.

«طبیعی است که من به شما نمی‌توانم پاسخی بدهم. این سؤالی است که شما باید جواب بدهید. من فقط می‌توانم در مقابل سؤال شما سؤال دیگری بکنم»

شچوکا دوباره رویش را به طرف کالیکو برگرداند:

«برنامه بعدیت چیست؟ در اُستروویچ می‌مانی؟»

کالیکو در جواب گفت: «هنوز نمی‌دانم. می‌خواهند مرا به ورشو ببرند»

«خوب، حق هم دارند، نه؟»

«فکر می‌کنی کار درستی است؟ چرا باید به ورشو بروم؟ آن‌جا کارم

چیست؟»

شچوکا پلک‌های سنگینش را از هم باز کرد:

«حرفت را نمی‌فهمم. خودت نمی‌دانی کارت در ورشو چیست؟ فکر

می‌کنی کاری نیست که انجام بدهی؟»

کالیکو با حرکت دست حرفش را رد کرد.

«عزیز من، چرا اینجور در این مورد باهم جروب‌بحث کنیم؟ آدم‌هایی

مثل من، این روزها نه به درد کاری می‌خورند و نه کسی دوست دارد آن‌ها را

ببیند»

«آدم‌هایی مثل تو؟ یان، چقدر عوض شده‌ای. چطور ممکن است به

عنوان یک سوسیالیست قدیمی این‌طور حرف بزنی؟»

«ای، متأسفانه حقیقت دارد»

«حقیقت از نظر کی؟»

«از نظر کی؟ از نظر خودم. تو می‌گویی که من یک سوسیالیست

قدیمی‌ام. ظاهراً من یک سوسیالیست هستم با سابقه‌ای طولانی. دارای

حساسیت زیادی هستم با شک و تردید فراوان. افکاری دارم مربوط به خودم

و از این که حقیقت را رودررو با مردم بگویم ابایی ندارم. اما این روزها

مردم خوش ندارند آن را بشنوند»

شچوکا روی میز خم شد.

کالیکی به سخنش ادامه داد: «در هر صورت خودت خوب می‌دانی که من حقیقت را می‌گویم. چه لزومی دارد که به هم دروغ بگوییم؟»
شچوکا حرکت تندی کرد و با خشونت پاسخ داد: «نه، حقیقت ندارد. اصلاً این طور نیست که تو می‌گویی. تو اصلاً متوجه نیستی که این روزها در لهستان چه می‌گذرد. این همان چیزی است که ما تمام عمرمان منتظرش بودیم»

کالیکی لبخند تلخی زد.

«چرا حالا باید درباره تمام عمرمان صحبت کنیم؟ حرفش را هم نزنیم. هر چه بوده گذشته و حالا؟ — به طرف شچوکا خم شد و صدایش را پایین آورد — حالا به آدم‌هایی مثل سویکی احتیاج دارید»
«احتیاج دارید؟»

کالیکی هیچ نگفت. شچوکا با دقت نگاهش کرد.
«آخ، پیرمرد! تو یک جایی بین راه گیر کرده‌ای...»
چهره رنگ پریده کالیکی به آرامی کمی سرخ شد.
«من؟ ولی شاید شماها هم از همان راهی نمی‌روید که باید می‌رفتید»

شچوکا پاسخ داد: «نه، یان، حزب راه درست را می‌رود. ممکن است ما در راهی که می‌رویم، هر کداممان به نوعی اشتباه کنیم، ممکن است ما این یا آن خطا را انجام دهیم اما جهت راهمان درست است. تواز آدم‌هایی مثل سویکی حرف می‌زنند. بله، آدم‌هایی مثل او وجود دارند. خوب، که چی؟ آدم‌هایی مثل او وجود دارند ولی به زودی سقوط می‌کنند»
کالیکی مدت زمانی طولانی سکوت کرد، تا سرانجام گفت:
«می‌دانم. من هم واهمه‌ای از آدم‌هایی مثل سویکی ندارم»
«ولی؟»

کالیکی دوست قدیمش را با نگاهی خسته برانداز کرد. برای یک

لحظه، همان آتش قدیم در چشمان سیاهش دوباره درخشید.
گفت:

«واهمه من به خاطر شماهاست. ترسم از این است که نمی‌دانم شما لهستان را دارید به کجا می‌برید»
در این لحظه وایشرت به سمت شچوکا خم شد و با لحنی طنزآلود و با احساس مسؤولیت زیر لب گفت:

«می‌ترسم مجبور شویم که یک خطابه رسمی ایراد کنیم»
سویکی احساس کرد که زمان به افتخار کسی نوشیدن فرا رسیده است. خودش را جمع و جور کرد، قیافه‌ای جدی به خود گرفت، با دست راستش چاقویی را برداشت و آرام به لیوان زد. ظاهراً ضربه را خیلی آرام زده بود چون فقط کسی که کنارش نشسته بود متوجه آن گردید و صحبتش را قطع کرد. سویکی می‌خواست یک بار دیگر ضربه‌ای بزند که از انتهای میز صدای زنگ گوش‌خراشی بلند شد. این پیه‌نیازک بود. در حالی که چشمان خمارش را می‌گرداند با آخرین نیرویش، با چنگال به لیوان خودش می‌زد. صدای مهممه و گفتگوی یک باره خاموش شد و همه حاضران با کنجکاوی جلب این صدای غیرعادی شدند. رنگ از چهره سویکی پرید. پیه‌نیازک گفت:

«هیس! آقای وزیر می‌خواهند حرف بزنند»

همین که دیره و نووسکی متوجه آشفته‌گی سویکی شد، چیزی نمانده بود که از شدت خنده قهقهه بزند. دستش را مقابل دهانش گرفت و پیه‌نیازک را تحریک کرد:

«یک دفعه دیگر!»

اما در این میان سویکی برخورد مسلط شده بود. از جا برخاست و توجه همگان به او جلب شد. اما همین که نخستین کلمات از دهانش بیرون آمد. صدایش آشکارا به لرزه افتاد.

«رفقای گرانمایه! امروز برای لهستان به پاخاسته، روز پیروزی

است. قربانیانی که ما در مبارزه علیه فاشیسم از دست داده ایم، بیهوده نبوده است. فاشیسم به زانو درآمده است...»

* * *

یورک زریر زیر لب گفت:

«محکم نگاهش می‌داری؟»

فلیک زیمانسکی به سختی نفس کشید.

«بله».

«پس شروع کنیم. یک، دو...»

جسدی را که با تمامی نیرو به عقب و جلوتاب داده بودند، به درون تاریکی پرتاب کردند. صدای برخوردش به زمین خیس شنیده شد. صدای ریزش قطره‌های باران بر شاخ و برگ‌های درختان به گوش می‌رسید. دردور— دست‌های اطراف شهر، آسمان هنوز برق می‌زد.

فلیک پیشانی عرق کرده‌اش را با دست پاک کرد.

«آخ، چقدر سنگین بود»

زریر آهسته زیر لب گفت: «آهسته!»

آلیک کناری ایستاده بود. لبه‌ایش می‌لرزید. هنوز از سرش خون می‌آمد. صدای ضربان قلب خود را به خوبی می‌شنید. از همان اول کار که سه نفری جسد یانوش را از میان بوته‌ها و علف‌ها می‌کشیدند، حالش به هم خورد. دهانش را باز کرد و هوای تازه و مرطوب را تو داد. اما آرام نشد. عرق سرد بر پیشانی‌اش نشست. حالش بهم خورده بود. ناخودآگاه دستش را دراز کرد. به شاخه‌ای برخورد و در دست و صورتش، خیزی و چسبندگی برگ‌ها را احساس کرد. بعد خم شد و شروع به استفراغ کرد. فلیک در تاریکی به راه افتاد:

«چکار می‌کند؟ دیوانه شده؟»

زریر او را نگه داشت.

«کارش نداشته باش. بگذار استفراغش را بکند»

آن‌ها کنار برکه‌ای که به وسیلهٔ انبوه علف‌های خیس احاطه شده بود، شانه به شانه هم ایستاده بودند. از سطح آرام و تیرهٔ برکه، تقریباً چیزی به چشم نمی‌آمد. تاریکی نفوذناپذیری همه‌جا را فرا گرفته بود. در انبوه تاریکی که انباشته از همه‌های اسرارآمیز بود، فشردگی شاخه‌های بلند بید مجنون به چشم می‌آمد.

فلیک زیر لب گفت: «بورک!»

«چیہ؟»

«بیا فرار کنیم»

«صبر کن»

به طرف آلك به راه افتاد. آلك خمیده ایستاده بود و شاخهٔ خیس درختی را با دست لرزان گرفته بود و هنوز به خودش فشار می‌آورد که استفراغ کند. سرانجام آرام گرفت.

صدای آشفتهٔ فلیک از درون تاریکی بلند شد: «خوب؟»

زرتیر با دست به او علامتی داد.

«چیہ؟»

«تو می‌توانی بروی»

فلیک تأمل کرد.

«پش شماها چی؟»

«خیالت راحت باشد. خودم کار را تمام می‌کنم. ما خود به خود تا

فردا صبح نمی‌توانیم باهم حرکت کنیم»

زرتیر بی‌آن که خودداری کند گفت: «خوب، پس منتظر چی

هستی؟ مگر نگفتم برو»

فلیک که هنوز می‌لرزید، دستش را به طرف او دراز کرد.

«تا فردا. لازم هست که سری به تو بزنم؟»

«آره، خیلی مواظب باش»

«مواظبم»

موقع عبور با دست برشانه آلیک زد.

«گوش هایت را خوب باز کن، جوان قدیمی!»

مانند سایه‌ای در میان بوته‌زار و شاخه‌های درختان ناپدید شد. خش خش برگ درختان و شکستن ساقه‌ای در روی زمین به گوش رسید. و بعد دوباره سکوت همه‌جا را فرا گرفت. آلیک از جایش تکان نخورد. زیرتر دستش را روی شانه او گذاشت و احساس کرد که می‌لرزد:

«خوب، هنوز هم دلت می‌خواهد استفراغ کنی؟»

آلیک چیزی زیرلب زمزمه کرد.

«هنوز هم دلت می‌خواهد؟»

«نه»

آلیک از جایش تکان خورد و قد راست کرد و با این حرکت دست یورک را هم کنار زد. لحظه‌ای سر به زیر ایستاد و بعد مثل پسر بچه‌ای که پس از یک گریه شدید هق، هق می‌کند، نفس عمیقی کشید. بعد با دستمال اطراف دهانش را پاک کرد. زیرتر ساکت و آرام نگاهش می‌کرد. چهره آلیک در تاریکی، سرخورده و رها شده به نظر می‌آمد. با کندی مدتی طولانی دهانش را پاک کرد و بعد دستمال را در جیب گذاشت. نفس عمیقی کشید، کاملاً طبیعی و بدون هق هق.

زیرتر گفت: «خوب!»

«روبراه است»

«پس برو منزل»

آلیک سر تکان داد.

«ما فردا سری به تو می‌زنیم، فلیک و من. هستی؟»

«معلوم است»

«پس به امید دیدار!»

زیرتر با دست به شانه اش زد.

«بین راه یک آب معدنی بنوش، حالت را جا می‌آورد»

پس از لحظه‌ای تنها ماند. سکوت دلنشین همچنان ادامه داشت. بوی خاک و درخت و بهار فضا را پُر کرده بود. برفراز شاخه‌های درختان، مرغی تازه بیدار شده، پر می‌زد. خواب آلوده صدایی کرد و خاموش شد.

با آن که در تالار ولوله بود و شدت نور زیاد نبود، نگاه بیدار سلومکا فوراً متوجه اندام درشت پوچیاتیکی شد که به اتفاق همراهانش وارد رستوران گردید. مرد چاق نفس نفس می‌زد و نخستین گارسونی را که جلوش سبز شد، نگه داشت. گارسونی که به تور او خورد، مرد جوانی بود که به تازگی در «مونوپل» به کار مشغول شده بود؛ تاب تحمل کار زیاد شب‌های یکشنبه را نداشت و با موقعیت و مقام مهمانان نیز آشنا نبود.

«جای خالی نیست، آقای رئیس»

سلومکا در مسایل اساسی تحمل مخالفت را نداشت.

«وقتی من می‌گویم که باید یک میز خالی برایم پیدا کنی، باید این میز آماده باشد، فهمیدی؟ خیلی هم زود!»

بقیه کار را برعهده زیرکی و زرنگی گارسون گذاشت و خودش از میان میزهایی که کاملاً به هم نزدیک بودند، عبور کرد. وقتی به نزدیکی پوچیاتیکی رسید، متوجه شد که او بیهوده به دنبال میز خالی می‌گردد.

پوچیاتیکی با خوشحالی فریاد کشید: «سلام، آقای سلومکای عزیز!».

سلومکا این مدیر هتل را از دوران پیش از انقلاب از لمبرگ می‌شناخت.

«شما تنها امید ما هستید. لطف می‌کنید میزی برای ما پیدا کنید؟»

«من کاملاً در خدمت شما هستم. مگر ممکن است که برای

جناب گُنت میز خالی نباشد؟» بعد تعظیمی کرد و با این تعظیم به تله—

زینسکی که در نزدیکی خانم‌ها ایستاده بود، اشاره کرد. «میز قبلاً رزرو

شده است. ممکن است لطفاً بفرمایید...»

پوچیاتیکی با خوشحالی گفت: «این که فوق العاده است!»

خانم‌ها را به تله زینسکی سپرد و خود همراه سلومکا به راه افتاد. بین راه با او سرگرم صحبت شد. معمولاً با کسانی که متعلق به طبقات بالای اجتماع بودند با علاقه زیادی گفتگو می‌کرد.

«کار و کاسبی خیلی خوبی دارید آقای...»

سلومکا با آن شکم گرد و بزرگ خود، بی آن که جلب توجه کند، راه خود را به سوی محل رقص باز کرد. در زیر نور آبی و زرد کم‌رنگ، گروه رقصندگان به ضرب آهنگ تانگو می‌رقصیدند.

«جنگ تمام شده و مردم می‌خواهند سرگرم شوند، آقای گنت»

«حق با شماست. یک انترمتسو است.»

«چی فرمودید؟»

«یک انترمتسو. یک فاصله. یک میان پرده.»

«آها! همین طور است»

اینک دریافته بود که پوچیاتیکی به کدام سو در حرکت است. با چشمان متعجبش به او نگاه می‌کرد:

«این طور فکر می‌کنید، آقای گنت؟»

پوچیاتیکی دوستانه برشانه اش زد.

«آقای عزیز، خیالتان راحت باشد. همه کارها درست می‌شود. ما

چیزهای زیادی دیده ایم و همیشه تحمل کرده ایم»

«کاملاً درست است، آقای گنت، من هم همیشه همین را می‌گویم.

مهم، تحمل کردن است»

نواختن ارکستر در این لحظه قطع شد و دوباره همه جا روشن گردید.

صداهایی از پیست رقص بلند شد: «ادامه بدهید، ادامه بدهید»

نوازنده ویلون که ارکستر را رهبری می‌کرد با دست اشاره می‌کرد.

لامپ‌ها دوباره خاموش شد و بار دیگر همان تانگو نواخته شد.

پوچیاتیکی به اطراف خود نظر انداخت: «پس این میز کجاست؟»

سلومکا که با یک نگاه موقعیت را دریافته بود، کمی ناراحت شد.

«همین الان، آقای کنت»

مستخدم جوانی را که مأمور پیدا کردن میز خالی کرده بود، در این لحظه سرگرم گفتگو با یک همکار مسن تر خود دید. سلومکا به طرف او یورش برد.

«پس این میز خالی برای آقای کنت چه شد؟»

مستخدم مسن تر که با تجربه تر بود احساس کرد وقت آن رسیده که در کار دخالت کند.

«فقط یک دقیقه آقای کنت. همین الان آماده می شود. میز شماره

چهار همین الان خالی می شود، حسابش را پرداخته است.»

سلومکا نگاه خشمناکی به مستخدم جوان انداخت و فوراً صورت خندانش را به سوی پوچیاتیکی برگرداند.

«کمی تأمل بفرمایید، آقای کنت»

چهره پوچیاتیکی درهم رفت.

«چی؟ میز خالی نیست؟ این دیگر مسخره است»

با قاطعیت به سلومکا پشت کرد و مستقیم به سوی زن ها که همراه تلوزینسکی به طرفش می آمدند به راه افتاد.

«هیچ فکرش را می کردید که همه میزها پر باشد»

«سلومکا که با انگشتانش بازی می کرد، با قدم های ریز و تند

دنبالش دوید:

«فقط یک لحظه تأمل بفرمایید جناب کنت. واقعاً فقط یک لحظه.

میز فوراً خالی می شود»

پوچیاتیکی خشمناک گفت: «چرا حرف های بی ربط می زنید. فوراً خالی می شود! کدام میز خالی می شود؟ شاید فکر کرده اید که ما یک ساعت این جا می ایستیم و منتظر می مانیم؟ می بخشید عزیزم!» و قبل از آن که به عکس العمل های نا آرام همسرش توجه کند گفت: «ولی من این رفتار شما را بی جواب نمی گذارم. آدم احساس می کند مورد تمسخر قرار گرفته. برویم.

دیگر هرگز پای من به این جا گذاشته نخواهد شد»

خانم استانیه ویچووا اصلاً دلش نمیخواست شبش را خراب کنند. به خاطر رعد و برق خود به خود یک ساعت از وقتشان تلف شده بود.

«خدای من، شما هم عجب آدم دیکتاتوری هستید! ما خانم ها اصلاً به حساب نمی آییم؟»

تله زینسکی گفت: «اصلاً بهتر است به بار برویم. آن جا حتماً یک میز خالی پیدا می شود. آدام، راستی تو می دانی گارسون آن جا کیه؟»
«منظور؟»

«گریستینا روزبیکا»

«روزبیکا؟ چیز غریبی است. از خانواده کدام روزبیکا است؟ اهل کری نوولوکا؟»

«نه، عموی او اهل کری نوولوکا است. خانواده اش اهل اطراف پوزن هستند. دختر کسآوری روزبیکی است»

پوچیاتیکسی با اعجاب گفت: «چیز غریبی گفتی. کوه به کوه نمی رسد ولی آدم به آدم می رسد. شنیدی روزا؟ فرد می گوید که روزبیکای کوچولوی کسآوری در این بار کار می کند»

در حالی که رویش را به جانب خانم استانیه ویچووا برمی گرداند گفت: «حتماً می دانید که کسآوری روزبیکی در گذشته های دور، به شدت عاشق همسر من بود...»

سلومکا که طی تمام بحث و گفتگوها نمی دانست چکار باید بکند، ناگهان متوجه شد که در وسط تالار، میزی خالی است؛ مهمانان در همین لحظه از جا برخاسته بودند. نفسی به راحتی کشید و عرق پیشانی اش را پاک کرد.

«میز خالی شده است، جناب گنت»

پوچیاتیکسی با عصبانیت گفت: «راحتم بگذارید. دیگر احتیاجی به میز شما نداریم و برایمان اهمیتی هم ندارد. ما داریم می رویم به بار.»
سلومکا میخواست چیزی بگوید، توضیح بدهد، اما قاطعیت بیان

پوچیاتیکی دهانش را بست. بعد از آن که از آن جا دور شدند، از پشت سر نگاهشان کرد؛ شکستی که تحمل کرده بود، آزارش می داد. بعد از جایش تکان خورد، و با سرعت از تالار گذشت، دوباره بازگشت و خود را دوباره سرگرم رفت و آمد بین میزها کرد. اما گارسون جوانی را که با بی تجربگی اش موجب همه این درگیری ها شده بود، در هیچ جا نیافت. سرانجام او را در راهرو باریکی که به آشپزخانه می رفت پیدا کرد. مرد جوان هر دو دستش پُر بود و می خواست از جلورئیس عبور کند اما سلومکا با آن شکم بزرگش راه را براو سد کرده بود.

«خوب شد دیدمت. بهتر است از فردا برای خودت کار دیگری پیدا کنی. کار در موئوپل به درد آدم های بی دست و پا نمی خورد، فهمیدی؟»
گارسون از پهلو او را نگاه کرد.

«شلوغش نکنید ببینم! معنی این کلمه «تو» چیه؟ مگر من با شما خوک چرانی کرده ام؟ بهتر است خودتان بروید کار دیگری پیدا کنید»
سلومکا از شدت خشم از خود بیخود شده بود. در حالی که دستش را روی سینه اش گذاشته بود، صورتش سرخ شد.

«چی؟ چی گفتی؟ این دیگر خیره سری است!»
جوانک با لهجه مردم عادی ورشو گفت: «هه! خیلی مواظب باشید که اتحادیه در این کار دخالت نکند، فهمیدید؟ و حالا قبل از آن که تحملم تمام شود، هر چه زودتر بزیند به چاک، مشتری ها منتظرند»
زبان سلومکا بند آمده بود. با دهانی باز و چشمانی گِرد شده ایستاده بود و خون هر دم بیشتر به صورتش می رسید. جوانک سروصدای زیادی درنیاورد. با آرنجش او را به کناری زد و در پس درِ رستوران ناپدید شد.

سلومکا فکر کرد: «این ضربه کار مرا خواهد ساخت» و بعد احساس کرد که فشاری به سنگینی و سختی آهن به شقیقه هایش وارد می شود و بعد ناگهان از زندگی اش احساس تأسف کرد. چه کسی او را تا

گورستان مشایعت خواهد کرد؟ هیچکس. حتی یک سگ چلاق نیز همراهیش نخواهد کرد. تابوت تنه‌ایش را در نعلش‌کشی خواهند گذاشت و بعد مانند تکه آشغالی دفنش خواهند کرد. قطره‌های ریز اشک زیر پلکش جمع شد. گرفته و دلگیر با خود فکر کرد بهتر است فردا رابه ماهی‌گیری بپردازد. «در حالم موثر است. این پسرک راهم در هر حال از اینجایی بیرون می‌کنم» در حالی که احساس می‌کرد روحاً حالش بهتر شده است و دوباره به زندگی بازگشته، از راهرو به طرف آشپزخانه به راه افتاد. از این که احساس می‌کرد حضورش به تنهایی کفایت می‌کند که شدیدترین سروصداها را بخواباند، به شدت خوشحال بود. زن‌هایی که سرگرم ظرف‌شویی بودند، دست از وراجی برداشتند. دو کارمند تازه کار هتل که بیهوده در آن حوالی پرسه می‌زدند، با عجله از محل دور شدند. و گروه گارسون‌ها نیز که دائماً سرگرم سفارش غذا به آشپز عصبانی بودند و از او می‌خواستند که غذاها را سریع‌تر آماده کند، کمی آرام گرفتند.

«چهارتا بُرش سرد. دوتا وینر شیتسل! لا یک خوراک مرغ!» اینک صداها کمی آرام‌تر شده بود. موجی از نظم و انضباط به طرف آشپزخانه سرازیر شد.

پس از آن که سلومکا با مشاهده این نظم احساس کرد حالش بهتر شده است، به طرف راهرو دیگری رفت که کوتاه و پهن بود و به تالار اصلی منتهی می‌شد، اما این بار روحاً دوباره حالش خراب شد. یورگله و یچووا که او را یورگلوшка می‌خواندند و بیوه دربانی بود که چهارسال قبل بدرود زندگی گفته بود، روی چهار پایه کوچکش در برابر درِ توالت نشسته بود و برای نوه‌اش پولوور می‌بافت. سلومکا ایستاد و به سختی نفس کشید:

«خوب، حال و احوالت چطور است، خانم یورگلوшка؟»

یورگلوшка صورت کوچیک خرگوش مانند‌اش را همراه چشمان پیر و

بی حالش بالا گرفت:

«دارند سخنرانی می‌کنند»

«که این طور»

گوش داد. از پشت درهای بسته، صدای سویکی زلال و روشن به گوش می‌رسید.

«عجب، آقای وزیر دارند سخنرانی می‌کنند»

یورگلوشکا با بی‌اعتنایی به حرف‌های او گوش داد و بعد دوباره به بافتن پرداخت. نوه‌اش فلیک را که از کودکی بزرگ کرده بود، بیش از اندازه دوست داشت. دامادش در نبرد ماه سپتامبر کشته شده بود و دخترش چندماه بعد در نتیجه مسمومیت خون و به دنبال سقط جنین بدرود زندگی گفته بود.

سلومکا زیرچشمی نگاهی به درهای سفید توالت انداخت. از تمیزی برق می‌زدند. یورگلوشکا در حرفه‌اش بی‌نظیر بود.

زیر لب پرسید: «کسی استفراغ نکرده است؟»

یورگلوشکا با آرامش کامل بی‌آن که دست از بافندگی بکشد گفت: «ای بابا، هنوز خیلی زود است»

سلومکا دماغش را خاراند.

«عجب...»

«هر کاری وقتی دارد، آقا. حالا وقت سخنرانی است. بعدش دست به کار می‌شوند، وقت کافی دارند...»

«امروز درآمده‌تان خوب خواهد بود، نیست؟»

«من هم همین طور فکر می‌کنم. ولی البته هیچوقت نمی‌شود دقیق پیش‌بینی کرد. قبل از جنگ هم در این جا مهمانی‌های مفصلی برپا می‌شد. و حتی یک باریک وزیر هم این جا آمد.»

سلومکا کنجکاو پرسید: «عجب! کدام وزیر؟ اسمش چی بود؟»

«راستش یادم نیست. آدم متشخصی بود. ولی بگذارید به شما بگویم که یکی از غذاها به او نساخته بود یا شاید هم معده‌اش ضعیف بود

چون مرتب می‌دوید و می‌آمد به این جا. تمام توالت را به کثافت کشاند. فکرش را بکنید حتی یک شاهی هم به من نداد!»

«عجب آدمی! اسم خودش را هم گذاشته بود وزیر!»

«آن وقت تأثر واقعی شروع می‌شد!»

«حرفش را هم نزنید! باید فراموش کرد! البته او هیچ کمکی نکرد. خوب، آدم‌های دیگری که بودند، آدم هیچ‌وقت نمی‌تواند بفهمد که خداوندگار عالم، انسان‌ها را به چه شکلی هدایت می‌کند. به یکی کم و به یکی زیاد توجه دارد»

سلومکا روی پاشنه پا به طرف در چرخید.

یورگلوшка نه چندان مؤدبانه از او پرسید: «هنوز دارد حرف می‌زند؟»

فقط با دست اشاره‌ای کرد. صدای سوییکی به خوبی شنیده می‌شد.

«تاریخ، پیروزیهای درخشان ما را تأیید می‌کند. نه کسی قادر است

آن را از ما بگیرد و نه کسی آن را ضعیف کند. آینده متعلق به ماست و ما

آن را می‌سازیم. درود بر رفقا!» صدایش را کمی بلندتر کرد: «بسیار

خوشحالم که امروز می‌توانم به نام خودم، شما و به نام شهر استروویچ، به

مهمانان، رفیق شچوکا که در بین ماست خوشامد بگویم و لیوانم را به افتخار

سرزمین بزرگ دمکراتیک مان بنوشم. پایدار باد میهن!»

صدای صندلی‌ها با صدای برخورد لیوان‌ها و صدای «پایدار باد

میهن» درهم آمیخت.

سلومکا با ناآرامی پرسید: «چه کسی باید پایدار باشد؟»

یورگلوшка که با خیال آسوده هم چنان سرگرم بافتن بود گفت:

«حتماً جشن تولد کسی را گرفته‌اند»

«جشن تولد کی؟ کسی جشن تولد ندارد...»

«پس کسی که قرار است مورد تجلیل قرار گیرد»

«کسی قرار نیست مورد تجلیل قرار بگیرد. شما هم همین طور از

خودتان حرف درمی‌آورید! حتماً به لهستان مربوط می‌شود...»

اما تمامی این افکار مانع از آن نشد که وقتی در توالد ناگهان به سرعت باز شد و گارسونی با لباس فراک به داخل هجوم آورد، خودش را به موقع کنار نکشد.

سلومکا گفت: «هی!» با علامت دست او را فراخواند.

گارسون همان جا ایستاد. جوان بلند بالایی بود که برزیبایی و ظاهر سینمایی خود آگاهی داشت. پیش از جنگ چند سالی در هتل «بريستولی» ورشو کار کرده بود و به همین علت هم به شدت مورد توجه سلومکا بود. «خوب، آقای یوزیو، کارها خوب پیش می‌رود؟» سلومکا پس از این سؤال دوستانه انگشتانش را حرکت داد.

مرد زیبارو با حالتی نسبتاً تحقیرآمیز لبخند زد.

«بد نیست»

«سرگرم نوشیدنند؟»

«مفصل مشغولند»

سلومکا دست‌هایش را به هم سایید.

«عالی است. چه شراب‌های فرانسوی خوبی می‌نوشند، و لیکور بعد از قهوه. خانم یورگلوшка پیش‌بینی می‌کنم که امشب شب پُربرکتی برای شما باشد»

در آشپزخانه به او کلمات مستهجنی گفتند. به هنگام عبور از راهرو برای لحظه‌ای نگاهشان به هم تلاقی کرد. گارسون بی‌شرمانه سوتی زد و به او پشت کرد، درست همان‌طور که پوچیاتیکی آزرده‌خاطر همین کار را کرده بود.

به آشپز گفت: «استاد، دو پُرس فیله گوساله! یک دسر میوه با کِرم»

سلومکا متوجه شد که به معده‌اش فشار می‌آید. احساس کرد که باید اهانتی که نسبت به او شده به شدت جبران شود. برنامه ماهیگیری که برای فردا پیش‌بینی کرده بود آن چیزی نبود که به آن احتیاج داشت.

زیرچشمی نگاهش به زنانی افتاد که سرگرم شستن ظرف‌ها بودند.

نخستین آن‌ها دختر سالم نیرومندی بود با باسنی پهن.
از آشپزخانه خارج شد و در راهرو به گارسون کوچکی برخورد و
گوشش را گرفت.

«اسمت چیه؟»

«تادک، آقای رئیس!»

«بسیار عالی است. پس خوب گوش کن، تادک...»

«بله آقای رئیس»

«بپر برو به آشپزخانه و اشتفکا را بفرست این جا. می‌شناسیش؟»

«بله، آقای رئیس. می‌شناسمش»

«پس عجله کن»

اشتفکا پس از چندی، عصبانی و با چهره‌ای برافروخته ز
دست‌هایی خیس و بدنی که بوی عرق و ظرف‌شویی می‌داد وارد شد.
سلومکا کمی او را دور زد.

«اشتفکا!»

زن غرغرکنان زیر لب گفت: «چیه؟»

«تا ده دقیقه دیگر بیا بالا به اتاق من»

«باشد، کار دیگری نداری؟ به قدر کافی گرفتاری درست شده

است، تمام آدم‌های هتل پشت سرم حرف می‌زنند...»

«آدم احمقی هستی. آن‌ها به تو حسودیشان می‌شود»

«چی دارم که باعث حسودیشان بشود؟»

«چند جفت جوراب پیش من داری»

ناباورانه نگاهی به او انداخت:

«راست می‌گویی؟»

«جوراب‌های خالص فرانسوی. ده دقیقه دیگر بیا»

«ابریشمی است؟»

«پس چی فکر کردی؟»

لحظه‌ای به فکر فرو رفت.

بعد به آرامی پاسخ داد: «باشد. اما اگر نامزدم متوجه بشود...»
 نامزد اشرفکا چند هفته قبل تازه از اردوگاه کار اجباری آلمان‌ها به
 خانه بازگشته بود و در کارخانه سیمان بیالا کار می‌کرد.
 سلومکا زیر لب غرید: «حرف مفت است! هیچ لزومی ندارد که
 چیزی بفهمد»

دخترک را که اینک با نگاهی راضی دور می‌شد و لبانش را با زبان
 تر می‌کرد، بدرقه کرد: یک راهرو و یکی دیگر و بعد توالت دیگری برای
 خانم‌ها و آقایان و بازهم راهرو دیگری. هزارلایی واقعی در پیدیوارهای هتل.
 قبل از آن که سلومکا از راهرو پستی وارد بارشود، هوس کرد که
 نگاهی هم به اتاق به اصطلاح هنرمندان بیندازد. این اتاق در واقع بستویی
 بود که هنرمندان به هنگام اجرای برنامه از آن به عنوان محل تعویض لباس
 استفاده می‌کردند.

برنامه امشب در حقیقت برنامه کاملاً جدیدی بود و انتظار می‌رفت
 که سروصدای زیادی به پا کند. قبلاً در مورد هانکا لویکا و زوج
 رقاصه‌های معروف، «زایفرت» و «کوچانسکا» تبلیغ شده بود.
 پس از آن که به در کوفت و پاسخی نیامد، دری را که روی آن
 نوشته شده بود «رخت کن» کمی باز کرد و نگاهی به درون آن انداخت.
 اتاق روشن اما خالی بود با مبل‌هایی محدود؛ و میزی ساده با آئینه‌ای بزرگ
 که به دیوار تکیه داشت و نیمکتی سبز و پاره‌پاره با چند صندلی در گوشه
 اتاق و یک پاراوان سرخ‌رنگ.

روی یکی از صندلی‌ها، چمدان بازی بود که اشیاء درونش به
 شدت درهم ریخته بود. یک شورت آبی رنگ ابریشمی و یک شلوار باریک
 از آن آویزان بود و لباس پلیسه زردرنگی را روی در آن پرت کرده بودند.
 یک مگ سیاه اسپانیایی کف اتاق غلت می‌زد. سلومکا داشت برمی‌گشت
 که به بست پاراوان صدای مردانه‌ای او را از رفتن بازداشت:

«تویی، لودا؟»

سلومکا نفس عمیقی کشید و پیش از آن که پاسخی بدهد، زایفرت از پشت پاراوان خارج شد. کاملاً برهنه بود. قدی متوسط داشت اما بدنش با آن که قوی و محکم و جوان بود، برای یک رقصنده تا اندازه‌ای چاق می‌نمود. به نظر می‌رسید که از برهنگی اش شرمی ندارد.

«آخ، شما هستید، آقای رئیس؟ سلام. لودا را ندیدید؟»

سلومکا می‌دانست که لودا، همان خانم کوچانسکا، همکار اوست:

«نه، ندیدمش. مگر هنوز نیامده؟»

رقصنده پاسخی نداد. به سوی چمدان رفت و به جستجو پرداخت. طولی نکشید که بخشی از محتویات چمدان روی زمین ریخت. در حالی که بین لباس‌های رنگ‌وارنگ دنبال چیزی می‌گشت گفت: «لعنت!» سلومکا کمی مضطرب شد.

«شما فکر نمی‌کنید خانم کوچانسکا دیر کرده باشد؟ ما درست سر

ساعت ده برنامه را شروع می‌کنیم. تالار کاملاً پر شده است. خانم لویکا هم که هنوز نیامده...»

زایفرت شانه‌هایش را بالا انداخت.

«چه ربطی به من دارد؟ من فقط دلم می‌خواست بدانم که شما لویکا را برای چی به این جا آورده‌اید؟ صدایش که مثل گربه است، صورتش که زشت است، پاهایش هم که کج است. شما عکس‌های مرا دیده‌اید؟» در لاسلای بعضی از لباس‌های جگری رنگ تریکویش به جستجو پرداخت و بسته عکسی را بیرون کشید و به سلومکا داد: «بگیرید، خودتان تماشا کنید. این یکی مربوط به «شب والپورگ» است و آن یکی مربوط به «شهرزاد». خوب نیست؟»

سلومکا را با عکس‌ها رها کرد و خودش در چمدان به جستجو ادامه داد:

«باور کردنی نیست! دستمال گردن زرد من نیست. باید این زنیکه

احمق فراموشش کرده باشد. خدا مرگش بدهد. حالا باید با چی رقص بولرو

را انجام دهم؟ بهترین برنامه ام را!»

اما یکباره آرام گرفت و دستمالی را که دنبالش می‌گشت، از زیر لباس‌ها بیرون کشید.

«خوب شد، پیدایش کردم! بگیریید تماشایش کنید. به لباس سیاهی که می‌پوشم، این تکه فوق‌العاده روشن، خوب می‌آید» دستمال را روی شانه‌های برهنه و سینه قلنبه‌اش انداخت و خودش را در آینه برانداز کرد: «به من خوب می‌آید؟ نه؟ خواهید دید که با همین دستمال چه تأثیر خوبی در تماشاگران خواهم کرد.»

در حالی که زیر لب زمزمه می‌کرد، در برابر آینه حرکاتی رقص‌گونه انجام داد و دوباره رویش را به سوی سلومکا برگرداند. از نزدیک می‌شد چین و چروک‌های ریز و فراوانی را که زیر چشم‌ها و برپیشانی و همچنین گونه‌های کمی فرو افتاده‌اش بود مشاهده کرد.

«تو این دور و زمان حتی با پول خیلی زیاد هم نمی‌توانی یک چنین پارچه حریری را بخریدی. بله، پارچه فرانسوی است و مربوط به دوران صلح است. حس می‌کنی چقدر لطیف است؟...»

سلومکا عکس‌ها را به کناری نهاد و با احتیاط پارچه را لمس کرد.
«واقعاً»

«هرچه را که این جا می‌بینید مربوط به دوران پیش از جنگ است. بین خودمان باشد، این دیگر واقعاً یک بدبختی است که لباس‌ها کم کم برای او کوچک شده‌اند و به او نمی‌آیند. باید این لباس‌ها را برای کوچانسکا از نو اندازه کنند. آقای رئیس، بیاید خودتان نگاه کنید ببینید که این جانور چقدر اطراف باسنش بزرگ شده است. به شما اطمینان می‌دهم که به زودی کارش تمام است...»

در صدا کرد. هر دو مرد به در نگاه کردند، لودا کوچانسکا در آستانه در ایستاده بود. اندام کوچکی داشت با موهای طلایی روشن. پالتو پوستی به تن کرده بود و در زیر آن لباس شب تیره و بلندی پوشیده بود که با نخ

نقره‌ای دوخته شده بود. چهره زیبایش که به یک عروسک مومی می‌مانست از خشم برافروخته بود. در پس انبوه پودر و ماتیک، خطوط پژمرده صورت زنی که خوب زندگی کرده بود و اکنون داشت پیر می‌شد به چشم می‌خورد.

زایفرت بی‌اعتنا و در حالی که با خونسردی به عکس‌هایش می‌نگریست گفت: «خوب، بالاخره آمدی؟»

کوچانسکا با عصبانیت در را به هم کوفت.

«فکر کردی نشنیدم چی گفتی؟ خوک کثیف! کارِ کی به زودی

تمام می‌شود؟ بهتر است که حواست به کار خودت باشد»

مرد با نگاهی تحقیرآمیز براندازش کرد.

«این قدر فریاد نزن. مگر دیوانه شده‌ای؟»

«خودت چی؟ من از روی ترحم با تو می‌رقصم»

«که این طور؟ پس از این به بعد با من نرقص. با این کارت لطف

زیادی به من می‌کنی»

«خوب گوش‌هایت را باز کن! کس دیگری حتی حاضر نیست تف

به صورت تو بیندازد، پیر کله‌پوک»

«مثل این که خودت خیلی جوانی، ها! آدمک بزرگ کرده؟»

کوچانسکا هیکلش را روی سلومکا انداخت و با صدایی بلند و

دیوانه‌وار شروع به خنده کرد.

«رئیس، خودت نگاهش کن ببین چه قیافه‌ای دارد! این قیافه‌ی یک

رقاص است؟ مثل قاب دستمال کهنه می‌ماند! نه، دیگر نمی‌توانم، دارم از

خنده روده‌بر می‌شوم...»

سلومکا در قسمت رخت‌کن به این گفتگوها گوش کرد. صدای

خنده رقصنده، سراسر فضای راهرو را پر کرد.

زیر لب گفت: «پناه بر خدا»

در برابر در ورودی راهرو با کوتوویچ روبرو شد. کوتوویچ در دوران

پیش از جنگ، سال‌های درازی مدیر تأثیر شهر بود و کنسرت‌ها و دیگر

برنامه‌های فرهنگی برگزار می‌کرد. از آنجایی که آن ساختمان چوبی که در آن تأثیر اجرا می‌شد در نبردهای ماه ژانویه به آتش کشیده شده بود، ناچار برنامه‌هایش را تعدیل کرد و اینک فقط به عنوان واسطه در اجرای نمایش‌ها کمک می‌کرد.

مرد جذاب و خوش قیافه‌ای بود و برخوردار از ویژگی‌های شاخص یک هنرمند. اغلب پیش می‌آید که سرنوشت به چنین افرادی کمک چندانی نمی‌کند. به سلومکا که برخوردار با صمیمیت فوق‌العاده‌ای گفت: «شب به‌خیر، آقای رئیس. هانکالویکا آمده است و در بار نشسته است. باید گفت دختر فوق‌العاده‌ای است...»

سلومکا گفت: «و آن‌ها هم آن‌جا چفت همدیگر نشسته‌اند»
 «کوتوویچ در وهله اول متوجه نشد که منظورش از آن‌ها کیست.
 «بله، آن دو نفر...»

«آخ منظورتان زایفرت و کوچانسکا است»
 «می‌شنوید؟»

صدای خنده هیستریک رقصنده کاملاً به گوش می‌رسید. کوتوویچ فکورانه لبخند زد.

«اصلاً اهمیتی ندارد. شما هم خودتان را به هیچ‌وجه ناراحت نکنید آقای رئیس. این دو، بیست سال است که با همدیگر مجادله دارند و همه این مطلب را می‌دانند و همیشه بعدش بهتر از دفعه پیش می‌رقصند. زن رقص خود را به شکلی هیستریک آغاز می‌کند و مرد همپای او به حرکت درمی‌آید... و بعد همه چیز دوباره روبراه می‌شود. به این وسیله است که آنها احساس جوانی می‌کنند. شما تصادفاً پسر مرا ندیدید؟»

این اواخر یانوش کوتوویچ اغلب به «مونوپل» می‌رفت. اما سلومکا امشب او را ندیده بود.

«می‌دانید، این پسرک قرار بود برایم کمی پول بیاورد. این روزها کمی با پول تجارت می‌کنیم. بالاخره آدم باید از یک منبعی زندگیش را

تأمین کند. با هنر تنها نمی‌شود زندگی کرد. به هر حال اگر روزی در این مورد نیازی داشتید، من در اختیارتان هستم. معامله دست اول می‌شود. علاوه بر این شما اصلاً نمی‌توانید تصورش را هم بکنید که این پسرک در این زمینه چه استعدادی دارد... خوب، امیدوارم به شما خوش بگذرد. باید سری به هنرمندانم بزنم»

وقتی سروکله باشکوهش از آن‌جا دور شد، سلومکا نگاهی به ساعت انداخت. تا پنج دقیقه دیگر اشتفکا می‌آمد. با همه این‌ها یک بار دیگر به ساعتش نگاه کرد.

آن فضای کوچک که تا یک ربع ساعت قبل تقریباً خالی بود، پر شده بود. اغلب پسرها و دخترهای جوان با سروصدای فراوان به سوی بار می‌رفتند و در این فاصله ودکای خود را بین دو رقص سر می‌کشیدند. بیشتر همدیگر را می‌شناختند و کسانی هم که با هم آشنایی نداشتند، با نوشیدن یک لیوان مشروب به سرعت طرح دوستی می‌ریختند و گروه شاد و سرحالی را تشکیل می‌دادند. بیشتر دخترها زشت و بدلباس بودند و آرایش موهایشان هم به یک شکل بود؛ گیسوانی که به شکل یک دیگ روی سر جمع شده و حلقه‌هایی از آن روی پیشانی افتاده بود. پسرهای جوان و سالم و درشت‌هیکل، با صورت‌هایی رنگ‌پریده که شتابزده به سن بلوغ رسیده بودند، لباس‌های گوناگون و متنوعی برتن داشتند که برخی از آن‌ها شخصی و برخی دیگر لباس‌های نظامیان آلمانی، انگلیسی یا روسی بودند. بیشتر در این تلاش بودند که خودشان را به دخترها نزدیک کنند. بعضی از آن‌ها میز و موقعیت مناسبی هم داشتند.

قاضی کرایوسکی با همراهانش بار را ترک گفتند و دور میز راحت‌تری جمع شدند. چند نفری، و از آن جمله چند مرد و هانکالویکای زیبا با آن صورت دخترانه‌اش، به جمع آن‌ها پیوستند.

لویکا قرار بود امشب برای نخستین بار در اُستروویچ برنامه اجرا کند. کوتوویچ که آدم مبتکر و خوش‌فکری بود، پیشتر با کوشش زیاد،

درباره برنامه تبلیغ کرده بود. هانکالویکا گذشته از نام و آوازه اش از محبوبیت نیز تا اندازه ای برخوردار بود. پیش از جنگ فقط در سینماهای حومه شهر ورشو در برنامه ها ظاهر می شد؛ اما در دوران اشغال در بسیاری از کافه ها و تفریحگاه های شبانه آواز خوانده بود و به این وسیله کاملاً به محبوبیت رسیده بود. صدای نرم و کودکانه او بیان کننده احساساتی ظریف بود و مجموعه ترانه های احساساتی او برای کسانی که این گونه ترانه ها را دوست داشتند، دلنشین بود.

کمی دورتر از این گروه شاد و پرهیاهوی چند نفره، پوچیاتیکی، خانم کاسیا استانیه ویچووا وتله زینسکی دورهم جمع شده بودند. سر میزهای دیگر، غریبه ها نشسته بودند و یا کسانی که سلومکا آن ها را به درستی نمی شناخت. ظاهراً مسافرانی بودند که از این شهر می گذشتند و در «مونوپل» توقف کرده بودند.

سلومکا برای لحظه ای دچار تردید شد: لازم است که سری هم به میز پوچیاتیکی بزند یا نه؟ هنوز هیچ گارسونی به سراغشان نرفته بود. سرگارسون هم که چند لحظه قبل از رستوران به بار فرستاده شده بود، تازه سرگرم یادداشت سفارش غذای کرایوسکی بود. زمان به سرعت می گذشت. مایل بود بی آن که دیده شود، مثل همه آدم های دیگر برود پشت میز بار بنشیند. کریستینا سرش به شدت گرم بود. از هر سو از او تقاضای ودکا داشتند. این جا سه تا، آن جا پنج تا، آن جا سه تا و بعدش دوتای دیگر، بدون وقفه. جوانی که کاملاً مست بود و آرنجش را به لبه بار گذاشته بود، مرتباً با او حرف می زد و از او می خواست که در نوشیدن مشروب یاریش کند. وقتی چشمش به سلومکا افتاد، رویش را به طرفش برگرداند:

«بیا، خیکی! یک لیوان هم باهم بنزیم! مهمانت می کنم. خانم

رئیس، برای من و این آقا یک دوبله بریز»

سرش تا بین زانوهایش پایین افتاد. دوستی شانه هایش را بادست گرفت:

هنیک، خودت را نگهدار، لعنت بر شیطان. چه مرگت شده؟»

دیگری، مشروبی که سفارش داده بود فراموش کرد و زیرلب غرزد. سلومکا تودماغی گفت: «دوشیزه کریستینا، لطفاً یک بطر کنیاک برای من بفرستید بالا، خیلی فوری» و به سرعت از آنجا دور شد.

تله زینسکی بیهوده سعی می‌کرد با علامت دست، کریستینا را به میز خود دعوت کند. کریستینا متوجه علامت‌های او شده بود اما فرصت سر خاراندن نداشت. خانم استانیه ویچووا هم دلگیر شده بود چون آندره‌یی کوسکی که چند میز آنطرف‌تر نشسته بود، به جای آن که از جا بلند شود و به او سلام کند، فقط به یک تعظیم و سرخم کردن اکتفا کرده بود.

خانم استانیه ویچووا دلش می‌خواست تفریح کند، برقصد، جوان باشد و جوان‌ها احاطه‌اش کنند. اینک شب به شکلی پرسش برانگیز آغاز می‌شد و به هیچ‌وجه آن‌گونه نبود که وی به آن امید بسته بود.

پوچیاتیکی خسته به نظر می‌آمد. ساکت و گرفته روی نیمکت کوتاهی نشسته بود و در همین حال روزا با یک عینک تک چشمی قدیمی کریستینا روزیکا را برانداز می‌کرد. ناگهان به سوی همسرش خم شد:

«دخترک خوشگل است»

پوچیاتیکی که غرق در افکار خود بود، متوجه نشد که راجع به چه کسی حرف می‌زند.

«کدام دخترک؟»

«روزیکا»

«آه، روزیکا! پس اجازه بده خوب نگاهش کنم. آه، بله بد

نیست. شبیه کساوری است.»

«کساوری؟ اصلاً این طور فکر نمی‌کنم»

«فکر می‌کنم شبیه اوست. فِرد، برو دعوتش کن بیاید این‌جا. لازم

است با او آشنا بشویم»

تله زینسکی پاسخ داد: «مگر نمی‌بینی آن‌جا چه خبر است؟»

خانم روزا، عینک تک چشمی‌اش را به طرف گروه جوان‌ها که در

بار نشسته بودند، برگرداند:

«چه گروه عجیب و غریبی! این‌ها از کجا این‌جا پیداشان شده؟ برای یک دختر جوان کار بسیار سختی است. خوب می‌توانم پیش خودم تصور کنم که بازوهایش چه تحملی دارند»
فرد از ته دل خندید.

«عزیزم، قضیه را خیلی جدی بگیر. دخترک کار خودش را خوب انجام می‌دهد. به تو قول می‌دهم که زن‌هایی از نوع زن‌های ما برای انجام مشاغلی از این نوع فوق‌العاده‌اند»

خانم پوچیاتیکی گفت: «آدم مزخرفی هستی! اصلاً نمی‌توانم فکر کنم که اگر خواهر تو مجبور بود مخارج زندگیش را با این سختی تأمین کند، باز هم می‌توانستی خوشحال باشی»

«چرا نه؟ اگر شرافتمندانه پول درمی‌آورد چه اشکالی داشت؟»

«فرد!»

«در این مورد کاملاً جدی‌ام. چه تظاهر احمقانه‌ای! دوره گذشته سپری شده. حتی مدتهاست دارم پیش خودم فکر می‌کنم اصلاً لازم است از این‌جا مهاجرت کنم»

پوچیاتیکی که تازه سر حال آمده بود گفت: «دیوانه شده‌ای؟»

«نه، ابداً. چندتا پیشنهاد جدی به من شده است»

«به تو؟»

«بله، به من. شغل بسیار خوبی است. هر وقت بخواهم می‌توانم

کارم را به عنوان راننده در مقر شورای وزیران شروع کنم»

برای چند لحظه سکوت دوروبر میز را فراگرفت. پوچیاتیکی با

خنده اش سکوت را شکست:

«بسیار خوب. شوخی بامزه‌ای بود. خوب گفتمی»

تله‌زینسکی شانه‌هایش را بالا انداخت.

«اصلاً شوخی نکردم. همین چند وقت پیش بود که بادومینیک

پونینسکی صحبت می‌کردم. می‌دانید به من چه گفت؟ گفت که فقط در انتظار آمدن سفرای خارجی به ورشو است تا بتواند به عنوان راننده در سفارتخانه انگلیس یا امریکا کار کند. فکر می‌کنم برنامه بسیار خوبی باشد. دومینیک رانندگی اش خیلی خوب است. من هم همین‌طور»

لب زیرین پوچیاتیکسی پایین افتاد.

«ولی معذرت می‌خواهم رفیق... مثل این که به هر حال تفاوتی بین رانندگی برای سفیر انگلیس و آقای کوواسکی وجود دارد. لازم نیست غلو بکنیم. بهتر است در حد عقل و شعور یک آدم سالم عمل کنیم»

خانم استانیه ویچووا سرانجام تصمیم گرفت در ماجرا دخالت کند.

«شما آدم غیرقابل تحملی هستید!» و با این حرف به آرامی روی دست فرد زد: «مثل یک جوان لوس و بی ادب حرف می‌زنید. ولی خودم وسیله اش را فراهم می‌کنم که از این جا بروید و دیگر... گفتید چکار می‌خواهید بکنید؟ راننده وزرا بشوید، نه؟»

«پس قبول می‌کنید که راننده تا کسی بودن در پاریس یا لندن قابل تحمل تر است»

خانم پوچیاتیکسی با عصبانیت فریاد زد: «پناه بر خدا! باز هم همان حرف‌های همیشگی. یعنی تو فکر می‌کنی که یکی از افراد خانواده تله‌زینسکی واقعاً قادر نیست در این دنیا کار دیگری غیر از رانندگی بکند؟»

فرد با خشونت پاسخ داد: «این تنها کاری است که قادرم انجام بدهم. البته رقصنده هم می‌توانم باشم»

پوچیاتیکسی با تمسخر گفت: «خیلی کنجکاوم بیستم که توجه چیزهای دیگری برای عرضه کردن داری»

«فکر می‌کنم چیز دیگری برای عرضه نداشته باشم. چکار می‌شود کرد، این هم نتیجه تعلیم و تربیت است»

از جا برخاست، عذرخواهی کرد و رفت. خانم کاسیا ابروهایش را بالا کشید.

«چه شد که رفت؟»

پوچیاتیککی با حرکت دست گفت که چیزی نیست: «دیوانه است».

«پیچ عقل بسیاری از تله زینسکی ها لق است»

فرد در این میان راهش را به سمت بار کج کرد. کریستینا متوجه اش شد و برایش دست تکان داد. پس از چند لحظه به سرعت به سویش آمد. «حالت چطور است فرد؟» بازهم که به «مُونُو پُل» آمده‌ای، هنوز مشروب نخورده‌ای؟»

«خودت که داری می بینی»

«چرا این قدر گرفته‌ای؟»

«آخ! دیگر حوصله هیچ کسی را ندارم»

«چی شده فرد؟ بازهم زیادی خوردی؟»

«نه بابا. از این اوضاع بی ثبات احمقانه‌ای که آدم تا ابد باید انتظار

بکشد...»

کریستینا متعجب و کنجکاو نگاهش کرد:

«فرد، من که دیگر ترا نمی شناسم»

فرد دست‌های کریستینا را در دست گرفت:

«گوش کن کریستینا، تو دختر عاقلی هستی...»

«خیلی متشکرم»

«قصدم تعارف نبود»

«چه بهتر»

«بگو ببینم، فکر می‌کنی خیلی احمقانه باشد اگر... ولی حق

نداری به من بخندی»

«من که اصلاً نخندیدم. خوب، شروع کن ببینم چی...؟»

«این که من مثلاً یک شغل رانندگی برای خودم دست و پا کنم؟»

«چرا فکر می‌کنی احمقانه باشد؟ رانندگی تو خوب است»

چهره فرد باز شد:

«بالاخره یک کلمه عاقلانه. تو دختر فوق العاده‌ای هستی»
 کریستینا با علامت انگشت او را تهدید کرد: «فرد! می‌ترسم دوباره
 مست کنی. مثل دیروز»

«ممکن است. ولی با تمام این‌ها تو دختر فوق العاده‌ای هستی»

سروصدا و همهمه در اطراف بار ناگهان بالا گرفت.

«فرد، متأسفانه باید بروم»

«فقط یک لحظه دیگر. من با افراد خانواده پوچیاتیکی به این جا

آمده‌ام»

«عجب!»

«تو که آن‌ها را می‌شناسی. همان‌هایی که اهل چاوالپوگا هستند»

«فکرش را می‌کردم. می‌بینی که من هم با طبقات بالا آشنایی دارم.

این جا چکار می‌کنند؟»

«خیلی دلشان می‌خواهد با تو آشنا شوند. از آشنایی با آن‌ها

خودداری نکن. کمی خسته کننده‌اند ولی...»

«حتماً، ولی بعداً، باشد؟»

«هر وقت دلت خواست؟»

«وقتی لیلیکا هانسکا آمد»

«خیلی خوب شد! تمام شب را این جا کار می‌کنی؟»

کریستینا تأمل کرد.

«هنوز نمی‌دانم. شاید کمی زودتر رفتم...»

«ولی برو پیش آن‌ها»

چلمیکی پرسید: «آندره‌یی، آن پسرکی که دارد از وسط تالار عبور

می‌کند، کیه؟»

آندره‌یی امروز برای نخستین بار تله زینسکی را نزد خانم

استانیه ویچووا دیده بود و نامش را فراموش کرده بود:

«نمی‌دانم»

«ولی تو می‌شناسیش. همراه آن‌هایی است که توقلاً به آن‌ها سلام کردی»

«آره، ولی نمی‌دانم اسمش چیه»

شقابش را که کمی بیف استیک در آن بود کنار زد، لیوان شرابش را سرکشید و از جا برخاست. ماکیک با چهره‌ای گرفته نگاهش کرد.

«داری می‌روی؟»

«آره، کافیه. هنوز خیال داری بمانی؟»

«آره، خداحافظ»

راهرو مملو از سروصدا و جمعیت بود. آن دسته از مشتری‌ها که خیال نداشتند اوقات بعد از نیمه‌شب را در «مونوپل» بگذرانند، با عجله خارج می‌شدند تا پیش از ساعت حکومت نظامی به خانه‌هاشان برسند. آندره‌یی ناچار شد برای دریافت پالتوش از رخت‌کن، مدت زیادی انتظار بکشد. جمعیتی که از دود سیگار و الکل انباشته شده بود، برای خروج هجوم می‌آورد. آندره‌یی همین که پالتوش را به تن کرد و خواست که از راهرو عبور کند، صدای بم زنانه‌ای را شنید که می‌گفت:

«به این زودی دارید می‌روید؟»

رویش را برگرداند و نگاهی به خانم استانیه ویچووا انداخت. تا

اندازه‌ای دست پاچه شده بود.

«بله»

«خیلی بد شد. شما حتی فرصت نکردید با ما خوش و بشی بکنید»

«با دوستم حرف‌های زیادی داشتم که در میان بگذارم.» و بعد

ناشیانه عذرخواهی کرد.

«این همه؟ حداکثر نمی‌بایستی بیشتر از یک ربع ساعت طول

می‌کشید...»

پاسخی نداد. خانم کاسیا دوستانه و لبخندزنان به صورتش نگاه

کرد. مثل یک پسر بچه صورتش سرخ شد. خانم استانیه ویچووا رویش را به

طرف رخت‌کن برگرداند.

«وای که چقدر شلوغ است! من هم که قوطی سیگارم را توی جیب پالتوم جا گذاشته‌ام. خدای من، شما را این‌جا نگه داشته‌ام و شما هم حتماً خیلی عجله دارید؟»

«نه، نه. من به موقع به منزل می‌رسم.»

«حتماً؟»

«بله، البته.»

خانم کاسیا نگاهی به راهرو انداخت.

«راستش را بخواهید این‌جا خیلی هم سرگرم کننده نیست. اگر با

این گروه نیامده بودم...»

برای یک لحظه تصور کرد که آندره‌بی حرفی خواهد زد. اما وقتی چیزی نگفت، خانم کاسیا به موقع توانست سرخوردگیش را پشت لبخندی مهربان پنهان کند.

«نه، من مانع رفتن شما نمی‌شوم، بروید.» و بعد دستش را برای خداحافظی دراز کرد: «نمی‌خواهم وجدانم ناراحت باشد. شما باید قبل از ساعت حکومت نظامی در منزل باشید. خواهش می‌کنم اگر وقت کردید سری به من بزنید! البته نه فقط وقتی که دوست مشترکمان آنجاست.»

می‌خواست به او بگوید که طی سه روز آینده استروویچ را ترک خواهد گفت، اما در آخرین لحظه چیزی به ذهنش رسید و حرفی نزد. سوآلش را بی‌پاسخ گذاشت؛ ساکت و آرام تعظیم کرد و دست خانم کاسیا را بوسید.

لحظه‌ای بعد در خیابان ایستاد. چندان مطمئن نبود که درست عمل کرده است یا نه. در حالی که فکر می‌کرد چند قدمی برداشت. مثل همه کسانی که از هتل بیرون می‌آمدند، چند کودک که سیگار و دسته‌های کوچک گل می‌فروختند، دورش را گرفتند. با حرکت دست آن‌ها را از خود راند.

جوان‌ترین آن‌ها که پسر بچه پنج ساله‌ای بود، سرراهش ایستاد و

گفت: «بخرید، آقای رئیس، بخرید»

برای آنکه او را از خودش دور کند، دست به جیب پالتوش برد و پولی بیرون آورد و آن را کف دست کودک گذاشت و خیلی عادی دسته گل مرطوبی را از او گرفت. ناگهان فکری به خاطرش رسید، برگشت و وارد هتل شد. کسانی را که خارج می‌شدند به کناری زد. نگاهی به اطراف تالار انداخت. خانم کاسیا هیچ‌جا نبود. بی‌نتیجه مدتی دنبالش گشت. پس از چندی تازه متوجه شد که دسته‌گلی در دست دارد. آن را مچاله کرد و در جیب پالتوش گذاشت. در حالی که برای مرتبه دوم از در خارج می‌شد، با کلماتی زشت و موهن به خودش دشنام داد.

نیمه شب آرام و زیبایی بود و ستاره‌ها به روشنی دیده می‌شدند. پیاده‌روها پس از رگبار باران خشک شده بودند، اما در فرورفتگی‌های آن‌ها، این‌جا و آن‌جا آب باران ایستاده بود و در چند جا برق می‌زد. در برابر «مونوپل» ردیفی از کامیون‌های ارتشی توقف کرده بودند. راننده کامیون‌ها از این سوبه آن سو پرسه می‌زدند. بعضی از آن‌ها در کامیون سرگرم نوشیدن ودکا بودند. چند میلیشیا هم کنار آن‌ها دیده می‌شدند. آن‌ها هم سرگرم نوشیدن بودند.

مشتریان «مونوپل» به تدریج متفرق می‌شدند. از این که ناچار بودند به خانه‌هایشان برگردند، متأسف بودند. خداحافظی نهایی را به تعویق می‌انداختند و در گروه‌های کوچک به خنده و گفتگو می‌پرداختند و در تاریکی دنبال هم می‌گشتند. از سوی دیگر بازارچه، مهمه بلند مستانه‌ای شنیده می‌شد. صدای حرکت درشکه‌ها که مسافران نقاط دوردست را با خود حمل می‌کردند، از روی سنگفرش‌ها به گوش می‌رسید. از فاصله‌ای دور و از حوالی خیابان «سوم ماه مه» صدای خفیف شلیک چند گلوله بلند شد اما صدای گوینده رادیو از درون تاریکی بلندتر از همه این صداها شنیده می‌شد. یک بار دیگر اخبار را تکرار کرد:

«... امروز، یکشنبه ساعت هشت صبح، جنگ به پایان

می‌رسد...»

آندره‌یی برسرعت قدم‌هایش افزود. بلافاصله در پشت دیوار، در کوچه‌ای باریک، با گروهی از گشتی‌های نظامی مواجه شد. با آن که آندره‌یی با خودش اسلحه حمل نمی‌کرد و اوراق هویتش هم بی‌نقص بود، با وجود این درست مثل سال‌های اشغال، وقتی به گشتی‌های آلمانی برمی‌خورد، بدنش می‌لرزید. در این میان احساس تحقیق‌آمیز شرم نیز مزید برعلت شد. کسی او را متوقف نکرد. سربازان به آرامی به وسط خیابان باریک رفتند. یکی از آن‌ها چراغ قوه‌اش را به صورت او انداخت اما بلافاصله چراغ را خاموش کرد و چند لحظه بعد صدای قدم‌های سنگین و یکنواخت آن‌ها از خیابان بعدی بلند شد.

آلیک کلید درِ جلو را همراه داشت. اما وقتی تصمیم گرفت که در را باز کند، متوجه شد که کلیدی از داخل در سوراخ در بود. لحظه‌ای فکر کرد. مطمئن بود که مادرش هنوز نخوابیده است. اما جرأت نکرد زنگ بزند. گشتی در اطراف منزل زد. از شکاف‌های پنجره آشپزخانه نور بیرون می‌آمد و این سبب شده بود که محیط اطراف چندان تاریک نباشد. در زد. بلافاصله صدای قدم‌های سنگین روزالیا را شنید. به در نزدیک شد و ایستاد: «کیه؟»
با صدایی آهسته گفت: «منم!»

وقتی داخل شد، روزالیا در را با صدایی بلند پشت سرش بست.
آلیک عصبانی شد:

«نمی‌توانستی در را آهسته‌تر ببندی؟ تو که همه‌ی اهل خانه را بیدار کردی!»

در این فاصله پیرزن لباسش را درآورده و دستمال گرم دور سرش بسته بود و دامن خواب کلفتی برتن داشت که از آن لباس خواب سفید و بلندش که تا زمین می‌رسید، دیده می‌شد.

آلیک از چشم‌های ریز او که از زیر دستمال به زحمت دیده می‌شد

متوجه گردید که چندان سرحال نیست.

«فقط آدم‌هایی که وجدانشان ناراحت است سعی می‌کنند آهسته وارد منزل شوند. من خوشبختانه ترسی از سروصدا ندارم»

آلیک شانه‌هایش را بالا انداخت و با بی‌اعتنایی از کنار پیرزن گذشت. همه جا ساکت بود. بی آن که بداند چکار می‌خواهد بکند، در میان آشپزخانه ایستاد.

روزالیا گفت: «خیلی تعجب می‌کنم که بعضی‌ها چرا این قدر دیر به منزل می‌آیند»

«مادر هنوز نخوابیده؟»

«البته که نخوابیده! نه، معلوم است. آلیک می‌آید یا نمی‌آید، فکرش ناراحت است. تازه فکر می‌کنی که می‌تواند با این همه ناراحتی بخوابد؟»
تلاش کرد که رویش را از روزالیا برگرداند ولی در همان حال نگاه پرسیان و کنجکاو او را روی پوستش احساس کرد:

«حالا دیگر من می‌روم. شب به خیر»

«چشمم روشن! می‌خواهید کجا بروید؟»

«بخوابم»

«پس شام چه می‌شود؟ نکند فکر کرده‌اید که باید نیمه‌شب شامتان را به اتاق غذاخوری بیاورم؟ همین جا شامتان را بخورید. الان گرمش می‌کنم»

«الان میلی به غذا ندارم»

«این کارتان هم دیگر خیلی تازه است؟ سرکار خانم به خاطر شما غذا را کنار گذاشته‌اند و آقا می‌فرمایند که میل ندارند...»

آلیک با عصبانیت پاسخ داد: «خوب، وقتی میل به غذا ندارم می‌گویید چکار کنم؟»

«پس شب به خیر»

روزالیا کمی ناراحت شد.

«یا عیسی بن مریم! پس لا اقل یک فنجان چای داغ بنوشید!»

«هست؟»

«البته که هست!»

کتری چای روی اجاق گاز بود و با شعله ای کوتاه می سوخت و آب تقریباً می جوشید. آلك با ولع چای را نوشید و لب هایش را از شدت داغی چای جمع کرد. روزالیا ساکت ایستاده بود و از پهلو نگاهش می کرد. آلك بی آن که فنجان را به زمین بگذارد آن را تا ته سرکشید و بعد روی میز گذاشت.

«باز هم می خواهی؟»

«نه. متشکرم. دارم می روم. شب به خیر»

روزالیا گفت: «شب به خیر» و در این حال سرش را تکان داد و آه

عمیقی کشید.

خانم آلیسیا در راهرو منتظر پسرش بود. مدت ها در اتاق غذاخوری کنار پنجره نشسته و انتظارش را کشیده بود. و سرانجام وقتی نیمرخ آلك را در آستانه در ورودی باغچه دیده بود که چگونه به آرامی می خواهد وارد منزل شود، فشار آزاردهنده قلبش کاهش پیدا کرده بود. آلك آمد. تا این لحظه فقط همین را آرزو داشت. آلك آمده بود. اما بعد مسایل دیگری از ذهنش گذشت. باید تمام اراده اش را به کار می گرفت که از رفتن به آشپزخانه خودداری کند. با افکار مغشوش و آشفته شروع به خواندن دعا کرد؛ با جسمی که به شدت درد می کرد و با رنج و ناامیدی تمام، به نیایش پرداخت.

آلك با سری افکنده از راهرو گذشت و وقتی به پله ها رسید متوجه

مادرش شد.

آهسته گفت: «سلام»

مادرش ابتدا نتوانست پاسخ بدهد. آلك به نظرش رنگ پریده و رنجور می آمد. مثل کسی بود که خواسته باشند خفه اش کنند. موهایش به هم

ریخته بود و زیر چشم هایش طوقه‌ای عمیق و کبود دیده می‌شد. کجا بوده است؟ تمام این مدت چکار می‌کرده؟ پولی را که دزدیده به چه مصرف شومی رسانده است؟

فاصله‌اش از او به اندازه‌ی درازی یک دست بود اما هیچ اطلاعی از وضعیتش نداشت. پسرک برایش به صورت رازی درآمده بود، این آلك کوچولو که هنوز خیال می‌کرد کودکی پاک و بی‌گناه باشد، مادرش قادر نبود درباره‌ی این پسر، طور دیگری فکر کند. تمام شب‌ها که بر بالینش بیدار مانده بود و تمام اشک‌ها و شادی‌هایی که آلك موجبش بود، اینک احساس می‌کرد که در عمق وجودش می‌لرزیدند، گویی می‌خواستند، پیش از آن که برای همیشه به دست فراموشی سپرده شوند، بار دیگر در عشقی که دیگر نیازی به آن نبود، شعله‌ور شوند.

آلك همان‌جا ایستاده بود و نگاهش را به زمین دوخته بود. هر قدر سکوت ادامه پیدا می‌کرد، بر سرخی صورتش افزوده می‌شد؛ سرخی تیره‌رنگی بر پیشانی و گونه‌ها و گوش هایش فرو می‌ریخت و تا گلوگاهش پایین می‌آمد. از لای پلک‌های فرو افتاده‌اش، متوجه کفش‌های گِل آلودش شد.

«روزالیا به من گفت که تو افسرده بوده‌ای. چرا؟ هنوز که ده...»

آلك سرش را بلند کرد اما در مقابل نگاه سخت مادر لال شد.

«آلك!»

«بله، مادر»

«حرفی نداری که بزنی؟ فقط همین؟»

با لکنت گفت: «چرا، ما رفته بودیم سینما»

«آلك، خوب، دیگر چی؟»

«دیگر چی می‌خواستید؟»

«چطور توانستی آن کار را بکنی؟ تو، بچه‌ی من، پسرمن، پسری که

آن قدر به او اعتماد داشتم. تو و دزدی؟ مثل آدمی که رذیلانه دست به دزدی

می‌زد...

آلک با عصبانیت گفت: «چه می‌گویی، مادر؟»

«خودت خوب می‌دانی که من چه می‌گویم»

«آنچه گفتید اصلاً درست نیست»

«تو حتی این قدر جرأت نداری که اقرار کنی. آلک، آلک خجالت

نمی‌کشی؟»

آلک با ناراحتی شروع به جستجوی پول در جیب‌هایش کرد و بعد

از جیب شلوارش پول مچاله شده را بیرون آورد.

«بیا!» و بعد اسکناس‌های مچاله شده را در مشت فشرد «من هیچ

پولی ندرزیده‌ام. می‌توانی آن‌ها را بشماری»

مادر زیر لب گفت: «این‌ها چیه؟»

«پول، سه هزار و پانصدتا، پولی که قرض گرفته بودم»

«قرض؟»

«برای خودم که نمی‌خواستم. یورک زرتیر احتیاج به سه هزارتا داشت

و می‌خواست به جایی حواله کند و پدرش که قرار بود شب به منزل برگردد

فراموش کرده بود. به او پول بدهد. خیال داشتم از خودت بگیرم ولی تو

نبودی... شاید لازم بود قبل از اینکه پول را بردارم با تو درباره‌اش حرف

می‌زدم. خیلی دلم می‌خواست به یورک کمک می‌کردم. یورک پول را

بلافاصله به من پس داد و بعدش باهم به سینما رفتیم. آخرین ساعت

نمایشش بود»

تمام مدت به او خیره شده بود و در صدای شکننده و لرزان او و در

چهره‌اش که تمامی احساس‌ها مانند نور و سایه از آن بیرون می‌تراوید، همه

زیبایی عشقش را و تمامی شادمانی پایان‌ناپذیر خود را از این که فرزند از

دست رفته‌اش را دوباره یافته است درمی‌یافت.

درحالی که اشکش جاری شده بود زیر لب گفت: «کوچولوی من!»

پس از سال‌های دراز و طولانی برای نخستین بار از شدت خوشحالی

می‌گریست. آلک را به سوی خود کشید، در آغوش گرفت و مانند بچه‌ای

بی پناه و کوچک به خود فشارش داد. آلك كه از بروز احساسات پیش بینی نشده و اشك های مادرش بی حرکت مانده بود، بی آن كه نفس بكشد و در حالی كه می لرزید در آغوش او باقی ماند. مادر در حالی كه صورت و موهای آشفته آلك را نوازش می كرد گفت: «كوچولوی من! قضاوتم نسبت به تو فوق العاده بد بود. باید مرا ببخشی از این كه تا این حد نسبت به تو بد فكر كردم. دیگر هیچ وقت این كار را نخواهم كرد. تو حتماً مادرت را می ببخشی، نه؟»

آلك آهسته گفت: «این چه حرفی است، مادر!»
 «نه، نه. دیگر هیچی نگو. اصلاً بهش فكر هم نكن، كوچولوی من...»

اشفكا تقریباً یک ربع ساعت تأخیر داشت، با چشم هایی گریان وارد شد. ولی سلومكا عصبانی بود چون انتظار کشیده بود و به همین علت هم متوجه حالت او نشد.

«چی فكر کرده ای دختره احمق! کی قرار بود بیایی؟»
 دخترك وسط اتاق ایستاد و با صدای بلند، مانند زنی روستایی، هق هق گریه اش بلند شد. سلومكا اصلاً انتظار چنین عكس العملی را نداشت: پیش خودش فكر كرد كه دخترك از او می ترسد. عصبانیتش به یک باره فروكش كرد.

«عیبی ندارد، عیبی ندارد، گریه نكن!»
 دخترك با صدای بلندتری شروع به گریه كرد و گفت: «یا مسیح، یا مسیح، یا مسیح عزیز...»

«بس كن دیگر احمق! من كه دیگر عصبانی نیستم»
 «به من چه ربطی دارد كه شما عصبانی باشید یا نباشید! شما كه اصلاً چیزی نمی دانید. آه مسیح، یا مسیح عزیز!»
 سلومكا کمی درهم رفت.

«حالا چرادراری گریه می کنی؟ کسی در آشپزخانه حرف بدی به توزه؟»

زن سرش را بالا انداخت.

«نه؟ پس چی شده؟»

«اشتازیک را کشته‌اند. تو مخفیگاه او را به قتل رسانده‌اند،

بی شرف‌ها»

پلک‌های سلومکا به شدت به هم خورد.

«کدام اشتازیک؟ کی او را کشته؟»

«اشتازیک من. گاولیک. شما که می‌شناسیدش. وای، این

بیشرف‌های جانی! خدا کند که بدترین مرگ‌ها به سراغشان بیاید...»

سلومکا چند قدمی به طرف او برداشت.

«ولی چطور؟ کجا؟ این چه ماجرای وحشتناکی است که تعریف

می‌کنی؟ بگیر بنشین»

نشست و آرنج‌هایش را روی زانوان از هم گشوده‌اش قرار داد و سر

خود را در میان دست‌های درشتِ سرخ‌رنگش گرفت. در حالی که با تمام

وجودش به این طرف و آن طرف تاب می‌خورد گفت: «آه مسیح، مسیح»

«برای چی او را به قتل رسانده‌اند؟»

«من از کجا بدانم برای چی؟»

«حتماً صحت ندارد»

«ندارد؟ هنوز وارد آشپزخانه نشده بودم که یزیورک وارد و...»

«کدام یزیورک؟»

«همانی که میلیشیاست، شما که می‌شناسیدش»

«آره، خوب چی گفت؟»

«با راننده‌های دیگر جلو در هتل مشروب خورده بود و یک راست

آمده بود به آشپزخانه»

«پسرک حتماً عرق می‌خواسته؟»

«شاید»

«خودش برایت تعریف کرد؟»

«آره»

«حتماً مست بوده و مسایل را باهم قاطی کرده»

«هیچ چیز را باهم قاطی نکرده. گفت «بعد از ظهر دو نفر از کارگران

کارخانهٔ سیمان در ساحل رودخانه به قتل رسیده‌اند.»

من بلافاصله تکمان خوردم. فلیکا پرسید «چه کسانی را به قتل

رسانده‌اند.» فلکا معمولاً در این موارد گوش‌هایش را خوب تیز می‌کند.

یزبورک گفت «اسمولارسکی و اشتازیک گاولیک را.» آه مسیح! احساس

می‌کردم که دارم می‌میرم. بعدش گفت «در دم مردند». ظاهراً می‌خواستند

دو نفر دیگر را به قتل برسانند و اشتباهاً این دو نفر را کشته‌اند»

سلومکا کمی کنیاک ریخت.

«بیا بخور!» و بعد لیوانش را به طرف او سُر داد.

در حالیکه سرش را در میان دو دست گرفته بود، با همهٔ بدنش به

جلو و عقب تاب می‌خورد و ناله می‌کرد. تنها جسمش بود که می‌توانست

رنجش را بازگو کند. از شدت گرما عرق کرده بود. زیردامنی‌اش تا بالای

زانوهایش بالا رفته بود و ران‌های سفید و چاقش معلوم بود. سلومکا پابه‌پاشد.

«یک لیوان از این کنیاک خوب بخور. اتفاقی است که افتاده و

کاری نمی‌شود کرد.»

زن سرش را راست کرد، دستش را پیش برد و لیوان را برداشت و

سرکشید.

«یکی دیگر بریزم؟»

«می‌خواهید بروید؟»

«بنشین روی تخت، آنجا راحت‌تر است»

«آه، چقدر دلسوزی می‌کنید!»

با همهٔ این‌ها توصیه‌اش را با بی‌اعتنایی و به سختی پذیرفت.

تخت‌خواب پهن و بزرگ در زیر سنگینی‌اش خم شد.

ناگهان دست‌هایش را به هم زد و گفت: «آه، چه بی‌آبرویی

بزرگی! خودتان قضاوت کنید، این چه نوع...؟»

«خوب، حالا دیگر چی شده؟»

«این که آدم باید این مطالب را از غریبه‌ها بشنود. نامزدم را کشته‌اند و خانواده‌اش اجازه نداده‌اند که یک نفر پیش من بیاید و بگوید چه اتفاقی افتاده. آن‌ها که می‌دانستند من کجا کار می‌کنم. ولی نه، هیچکس نمی‌آید»

«شاید وقت این کار را نداشته‌اند؟»

«آخ، ولی برای خراب کردن من پیش اشتزازیک، وقتی که از آلمان آمده بود، وقت داشتند. مثل موش کور توی زندگی من سرک بکشد. اشتفکا این کار را کرده، اشتفکا آن کار را کرده! کارهای من چه ربطی به آن‌ها داشت؟ به کار من چکار داشتند؟» از جا در رفت «شما هم عجب آدمی هستید ها! مگر خیلی عجله دارید؟»

سلومکا زیر لب گفت: «چرا نداشته باشم؟»

«به همین علت!»

چند لحظه بعد، چهره زن که از شدت گریه برافروخته و سرخ شده بود، به خنده‌ای از هم باز شد:

«جوراب‌ها را بدهید ببینم. اگر آن‌ها را موقع مراسم تدفین به پا کنم، خواهرش از حسادت دق می‌کند. این دختره شلخته دیگر لازم نیست این قدر به ما پُز بدهد...»

* * *

«با شما خوب می‌شود رقصید»

«شما آدم مؤدبی هستید»

«نه»

«واقعاً نه»

«جدی می‌گویم. پشت سرم می‌گویند که من خیلی بد تربیت شده‌ام»

«که این طور. من که تا به حال متوجه آن نشده‌ام. تانگوی قشنگی

است، نیست؟ آدم را به یاد دوران پیش از جنگ می‌اندازد. اگر اشتباه نکرده باشم، شما و آندره‌ی کوسکی باهم غذا می‌خوردید؟»

«بله»

«رفیق شماست؟»

«بله»

«و حالا شما را تنها گذاشته؟»

«به هر حال من که دختر نیستم»

«می‌توانم بفهمم. راستی می‌دانید که من بدون آن که شما را

بشناسم، تا اندازه‌ای از دست شما عصبانی بودم؟»

«از من؟»

«آقای آندره‌ی قول داده بود وقتش را با ما بگذراند»

«می‌توانست به قولش وفادار بماند»

«می‌گفت که شما خیلی حرف داشته‌اید که با او در میان بگذارید!

بگذریم. راجع به کسانی که این‌جا نیستند حرف نزنیم. بهتر است کمی

دربارهٔ خودمان صحبت کنیم...»

«چه می‌خواهید بشنوید؟»

«فرقی نمی‌کند»

«آن مرد جوانی که کنار میز شما نشسته کیه؟»

«فرد تله‌زینسکی»

«نمی‌شناسمش»

«یک گُنت است»

«همین؟»

«خدای من، فکر می‌کنم در شرایط فعلی خیلی هم زیاد است»

«پسر عمهٔ آن دخترکی است که در بار کار می‌کند؟»

«منظورتان کریستینا روزبیکا است؟»

«اسمش روزبیکا است؟»

«نمی‌دانستید؟ می‌بخشید، ولی فکر کردم شما می‌خواستید راجع به خودتان حرف بزنید.»

«مگر من این کار را نمی‌کنم؟»

«واقعاً؟»

«البته»

«پس متأسفانه ناچارم بپذیرم که حق با شما است»

«در چه مورد؟»

«در بارهٔ سوء تربیت»

«متوجه شدید. خوب نگفتید، پسر عمه‌اش است؟»

«آدم خسته کننده‌ای هستید. پس شما به این علت از من تقاضای رقص کردید که اطلاعاتی دربارهٔ خویشاوندان تله‌زینسکی کسب کنید؟»

«نه، بیشتر دربارهٔ دوشیزه روزبیکا»

«پس مرا اشتباهی گیر آورده‌اید»

«خوب، کارش نمی‌شود کرد. از دست من عصبانی هستید؟»

«دلم می‌خواست سؤالی از شما بکنم»

«خواهش می‌کنم.»

«زیاد مشروب خورده‌اید؟»

«بله، ولی مسأله‌ای نیست»

«نه؟ متأسفم»

«چرا؟»

«چون آن وقت می‌توانستم به دلیل این که کمی مست کرده‌اید، رقص را قطع کنم»

«میل دارید سر میزتان برگردید؟»

«بله، خیلی هم سریع. نیازی هم نیست که شما همراهیم کنید»

«باشد»

«پس؟»

«تانگو مطبوعی بود، نه؟»

«فکر می‌کنم خیلی روشن به شما گفتم...»

«مرا به آشنایانتان معرفی نمی‌کنید؟»

* * *

دروژوسکی، پزشک جوان که پس از قیام ورشو به بیمارستان
استروویچ منتقل شده بود، سخنان قاضی کرایوسکی را با لبخندی پرمعنی
گوش می‌کرد.

پس از لحظاتی گفت: «نه، نه، آقای قاضی عزیز، آنچه می‌گویید
ظاهرش زیباست، اما من دیگر فریب ایدئولوژی را نمی‌خورم»
کرایوسکی عصبانی شده بود.

«فریب؟ این دیگر چه اصطلاحی است؟ به عقیده من این اصطلاح
به کلی نادرست است»

«به نظر خودم کاملاً درست است. شما می‌گویید: انگلستان، دنیای

آنگلوساکسون، غرب، تمدن مسیحی، دفاع از دموکراسی واقعی...»

«پس خودتان که دارید می‌بینید. دیگر فریبش کجاست؟ اینها

ارزش‌های همیشگی، ابدی و غیرظاهری است»

«حرف، آقای قاضی، فقط حرف. شوق هم می‌تواند از این گونه

ارزش‌ها ارائه کند»

«آه، می‌بخشید، ولی آن ارزش‌ها از این نوع نیستند. مسأله درست

همین جاست.»

«بله، ولی این‌ها هم درست به همان اندازه، ارزش‌های پایداری

هستند»

«با همه این‌ها می‌بایستی حقیقت در جایی باشد»

«کدام حقیقت؟ در این آشفتگی شما به دنبال حقیقت می‌گردید؟

برای چی؟»

«آقای عزیز، به هر صورت آدمی باید به چیزی اعتقاد داشته باشد»

«بیهوده است. این فقط حرف است. آدمی باید! چرا؟ خوشبختانه من زیاد این حرف‌ها را جدی نمی‌گیرم. چند باری فریب این به اصطلاح حقایق را خورده‌ام. متشکرم، برای من کافی است. حاضر نیستم یک بار دیگر گرفتار چنین دردسرهایی بشوم. اصلاً دوست ندارم که دو مرتبه انگشتم را بسوزانم. هر کس به اندازه کافی نچشیده، بفرماید. آقای قاضی همه دروغ می‌گویند. حکومت سانچیا دروغ گفته، نهضت زیرزمینی دروغ گفته و حالا هم همه دروغ می‌گویند؛ روی هم رفته همه چیز به صورت یک تآثر سرپا دروغ درآمده است. هر کس در تلاش آن است که در هر دم قدرت باشد، و بعدش حرف‌ها، راه‌حل‌ها و به اصطلاح افکار، همه این چیزها را خوب می‌شناسیم...»

خانم مویور با چشم‌های درشت مرطوب، دکترخوش‌سیمارا با اعجاب نگاه کرد. مرد با سری خوش ریخت که موهای مشکی اش بر روی آن چون کلاه براق آهنین می‌درخشید، با پوست زیتونی رنگ و فک و چانه برجسته اش، با موهای پُر پشت و سیاه اطراف شقیقه هایش، تحت تأثیر وهیجان ناشی از الکل و تخیل مه گرفته زن، نمونه مرد امروزی بود، همه حرف‌هایی که می‌زد و هر کلامی که از دهانش بیرون می‌آمد، با تمام وجودش مورد تأیید قرار می‌گرفت.

تمام آدم‌هایی که به دور هانکا لویکا جمع شده بودند، علاقه چندانی به شنیدن این گفتگو نداشتند. کرایوسکی حرکتی کرد که نشانه خستگی مفرطش بود. عینک شاخی و ضخیمش را برداشت، با دستمالی آن را پاک کرد و بعد مانند آدم‌های نزدیک‌بین به تماشای اطراف خود پرداخت.

دروژوسکی با احساس ترحم شدیدی نگاهش کرد.

«بله، بله، آقای قاضی. لازم است که آدم به همه این مسایل توجه کند. با این جنگ، کار همه حقایق ساخته شده است. ما بیش از اندازه شاهد خیلی چیزها بوده‌ایم. ترفندهای همه کلاه‌بردارها و جیب‌برها برملا

شده است. زمان ما، پایان سلطه و استبداد است»
 کرایوسکی هم چنان به پاک کردن عینکش مشغول بود.
 «پس به عقیده شما دیگر چه باقی می ماند؟»
 «خیلی چیزها، آقای قاضی. زندگی باقی می ماند»
 «که این طور. حجم زندگی، زندگی پویا. بار دیگر شور زندگی؟»
 «چرا شور زندگی؟ بدون هر گونه تشریفات و فرمول بندی هم
 می شود زندگی ساده و بدون معنایی داشت»
 «که این طور؟»

«بله، تأکید بر این که چیزی فاقد معنی است، خود نشان دهنده
 وجود نوعی معنی در آن است»

خانم موطلابی با صدایی بلند گفت: «خیلی عالی بیان کردید!»
 قاضی با حرارت عینکش را به چشم گذاشت. در حالی که با
 انگشت بر میز می کوفت گفت: «برای شما خواهم گفت معنی حرفی را که
 می زنید چیست!»

پزشک خنده کنان گفت: «نیهیلیسم»
 «حتی بدتر! معنی اش مرگ است. خوب، بیهوده به این حرف
 نخندید. این دیگر نوعی بیماری نیست. خیلی راحت بگویم اسمش مرگ است»
 خانم موطلابی اعتراض کنان گفت: «این چه حرفی است آقای قاضی!»

کرایوسکی حرکتی کرد که نشانه بی صبری اش بود:
 «این مرگ است. مرگ!» و با تکرار جمله بر آن تأکید کرد و سپس
 تنه اش را روی میز خم کرد، گویی می خواست با این حرکت، درست بودن و
 غیرقابل بازگشت بودن حکمی را که صادر کرده است، مسجل کند.

دروژوسکی از شنیدن این مطالب چندان تحت تأثیر قرار نگرفت:
 «خیلی متأسفم آقای قاضی، اما من به هیچ وجه احساس یک مرده را
 ندارم. من فقط تلاش می کنم که سلامت فکرم را حفظ کنم و به دنیا از
 پشت شیشه صورتی رنگ یک عینک نگاه نکنم. دنیا را باید همان طور که

هست پذیرفت و درست‌ترین راه را برای خود انتخاب کرد»
 قاضی زیرلب گفت: «می‌توانم حدس بزنم که منظورتان از راه
 درست چیه»
 «خیلی ساده است، آقای قاضی. اگر اشتباه نکرده باشم، شما یک
 کاتولیک مؤمن هستید؟»
 «بله»

«بسیار خوب. امیدوارم که علاقه داشته باشید بدانید که پس از
 مرگ به کجا می‌روید. به بهشت یا جهنم»
 قاضی عینکش را جابه‌جا کرد:
 «آقای عزیز، فکر می‌کنم آدم نباید مسایل را این قدر ساده تلقی کند.
 ما که در دوران قرون وسطی زندگی نمی‌کنیم. البته بدیهی است که من به
 وجود و تأثیر یک عدالت مافوق اعتقاد دارم...»
 «من ندارم و در این زمینه هم شناختی ندارم و از همه مهم‌تر این که
 مقوله‌هایی از این دست اصلاً توجهم را جلب نمی‌کنند. علاقه و توجهم به
 ایدئولوژی از آن هم کمتر است. دلم می‌خواهد زندگی را با خوشی سرکنم.
 این، همه حرف من است. راستی آقای قاضی، اصلاً ما داریم راجع به چه
 موضوعی باهم بحث می‌کنیم؟ حالا بین خودمان باشد، شما هم همین را
 نمی‌خواهید؟»

قاضی نتوانست پاسخی بدهد زیرا کوتووویچ درست در همین لحظه به
 میز نزدیک شد. فوراً برایش جا خالی کردند. نفس‌زنان نشست و پیشانیش
 را پاک کرد: «شما حتی نمی‌توانید پیش خودتان حدس بزنید که زایفرت و
 کوچانسکا چه افتضاحی بار آورده‌اند. وحشتناک است»
 در یک فنجان چای کمی شراب ریخت و بعد آب گازدار به آن
 اضافه کرد، به طوری که کف کرد و آن را به آرامی سرکشید. همگی
 کنجکاوانه روی میز خم شدند.
 «چه اتفاقی افتاده؟ همدیگر را کشته‌اند؟»

«نه، نه، نکشته اند. اغراق نکنید. ولی صحنه‌ای به وجود آورده اند که نگوی. زایفرت لخت مادرزاد ایستاده بود و کوچانسکا هم در لباس مهمانی...»

هانکا لویکا چشمان آبی و مظلومش را از هم گشود.

«چرا لخت مادرزاد؟ منظورتان از این حرف چیه؟»

«وقتی می‌گویم لخت مادرزاد» — کوتووویچ خندید — «منظورم به هیچ وجه سمبولیک نیست. صحنه فوق‌العاده‌ای بود. طولانی و تا اندازه‌ای آزاردهنده اما تماشایی»

«هانکا لویکا اصرار کرد: «خوب، چرا لخت مادرزاد؟»

همه خندیدند. لویکا چهره‌اش درهم رفت.

«چرا می‌خندید؟ من که حرف خنده‌داری نزدم. عجب آدم‌های بدی هستید. آقای «رئیس»، رویش را به سوی کوتووویچ برگرداند «چرا همه به من می‌خندند؟»

کوتووویچ در پاسخ گفت: «شما بسیار جذاب هستید. کاملاً فوق‌العاده‌اید»

«راست می‌گویید؟ ولی همه دارند به من می‌خندند و اصلاً نظر شما را ندارند...»

خانم موطلابی به سوی کسی که کنارش نشسته بود خم شد.

«خودتان خوب نگاهش کنید ببینید چه ژستی گرفته است»

دروژوسکی بی‌خیال شانه‌هایش را بالا انداخت.

«اگر خوشحالش می‌کند...»

«ازش خوشتان می‌آید؟ همه شیفته‌اش هستند»

پاسخی نداد ولی کمی به او نزدیک‌تر شد. زن نفس گرم او را که آمیخته با بوی الکل و سیگار بود، در پشت گردنش احساس کرد.

آهسته زمزمه کرد: «مواظب باشید...»

«به حرف مردم خیلی اهمیت می‌دهید؟»

«نه»

«خوب، پس!»

«هفته آینده واقعاً به مسافرت می‌روید؟»

«بله»

«کار در بیمارستان را از دست می‌دهید؟»

«البته. من که این‌جا کاری ندارم انجام بدهم»

«خیال دارید به کجا بروید؟»

«به طرف غرب. شلزی سفلی، واروکلاو، لیگنیکا، تا بینم چه پیش می‌آید. اول خیال دارم در این مورد خوب مطالعه کنم. الآن بهترین وقت است. همه چیز به هم ریخته. کشور بی‌صاحب است. آدم اگر بخواهد می‌تواند به همه چیز برسد»

خانم موظلایی آهسته گفت: «به شما رشک می‌برم»

زانوانش را به پاهای زن فشار داد:

«می‌شود کمکش کرد»

«فکر می‌کنید بشود؟»

«مطمئنم»

«شوهر من چطور؟»

«آه، شوهرتان. اول باید دید اصلاً زنده است یا نه»

«این‌طور حرف نزنید»

«حتی اگر فکر کنیم که زنده است، نمی‌دانیم که اصلاً خیال

بازگشت دارد یا نه»

کوتوویچ کنار قاضی کرایوسکی نشست:

«خوب، اوضاع چطور است؟ پول را با خودتان آورده‌اید؟»

کوتوویچ به شکلی درمانده دست‌هایش را از هم باز کرد:

«مأیوسم. ساعت نه و نیم قرار است پول حاضر باشد. آقای قاضی،

شما که مرا می‌شناسید و می‌دانید که من همیشه سر حرفم بوده‌ام. وقتی قرار

و مداری می‌گذارم حتماً آن را رعایت می‌کنم. حتی اگر دنیا زیرور شود...»

«این طور که می‌بینم، دنیا زیرور نشده است.»

کوتووویچ مجدداً دست‌هایش را از هم باز کرد.

«جبر سرنوشت است. فردا پیش از ظهر شخصاً پول را خدمتتان

تقدیم می‌کنم. خیالتان راحت باشد»

در این حال خانم استانیه ویچووا به همراهی چلمیکی لبخندزنان از

کنار میزشان عبور کردند. کوتووویچ از جایش پرید و با تعظیم عمیقی به او سلام کرد.

«متوجه شدید که خانم سرگرد ما چه جوان خوش بروروی را به تور

انداخته بود؟»

کرایوسکی حرفش را تصحیح کرد: «خانم سرهنگ. استانیه ویچووا

در ارتش آندرس سرهنگ است»

«راست می‌گویید؟ اصلاً خبر نداشتم. الان در این جا تنها زندگی

می‌کند؟»

«با پوچیاتیکی‌ها است»

«خوب می‌شد حدس زد! همیشه معاشرینش آدم‌های سطح بالا هستند»

با کنجکاوی نگاهی به اطرافش انداخت. در این حال خانم

استانیه ویچووا سرگرم معرفی چلمیکی به آشنایانش بود.

* * *

لیلی هانسکا کمی پیش از ساعت ده وارد شد. با قدم‌هایی سریع از

وسط بار گذشت، لبخندی به کریستینا زد و در راهرو پشت پیشخوان ناپدید

شد. پس از چند لحظه کریستینا هم به دنبال او رفت. لیلی سرگرم بیرون

آوردن مانتوی سبکی بود که برتن داشت.

«اوضاع در چه حالی است عزیزم؟ کار زیاد است؟»

«وحشتناک. می‌ترسیدم نیایی»

لیلی لبخند زد و گفت: «فکرش را بکن. خوابم برده بود. از بعدازظهر تا حالا مثل یک تکه سنگ افتاده بودم و خوابم برده بود. راستش را

بگو ببینم، صورتم خیلی به هم ریخته؟»

«اصلاً. خیلی هم خوشگلی»

لیلی شانه‌ای از کیفش درآورد و موهای سیاه و پُر پشت و مجعدش را شانه کرد.

کریستینا گفت: «گوش کن، عزیزم...»

«چی؟»

«ناراحت می‌شوی اگر من امشب ساعت یازده کار را ترک کنم؟»

«حتماً عقلت را از دست داده‌ای! شب یکشنبه؟ چه اتفاقی افتاده؟»

«مریضی؟»

«نه»

لیلی با کنجکاوی نگاهش کرد.

«چی شده؟»

«آخ، چیزی نشده. فقط می‌خواستم امشب کمی زودتر بروم»

«آها، کریستینا...»

«چی؟»

«اقرار کن»

«چی را اقرار کنم؟»

«پای مردی در میان است؟»

کریستینا لیلی را در آغوش گرفت و گونه‌اش را بوسید: «لیلی، تو

واقعاً آدم باهوشی هستی!»

«پس پای مردی در میان است؟»

«شاید»

«حداقل خوشگله؟»

«خوش صحبت است. و هم فوق العاده متکی به خود»

«این که تازگی ندارد. ولی حداقل بگو بینم خوش قیافه است؟»

«نترس. عاشقش نمی شوم»

«امیدوارم. کیه؟ من می شناسمش؟»

«فکر نمی کنم»

«نه؟ حداقل بگو کیه؟ خواهش می کنم کریستینا، بگو. از شدت

کنجکاوی دارم می میرم. اسمش چیه؟»

«خودم هم نمی دانم»

چشمان لیلی از تعجب باز شد.

«چطور اسمش را نمی دانی؟»

«خیلی ساده. نمی دانم»

«نمی دانی اسمش چیه؟»

«واقعاً نمی دانم. علاقه ای هم به دانستنش ندارم. مگر خیلی مهم

است؟ خوب، موافقی؟ شب یکشنبه آینده تلافی می کنم»

لیلی گفت: «باشد، برو!» و بعد جعبه پودرش را برداشت: «تو

واقعاً خلی. فکر می کنی پیرمرد اجازه بدهد بروی؟»

«اگر جرأت دارد، جلوم را بگیرد! پس فعلاً خداحافظ. فقط قول بده

که در این مورد حرفی نزنی، خوب؟»

همین که به پشت پیشخوان رسید، گروهی که بی صبرانه انتظارش

را می کشیدند، شروع کردند به سفارش دادن. تنها برای یک لحظه فرصت

یافت در بین کسانی که آنسوی پیشخوان بودند، دنبال چلمیکی بگردد.

پشت میزش نبود. صدای موسیقی در تالار بزرگ قطع شده بود. کجا

می توانست رفته باشد؟ برای لحظه ای دچار نگرانی شد، اما در این فاصله

نگاهش به او افتاد: پشت به بار، کنار میز پوچیاتیکی نشسته بود و با فیرد

سرگرم صحبت بود.

به هنگام اشغال لهستان، وایشرت فقط با افرادی که به انگلیسی‌ها نزدیک بودند، تماس داشت. از آن جایی که به موقع نتوانسته بود متوجه شود که همکاری با کدام یک از احزاب بیش از همه برایش مقرون به صرفه است، عضویت بلوک دمکرات را پذیرفته بود.

به دلیل ارتباط حسنه‌ای که با سویکی داشت، در حال حاضر در شهرداری دارای موقعیت محکم و مناسبی بود. اما به درستی نمی‌دانست که وضعیتش با روی کار آمدن یک شهردار تازه چه خواهد شد. به همین دلیل این اواخر به فکر افتاده بود که با اعضای حزب کمونیست لهستان ارتباط‌هایی برقرار کند. پودگورسکی که در میز کناری نشسته بود او را به درستی نمی‌شناخت. با وجود آن که مشروب زیادی خورده بود، خوردن مشروب نتوانسته بود او را هم مثل بقیه، برسر حرف بیاورد. ساکت و آرام همان‌جا نشسته بود و تمامی تلاش‌های وایشرت که سعی داشت او را وادار به حرف زدن کند، بی‌نتیجه مانده بود. وایشرت آدمی نبود که برخوردار از حساسیت خاصی باشد اما ناخودآگاه احساس می‌کرد که پودگورسکی احتمالاً با او مخالف است. با سرعت افکار پریشان را از خود دور کرد اما تردیدی که برجای مانده بود، روحیه‌اش را خراب کرد. برای آن که خوره‌تردید را در خود بکشد، یک استکان عرق بیش‌تر از آنچه می‌نوشید سرکشید. ژوزیوی زیبای «بریتول» ورشو فوراً استکانش را پُر کرد.

حال و هوای درون تالار بیش از پیش خودمانی‌تر شده بود. در دو سوی میز مهمانی سروصدای بیشتری به گوش می‌خورد و صدای خنده‌های بلند شنیده می‌شد. مصرف مشروب موجب صمیمیت و پرحرفی بیش از حد حاضران شده بود. دره وِنوسکی که صورتش سرخ شده و موهایش به هم ریخته بود، در این حال سرگرم نوشیدن جام خود به سلامتی دوستش در میز کناری بود. این دوست، ماتوزیاک، دبیر هیئت مدیره کارخانه سیمان بیالا بود. دره وِنوسکی با صمیمیت مردی مست به طرف دوست جوان کارگرش خم شد.

«می‌توانی مطمئن باشی که زندگی خیلی هم راحت نگذشته، برادر. زندگی خودت هم همین‌طوره، نیست؟»

ماتوزیاک زیرلب گفت: «ای، عیبی ندارد. هنوز توانش را دارم»
 «می‌بینی! من هم توانش را دارم. ولی حالا دیگر موفق شده‌ایم. وقتش رسیده. حالا دیگر در راه ترقی هستیم»

«نه، نه، هنوز خیلی کارهاست که باید انجام داد»

«انجام می‌شود! خیالت راحت باشد!»

«اشتازیک گاولیک را می‌شناختی؟»

«گاولیک؟ چه جور آدمی است؟»

«یک رفیق است»

«خوب، چه اتفاقی برایش افتاده؟»

«امروز سرش را زیر آب کردند»

«زیاد غصه نخور. ما خودبه‌خود در راه ترقی هستیم. توبه زودی

رئیس می‌شوی»

رویش را به طرف پیه‌نیاژک برگرداند و با دست به شانه‌اش زد:

«پیه‌نیاژک، آدم خرفت...»

پیه‌نیاژک مدت‌ها بود که ساکت و آرام و در خود فرو رفته در گوشه‌ی میز نشسته بود، گویی تلاش می‌کرد که تا حد امکان مکان کمتری را اشغال کند.

«پیه‌نیاژک، این پسرک باید رئیس بشود، یادت باشد. من هم رئیس

می‌شوم. همه‌ی ما رئیس می‌شویم. و تو رئیس جمهور می‌شوی. قرار است به

کجا تشریف ببرید، آقای رئیس جمهور؟»

خبرنگار در حالی که مژه‌هایش برهم می‌خورد و چشم‌هایش خمار شده بود، در زیر میز به آرامی حرکتی انجام داد؛ ظاهراً در تلاش بود که جثه‌اش را راست نگه دارد.

«همان‌طور که نشسته‌ای بنشین، آقای رئیس جمهور! می‌خواهی کجا

بروی؟»

پیه‌نیاژک زیرلب گفت: «هیچ‌جا. می‌خواهم سخنرانی کنم»
سویکی صندوقش را کمی از میز دور کرد و از پشت سر سرگرد
ورونا، پاولیکی را که چند میز آن طرف‌تر نشسته بود صدا کرد: «آقای
سردبیر!»

پاولیکی از حالت چهره او فوراً فهمید که منظورش چیست. تأمل
کرد:

«لازم است؟»

سویکی سرش را تکان داد:

«فوراً. حالا بهترین موقع است»

ورونا کنجکاو پرسید: «درباره چیست؟»

سویکی پاسخ داد: «چیز مهمی نیست»

پیه‌نیاژک که دره وینوسکی شوخ از پهلو مواظبش بود، سرانجام در
این فاصله توانسته بود از جا برخیزد. اما این تلاش چنان حواسش را پرت
کرده بود که حتی متوجه نشد که هیکل درشت پاولیکی چه موقع کنارش
سبز شد. به دره وینوسکی گفت: «گورت را گم کن. خیلی هم زود!»
دره وینوسکی ناخودآگاه عقب کشید.

در این حال بازوی پیه‌نیاژک را گرفت و او را پیش از آن که
بفهمد چه پیش آمده، به سرعت از تالار خارج کرد. تازه به راه‌ورسیده
بودند که پیه‌نیاژک از رفتن امتناع کرد. اما حالا دیگر پاولیکی نیازی به آن
نداشت که با دستکش‌های مخملی خود دست او را بگیرد. پیش از آن که
خانم یورگلوشکای پیر در دستشویی را باز کند، با شانه‌اش در را باز کرد و
پیه‌نیاژک را که مثل یک عنکبوت دست و پا می‌زد، با یک لگد به داخل
دستشویی انداخت.

خانم پیر به سرعت در را پشت سر آن‌ها بست و می‌خواست روی
چهار پایه‌اش بنشیند که صدای عجیب برهم خوردن کوتاه و خفیف دری به

گوشش خورد. این برخورد همراه صدای خفیف جیرو جیر بود. دری بسته شد. و آنگاه سکوت همه جا را فرا گرفت.

پاولیکی پس از چند لحظه صورت درشت و سرخ رنگش را داخل کرد.

«لطفاً حوله و صابون»

پیرزن فوراً آنچه را خواسته بود فراهم کرد. پاولیکی آستین هایش را بالا زد و با حوصله تمام شروع به شستن دست هایش کرد.

یورگلوшка بیهوده به دنبال دیگری می گشت. او آنجا نبود. در هر دو دستشویی سکوت برقرار بود. پاولیکی یک بار دیگر در آینه نگاهی به خودش انداخت و کتش را مرتب کرد، چهره اش راضی به نظر می رسید:

«همه چیز روبراه است! شما این جا خدمت می کنید، مادر؟»

«بله، آقا»

«بسیار خوب. پس مواظب باشید که هیچکس این آدم پست را از

این جا خارج نکند. در آنجا زندانش کرده ام»

— به دری اشاره کرد — «باید تا وقتی من برمی گردم همان جا بماند.

جناب وزیر، آقای سویکی این دستور را دادند. فهمیدید؟»

«بله آقا. ولی اگر...»

«ولی اگر، ولی اگر؟ این جا «اگر» نداریم. باید همان جا بماند.

همین»

«بله، آقا»

«فراشوش نکنید»

دست به جیب برد، یک اسکناس یکصد زلوتی مچاله شده بیرون

آورد و به پیرزن داد. یورگلوшка تعظیم عمیقی کرد.

«متشکرم، آقای محترم»

در این میان ماتوزیاک، سردر گریبان، با چهره ای درهم آنجا نشسته

بود. دیره و ونوسکی که پس از رفتن پیه نیاژک به سرعت به شرایط قبلی

بازگشته بود، با او برخورد کرد:

«این چه قیافه‌ای است که گرفته‌ای؟ غصه خوردن دیگر بس است.

حالا وضعمان عالی است»

ماتوزیاک با خشونت دستش را عقب کشید:

«راحتم بگذار!»

دیره ونوسکی ابلهانه لبخند زد:

«یکی دیگر بخور، کازک...»

«گورت را گم کن، والا می‌زنم تو سرت!»

از جا پرید و آماده حمله شد. رنگ از چهره دیره ونوسکی پرید.

کسانی که دور میز کناری نشسته بودند، شروع به صحبت با ماتوزیاک کردند:

«کازک آرام باش. بیجگی نکن!»

«خیال می‌کنید مستم؟»

«نه، مست نیستی ولی چرا با این آب دماغ آویزانت به این طرف و

آن طرف می‌روی؟»

سرانجام پذیرفت. به کندی نشست و سر خمیده‌اش را بین

دست‌های پینه بسته‌اش گرفت. یکی از همکارانش با دست به اوزد و

گفت: «کازک»

کازک شانه‌هایش را بالا انداخت، سرش را پایین برد و یک بند

شروع به حق‌حق کرد.

«کازک، ترا به خدا بگو چه اتفاقی افتاده؟»

«چه اتفاقی ممکن است افتاده باشد؟ هیچی»

پاولیکی که آماده نشستن بر سر جایش بود، لحظه‌ای نزد سویکی

توقف کرد:

«تمام شد، آقای وزیر!»

سویکی بی آن که رویش را برگرداند، دست سردبیر را دوستانه فشرد:

«متشکرم. این کارتتان را فراموش نمی‌کنم»

موقمی که پاویلیکی سرجایش نشست، تصویر یک صندلی سردبیری در ورشو در ذهنش نقش بست. حتی آدمی هم مثل پیه‌نیازک می‌تواند در مواردی با ثمر باشد.

وایشرت برای آن که بتواند با پودگورسکی تماس برقرار کند از جایش حرکت کرد. با تمامی جثه‌اش دوستانه به طرف او برگشت:

«شما امروز خیلی سر حال نیستید؟»

پودگورسکی جواب کوتاهی داد: «خسته‌ام»

«من هم همین‌طور» وایشرت این رشته باریک هم صحبتی را رها نکرد: «امروز هوای این‌جا خیلی گرم بود. البته در ارتباط با احضار سویکی، منظورم را که می‌فهمید؟ پس از یک چنین جشن و سروری، حتماً بعدش تا حدی آرامش برقرار می‌شود. هنوز یادم است که به هنگام جنگ...»

پودگورسکی حتی سعی نکرد آنچه را وایشرت تعریف می‌کند، گوش کند. پیش از آن چندبار سعی کرده بود بر مقاومت درونی خود چیره شود و خودش را با شرایط عمومی جشن همساز کند. اما نتوانسته بود و هر بار بلادرنگ در خود فرو رفته بود. افکار ناراحت‌کننده و آزاردهنده‌ای که با شنیدن سخنان شچوکا درباره کوسکی در او ایجاد شده بود، رهایش نمی‌کرد. اما این مسأله تنها مربوط به کوسکی هم نبود. سال‌های دورودراز گذشته برایش توأم با سرخوردگی‌هایی بود. زندگی، پرده زیبای رؤیاهایی را که روی بسیاری از حقایق را می‌پوشاند، با خشونت دریده و از آذین مصنوعی و فساد درونیش پرده برگرفته بود. موقعیت انسان‌ها نیز غیر از این نبود.

همه، حتی بی‌اعتناترین آدم‌ها نیز به انتهای راه خویش رسیده بودند و گویی دنیا برایشان پایان گرفته بود و از آن‌ها می‌خواست که در یک لحظه تصمیم بگیرند و پاسخ دهند و سرنوشت خویش را برگزینند؛ اما نه آن‌گونه بی‌پیرایه که در آرزو دارند، بلکه منطبق با واقعیت بر ملا شده آن موجودی که

هستند. اما آیا این دوران ستمگرانه به محک زدن‌ها به گذشته تعلق نداشت؟ مدتی درگیر افکاری از این نوع بود. با همه این‌ها وضع به این گونه نمی‌ماند. صلح و آرامشی که در راه بود، هیچ چیز را تمام نمی‌کرد و هیچ کاری را به پایان نمی‌برد. در آتش توپخانه‌هایی که خاموش شده بود، و در این روزهایی که از وحشت تهی بود، در این شب‌هایی که دیگر از صفیر بمب‌هایی که آتش همه چیز را می‌سوزاند و روشن می‌کرد خبری نبود، در این روزهای آغاز سال که آرزوهای شکست خوردگان و مردگان می‌بایست به ثمر برسد، انسانیت، بیمار و رنجور و در آستانه مرگ، دست‌وپا می‌زد. در هیچ جای اروپا نمی‌توانستی تکه زمینی به اندازه کف دست پیدا کنی که غرقه در خون نباشد. میلیون‌ها انسان کشته شده بودند. درود بر خاکستر آنان!.

کشتن ظالمانه آن‌ها اینک در مقایسه با سرنوشت کسانی که زنده مانده‌اند اما قلب و روحشان را کشته‌اند، به نظر بهتر می‌آید. جنایتکاران پیروز در زندگی قربانیان خویش به حیات خود ادامه می‌دهند.

پس این فریاد شادی و پیروزی به خاطر چه برخاسته است؟. به خاطر ویرانه‌ها و گورها، به خاطر حرمت پایمال شده انسانی، به خاطر توده‌های کوچک تحقیر شده و خفقان گرفته که شور و شوق زندگیشان را ترس و وحشت مسموم کرده است... می‌دانست که این تنها حقیقت موجود و ممکن در دنیا نبود. چه بسیار کسانی که تجربیات مالیات‌خیز، اعتقاد به انسان را به آنها آموخته بود؛ اعتقادی که با اعمال خود آن را به ثبوت می‌رسانند.

بسیاری در این راه از بین رفته‌اند. پیش خودش اندیشید که چنین مردمانی وجود دارند. و کم هم نیستند. آنها نیرویی را تشکیل می‌دهند؛ نیرویی که هنوز مبارزه می‌کند، زیرا انسانیت هنوز آخرین کلام را بر زبان نیاورده است. مبارزه ادامه خواهد یافت. با همه این‌ها احساس کرد که در این لحظه قادر نیست اعتقاد یا خواسته خودش را برای مبارزه، با تمامی «من» خود تأیید کند. نه این که به دنیا و زندگی تردید داشت، نه ولی

ناگهان احساس ضعف می‌کرد و درخود توان فداکاری را نمی‌یافت تا وظایف سنگینی را که دنیا از او طلب می‌کرد برآورده سازد. تردید او، با همه تلخی و دردناکیش، نسبت به خودش بود...

وایشرت که متوجه شده بود پودگورسکی به حرف‌هایش گوش نمی‌دهد، ساکت ماند. پیش خودش فکر کرد پودگورسکی با او مخالف است و حدس و گمانش بیش از پیش تأیید شد.

دیگر از روزیف خوشش نمی‌آمد، معده‌اش نیز به هم فشرده می‌شد. با خودش فکر کرد که نمی‌بایستی غذای مارماهی را می‌خورد. کالیکی که احساس می‌کرد بحث و گفتگوی قطع شده با شچوکا را باید دوباره از سر بگیرد، مجدداً شروع به سخن گفتن کرد. با صدایی نیمه بلند گفت: «گوش کن اشتفان، تو مدت‌هاست که مرا می‌شناسی و می‌دانی که زندگی من چگونه گذشته. دلم می‌خواهد حرف‌هایی را که باهات می‌زنم، بفهمی...»

شچوکا زیر لب گفت: «فکر می‌کنم حرف‌هایت را می‌فهمم»

«صبر کن! من از همان اوان جوانی علیه روسیه مبارزه می‌کردم»

«علیه روسیه تزاری»

«شانزده سالم بود که روس‌ها دستگیرم کردند»

«خوب که چی؟»

«تنفرش در تمام عمر برای من باقی ماند»

شچوکا پرسید: «منظورت از تنفر چیه؟ اولین دفعه‌ای که به زندان

افتادم در لهستان بود. فکر می‌کنی باید تمام عمر نسبت به لهستان متفر باشم، صرف نظر از این که این لهستان الآن در چه مرحله‌ای است؟»

کالیکی سرش را تکان داد:

«مسأله فرق می‌کند. آدم کشورش را خودش انتخاب نمی‌کند»

«آدم تاریخ را هم انتخاب نمی‌کند. اما آدم زندگی می‌کند که

کشورش و تاریخش را تغییر دهد. نه، اصلاً نمی‌توانم قبول کنم که تو در استدالت تا این حد پیش رفته باشی. چطور امکان دارد؟ تو که یک مبارز

قدیمی هستی و نامت در جنبش سوسیالیستی تا این اندازه بزرگ است، دلایلی می‌آوری... معذرت می‌خواهم که ناچارم بگویم، دلایلی می‌آوری که دشمنان ما می‌آورند. کی می‌داند که تو فردا چه خواهی بود؟»

کالیکی به میز خیره شد و از نانی که دستش بود تکه تکه کند.

«فردا؟ خوشبختانه پیرتر از آنم که بخواهم به فکر فردای دیگر باشم»

«تو واقعاً تفاوتی بین اتحاد شوروی و روسیه تزاری نمی‌بینی؟»

«چرا، چرا تفاوت‌هایی می‌بینم. نظام دیگری است. تردید ندارم باهم فرق دارند»

«خوب، پس چی؟»

«ولی چه کمکی می‌کند؟ امپریالیسم روسیه و کشورگشایی‌های روسیه هم چنان که بوده است باقی مانده. نه، نه.» با دستش حرکتی کرد

«می‌دانم که تو چه فکر می‌کنی ولی خواهش می‌کنم مرا از تبلیغاتتان مصون کنی. من هم افکار و عقاید خاص خودم را دارم. شرق همیشه شرق می‌ماند. فرقی نخواهد کرد. طی چند سال آینده خودت شاهد آن خواهی بود. دیگر لهستانی باقی نخواهد ماند. سرزمین ما، فرهنگ ما، همه چیز ما از بین خواهد رفت...»

صدایش به طرز دردناکی شکست. ساکت شد. شچوکانیزسکوت کرد.

سرانجام زیر لب گفت: «دلم به حال تو می‌سوزد، یان. تو زندگیت را باخته‌ای»

کالیکی خودش را جمع و جور کرد و سرش را بلند کرد.

با صدایی مسلط گفت: «ممکن است. ولی زندگی من مال خودم

است. ولی شماها تصمیم دارید لهستان را ببازید»

شچوکا نگاهی به کالیکی انداخت و دریافت که کلمه‌هایی که

روی زبانش است دیگر به گوش یار و هم‌رزم قدیمی نمی‌رسد. دوستی

سالیان دراز، خاطره‌های توامان و مبارزه‌ای که همراه یکدیگر برای هدف

مشترک انجام داده بودند، همه این‌ها دیگر اهمیت خود را از دست داده بود.

دو دنیا که براساس حقایق متفاوت پایه‌ریزی شده بود آن‌ها را از همدیگر دور می‌کرد و با هم بیگانه می‌ساخت. دنیایی که او بر آن متکی بود، بی‌تردید به گذشته تعلق داشت. دورانی که در آن، این دنیا در خدمت آزادی بود، سپری شده بود. تاریخ با قدم‌های بلند پیش رفته بود اما گویی کالیکه نه به آن توجه داشت و نه آن را درک می‌کرد. زمان برای او متوقف شده بود و تاریخ بی‌هیچ تغییری همان تجربه‌های همیشگی را تکرار می‌کرد. به او چه می‌توانست بگوید؟ آیا لازم بود به او بگوید سرزمینی که به خاطر انقلاب، یک نسل کامل را قربانی کرد، اینک ضروری است با ریختن خون بهترین فرزندان آزادی خود را حفظ کند، برای اهداف بزرگتری مبارزه کرده تا حفظ مرزهایش؟ یعنی ضروری است که برای کالیکه از این مسایل حرف بزند؟ یا دربارهٔ سرنوشت غم‌انگیزی که می‌توانست در انتظار لهستان باشد، اگر سربازان روسی آزادی را برایشان به ارمغان نیاورده بودند؟ گفت: «بحث با تو مشکل است»

کالیکه با جملهٔ کوتاهی گفت: «صرف هم نمی‌کند»
در این لحظه وایشرت برای گریز از روحیهٔ بدی که گرفتارش شده بود، حرکتی به خود داد. تصمیم گرفت سخنرانی کند. تلنگری به لیوان زد و از جا برخاست.

* * *

همین که خانم آلیسیا صدای قدم‌هایی را در راهرو شنید، لای درِ اتاق غذاخوری را کمی باز کرد.

«آندره‌یی، تویی؟»

«بله»

از او خواهش کرد لحظه‌ای تأمل کند و بعد خودش را کنار کشید.

پس از مدتی دوباره ظاهر شد و این بار مشتی اسکناس در دستش بود.

آندره‌یی با تعجب پرسید: «معنی این کار چیه؟»

چهرهٔ خانم آلیسیا برافروخته شد.

«یادت رفته؟ تو امروز به من پول قرض دادی»

«آها! چرا داری پس می‌دهی. من که گفته بودم احتیاجی به آن

ندارم. پهلوی خودت باشد. واقعاً ارزش صحبت هم ندارد»

«نه، نه. خواهش می‌کنم بگیر!»

زن با لحنی این جمله را گفت که میل هر اصراری را از او گرفت.

زیرلب گفت: «هر طور میل تو است.» و بعد پول را گرفت و در

جیب گذاشت.

زن احساس کرد که با حرفش او را از خود رنجانده است. ولی چطور

می‌توانست برایش توضیح دهد چرا دلش نمی‌خواهد و نمی‌تواند این پول لعنتی

را پیش خودش نگه دارد.

با لحنی خجالت‌زده گفت: «شام خورده‌ای؟»

«بله.»

«فردا چکار می‌کنی؟»

«منظورت چیه؟»

«فردا یکشنبه است. حتماً ناهار را در منزل می‌خوری،؟»

مکث کرد: «هنوز نمی‌دانم. شاید»

«خواهش می‌کنم سعی کن باشی. پدرت خیلی خوشحال می‌شود

چون تقریباً هیچ وقت تو را نمی‌بیند»

با اکراه پاسخ داد: «باشد. سعی خواهم کرد. شب به خیر ماما»

زن زیرلب گفت: «شب به خیر»

اتاق طبقه بالا تاریک بود. از درون پنجره کاملاً باز، آسمان صاف

پیدا بود. سرمای پاک و تازه شب احساس می‌شد و بوی خاک به مشام

می‌رسید. چراغ را روشن نکرد. دلش می‌خواست مدتی در تاریکی با خودش

تنها باشد. همین که به کنار پنجره رسید، متوجه شبخ برادرش در کنار

چارچوب شد که در نور ضعیف ستاره‌ها، نیمه روشن دیده می‌شد. آلك لب

پنجره نشسته بود و پاهایش را بغل کرده بود و سر برزانش داشت. تمامی

لباسهایش را درآورده بود و تنها یک مایو برتن داشت.

آندره‌یی ناخواسته پرسید: «توهم هنوز نخواستید؟»

آلک سرش را بلند کرد اما هیچ نگفت. بدن باریک و قهوه‌ای رنگش در تاریکی مانند برنز می‌درخشید. آندره‌یی خودش را عقب کشید و به یک صندلی برخورد که آلک لباس‌هایش را به طور نامرتب روی آن ریخته بود. با عصبانیت صندلی را کنار زد و به طرف کلید چراغ برق رفت.

باخسونت گفت: «گورت را گم کن! می‌خواهم چراغ را روشن کنم»

آلک بی آن که کلامی بگوید از لبه پنجره پایین آمد، پنجره را بست و کرکره‌ها را پایین کشید. وقتی آندره‌یی چراغ را روشن کرد، اتاق به نظر تنگ و نفس‌گیر آمد. آلک کنار پنجره ایستاده بود و پلک‌هایش مرتب به هم می‌خورد. لاغر بود و دست و پایش به نظر تا اندازه‌ای مضحک می‌آمد. آندره‌یی با نگاهی غیردوستانه برادرش را برانداز کرد، رویش را برگرداند و لباس‌هایش را درآورد. هر دو تخت‌خواب برای خواب آماده بود. کتس را روی تخت انداخت و بر لبه آن نشست تا چکمه‌هایش را درآورد. چکمه پای راست را تقریباً به آسانی بیرون کشید اما با پای چپش همیشه مشکل داشت. در حالی که برای بیرون آوردن زور می‌زد متوجه شد که آلک دارد نگاهش می‌کند. او هم نگاهش را متوجه برادرش کرد. در نتیجه مسیر نگاه آلک به سرعت تغییر کرد.

«چی شده این جور نگاهم می‌کنی، لعنتی، برو بگیر بخواب!»

سرانجام موفق شد چکمه را از پایش بیرون بکشد. آن را به زیر میز پرت کرد، از جایش برخاست و با جوراب به طرف حمام به راه افتاد. برق حمام خراب بود. پنجره کوچک آن را باز کرد. نمای خانه همسایه از درون تاریکی به نظر نزدیک می‌آمد. پنجره‌های طبقه اول باز و تا اندازه‌ای روشن بودند و نور از اتاق‌های داخلی به بیرون می‌تابید. پنجره باریک حمام را کاملاً باز کرد.

این ویلا از چند هفته قبل به این طرف در اختیار افسران روسی قرار

گرفته بود. وقتی همه جا ساکت بود، صدای آن‌ها آشکارا شنیده می‌شد. گاهی اوقات احساس می‌شد که فاصله‌شان از آدم خیلی هم زیاد نیست. صداهایی بیگانه و آرام. خنده‌های بلند. نوای بالالیکا. صدای بم و گرم آوازی که ناگهان شنونده را در خود فرو می‌برد.

یک بار یکی از همان افسران روسی در آستانه‌ی دری که روشن بود ظاهر شد. آهسته در اتاق قدم می‌زد و بعد لحظه‌ای جلو پنجره ایستاد. آندره‌یی بی اختیار خودش را عقب کشید. افسر روسی به دیوار تکیه داده بود و به شب می‌نگریست که سکوت و آرامش را تنفس می‌کرد. ظاهراً جوان بود. پیراهن سفیدی که برتن داشت، اندام درشت او را آشکار می‌کرد. آندره‌یی به او خیره شد. پس دشمن همین است؟ یکی از همان فاتحان وحشی که به قول واگن، همچون بهمنی فروریخته تا اروپا را به زیر یوغ خود درآورد. اما برخلاف انتظار در این لحظه حس کرد که نسبت به این مرد بیگانه احساس محبت و دوستی در خود می‌کند و روحاً به او نزدیک شده است. راستی این روسی جوان در این لحظه که از کشورش، محیط زندگی خانوادگی و اقوامش دور است و در شهری بیگانه و خصم آلود حضور دارد، به چه می‌اندیشد؟ چرا از یارانش دور شده و تنها مانده است؟ همه چیز حاکی از جدایی این دو و در عین حال پیوند آن‌ها بود. راستی در این میان چه چیز مهم و باارزش بود؟ اسناد آزاردهنده و آشفته تاریخ یا احساس ساده و انسانی نوعی همبستگی مبهم در برابر مسایل مبهم‌تر زندگی و سرنوشت؟

ناگهان احساس خستگی عمیقی در خود کرد. این لحظه‌ها چه اهمیتی داشت؟ هیجانات قلبی بازگو کننده چیزی نیستند. از پنجره دور شد به سرعت در تاریکی فرو رفت و خودش را به زیردوش آب رساند. وقتی وارد اتاق شد، آلك روبه دیوار خوابیده بود. چراغ را خاموش کرد و به رختخواب رفت. مدت‌ها با چشمان باز به پشت خوابید و دست‌هایش را زیر سرش گذاشت. ناگهان آلك حرکتی کرد. آهسته گفت: «آندره‌یی»

مدتی سکوت برقرار بود تا اینکه آلك در رختخواب نیمه‌خیز شد:

«آندره‌یی، به این زودی خوابیدی؟»

آندره‌یی با عصبانیت از جایش بلند شد.

«ببینم، بالاخره می‌گذاری بخوابم یا نه؟»

رویش را به طرف دیوار برگرداند و پتورا روی سرش کشید. آلك دیگر حرکتی نکرد. آندره‌یی چشم‌هایش را برهم گذاشت. فقط احساس کرد که به این زودی خوابش نمی‌برد. یک ربع ساعت و شاید هم کمی بیشتر سپری شد. آهسته به خوابی نه چندان عمیق فرو رفته بود که از سوی دیگر اتاق صدای آرام گریه‌ای به گوشش خورد. در لحظه اول خیال کرد اشتباه می‌کند. سرش را بالا برد. پتورا کنار زد و پابره‌نه از کنار میز گذشت و به تخت‌خواب برادرش نزدیک شد. با نرمی پرسید: «آلك»

آلك دست از گریه برداشت. در حالی که متکا را به صورت می‌فشرد دراز کشیده و پاهایش را زیر شکمش جمع کرده بود. پتورا روی زمین سر خورده بود. آندره‌یی آن را برداشت. لحظه‌ای بی‌تصمیم ایستاد. سرانجام لب تخت نشست و روی برادرش خم شد: «چی شده، آلك؟»

بدنش را با دست گرفت و رویش را به طرف خود برگرداند و در حالی که به چشم‌هایش نگاه می‌کرد متوجه شد که بدن باریک و کودکانه‌اش دارد می‌لرزد. چهره خیس و گرم برادرش را به صورت خود نزدیک کرد:

«آلك، عزیزم»

خواست او را به خود بفشارد اما آلك با تمام نیرو او را از خود راند.

«برو گمشو!»

«آلك!»

«برو گمشو!»

آلك خود را تا کنار دیوار عقب کشید و مانند حیوان کوچکی

چمباتمه زد. چشم‌هایش می‌درخشید. به سختی نفس می‌کشید.

آندره‌یی دستش را دراز کرد:

«آلک!»

آلک دستش را عقب زد:

«برو گمشو، شنیدی؟ از تو متنفرم، متنفرم...»

* * *

چراغ‌ها همه خاموش شدند و نورافکن کنار ارکستر با نوری خیره‌کننده، فضای خالی پیست رقص را روشن کرد. صدای همهمه فروکش کرده بود. کسانی که در اطراف تالار نشسته بودند از جای خود برخاستند. ارکستر قطعه‌ای را می‌نواخت. پیش از آن که ارکستر کار خود را تمام کند، صدای کف زدن ممتد کسانی که در راهرو بین بار و تالار بزرگ بودند، طنین‌انداز شد.

هانکا لویکا به سختی توانست از بین جمعیت پیش بیاید. کوتوریچ راه را برایش باز کرد. سرانجام به پیست رقص رسید. در این هنگام صدای تحسین شدید همگان همه‌جا را فرا گرفت. لویکا در حالی که در وسط پیست رقص ایستاده بود، با لبخندهای دخترانه و شرم‌آگین خود از جمعیت تشکر می‌کرد. تالار نیمه‌روشن از انبوه جمعیت موج می‌زد و برفراز سر آن‌ها ابر ضخیمی از دود متراکم شده بود؛ تالار بزرگتر از زمانی به نظر می‌رسید که کاملاً روشن بود. صدای تحسین و کف زدن‌ها فروکش کرد. لحظه‌ای چند هانکا لویکا در حالی که دست‌هایش آویزان بود، در لباس سفید و بلند خود بی‌حرکت ایستاد. همین که صداها به کلی فرو نشست و دور و برش خلوت شد، سرش را برای اعضای ارکستر تکان داد. نوازندگان ویلون شروع به نواختن نخستین قسمت ترانه کردند.

صدای همهمهٔ خفیفی تالار انباشته از جمعیت را فرا گرفت. جمعیت آهی کشید و ساکت ماند. چه کسی این ترانه را نمی‌شناخت؟ ترانهٔ «بید مجنون‌های همهمه‌گر» همه‌جا به گوش می‌رسید: در خیابان‌ها، منازل، قطارها و مهمانسراها. این ترانه که در دوران جنگ ساخته شده بود و اینک دهان به دهان می‌گشت به توصیف سال‌های مبارزه، شهامت جوانان

جنگل نشین، دردها و شادی‌های زندگی پارتیزانی و جذبه‌های شاعرانه عواطف ملی که سالیان دراز در این سرزمین همچنان وجود داشت و با خون و اشک درآمیخته بود، می‌پرداخت.

در گذشته، سربازان در ترانه‌ها از جنگل‌ها می‌گذشتند و رزهای سفید بر سر راه کسانی که به استقبال مرگ می‌شتافتند، می‌شکفت؛ در میدان‌های رزم، ترانه بانشاطی که بانوی جنگ را وصف می‌کرد و جوانان شجاع زندگی خود را به پایش قربانی می‌کردند، همه جا طنین انداز بود.

اینک از درون تیره‌ترین شب و از ژرفای تلخ‌ترین رنج‌ها و تحقیرهایی که این سرزمین درد کشیده و از هم گسیخته تحمل کرده است، باردیگر ترانه‌ای عاطفی طنین می‌افکند.

به جای رُز، بید مجنونِ موج بود و دیگر هیچ سربازی سواره با اسب خود از روی جسدهای یارانش که بر زمین افتاده‌اند نمی‌گذشت: اینک پارتیزان‌ها از زیر باران و گرما می‌گذشتند اما مرگ، و عشق به دختران در آن‌ها تغییری ایجاد نکرده بود، گویی تمامی شکست‌هایی که نصیب این دنیا شده است فقط در همین جا، در سرزمین قربانی دادن‌های محدود و رؤیاهای محدود، قادر به تغییر هیچ چیز نبوده است.

تالار افسون شده بود. در سکوتی که صدای نفس در آن شنیده می‌شد، صدای لویکا، صاف و حساس به گوش می‌رسید. می‌خواند:

«بیدهای مجنون، به خاطر دردهایی

که قلب‌ها را درهم می‌شکنند

همه بر پا مدارید!

دختران من، نگریید

چرا که برچریک‌ها

سخت نمی‌گذرد»

لباس شب خواننده و صحنه‌آرایی تالار با نورافکن‌هایش اهمیت چندانی نداشت. لویکا نیز چون هزاران دختر لهستانی دیگر، ساده و

بی پیرایه بود. دختران همانند او رابط خبری بین جبهه‌ها بودند که روزنامه‌ها و سازمان‌های غیرقانونی را تقویت می‌کردند، به قاچاق سلاح و پول می‌پرداختند، دوستان پسر خود را دوست می‌داشتند و در کنار تیرباران شدگان برزمین می‌افتادند و روی سنگ‌های شهر ورشو جان می‌سپردند. ترانه‌ها برای این دختران باریک موطلابی سروده می‌شد. برای زنان جوان و معشوق‌هایشان، برای اندام‌های تازه شکفته‌شان که پسران آن‌ها را بسیار دوست می‌داشتند؛ پسرانی که عشق و مرگ، استاد بی‌چون و چرایشان بود. از ژرفای جنگل‌ها و از درون قلب آن سال‌ها بود که کلمه‌هایی ساده در این ترانه‌ها شکل می‌گرفت:

«ما را به رقص برمی‌انگیزند

صدای تیر از پس تیر بلند است

و داس مرگ ما را همانند علف‌ها

در و می‌کند

اما بر چریک‌ها سخت نمی‌گذرد.»

بی‌حسی سنگینی بر مردم چیره شده بود. چهره آدم‌هایی که در تاریک‌روشن اطراف ایستاده بودند، سرد و بی‌روح بود؛ سرهای خمیده‌شان را بر مشت‌ها تکیه داده بودند؛ چهره‌های همدیگر را پنهانی زیر نظر داشتند. چشمانشان با دقت همه‌جا را نظاره می‌کرد. در بعضی از چشم‌ها، اشک قطره بسته بود. بعضی دیگر شیشه‌ای و مات بودند. کسانی هم که بیشتر مست کرده بودند، به نظر می‌رسید که مستی از سرشان پریده است.

ترانه‌ای که با صدای دخترانه و ظریف به گوش می‌آمد، شنونده را از زمان حال دور می‌کرد و به گذشته‌ای می‌برد که از آشفستگی‌ها و بیهودگی‌ها، ارتشا و بلاهت، نشئه‌الکل و عشق‌های زودگذر و از پول‌های بادآورده و تخیلات اثیری و خشونت کور انباشته بود؛ زندگی درهم ریخته‌ای که معلوم نبود به کجا می‌انجامد. در درون این زندگی چه بود؟ سقوط یا امید؟ خاطره‌ها اوج می‌گرفت. ندهایی سایه‌وار برمی‌خاست. سایه مرده‌ها. سایه

خانه‌هایی که دیگر وجود نداشتند. سایه‌ منظره‌ها. سایه‌ سرنوشت‌ها. اما در ژرفای این سال‌ها، نشانه‌ای از شادی دیده نمی‌شد. زندگی در حاشیه جریان داشت. خوب یا بد، به هر حال در حاشیه بود.

ترانه به پایان رسیده بود و ارکستر نیز خاموش شده بود اما افسون آن هم چنان ادامه داشت. زمانی نسبتاً طولانی در سکوت گذشت و هیچ کس از جایش تکان نخورد. آن‌گاه به یک‌باره کف‌زدن‌ها شروع شد؛ ابتدا آرام و سپس با شدت و آن‌گاه به صورت پراکنده و بعد با شدتی توفان‌آسا. چراغ‌ها روشن شد.

فصل هفتم

غرق عرق با گلویی خشک و گرفته از رؤیایی سنگین بیدار شد. ابتدا نتوانست بفهمد در کجاست. همه جا ساکت و تاریک بود. اما درونش فریادی پنهان می‌غرید. صدای فریاد را چنان به روشنی می‌شنید که گویی انسانی در تاریکی کنارش فریاد می‌زند. از جابرجاست و سرش را با هردو دست گرفت. اما فریاد آرام نشد. فریادی تلخ و زنگ‌دار که در سرش طنین می‌افکند. تاریکی، فشرده و انبوه بود. پیشانیش را چنان فشرد که درد گرفت. عرق سردی پیشانیش را چسبنده کرده بود. دست‌هایش نیز سرد و چسبنده بود. سرمایی از درون او را می‌لرزاند. بی‌اختیار دنبال پتویی گشت. ملافه شق و رق پتورا زیر انگشتانش احساس کرد و کمی دورتر دستش به ملافه ابریشمی روتختی خورد. آن را روی شانه‌هایش کشید. تازه در این لحظه فهمید که در خانه است، در اتاق خواب، روی نیمکتی که از آلمان‌ها باقی مانده و در کنارش همسرش خوابیده است.

آلیسیا در کنارش در خواب بود. آهسته و یکنواخت نفس می‌کشید. روی او خم شد و به نفس‌های آرام او گوش داد. در این لحظه آلیسیا نزدیکی او را احساس کرد، آه عمیقی کشید و تکانی خورد. مرد خودش را عقب کشید. زن از خواب بیدار نشد. هنوز از سرما می‌لرزید. پتورا بالاتر کشید و خودش را کاملاً در آن پیچید. صدای تیک‌تاک ساعت شماته‌دار از روی پاتختی شنیده می‌شد. اینک تازه متوجه صدای آن شده بود. برای

لحظه‌ای دچار حیرت شد.

سکوت و آرامشی از این بیشتر امکان داشت؟ شب بود و خانه و همسرش در خواب بودند. صدای ساعت شنیده می‌شد. ناگهان زمان به عقب برگشت و بر روی ساعتی دور و از دست رفته متوقف ماند. گاهی اوقات از خواب می‌پرید و بعد احساس می‌کرد که دیگر میل به خوابیدن ندارد. این لحظه‌های تنهایی را که نشانه‌های انزوا در آن نبود دوست داشت. بهتر از روز این امکان را داشت که به هماهنگی متین زندگی بی‌خطر و شفاف زناشویی اش فکر کند.

این سکوت شبانه، آرامش خانه و تنفس یکنواخت آلیسیا به او امکان می‌داد که در نهایت آسودگی به سال‌های گذشته زندگی‌اش فکر کند. در تمامی این سال‌ها به لحظه یا حادثه‌ای بر نمی‌خورد که سبب آشفتگی اش شود. در این سال‌ها هیچ چیز وجود نداشت که بخواهد آن را کنار بزند یا از خاطرش پاک کند؛ هیچ چیز وجود نداشت که سبب سرافکندگی‌اش شود یا بخواهد آن را پنهان کند. با همه این‌ها، تمامی این خاطره‌های پریده رنگ چیزی را در او بر نمی‌انگیخت. روتختی ضخیم، شانه‌ها و پشت او را گرم می‌کرد اما درونش همچنان می‌لرزید. با وجود خستگی از دراز کشیدن وحشت داشت. پلک‌های سنگینش را بست. آرامش بیشتری به او دست داد. وارد دنیای تاریک و خلایی بی‌صدا شد.

یکباره بدنش از لرزش افتاد. به هیچ چیز نمی‌اندیشید. سرش را روی زانوان پوشیده‌اش تکیه داد. آرامش، سکوت. و ناگهان از وحشت به خود پیچید. در درون تاریکی کسی فریاد می‌کشید. برجایش نشست و با تمام وجودش به صدای فریاد گوش داد. صدا از جلو منزل می‌آمد؟ از خیابان؟ ابتدا به نظرش رسید اشتباه می‌کند. ولی پس از لحظه‌ای همه چیز برایش روشن شد: این صدای فریاد از درون خودش برمی‌خاست.

این صدا را از همه جا می‌شنید. از سینه، از گلو و از شقیقه‌هایش. فریاد انسانی شکست خورده بود. در خود فرو رفت و بی‌حرکت برجای خود

ماند، گویی می‌خواست با این سکونِ جسم، صدای فریاد را در خود خفه کند. پیش خود اندیشید که همه چیز به زودی پایان می‌یابد. مشت‌ها را چنان گره کرد که ناخن‌هایش در پوست کف دستش فرو رفت. اما صدای فریاد بیشتر شد و همه وجودش را فرا گرفت. احساس کرد اگر این فریاد یک لحظه دیگر ادامه یابد، تمام تاریکی اطرافش و تمام شبی که با رشته‌های نامریی خود او را به درون حفره‌ای عظیم فرو برده بود، به صورت نعره‌ای دلخراش خواهد ترکید.

بیش از این تحمل نداشت. برخاست و فریاد کشید. خانم آلیسیا فوراً بیدار شد. نشست و کورمال کورمال دستش را به طرف کلید برق دراز کرد. سرانجام آن را یافت و چراغ روشن شد. آنتونی کمی دورتر از او روی نیمکت زانو زده بود. گرفته و خسته و با چهره‌ای درهم رفته. رنگ صورتش پریده و کاملاً تغییر یافته بود. در این لحظه با سر بزرگ و بی‌قواره‌اش در پیژامه‌ای راه‌راه شبیه جنایتکارانی بود که تازه از زندان آزاد شده‌اند. همین که چشم‌های شیشه‌ای، مرده و بیش از حد باز شده‌اش را به او دوخت، آلیسیا بی‌اختیار خودش را عقب کشید.

زیر لب به شکلی نامفهوم گفت: «خاموش کن!» زن فوراً اطاعت کرد. تاریکی دوباره همه‌جا را فرا گرفت. آنتونی از جایش تکان نخورد. آلیسیا شبح اندام او را که به متکا تکیه داده بود تشخیص می‌داد.

«آنتونی!»

مرد ساکت بود.

«چی شده؟»

«هیچی!»

زن ناچار بود کاملاً بر خودش مسلط باشد تا آنتونی لرزش صدایش را متوجه نشود:

«چرا دراز نمی‌کشی؟»

مرد دراز کشید. دوباره سکوت برقرار شد.

«آنتونی...»

«بله؟»

«خواب دیده بودی؟»

«شاید. نمی‌دانم.»

«جیغ کشیدی»

«راست می‌گویی؟»

«با جیغ تو از خواب پریدم»

«خیلی متأسفم»

مرد آرام و واضح حرف می‌زد. دیگر احساس ترس و وحشت نداشت. همه چیز سپری شده بود و دوباره آرامش برقرار شده بود. به پشت دراز کشیده و چشم‌هایش را بسته بود. سعی می‌کرد آرام نفس بکشد اما می‌دانست که خوابش نمی‌برد. حضور همسرش بیش از پیش براو سنگینی می‌کرد. همسرش در انتظار چه بود؟ چرا بی حرکت کنارش نشسته بود و دراز نمی‌کشید که بخوابد. چشم به راه چیزی بود؟ دلسوزیش را نمی‌خواست. نیازی به عشق و محبتش نداشت. اصلاً چیزی از او نمی‌خواست. تنها انسان‌هایی می‌توانند تا این اندازه نسبت به هم بیگانه شوند که در گذشته همدیگر را بسیار دوست داشته‌اند، مانند این زن که در رختخواب زناشویی او بود و با او بسیار بیگانه بود.

این زن درباره من چه می‌داند؟ قضاوتش چقدر مسخره بود. همدردی‌هایش، بهترین احساسات و آرزوهایش هرز می‌رفت و زاید و بیهوده بود. حالا به تدریج احساس می‌کرد که دارد از او به خاطر خوبی، وفاداری، مهربانی و تسلیم و رضایش، نفرت پیدا می‌کند. همین که به این احساس در وجود خود پی برد، آرام گرفت. از این احساس نفرت خود لذت می‌برد. نفس عمیقی کشید.

خانم آلیسیا حرکتی کرد و پرسید: «خوابت نمی‌برد؟»

«نه».

مدتی ساکت ماند. اما کوسکی مطمئن بود که او فقط به این سؤال بسنده نخواهد کرد. بی‌صبرانه در انتظار سؤال‌های بعدی بود. افکاری سریع، لغزنده و غیرقابل درک از ذهنش می‌گذشت. هنوز به درستی نمی‌دانست که کی و به چه شکلی خواهد توانست همسرش را به سختی عذاب دهد و بیازارد. فقط می‌دانست که این کار را خواهد کرد و این عمل موجب خوشحالی و شادیش خواهد شد. لازم نبود زیاد انتظار بکشد.

«آنتونی؟»

«بله؟»

«می‌خواستم سؤالی بکنم؟...»

«بکن!»

«می‌ترسم ناراحتت کند؟»

«نه، نه. خیالت راحت باشد»

کمی تأمل کرد. در روز جرأت طرح چنین سؤالی را نداشت، اما در این تاریکی احساس آرامش بیشتری می‌کرد:

«ناچارم همیشه درباره‌اش فکر کنم»

«درباره چی؟»

«چرا تو همیشه همه چیز را تو دلت نگه می‌داری، آنتونی. من که

می‌دانم...»

«منظورت از «همه چیز» چیه؟»

«تمام چیزهایی را که تحمل کرده‌ای...»

«آها!»

«من می‌دانم آنتونی که تو چه دوران سختی را پشت سر گذاشته‌ای

و چه مشکلاتی داشته‌ای. اما اگر خودت می‌خواستی...»

«اگر چی را می‌خواستم؟»

«گذشته‌ها وقتی که تو مشکلی یا دردی داشتی، همیشه آن را با من

در میان می گذاشتی. یادت هست؟»

«که این طور»

«شاید»

صدای زن کمی می لرزید.

«تا این حد با من غریبه شده ای؟ فکر می کنی که من دیگر نمی توانم

کمکت کنم؟»

«مثلاً در چه مورد؟»

زن دوباره ساکت شد. مرد فکر کرد که الآن شروع به گریه می کند،

اما زن گریه نکرد و آهسته گفت:

«آنتونی، من معتقدم که ما زندگی زناشویی بسیار خوبی داشته ایم»

پس ماجرا این بود! ما در گذشته... همیشه به اشکال مختلف به

گذشته پشت می کردیم. برای زن، زندگی نوعی مفهوم ثابت و دست نیافتنی داشت.

«اینطور نبود؟»

«چی؟»

«ما با هم زندگی خوبی داشتیم. بیست سال تمام، آنتونی»

مرد ساکت ماند. بیست سال؟ زن به راحتی می توانست بگوید ده

سال، سی سال و حتی چهل سال. نتیجه همه اش یکی بود؛ به کلی

بی معنی بود. قادر نبود درک کند که زندگی هم می تواند مانند تکه پارچه ای

پوسیده چر بخورد. به یکباره حس نفرتی در او بیدار شد. این نفرت از

درونش جوشید و سررفت و دوروبر او را فراگرفت.

هر چیزی مفهوم خود را از دست داده بود، حتی نفرت. فقط دو روز

برایش وقت مانده بود. بعدش همه چیز تمام می شد. روز سه شنبه قرار بود با

شچوکا ملاقات کند و آن وقت دیگر نام کوسکی باقی نمی ماند.

تمام کارهایی که او طی سالیان دراز تحت این نام انجام داده بود،

در مقایسه با کارهایی که مردی به نام ریبیکو کرده بود، بی ارزش و ناچیز

جلوه می‌کرد.

تالار محاکمه را روبه‌روی خود می‌دید. خودش را می‌دید که روی صندلی محکومین نشسته است و به فهرست بلند بالای جنایاتی که مرتکب شده است گوش می‌کند و سپس کلام پایانی گفته می‌شود. این تالار همان تالار بزرگ و جاداری بود که سالیان دراز در آن به قضاوت دربارهٔ اعمال دیگران پرداخته بود. چه دفاعی داشت از خودش بکند؟ هیچ چیز و همه چیز.

فصل‌های کتاب قوانین جزا چقدر به نظر خشک و بی‌معنی می‌آمد! زندگی خفت و ترس را با خود به همراه آورده بود. ترسی عادی و انسانی. ترسی انسانی که به تدریج آدمی را در منجلاپی متعفن فرو می‌برد. زندگی به آدم یاد داده بود که چگونه برای بقای خود تلاش کند. نفرت و تحقیر را نیز یاد داده بود. این زندگی، مسیر خود را در فراسوی حق و عدالت طی می‌کرد. احکام خشک قوانین جزا بر فراز این ورطه پرسه می‌زند. چه چیزی ساده‌تر از حفظ مدارک و صدور حکم محکومیت بود؟ ولی به نام چه کسی؟ به نام کدام عدالت؟ تحت فشار افکاری آشفته و ویرانگر، جمله‌ای به عیان در ذهنش نقش بست: «دادگاه عالی...» جمع کثیری از مردم. تریبون قضات. صلیب. سکوت.

صدای خودش را چنان به خوبی می‌شنید که گویی تاریکی، که همه چیز را فرا گرفته بود، انعکاس صدا در تالار محاکمه را برمی‌گرداند. «لکهٔ ننگی وجود دارد» آرام و واضح شروع به حرف زدن کرد «و لگدمال کردن قانونی که انسان به نام عدالت، محکوم کردنش را به وجدان آدمی وامی‌گذارد...»

خانم آلیسیا نزدیک‌تر آمد.

«آنتونی!»

با خودش فکر کرد معنی وجدان چیست؟ احساس ناراحتی وجدان در خودش نکرد. وجدان؟ پیکره‌ای مه گرفته. کلمه‌ای توخالی. بار دیگر

مسیر صحبت عوض شد.

«هنوز نخوابیدی؟»

«نه»

«از من دلگیر نباش...»

به آرامی گفت: «نه»

زن با صدایی آرام گفت: «تو اگر این قدر در خودت فرو نمی‌رفتی و در دنیا را به روی خودت نمی‌بستی، خیلی راحت‌تر زندگی می‌کردی. آن وقت برای من هم همه چیز راحت‌تر بود»

«این طور فکر می‌کنی؟»

«البته. من همه کار می‌کنم که تو آرامش خیال و آسودگی بیشتری داشته باشی. اما می‌بینم که تو خودت را آزار می‌دهی. دلم می‌خواهد هر طور شده به تو کمک کنم، آنتونی. اما گاهی اوقات احساس می‌کنم که باعث دردسر تو می‌شوم و مثل این است که اصلاً نیازی به من نداری»

«عجب. اتفاقاً الآن دلم می‌خواهد برای مدتی تنها باشم. در پنج

سال گذشته هیچ وقت تنها نبوده‌ام»

زن زیر لب پرسید: «کتکت زده‌اند؟»

پس از سکوتی طولانی گفت: «مثل همه. به خصوص اوایل کار»

«بعدها وضع بهتر شد؟»

«کمی بهتر شد اما نه برای همه»

تاریکی و سکوت، از سنگینی کلمه‌ها می‌کاست. برای لحظه‌ای احساس کرد که هیچ کس به حرف‌هایش گوش نمی‌دهد. و سپس افزود: «آن وقت فرصت داشتند دیگران را بزنند»

«منظورت از دیگران چه کسانی هستند، آلمانی‌ها را؟»

«نه، نه! همبندهای دیگر. لهستانی‌ها، فرانسوی‌ها، ایتالیایی‌ها،

روس‌ها. آن‌جا از کشورهای مختلفی جمع بودند»

از فاصله‌ای دور و از درون تاریکی شب، صدای شلیک چند گلوله

بلند شد. آرنجش را حمایت بدن کرد: «حرفم را نمی فهمی؟»

«نه، چطور می شد آن ها را کتک بزنند؟»

مرد پیش خود فکر کرد فقط آدم های خوبند که می توانند این قدر ساده دل باشند.

با لحنی آرام پاسخ داد: «خیلی ساده. اگر آدم شانس می آورد و

پیرترین فرد سلول می شد. می دانی معنی پیرترین فرد سلول چه؟»

«آره در باره اش شنیده ام!»

«خوب دیگر، در این صورت موقعیت خوبی پیش آلمانی ها پیدا

می کردی. و در ازاء آن... معلوم است دیگر، نه؟ خیلی ها همین کار را

می کردند. این جور آدم ها راحت از معرکه می گریختند»

بار دیگر سکوت شد. مرد دوباره دراز کشید. هنوز ساکت بود.

مرد سرانجام پرسید: «خوب، حالا چه می گویی؟»

«خیلی وحشتناک است، آنتونی. آدم باورش نمی آید»

«چی را باورش نمی آید؟»

«فکر کن آنتونی، زندگی این قبیل آدم ها چقدر وحشتناک است،

حتی اگر قرار باشد بدون مجازات از معرکه فرار کنند.»

زن اصلاً از هیچ چیز خبر نداشت. حتی کوچکترین تردیدی هم به

دلش راه نیافت. چه بهتر. مرد خسته و خواب آلود بود. حس می کرد که الآن

خوابش خواهد برد. اما چطور می خواست از این بابت اطمینان خاطر پیدا کند.

«فکر کردم حرف هایی را که زدم کاملاً فهمیده ای»

زن با تعجب پرسید: «چه حرف هایی را؟»

«این که من هم با آن ها همکاری کرده ام»

«آنتونی، این چه حرفی است که می زنی؟»

«تو چه می دانی که زندان چطور آدم ها را عوض می کند»

زن با صدایی گرفته گفت: «دیدی؟ حالا می توانی افتخار کنی که

حتی این دوران سیاه و حشتناک را پشت سر گذاشته‌ای و همان که بودی
باقی ماندی»

کوسکی بی آن که کلامی بگوید رویش را به طرف دیوار کرد که
بخوابد. خانم آلیسیا پس از سکوتی طولانی گفت: «شب به خیر، آنتونی»
«مرد خواب آلود پاسخ داد؛ «شب به خیر»

پیه نیازک که در دستشویی زندانی شده بود، یورگلو شکای پیر را
راحت نمی‌گذاشت. مدتی اصلاً از او خبری نبود. یک باره شروع به داد و
فریاد کرد و با مشت به در کوبید. این کار به پیرزن سخت ناگوار آمد. اما
چکار می‌توانست بکند؟ چند بار به توالت آقایان نگاهی انداخت. مرد زندانی
چیزهایی زیرلب می‌گفت و مثل موش با ناخن‌هایش در را می‌خراشید و به در
می‌کوبید یا به دیوار مقابل.

مدتی آرام گرفت اما دوباره با عصبانیت سروصدایش بلند شد. زن از
این می‌ترسید که مرد موفق شود در را بشکند. در حالی که آه می‌کشید به
راهرو بازگشت.

در تالار پذیرایی مهمه بالا گرفته بود. وایشرت مدتی حرف زد و
پس از او چند سخنران دیگر نیز رشته کلام را به دست گرفتند. پس از ایراد
هر سخنرانی مدتی مهمه بر پا می‌شد. سروصدای جابه‌جا شدن صندلی‌ها و
جیرینگ و جیرینگ لیوان‌ها به پایان خود نزدیک می‌شد. به مهمانان قهوه
می‌دادند. هر وقت پیشخدمت‌ها در را باز می‌کردند، یورگلو شکای پیر تقریباً
می‌توانست تمام تالار را ببیند.

تالار پذیرایی مملو از دود غلیظ بود. اغلب مهمانان روی
صندلی‌هایشان نشسته بودند و هر چند نفر باهم تشکیل گروهی را داده بودند و
بعضی‌ها هم از یک میز به میز دیگر سرک می‌کشیدند.

یورگلو شکا بافتنی‌اش را زمین گذاشت و بار دیگر نگاهی به توالت
آقایان انداخت. این بار همه چیز در سکوتی ترسناک فرو رفته بود. پیرزن

دستخوش ترس و وحشت شد. به سرعت در را پشت سر خود بست و وارد توالت طرف دیگر شد و کمی گوش ایستاد. سرانجام نتوانست آرامش را نگاهدارد و با صدایی بلند فریاد زد: «آهای!»

صدایی نیامد. کوچک‌ترین همه‌های به گوش نرسید. این‌جا بود که زن به در کوفت: «آهای! آهای!» وقتی زن این بار نیز صدایی نشنید، دچار وحشت شد. قفل در را باز کرد و از لای شکاف آن نگاهی به درون توالت انداخت. وحشت‌زده خود را کنار کشید. به نظرش رسید که زندانی بدبخت دیگر زنده نیست. بین دیوار و پایه توالت فرنگی روی زمین نشسته بود و در این حال سرش را به دستی که روی جایگاه سفید نشستن توالت فرنگی قرار داشت، تکیه داده بود. از نفس کشیدن یکنواخت او یورگلوшка متوجه شد که زندانی به خواب عمیقی فرو رفته است. با آسودگی خیال آهی کشید و گفت: «خدا را شکر!»

اما در همین حال نسبت به این موجود احساس ترحم کرد. موجودی این چنین، توده کوچکی از بدبختی که در خودش مچاله شده بود، نامش انسان بود. آن هم در یک چنین جایی! با خودش فکر کرد، خدایا، مگر انسان، پیش از آن که دنیا را ترک کند چه اندازه درد و رنج بکشد! لحظه‌ای آن‌جا ایستاد، با ترحم سرش را تکان داد و بعد برگشت و در را بست.

درست در همین لحظه بود که پاولیکی، دره ونوسکی را که به سختی روی پا بند بود، با خود می‌کشید. همین که چشمش به یورگلوшка افتاد، برایش سر تکان داد.

«مادر بزرگ، بیا یک مشتری دیگر برایت آورده‌ام. هر وقت حالش خوب شد، باید گورش را از این‌جا گم کند. حضورش زیادی است.» پاولیکی هم تا اندازه‌ای مست بود اما حواسش را از دست نداده بود. دره ونوسکی را به داخل توالت هل داد. دره ونوسکی تلوتلوخوران به سختی به دیوار مقابل خورد. رنگش پرید. موهایش روی پیشانی‌اش ریخت و سرش به پایین خم شد. یورگلوшка فوراً او را

شناخت. مادر پیرِ دِره وِنوسکی را در همسایگی خود از سال‌ها پیش می‌شناخت؛ و فِرانیک را هم که فقط چند سالی از فِلیک او پیرتر بود از زمانی می‌شناخت که هنوز پسر بچه‌ای بیش نبود. اما از وقتی که دِره وِنوسکی صاحب پُست و مقامی شده بود، دیگر با مادرش زندگی نمی‌کرد و به ندرت در خیابان «گار باراسکا» دیده می‌شد.

پاولیکی پرسید: «آن یکی چکار می‌کند؟ ظاهراً خیلی ساکت است. سروصدا از خودش درنیاورد؟»

یورگلوшка پاسخ داد: «خوابش برده، آقا»

پاولیکی با رضایت دست‌هایش را به هم سایید:

«عالی است. بهتر است با خیال راحت بخوابد»

به دِره وِنوسکی نزدیک شد و مشت گره کرده‌اش را جلو صورت او گرفت:

«خوب؟»

دِره وِنوسکی از پشت چشم‌های مه‌گرفته‌اش به او نگاه کرد. بازی را باختی، اخوی. موقعیت آینده‌ات به سرمویی بسته

است...»

دِره وِنوسکی زیر لب گفت: «گورت را گم کن...»

پاولیکی با صدای بلند خندید:

«صبر کن، فردا عقیده‌ات عوض می‌شود، خداحافظ!»

دِره وِنوسکی هیچ نگفت. سرش دوباره روی سینه‌اش خم شد.

چنین می‌نمود که استخوان‌هایش را نرم کرده‌اند و دیگر توان راست نگه داشتن بدنش را ندارد. یورگلوшка به او نزدیک شد:

«آقای فِرانیک!»

مرد او را شناخت. اما همین که یورگلوшка بازویش را گرفت، بدون

مقاومت، به سوی توالت راه افتاد. احساس سنگینی زیادی می‌کرد. چند قدم

بیشتر برنداشته بود که نفسش گرفت. همین که زن احساس کرد که بیش از

این قادر نیست او را با خود بکشاند، مایوسانه نگاهی به اطراف انداخت.
در توالت صندلی وجود نداشت. در پوش یکی از توالت فرنگی ها
را که درست نزدیک پیه‌نیازک بود بلند کرد و او را مستقیم روی آن نشانده.
دیره ونوسکی بی هیچ مقاومتی پذیرفت. پس از چند لحظه یورگلوشکا برایش
یک لیوان آب خوردن آورد:

«بخورید، حالتان را جا می‌آورد»

مرد قادر نبود لیوان را نگاهدارد. زن کمکش کرد. چند جرعه
سرکشید. بعد از وحشت خودش را تکان داد.
«دیگر نمی‌خواهید؟»

«نه»

دوباره سرش روی سینه‌اش خم شد. زن تکانش داد:

«آقای فرایک، مرا دیگر نمی‌شناسید؟»

«خانم یورگلوشکا. این جا چکار می‌کنید؟»

«چه سؤالی می‌کنید. خوب من این جا کار می‌کنم»

زن با محبتی مادرانه موهای او را نوازش کرد:

«چرا این قدر مشروب خورده‌اید، آقای فرایک؟ به سلامتیتان ضرر

می‌زند»

دیره ونوسکی با علامت دست حرفش را رد کرد:

«دیگر ضرری به من نمی‌زند. تمام شد. تمام»

«منظورتان از این حرف چیه؟ چی تمام شد؟»

«همین. تمام شد. من به طرف سویکی می‌روم و چیزی به او

می‌گویم. ولی او نگاهی به من می‌اندازد... می‌دانید چه می‌گوید؟ می‌گوید

آقای دیره ونوسکی، می‌ترسم که ما دیگر فرصت پیدا نکنیم با هم کار کنیم.

عجیب است، دیگر فرصت نیست... می‌بینید خانم یورگلوشکا، همه چیز از

بین رفت، تمام شد. یک خانه مقوایی. حالا دوباره باید از صفر شروع کنم»

خودش را جمع و جور کرد و دست‌های پیرزن را در دست گرفت:

«خانم یورگلوشکا، فقط یادتان باشد که حتی یک کلمه هم در این باره با مادرم حرفی نزنید...»
 «نه، چه لزومی دارد»
 «چه لزومی دارد که پیرزن غصه بخورد؟ خودتان قضاوت کنید»
 «البته، این طور بهتر است. فردا، دوباره همه چیز روبراه می‌شود.
 خواهید دید»

دره ونوسکی سرش را تکان داد.
 «هیچ چیز روبراه نمی‌شود. می‌شناسمش. آدم کینه‌توزی است. هر کاری که از دستش برآید برای نابودی من انجام می‌دهد. شما هم در این باره چیزی به مادرم نمی‌گویید، نه؟ قسم بخورید که هیچ چیز از این ماجرا را برای مادرم تعریف نمی‌کنید! خانم یورگلوشکا...»
 «من که گفتم هیچ کاری نمی‌کنم.»
 «همه این اتفاق‌ها به خاطر پیه‌نیازک بود. پسرک لعنتی! اگر او نبود من این قدر مست نمی‌کردم»
 «دیدید؟ واقعاً لازم بود؟»
 «من که دیگر مست نیستم، نه؟ خانم یورگلوشکا، من که دیگر مست نیستم؟»
 «نه»

بار دیگر دست‌های زن را در دست گرفت. دست‌های گرم و مرطوب بود. چشم‌هایش می‌درخشید.
 «شما مرا می‌شناسید، خانم یورگلوشکا؟ نه؟ فکر می‌کنید من قصد سویی داشته‌ام؟ فقط می‌خواستم از این بدبختی و فلاکت بیرون بیایم و مثل آدم زندگی کنم. من فقط همین را می‌خواستم. حق ندارم؟ از دیگران بدترم؟ وقتی آدمی مثل سویکی می‌تواند وزیر شود، چرا من نباید به چیزی که می‌خواهم برسیم؟ مادرم تمام دوران زندگیش را به شستن لباس بورژواهای ثروتمند گذراند. من از فقر نفرت دارم. در زندگی به قدر کافی دستخوش

فساد شده‌ام. این فساد از چهره‌ام پیداست، نیست؟»
 یورگلوшка سرش را به چپ و راست حرکت داد:
 «آقای فرایک، پول همه چیز نیست. خوشبختی را با پول نمی‌توانید
 بخرید»

«شما هم عجب حرفی می‌زنید خوشبختی را هم می‌شود با پول
 خرید، خانم یورگلوшка. اصلاً خوشبختی چی هست؟ با پول همه چیز را
 می‌توان خرید. حتی به قیمت ارزان. فقط باید یک بار شروع کرد. بعد
 خودش سرازیر می‌شود»

از جا برخاست و دستی به پیشانی کشید:

«لعنت، هنوز هم سرم گیج می‌رود»

«پس بنشینید، آقای فرایک»

به دیوار تکیه داد:

«به زودی خوب می‌شود. من آدم مقاومی هستم، خانم یورگلوшка.
 شما که مرا می‌شناسید، نه؟ من به این سادگی‌ها هم به کسی اجازه
 نمی‌دهم که نامم را آجر کند»

یورگلوшка با ناراحتی پرسید: «کجا دارید می‌روید؟»

«به دنیای بیرون»

زن بیهوده تلاش کرد او را نگه دارد. با قدم‌هایی لرزان به جلو آینه
 رفت، شانه‌ای را از جیبش درآورد و موهایش را شانه زد. بعد کراواتش را
 منظم کرد:

«خوب، خانم یورگلوшка، جوان سر به راهی نشده‌ام؟»

زن آهی کشید: «آخ، آخ، آقای فرایک...»

«چی شده؟»

«حالتان اصلاً خوب نیست»

«عیبی ندارد گهی پشت به زین و گهی زین به پشت. ما هم به

مقصد خودمان می‌رسیم، حالا از این راه نهد، از راهی دیگر»

دستش را به دیوار تکیه داد و توالت را ترک کرد و در راهرو کنجکاوانه نگاهی به اطراف انداخت:

«خانم یورگلوشکا؟»

«بله؟»

«راه خروجی از کجاست؟»

زن گشتی به دور خود زد.

«بهتر است همین جا بمانید، آقای فرانک. در این ساعت‌های آخر

شب کجا می‌خواهید بروید؟»

«تا بینیم. با آن‌ها که» با دست به مهمانان تالار اشاره کرد «کارم

تمام است. این طور بهتر است. از این جا خانم یورگلوشکا می‌شود خارج شد؟

پشت این جا چیه؟»

«آشپزخانه. از آشپزخانه به طرف راست می‌پیچید. من کمی از راه

را با شما می‌آیم...»

«لازم نیست، خانم یورگلوشکا»

خودش را جمع و جور کرد، کتش را پوشید و تقریباً با قدم‌هایی

استوار دور شد. در انتهای راهرو ناگهان متوقف شد. دست به جیب شلوار برد

و فریاد زد: «صبر کنید، خانم یورگلوشکا، شما را فراموش کرده بودم»

زن با ملایمت گفت: «این چه حرفی است، آقای فرانک؟»

یک اسکناس پانصد زلوتی بیرون کشید:

«بگیرید و حرفش را هم نزنید. پول، پول است»

زن تأمل کرد. با پانصد زلوتی می‌توانست برای فلیک یک پیراهن و

دو جفت جوراب بخرد. فلیک دیگر چیزی برای پوشیدن نداشت. به یک

پیراهن خیلی نیاز داشت.

«خوب، بگیرید، خانم یورگلوشکا. شاید خیلی پول دارید؟»

اسکناس را کف دست زن گذاشت زن با خجالت زیر لب گفت:

«شما چکار می‌کنید، آقای فرانک؟ چکار می‌کنید...؟»

«چطور مگر؟ من که در خدمتم!»

«ولی این پول خیلی زیاد است»

دره ونوسکی با صدای بلند خندید:

«اصلاً لازم نیست به این خاطر به خودتان دردمر بد دهید»

«اگر این پول را یک غریبه داده بود...»

«چطور؟ غریبه بهتر از من است؟ بگیری، والا از دستتان عصبانی

می شوم. خانه یورگلوшка من به زودی توی پول غلت می خورم. خواهید دید!»

وقتی زن تنها ماند، روی صندلی حصیری خود نشست، میل بافتنی

را برداشت و شروع به بافتن کرد و به فکر رفت. این پول بادآورده مثل این بود

که از غیب رسیده باشد. خدا خودش می داند که خیال گرفتنش را نداشت.

اما دنیا را ظاهراً به این شکل آفریده اند که غصه یکی سبب شادی دیگری

شود. چه کسی قادر به پیش بینی سرنوشت دیگران است؟ همه حدس

می زدند که فرانک روزی به جاه و مقام می رسد. در این اواخر چنان شانس

به او رو آورده بود که کمتر نصیب کسی می شود.

و حال به یک باره... فلک از مدت ها قبل آرزو داشت صاحب

یک پیراهن نازه شود. یک پیراهن زرد رنگ...

پاولیکی با ورود خود به توالت، این بار تنها، رشته افکار زن را

درباره عجیب و غریب بودن بسیاری چیزها، از هم پاره کرد. زن فوراً از جا

برخاست. مرد روبرویش ایستاد:

«اوضاع مشتریان چطور است؟»

«کدامشان آقا؟»

«دومی»

«رفت، آقا»

«چی، رفت؟ این دیگر شاهکار است! این طور که می بینم، خیلی

خوب قادرید از مهمانانی از این قبیل پذیرایی کنید، مادر بزرگ» بر چهره

گرد و خرگوش وار یورگلوшка، لبخند رضایت نقش بست. از تجربیات سال ها

کار و فعالیت چیزهای زیادی آموخته بود و از شنیدن حرف‌هایی که او را تحسین و کارش را ستایش می‌کرد خشنود می‌شد.

با قاطعیت و با صدایی که از ته گلو برمی‌خاست گفت: «آدم باید کارش را بلد باشد، آقا. باید بداند با آدم‌ها چطور رفتار کند»
«مثلاً چطور؟»

«با هر کس به شیوه خودش، آقا. با یکی باید مثل یک بچه رفتار کرد...»

پاولیکی دیگر به حرف‌هایش گوش نمی‌کرد. یک راست به طرف توالت رفت. هنوز در را پشت سرش نبسته بود که وایشرت مستقیم از تالار وارد شد. چهره‌اش برافروخته بود. یورگلوшка با خودش فکر کرد که الآن غوغایی به پا می‌شود.

زمانی وایشرت متوجه حضور پاولیکی شد که او با پاهای از هم گشوده، جلو محل ادرار ایستاده بود و دست‌هایش را به هم می‌سایید.
«مطبوعات همیشه ابتکارات خوبی دارند»

پاولیکی خندید:

«این طور نیست؟»

وایشرت کنار او قرار گرفت.

«دِره وِنوسکی را بیرون کردید؟»

«ای!»

«چه مزخرفی ممکن است بیخ گوش سویکی گفته باشد؟ به نظر کاملاً مست می‌آمد»

پاولیکی با جمله‌ای کوتاه گفت: «آدم کثیف بی‌اهمیتی است» و بعد در حالی که دکمه شلوارش را می‌بست، به طرف آینه رفت. در این میان وایشرت که به دیوار مرطوب توالت خیره شده بود، فکر می‌کرد که از این برخورد تصادفی با پاولیکی چگونه بهره‌برداری کند. اما متأسفانه نمی‌دانست که سردبیر «صدای خلق» در آرزوی آن است که به ورشو منتقل شود و

علاقه‌ای به دسیسه‌چینی‌های مردم ندارد. وایشرت نگاهی به ساعت انداخت:

«هنوز اول شب است.»

پاولیکی پرسید: «ساعت چند است؟»

«چیزی به ساعت دوازده نمانده. وقت خواب بچه‌هاست. آدم باید این شب دلپذیر را به هر شکلی که شده ادامه بدهد» پاولیکی احساس کرد دوست ندارد به خانه برگردد، اما علاقهٔ چندانی هم به پول خرج کردن ندارد. زیر لب گفت: «عجب!»

وایشرت در برابر آینه با دقت سرگرم منظم کردن کراوات خود شد.
«حالا می‌شود به تالار بزرگ یا به بار رفت. آقای سردبیر نظر شما چیه؟ ما می‌توانیم سویکی را راضی کنیم، شچوکا هم خواهد آمد»
پاولیکی چهره‌اش درهم رفت: «شچوکا؟ آدم فوق‌العاده‌خسته —
کننده‌ای است. خودش را می‌گیرد»
«شاید ورونا؟»

«پسرک قادر است حسابی مشروب بخورد اما مزخرفات زیادی راجع به انقلاب می‌گوید. ما این‌جا در شهری کوچک زندگی می‌کنیم، آقای شهردار. تعداد آدم‌هایی که می‌شود با آن‌ها شب خوبی را گذراند از تعداد انگشت‌های یک دست تجاوز نمی‌کند. سویکی، بله، پسر خوب و خوش فکری است. ولی بقیه چی؟»

وقتی آن‌ها وارد تالار شدند، سویکی تازه از جایش برخاسته بود. سروصدای صندلی‌هایی که به این طرف و آن طرف کشیده می‌شدند، با صدای همهمهٔ مردم درهم آمیخته بود. در هر گوشه و کنار، گروه‌های کوچکی تشکیل شده و سرگرم بحث و گفتگو بودند. هیچکس دلش نمی‌آمد جلسه را ترک کند. وایشرت و پاولیکی به کنار وزیر رسیدند.

وایشرت پرسید: «همه دارند می‌روند؟»

سویکی خمیازه‌ای کشید:

«تفریح بس است. امروز مثل یک سگ حوصله‌ام سر رفت.»
 وایشرت گفت: «من هم. راستی نمی‌دانی پودگورسکی چه شد؟»
 سویکی بی‌اعتنا پرسید: «چطور مگر؟»
 «در تمام طول شب حتی یک کلمه حرف نزد.»
 سویکی شانه‌هایش را بالا انداخت:
 «اطلاعی ندارم. شاید دلش درد می‌کرد، عوضش همسایه سمت چپ
 من تا دلت بخواهد پرت و پلا گفت»
 «ورونا؟»

«آره» و با کنجکاوی از وایشرت پرسید: «منظورت چیه؟»
 «غیر از این چیزها، امشب به طور کلی خوش گذشت؟»
 «فوق العاده بود!»

«فکر نمی‌کنی که در سخنرانی‌ها زیاد از من نام برده شد؟»
 «غصه می‌خوری؟ مگر قرار بود راجع به کس دیگری حرف بزنند؟»
 سویکی با صدای بلند خندید:
 «قرار نیست اغراق کنیم. به هر حال شچوکا هم تا اندازه‌ای حق
 داشت»

«ممکن است. ولی آینده به آدم‌های جدید تعلق دارد»
 «این مسأله دیگری است. اصلاً کجا ممکن است رفته باشد؟»
 «شچوکا؟ سرگرم صحبت با کالیکی پیر بود»
 کالیکی و شچوکا در پشت تالار ایستاده بودند و ساکت و آرام
 سیگار می‌کشیدند. این برخورد که هر دو آن‌ها از آن انتظار احساساتی شدن
 زیادی داشتند، به شدت سبب سرخوردگی‌شان شده بود.
 هر دو می‌دانستند و با تمام وجود احساس می‌کردند که این برخورد از
 پس سالها، آنها را برای همیشه از هم جدا ساخته است و بینشان فاصله‌ای
 انداخته که دیگر از میان برداشتنی نیست. دیگر حرفی برای گفتن به هم
 نداشتند. شچوکا نگاهی به ساعتش انداخت. کالیکی متوجه آن شد:

«ساعت چند است؟»

«چیزی به دوازده نمانده. منزلت از این جا خیلی دور است؟»

«نه. ولی مطمئناً کسی پیدا می‌شود که مرا با خودش ببرد»

«پس فعلاً به امید دیدار. خوش بگذرد»

«به توهم»

با دست‌هایی تقریباً لرزان به هم دست دادند و در این حال ناخودآگاه سعی کردند به چشم هم نگاه نکنند. کالیکی برای لحظه‌ای همانطور ایستاد. گویی می‌خواست چیزی بگوید. اما سرانجام صدایش درنیامد، قد راست کرد، سری برای شچوکا تکان داد و آهسته به طرف در خروجی به راه افتاد.

شچوکا با نگاهش او را تعقیب کرد تا از نظر پنهان شد. تازه در این لحظه بود که متوجه شد درباره‌ی قرار ملاقاتشان در روز سه‌شنبه اصلاً باهم حرفی نزده‌اند.

* * *

گریستینا به حرکت درآمد. گیسوانش روی صورتش ریخته بود.

مرد آهسته گفت: «فکر کردم خوابیده‌ای»

«نه»

روی آرنج بلند شد. چشم‌هایش درشت‌تر از زمانی به نظر می‌آمد که در روشنایی بود. مرطوب و گرم بود.

برق طلایی و لطیف گیسوانش، تاریکی را روشن می‌کرد. آن چنان آرام دراز کشیده بود که گویی اصلاً نفس نمی‌کشد. ماکیک بی‌حرکت بود. مرد برای لحظه‌ای تصور کرد همه چیز غیرواقعی به نظرش می‌آید. این تاریکی در فراسوی زمان و مکان. این سکوت و آرامش که چیزی از رویایی بی‌پایان در خود داشت. و شفافیت نافذ یک رویا. آسمان گسترده و پر ستاره. و از همه مهمتر اندامی که اینک در آغوشش بود. در تاریکی به سختی می‌شد خطوط اندامش را تشخیص داد. اما پیش از آن که

این اندام را بشناسد، از آن کام گرفته بود. با این حال این اندام برای او بیگانه نبود؛ چیزی شبیه موج لطیف سایه-روشن بود. فقط کافی بود که ماکیک دستش را دراز کند تا بتواند صافی و نرمی پوست اندام زنده او را که در سایه-روشن، گویی از میان نور سر برآورده است، لمس کند. اما این کار را نکرد.

کمال این لحظه چنان او را از آرامش انباشته بود که هرگز در گذشته تصور و احساسش را هم نکرده بود.

با دختران بسیاری در شرایطی مشابه قرار گرفته بود. اما تمامی آن برخوردها، سطحی، فرار و عادی بودند، دوام چندانی نمی‌آوردند و خاطره‌ای برجای نمی‌گذاشتند. برخوردهای خشنی بودند، سخت و شتابزده و با ارضا جسم فراموش می‌شدند. اما این یکی پایانی نداشت. به پایانش فکر نمی‌کرد و نیازی هم به آن نبود. غیر از آنچه در این لحظه داشت، هیچ چیز دیگری آرزو نمی‌کرد. نه دیروزی وجود داشت و نه فردایی وجود خواهد داشت.

صدای ضربان یکنواخت قلبش را می‌شنید. در این جنبش ناپیدا، کاملاً غرق شده بود. در نهایت دیگر قادر نبود درک کند که این صدای ضربان قلب خودش است یا قلب او. ناگهان چنان احساس محبت عظیمی وجودش را فرا گرفت، که هرگز پیش از آن چنین احساسی را نشناخته بود.

در یک آن متوجه شد که باید تمامی احساسی را که در این لحظه به او دست داده است به شکلی بیان کند. اما واژه مورد نیاز خود را نیافت. فقط روی کریستینا خم شد و در نهایت مهربانی و ملایمت، و با نگرانی از آن که مبادا آرامش و سکوت او را برهم بزند، گیسوان و شقیقه‌ها و گونه‌هایش را بوسید. پیش از این هرگز دختری را این چنین نبوسیده بود. حتی تصور نمی‌کرد که می‌شود کسی را این چنین بوسید. ناگهان احساسی غریب در وجودش اوج گرفت و مثل این بود که در بوسه‌ها و لب‌هایش، که به نرمی موج هوا شکل می‌گرفت، نه تنها کریستینا، که حتی خویشتن را دوباره باز می‌یافت. خواست زیر لب بگوید: «عشق من، عزیز من...» اما

حجب و حیا مانعش شد.

کریستینا هم چیزی نمی‌گفت. چشمانش باز بود. فکر می‌کرد و در افکار خود بسیار دور رفته بود. به بالا، به درون تاریکی نگاه می‌کرد. به چه می‌اندیشید؟ در این لحظه چه احساسی داشت؟
ماکیک او را محکم‌تر به خود فشار داد:
«خسته‌ای؟»

زن سرش را بالا انداخت مرد دراز کشید و چشمانش را بست. در تاریکی کامل، اندام کریستینا به نظرش آشنا تر می‌آمد. گرمی و سکونش را در خود جذب می‌کرد. کم‌کم احساس زمان را از دست داد.
شاید همه این‌ها تنها در یک لحظه بروز کرده بود و شاید هم قدمتی به درازای ابدیت داشت. ولی ناگهان این احساس خوشبختی چنان او را به لرزه درآورد که وجودش سرشار از وحشت شد. چشم‌هایش را باز کرد و دوباره به آنج تکیه داد. اینک تنها صدای قلب خودش را می‌شنید. صدای ضربه‌ها، پوستش را می‌دراند. کریستینا نگاهش کرد:
«چی شده؟»

ماکیک تأمل کرد. آنچه را در این لحظه احساس می‌کرد قادر به بیانش نبود.

«خوب، بگو»

«در این لحظه فکری از ذهنم گذشت... ما الآن فقط چند ساعت است که باهم آشنا شده‌ایم اما احساس می‌کنم که ترا مدت‌هاست می‌شناسم...»

زن مدتی سکوت کرد و سرانجام گفت:

«نمی‌دانم. ولی یک چنین فکری از ذهن من نمی‌گذرد»

زن مطمئن بود که مرد پاسخی آزردهنده به او خواهد داد، درست با همان لحنی که تاکنون با او سخن گفته بود. اما مرد سکوت کرد و زن بیهوده انتظار می‌کشید. احساس کرد که بازوی مرد به آرامی می‌لرزد، گویی

وحشتی وجودش را فراگرفته است. مرد روی زن خم شده بود اما به او نگاه نمی‌کرد. صورت و گردنش را کاملاً در نزدیکی خود احساس می‌کرد. برای یک لحظه احساس کرد دلش می‌خواهد او را در آغوش بگیرد و به خود بچسباند. اما خودداری کرد. برای نخستین بار، از وقتی که پایش را به این مکان گذاشته بود، آرامشش را از دست داد.

زن فقط به این علت حاضر شده بود خود را به آسانی درگیر یک ماجرای بی‌اهمیت کند، چون فکر می‌کرد که این برخورد، کوتاه و سطحی خواهد بود. هوس کرده بود که شبی را با این جوان زیبای بیگانه سپری کند. فقط همین. به نظرش آمده بود که او همبستر خوبی است. حدس زده بود که آدمی است بی‌حیا، متکی به خود و تا اندازه‌ای عامی. انتظار داشت که برخوردش، مثل برخورد با زنی خودفروش باشد. اما به جای همه این‌ها، در ابراز احساسات شورانگیز جوانانه‌اش تا اندازه‌ای خجیل، ظریف و حساس بود.

سکوت بر کریستینا سنگینی می‌کرد. از روی تجربه می‌دانست که سکوت از همه کلمه‌ها، حرف بیشتری برای گفتن دارد. تصمیم گرفت فوراً آن را بشکند:

«واقعاً شما مطمئن بودید که من می‌آیم؟»

مرد چنان روی او خم شد که زن نفسش را احساس کرد:

«شما؟»

زن خندید:

«خوب، تو...»

«نه، اصلاً مطمئن نبودم»

«می‌دانید... معذرت می‌خواهم، می‌دانی که من چرا آمدم؟»

«چرا؟»

«خودت نمی‌توانی حدس بزنی؟»

«نه»

«خیلی ساده است. آدمم چون می‌دانستم عاشقت نمی‌شوم»
مرد ساکت ماند.

زن پس از لحظه‌ای گفت «ای!»
«بله؟»

«یک سیگار به من می‌دهی؟»

میز کاملاً کنار تخت‌خواب بود. مرد دستش را دراز کرد. پاکت
سیگار لب پاتختی بود.

«داری؟»

«آره»

مرد سیگاری به لب او و سیگاری هم به لب خود گذاشت. بعد
کبریت را برداشت. برای روشن کردن کبریت باید کریستینا را رها می‌کرد.
زن فوراً خودش را کمی عقب کشید. کبریت شعله‌ور برای لحظه‌ای کوتاه،
تاریکی را روشن کرد. هر دو به هم نگاه کردند. چلمیکی بلافاصله کبریت
را خاموش کرد. مرد زیر سیگاری را برداشت و بین خودش و کریستینا
گذاشت. زیرسیگاری آن‌ها را مثل نرده‌ای از هم جدا کرد.

مدتی بی‌آنکه حرفی بزنند سیگار کشیدند. دو نقطه سوزان در تاریکی
می‌درخشید. کریستینا پرسید:

«این چه نوع سیگاری است؟»

«مجاری»

«نسبتاً قوی است.»

«دوستش نداری؟»

«اوه، چرا»

دوباره سکوت برقرار شد. مرد بی‌تأمل پرسید: «گفتی خیال نداری

عاشق شوی؟»

«عاشق تو؟»

در لحن گفتارش تمسخر موج می‌زد. اما مرد این بار نیز برخلاف

انتظار چیزی نگفت:

«نه، منظورم خودم نبود. خیلی کلی گفتم!»

«فکر نمی‌کنم»

«از اعتقادات توست؟»

«این طور فکر کن. چه لزومی دارد که آدم زندگیش را بیهوده

پیچیده کند»

«خودبه‌خود پیچیده می‌شود»

«درست است. پس نباید مسایل و مشکلات تازه‌ای به آن اضافه

کرد.»

روشنی سیگارها، خطوط دست و شانه‌آنها را در تاریکی مشخص

می‌کرد

مرد ناگهان گفت: «از وضع خودت برایم تعریف کن»

«از خودم؟ برای چی؟ چه حرف بی‌موردی!»

مرد پاسخی نداد.

زن پس از مدتی گفت: «اگر تو دولت می‌خواهد، باشد. ولی چیز

خیلی قابل توجهی در آن نیست. پیش از جنگ در روستا زندگی می‌کردم»

«کجا؟»

«در پوزنشن. نزدیکی‌های موگیلنو»

«بعدش؟»

«بعدش؟ بعد رفتیم به ورشو»

«رفتیم؟»

«من و مادرم. پدرم را آلمانی‌ها در اوایل جنگ بردند»

«کشته شد؟»

«آره، در داخاو. دیگر چی می‌خواهی؟ همه‌اش همین بود»

«مادرت هنوز زنده است؟»

نه. در قیام ورشو کشته شد.»

«مادر من هم همین طور. خواهر و برادر نداری؟»

«خوشبختانه نه»

«چرا خوشبختانه؟»

«وقتی نداشتی دیگر غصهٔ مردنشان را هم نداری»

مرد زیر لب گفت: «که این طور. درست است. من یک برادر

داشتم که تو یک حادثه کشته شد. در سال ۱۹۴۳»

«دیدی»

«پدرم مقیم انگلستان است. ولی خیلی بعید می‌دانم که در این دور

و زمانه برگردد»

«قوم و خویشی نداری؟»

«قوم و خویش نزدیک، نه. در اُستروویچ می‌مانی؟»

«نمی‌دانم. فعلاً آره»

«بعدش؟»

«به بعدش فکر نمی‌کنم»

زن سیگارش را خاموش کرد. مرد نیز پس از زدن پکی عمیق آن را

خاموش کرد. زیر سیگاری را روی پاتختی گذاشت. مدتی دراز کشیدند و

در سکوت گذرانند. سرانجام مرد رویش را به طرف زن برگرداند و دستش

را ستون سرش کرد.

«خوابت گرفته؟»

«نه»

بار دیگر احساسی دردناک که چند لحظه قبل به هنگام در آغوش

گرفتن کریستینا به او دست داده بود، وجودش را فرا گرفت.

آهسته گفت: «من واقعاً مطمئن نبودم که تومی آبی»

صدای زن گویی از راهی دور می‌رسید: «قبلاً گفته بودی»

«و تو هم حرف مرا باور کردی؟»

«تو که مرا اصلاً نمی‌شناسی»

«تو هم مرا نمی‌شناسی»

«اوه چرا. من ترا می‌شناسم»

«نه؟»

«چرا»

مرد احساس کرد که اندام زن به آرامی می‌لرزد. کمی به او نزدیک‌تر شد:

«سردت است؟»

«کمی»

مرد او را در آغوش گرفت و به خود فشرد:

«حالا بهتر شد؟»

«در هر صورت گرم‌تر است»

زن در آغوش او دراز کشیده بود. صدای ضربان قلبش را می‌شنید. مرد ناگهان سرش را بلند کرد.

«بگو ببینم...»

«چی؟»

«بگو ببینم، اصلاً تو چه جور آدمی هستی؟»

«منظورت از «چه جور» چیه؟»

«رفتار تو با قبل فرق کرده.»

«فرق کرده؟»

«خودت متوجه نشده‌ای؟»

مرد مدتی به فکر فرورفت:

«شاید... خیلی بد شده؟»

زن دوباره آهسته گفت: «خدای من، لابد برایت خیلی مهم نیست»

اما چشم‌هایش که اینک بسیار درشت‌تر از قبل به مرد دوخته شده

بود، ظاهراً چیز دیگری می‌گفتند:

«واقعاً این قدر بی‌اهمیت است»

زن پاسخ نداد.

«بگو...»

زن زیر لب گفت: «نمی‌دانم. مرا محکم تر فشار بده»
مرد او را به خود فشرد. با لب‌هایی نیمه باز پلک‌های نیمه بسته اش
را بوسید:

«می‌دانی، احتمالش را نمی‌دانم...»

«احتمال چی را؟»

«هیچی، هیچی»

مرد ساکت شد. گویی نفسش بند آمده است. آهسته گفت: «با تو،
آدم دیگری هستم»

«می‌خواستی همین را بگویی؟»

«نه. ولی چرا این را هم می‌خواستم بگویم»

«دیگر چی؟»

ناگهان صدای قدم‌های سنگینی از راهرو شنیده شد. چلمیکی
سراسر کرد و گوش داد. صدای گردش کلید در قفل اتاق مجاور بلند شد.
کسی وارد اتاق شد. در را پشت سرش بست و چراغ را روشن کرد. صدای
هر حرکتی در سکوت چنان واضح شنیده می‌شد که گویی دیواری بین
اتاق‌ها وجود ندارد. حتی صدای جیرجیر کف پوش چوبی اتاق شنیده
می‌شد. کریستینا هم سرش را بلند کرد:

«چی؟»

«همسایه ما است که برگشته.»

«آشناست؟»

«نه»

مرد دوباره دراز کشید اما از سروصدای اتاق مجاور رها نشد. تازه
حالا در این ساعات آخر متوجه شده بود که از لحظه‌ای که کریستینا وارد
شده است، حتی یک بار هم در این فکر نبوده که چه چیزی موجب کشاندن

او به این هتل و اتاق بیگانه شده است. این ساعات که به نظرش لحظه ای کوتاه آمده بود، در فراسوی زندگیش قرار داشت و او را از آنچه بود و در آینده خواهد بود، رها می کرد.

اما همه چیز دوباره درهم شکسته بود. شنیده شد که شچوکا پنجره را گشود. لحظه ای سکوت شد. حتماً کنار پنجره ایستاده بود. سپس صدای قدم هایی بلند شد و بعد صدای کشیدن یک صندلی. کریستینا آهسته گفت:

«صدای هر حرکتی را به راحتی می توان شنید»

«آره. فردا چکار می کنی؟»

«فردا؟»

«در واقع امروز. حالا دیگر روز شده است»

«شب که طبق معمول در بار هستم»

«روز چطور؟»

«کار به خصوصی ندارم. خانواده پوچیاتیکی مرا به صرف ناهار

دعوت کرده»

«آخ، آن ها. مگر تو با آن ها نسبتی داری؟»

«از هفت طرف. از طریق فیرد تله زینسکی. من آن ها را امروز

شناختم. و در این ارتباط، ترا هم رسماً شناختم...»

«به نظرت من مسخره بودم؟»

«کمی. اما فقط این من بودم که می توانستم قضاوت کنم. چرا کنار

آن ها نشستی؟»

«خودت نمی توانی حدس بزنی؟»

زن زیر لب گفت: «آدم نادانی هستم»

شچوکا در آن سوی دیوار، بالا و پایین می رفت. مرتب و یکنواخت در

یک جهت بالا و پایین می رفت. تقریباً در میانه اتاق، جایی از کف زیر

پایش صدا می کرد. ماکیک سعی کرد به آن گوش نکند. چشم ها را برهم

گذاشت و کریستینا را محکم به خود فشرد تا خود را یکسره به سرانگشتان

نوازشگرش بسپارد. ناگاه دست زن از حرکت باز ایستاد. در قسمت چپ کمرگاه مرد، بین دنده‌ها، جای زخمی برجسته احساس می‌شد.

«این چیه؟»

«چیزی نیست. جای زخم است.»

«زخمی شده بودی؟»

«ای»

«کی؟»

«قبل از قیام. در یکی از درگیری‌ها.»

«در منزل به چه اسمی ترا صدا می‌زدند؟»

«در منزل؟ مختلف. پدر مرا ماکی صدا می‌کرد و مادر و برادر،

«ماکیک»

«رفقاییت چطور؟»

«ماکیک»

مرد متوجه شد که زن می‌خندد:

«به چی می‌خندی؟»

«چیزی به یادم افتاد. وقتی بچه بودم پدرم تینیا صدا می‌کرد.»

مرد به آرامی گفت: «تینیا، خیلی زیباست»

با لبانش لب‌های زن را لمس کرد. لب‌ها به سرعت از هم باز شدند؛ مرطوب بودند و گرم. بعد چنان عمیق و پرحرارت او را بوسید که گویی می‌خواست با این بوسه، نه تنها احساس خود را بیان کند بلکه پناهگاهی امن برای خود بیابد. اما صدای رفت و برگشت قدم‌ها پیوسته به گوش می‌رسید. از شکاف پلک‌هایش و از درون تاریکی، اندام شچوکا، درست به آن گونه که در خاطر داشت، همچون رؤیایی سربرآورد؛ خمیده و سنگین در حالی که به عصایش تکیه داده بود از پله‌ها بالا می‌رفت. این مرد در حق او چه کار بدی کرده بود؟ چرا باید او را می‌کشت؟ کشتن. برای نخستین بار این کلمه در درونش طیننی ترسناک و دلهره‌انگیز داشت. بارها

آدم کشته بود! این کار همیشه برایش عادی بود. مرگ و زندگی در کنار هم بوده‌اند.

دشمنان می‌مردند، دوستان می‌مردند. مرگ این انسان و آن انسان هر دو به مویی بسته بود. مرگ این و آن مانند بخار محو می‌شد. اما این انسان بیگانه که اینک در چهار دیواری یک اتاق، پیش از آن که استراحت کند، به رفت و آمد تنهای خود ادامه می‌دهد، این انسان بیگانه و در عین حال آشنا هنوز زنده است، حرکت می‌کند، نقشه‌هایی در سر دارد، آرزوها و امیدهایی در سر می‌پروراند. آیا خویشاوندانی دارد؟ از زندگی چه تصویری دارد؟ چه کسی محتاج اوست؟ چه کسی دوستش دارد؟ کدام زن، کدام دوست؟ ترسی نگران‌کننده وجودش را فرا گرفت. سرش را بلند کرد. احساس کرد لب‌هایش خشک و سخت شده‌اند.

با صدایی بم پرسید: «توبه این ناهار می‌روی؟»

زن در لحظه نخست متوجه نشد که منظور و چیست:

«کدام ناهار؟»

«مهمانی آن...»

«آخ، چطور شد به این فکر افتادی؟»

«خودم هم نمی‌دانم»

با التماس گفت: «به آن جا نرو»

زن سکوت کرد.

«نرو. دلم می‌خواهد تمام روز باهم باشم...»

«چطور؟»

«خودت که می‌دانی»

چشم‌های مرد درخشید و موهای سیاهش روی پیشانی‌اش ریخت:

«کریستینا!»

زن خودش را عقب کشید:

«نه، نه!»

«چرا؟»

«دلم نمی‌خواهد. عاقبت خوشی ندارد»

مرد خواست بغلش کند اما زن مقاومت کرد:

«دلم نمی‌خواهد، دلم نمی‌خواهد...»

صدای زن می‌لرزید و کیش می‌آمد.

«آخر چرا نه؟»

«می‌پرسی چرا؟ نمی‌توانی بفهمی؟ مسأله خیلی ساده است. تو

می‌گذاری و می‌روی...»

مرد نتوانست مقاومت کند:

«آره، من باید بروم»

«پس همهٔ این ماجرا برای چیه؟ ما که به زودی به هم خواهیم گفت

«(خداحافظ)...»

مرد سرش را بالا انداخت:

«فرقی نمی‌کند. من اصلاً وداع و جدایی و خاطره را دوست ندارم.

از هر چیزی که آدم باید پشت سرش جا بگذارد، خوشم نمی‌آید. از بار

و چمدان داشتن هم خوشم نمی‌آید»

«حتی خاطره‌های خوش؟»

«فقط تا حدودی که به صورت خاطره باقی بمانند»

شچوکا هنوز در اتاقش بالا و پایین می‌رفت. سپس ایستاد. سکوتی

همچون سکوتِ چشم‌های عمیق همه‌جا را فرا گرفت. ما کیک دراز کشید.

پس از لحظه‌ای کریستینا روی او خم شد و موهایش را نوازش کرد:

«کی از این جا می‌روی؟»

مرد خواست بگوید «تا یک هفتهٔ دیگر.» اما این دروغ بر زبانش

جاری نشد.

«روز سه‌شنبه»

«دوباره برمی‌گردد؟»

«نمی‌دانم. ولی شاید بتوانم همه کارها را به شکلی که می‌خواهم
روبراه کنم.»

«چه کارهایی را؟»

«کارهای مختلفی است. پیش از همه یک کار را. مهم‌ترینشان

را»

«قدرتش را داری؟»

«ممکن است...»

«ولی برای چی؟»

زن کنار مرد دراز کشید و همچنان به نوازش موهای او پرداخت.
نوازش سرانگشتان زن همچون بوسه، نرم و لطیف بود.

زن در حالی که به تاریکی خیره شده بود گفت: «حالا قبول کردی
که من زندگی خودم و تو زندگی خودت را داری و تصادفاً به هم برخوردیم.
حالمان خوب است. دیگر بیشتر از این چه می‌خواهیم؟»

«چیز دیگری نمی‌خواهیم؟»

از پشت دیوار صدای جیرجیر تختخواب بلند شد. کفشی به زمین
افتاد. بعد کفش دیگر.

زن زیر لب گفت: «بغلم کن!»

قلب زن به شدت می‌تپید. مرد لب‌های گرم او را روی گلوی خود
احساس کرد. صدای بلند شدن شیرآب در دستشویی کنار دیوار بلند شد.

«عزیزم»

و ناگهان سبکبالی عظیمی به او دست داد و احساس خوشبختی
بی‌پایان و جذبه‌تخدير کننده‌ای وجودش را فرا گرفت. تنها با همین یک
کلام، با همین رمز جادویی، از آنچه در کنارش رشد می‌یافت و تهدیدش
می‌کرد و به طرزی دردناک و هراس‌آور از تضادها انباشته بود، بریده بود.

آهسته و در نهایت محبت تکرار کرد: «عزیزم»

آخرین مهمانان هتل را ترک کردند. تقریباً صبح شده بود. نور تالار کم‌رنگ‌تر می‌نمود. پیشخدمت‌ها سرگرم تمیز کردن میزها بودند. سلومکا که بینی‌اش را بالا می‌کشید، در حالی که بازوهایش را درهم قلاب کرده بود، پیشخدمت‌ها را با عجله به کار وامی‌داشت. گوشه‌های تالار هنوز نیمه‌تاریک بود اما روشنایی روز از لای پرده‌ها به درون می‌تابید. نوازندگان سازهای خود را جمع می‌کردند. پیانیست جوان با یک انگشت قطعه «جونخه حمله» را روی پیانو می‌نواخت. ویلون‌یست چاق خمیازه‌ای کشید و روی صندلی نشست و گفت: «آها، مثل این که پاهایم مال خودم نیست. لولک، بس کن دیگر گوشم رفت»

پیانیست خندید و در پیانو را با صدای بلند بست و نواختن آهنگ را با سوت ادامه داد. از بار همهمه مستان شنیده می‌شد. آن‌جا هنوز سرگرمی ادامه داشت. ویلون‌یست بلند شد و گفت:

«خوب آقایان، حالا دیگر نوبت ماست»

و از جلو صحنه رد شد. دیگران خسته و خواب‌آلود آماده رفتن بودند. ویلون‌یست ناگهان کنار پیست رقص ایستاد:

«می‌شنوید!»

بعضی‌ها در بار مشغول خواندن «صدسال زنده باشی» بودند. صدای همهمه مردها و زن‌ها با صداهای دیگر درهم آمیخته بود: «یک بار دیگر، یک بار دیگر، عمرش دراز باد...»

ساکسیفونیست موقرمزیرلب گفت: «عجب گروه سرحالی»

کوتوویچ به یکباره از بار خارج شد و تلوتلو خوران به راه افتاد. قیافه آدمی را داشت که دربه‌در دنبال هوا می‌گشت. بعد ایستاد، نگاهی به اطراف تالار انداخت و به طرف نوازندگان به راه افتاد. سرش ظاهر باشکوهی را که داشت، تقریباً حفظ کرده بود. با موهای ریخته برپیشانی بلندش، حالت آدم‌های مسلط را داشت. دستش را بالا برد.

«یک لحظه آقایان! فقط یک لحظه. بحث و جدل نکنید. آقایان

شما هنرمند هستید یا نه؟»

ویلونیست غرغرکنان گفت: «آقای رئیس، در این ساعت؟»

کوتوویچ ابروانش را تهدیدکنان درهم کشید.

«برای یک هنرمند زمان مطرح نیست. بحث و جدل نکنید. از شما

انتظار فرمانبرداری کامل دارم. فرمانبرداری مطلق!»

سلومکا در حالی که بینی اش را بالا می کشید، از تالار وارد شد.

کوتوویچ با علایمی ملتسانه از فاصله ای دور او را وادار به توقف کرد:

«بایست، بایست، مرد خوب! یک قدم جلو نیا. آدمی با مغز علیل

مثل تو، همان بهتر که از دور ناظر باشد، بحث و جدل هم نکن!» ظاهر

پُرهیبت کوتوویچ و صدای نیرومندش چنان موثر بود که سلومکا ناچار بی آن

که حرفی بزند بین میزها ایستاد. چند نفر از مستخدمین جلو آمدند. مرد

جوانی که مورد تنفر سلومکا بود بیش از همه جلو آمد.

سروصدا و همه‌همه دربار فروکش کرده بود. اینک از بار فقط

صداهایی شنیده می شد که معمولاً ویژه این گونه اماکن است. کوتوویچ در

حالی که دست هایش را به هم می سایید در زمزمه ای اسرارآمیز مطلبی را برای

نوازندگان توضیح داد.

نوازندگان بی اراده به همدیگر نگاه کردند. کوتوویچ قدمی به عقب

برداشت و سراپای آن‌ها را برانداز کرد، گویی می خواست تأثیر حرف هایش

را ارزیابی کند.

«خوب، آقایان!»

ویلونیست چاق زیر لب گفت: «آقای رئیس، صورت خوشی نخواهد

داشت»

ساکسیفونیست با لهجه «لمیرگی» خود گفت: «ما که تا به حال

یک چنین چیزی اجرا نکرده ایم»

برچهره کوتوویچ خشمی باوقار نقش بست. قدمی دیگر به عقب

برداشت و از این فاصله، با نگاهی خشمگین، ویلونیست و ساکسیفونیست را

برانداز کرد، به طوری که مرد چاق که از دیگران به او نزدیک تر بود، به سرعت سعی کرد حرف خود را توجیه کند:

«شما باید ما را ببخشید، آقای رئیس...»

«من هیچ توضیحی را نمی پذیرم»

ساکسیفونیست با ملایمت خاصی گفت: «ما می توانیم قطعه ای از «ر پرتوار»^۱ خود را اجرا کنیم. چرا نه؟ مثلاً یک مارش یا یک چارواش^۲...»

کوتوویچ گفت: «ها!، دیگر حرفش را ننزید. بحث و جدل هم نکنید!»

پیانیست جوان که تا به حال در کناری ایستاده بود به جمع همکارانش پیوست. آهسته بیخ گوش ویلونیست گفت: «عجب آدمی است! دلش می خواهد چه قطعه ای را اجرا کنیم؟»

ویلونیست شانه هایش را بالا انداخت.

«پولونز شوپن را»

«کدام یکی را؟»

«خدا می داند! چطور می شود چنین قطعه ای را اجرا کرد؟»

پیانیست به طرف کوتوویچ رفت:

«کدام پولونز منظورتان است، آقا؟»

کوتوویچ با نگاهی تحقیرآمیز براندازش کرد.

«A دور، مرد جوان»

پیانیست دست هایش را به هم سایید: «فوق العاده است! تام — تا

— تام. تا — راتاتا — تام — تا — تام. همین را؟»

چهره کوتوویچ از هم باز شد.

۱ — ر پرتوار: مجموعه قطعات تمرین شده یک ارکستر.

۲ — چارواش: آهنگ ورقص ملی لهستانی یا مجارستانی.

«عالی است. فوق العاده است! چقدر خوشحالم که با شما آشنا شدم، مرد جوان. از شما متشکرم. شنیدید آقایان؟ شما بین خودتان یک هنرمند بزرگ پیدا کرده‌اید. خوب؟ با شجاعت شروع کنید. بحث و جدل هم نکنید! توضیح هم لازم نیست. این یک لحظه تاریخی است...»

پیانیست سرگرم مشورت با همکارانش شد. ویلونیست چاق بیش از دیگران مقاومت می‌کرد. اما در پایان همه آن‌ها قانع شدند و در حال بحث و جدل دوباره به صحنه رفتند و سازهای خود را بیرون آوردند.

کوتوویچ در حالیکه بازوهایش را درهم قلاب کرده بود و آماده شدن آن‌ها را نظاره می‌کرد، با صدای بلند گفت:

«عالی است، آقایان! با جرأت و جسارت آماده باشید. هر وقت اشاره کردم شروع کنید...» پیشخدمت جوان پُر حرف با همکارش تصادف کرد:

«عجب مرد باذوقی است، نیست؟»

مستخدمان بیشتری به پیست رقص نزدیک شدند. در انتهای تالار، در کنار دری که به آشپزخانه منتهی می‌شد، زنان ظرف‌شوی با کنجکاوی جمع شده بودند. پسر بچه‌ای از میزی بالا رفت. رئیس مستخدمین او را مثل گربه‌ای فرار داد. کوتوویچ تا میانه پیست رقص رفته بود که صدای مهمه کسانی که بار را ترک گفتند، شنیده شد. سلومکا می‌خواست با عجله به طرفشان حرکت کند که کوتوویچ این بار نیز او را از حرکت بازداشت.

«بایست، بایست، مرد جوان! جلونرو! برگرد! زود!»

دیگر به او نگاه نکرد و رویش را به طرف جمعیت برگرداند. جمعی ده — دوازده نفری بود. هانکا لویکا که قبلاً روی یکی از میزها به آهنگ یک ترانه رقصیده بود، مستانه می‌خندید. لباس شب بلندش را تا روی زانوهایش بالا کشیده بود و ادای رقص سیاه‌پوستان را درمی‌آورد.

مردانی که او را دوره کرده بودند — سویکی، پوچیاتیکی و پاولیکی — با دست زدن‌های آهنگین خود، حرکات پا و باسن او را

همراهی می‌کردند. وایشترت که سیگاری گوشه لب داشت چیزی در گوش خانم روزا پوچیاتیکی زمزمه می‌کرد. لکه‌های آجری رنگی که بر صورت اسب — مانندش دیده می‌شد، سبب خنده‌های مکرر زن شده بود. خانم استانیه ویچووا و کوچانسکا شانه به شانه پزشک زیبا، در وژوسکی حرکت می‌کردند. خانم موطلابی را که به نظر گرفته می‌آمد، کرایوسکی وکیل مدافع همراهی می‌کرد. زایفرت به دوروبر لیلی هانسکای موفرری می‌پلکید. زایفرت شلوار روشن و اتو کرده بی‌نقصی پوشیده بود و ژاکت روشن پنبه‌دوزی شده ساده‌ای برتن داشت.

کوتوویچ که تا میانه میدان آمده بود، به موهای بلندش تکانی داد و با حرکاتی باوقار، بازوهایش را از هم باز کرد:

«حضار محترم!»

همه برجای ایستادند، متعجب و تا اندازه‌ای ناآرام. هانکا لویکا با لباس شبی که لب‌اش را بالا کشیده بود، مبهوت ایستاد. اما لحظه‌ای بعد دوباره همه‌مه آغاز شد. اما کوتوویچ قدرتمند به سرعت همه را به سکوت واداشت:

«ساکت!»

دست‌های کوتوویچ حرکاتی سحرآمیز داشتند... «یک لحظه. خواهش می‌کنم نزدیک‌تر بیایید!» جمعیت، ساکت و آرام به دور پیست جمع شد. جایی که آن‌ها ایستاده بودند نیمه تاریک بود و وقتی همه بی حرکت گرد هم آمدند، گروه به شکل اندامی واحد با اعضایی عجیب و درهم رفته درآمد.

از بیرون صدای همه‌مه سحرگاهی پرنندگان به گوش می‌رسید. از لابلای شکاف پرده‌ها، نور ضعیفی به درون تالار می‌تابید. زنان ظرف شوی با جرأت بیشتری از راهرو آشپزخانه خارج شدند. سرآشپز نیز با کلاه سفیدش نگاهی به اطراف انداخت. از پشت سر او، یورگلوشکای پیر نیز ظاهر شد. پسرک گارسون دوباره رومیز رفت. این بار هیچ کس او را

نترسانند. کوتووویچ در فضایی که ایجاد کرده بود مدت زمانی سکوت کرد. احساس می‌کرد کاملاً مسلط است. شادمانی و شغف وجودش را انباشته بود. قد راست کرد و ناگهان با حرکتی جدید که تاکنون از آن استفاده نکرده بود، دست‌هایش را به جلو باز کرد:

«فوق‌العاده است! عالی است! و حالا کشف بزرگ ما. پایانی درخشان. خوشامدگویی روز جدید. خانم‌ها و آقایان! یک اندیشهٔ نبوغ‌آسا. ما همگی به رقص پولونز می‌پردازیم. بفرمایید!»

جمعیت که به شکلی فشرده در هم جمع شده بود به حرکت درآمد. پیشنهاد مورد قبول واقع شده بود. صدای کوتووویچ بلندتر شد:

«همه چیز فوق‌العاده است! بحث و جدل هم نکنید! رقص دو نفرهٔ پولونز. رقصی عظیم.. ینک نمایش درخشان ملی. چه کسی با آن مخالف است؟ هیچکس مخالفتی ندارد. پس من نتیجه می‌گیرم که اتفاق نظر کامل وجود دارد. برقرار باد اتفاق نظر!»

همه دست زدند: «براوو! براوو!»

کوتووویچ با چند حرکت خودش را به کنار پیست رساند. نگاهی به نوازندگان انداخت. آماده بودند. پیانیست جوان با غرور به او خیره شده بود. تنها هانکالویکا بود که هنوز به درستی نمی‌دانست چه پیش آمده است. دلش می‌خواست همچنان به رقص ادامه دهد. لباس شکافته شده‌اش را بالا گرفته بود و ناآرام پابه‌پا می‌کرد. چهره‌اش که مانند دختر بچه‌ها بود به طرز دردناکی درهم رفته بود و در آرزوی این بود که به او اجازه بدهند برقصد:

«چرا دست نمی‌زنید؟»

با نگاهی مات به جمعیت نظر انداخت:

«دست بزنید، لعنت بر شیطان!»

پوچیاتیکی باسن او را در دست گرفت. با صدایی تو دماغی به او

گفت:

«عزیز من، با پولونز دست نمی‌زنند!»

«پس چکار می‌کنند؟»

«خواهی دید»

کودکانه ناله کرد: «می‌خواهم برقصم»

سویکی آهسته چیزی در گوشش گفت:

زن با خوشحالی فریاد زد: «راست می‌گویی؟ توهم صفحه‌داری؟»

«هیس!»

کوتووویچ فریاد زد: «شروع می‌کنیم. پرده بالا. فوق‌العاده است.

بی‌نظیر است. استاد زایفرت تشریف بیاورند این‌جا»

زایفرت با قدم‌هایی آهنگین اما نه چندان مطمئن به طرف پیست به

راه افتاد. مردم دست زدند. مانند آن که بر صحنه ظاهر شده باشد، تعظیم

کرد. کوتووویچ به آگاهی همه رساند:

«استاد زایفرت و من پولونز را شروع می‌کنیم. استاد لطفاً بفرمایید

جلو. عالی است! حالا از همهٔ زوج‌ها تقاضا می‌کنم بیایند. یک لحظه.

خانم‌ها، آقایان! برق نورها درخشان و بساور نکردنی است. برق الهام است.

نخستین زوج: آقای وزیر سویکی و خانم کنتس روزا پوچیاتیکی.

وایشرت فریاد زد: «اهل چاوالی بوگا!»

اشتفکا در انتهای تالار، به روی صندلی رفت: «بیا این‌جا!»

زن دستش را برای همکارانش تکان داد «هر طور شده باید این

کنتس را تماشا کنیم. عجب تأثیری راه انداخته. نگاه کن ببین چه جانور

شاخ‌داری!»

همین که نخستین زوج به روی پیست رقص آمد، صدای تحسین

جمعیت بلند شد. حتی سلومکا نیز با شادی فراوان به دست زدن پرداخت.

سویکی در مقابل کنتس تعظیم مؤدبانه‌ای کرد:

«به من افتخار می‌دهید، بانوی بزرگوار!»

کوتووویچ با صدای بلند گفت: «زوج بعدی: کنت پوچیاتیکی و

ملکهٔ ترانه‌ها، خانم هانکا لویکا»

زایفرت زیر لب گفت: «احتمالاً باید لودا می‌بود»
 «زوج سوم: آقای شهردار وایشرت بسا رقصنده برجسته لودا
 کوچانسکا»

کسانی که به رقص دعوت می‌شدند، لبخندزنان و تلوتلوخوران به سوی
 پارکت به راه می‌افتادند و مورد تشویق کسانی قرار می‌گرفتند که در انتظار آن
 بودند که نوبت به آنها برسد.

«زوج بعدی: جناب سرگرد ورونا...»
 کسی فریاد زد: «این جا نیست. نیامده است»
 ورونا و تله زینسکی تنها کسانی بودند که به گروه نپیوسته بودند و به
 بار رفته بودند.

ورونا لیوان خود را بلند کرد.
 «به سلامتی تو. اسمم اِدِک است»
 «اسم من هم فِرِد است. به سلامتی تو»
 ورونا بازویش را به دور گردن تله زینسکی حلقه کرد:
 «تو تنها آدم این گروه هستی که از مایی. با آن که جزو اشرافی اما
 می‌توانی جزو ما باشی»

«همه اشرافیت به...»
 «پس بگذار بیوسمت. افسوس که تو با ما در جنگل نبودی»
 «من هم بودم اما نه با شما»
 «تو هم بودی؟»
 «چی فکر کردی؟»

«حیف شد که با ما نبودی. ولی خوب، کاری نمی‌شود کرد. تو هم
 می‌توانی جزو گروه ما بشوی. بقیه، آن‌هایی که آن‌جا هستند، حیوانات
 مرده‌اند»

با دستش اشاره به تالار کرد.
 کوتوویچ زوج‌های دیگری را فراخواند. ابتدا قصد داشت که استانیه

ویچووا را با پاولیکی هم رقص کند. اما همین که متوجه شد که زن خودش را به دکتر دروژوسکی چسبانده، تصمیمش را تغییر داد و پاولیکی را همراه لیلی هانسکا به پیست فرستاد. پشت سر آن‌ها در روی پیست، کرایوسکی وکیل مدافع همراه زن موطلایی بود و آخر سر هم دروژوسکی با خانم استانیه ویچووا! چه نام‌هایی! چه پولونزی!

کوتووویچ با صدایی پرهیبت گفت: «چقدر فوق‌العاده است! نوازندگان به روز سلام کنید!»

نوای رعدآسای پولونز، در تاریک‌روشن تالار بلند شد و رقصندگان پشت سر کوتووویچ و زایفرت به جنبش درآمدند و از میان میزها به طرف راه خروجی حرکت کردند. پشت سر آن‌ها، در فاصله‌ای کوتاه، مستخدمین و زنان ظرف‌شوی که پچ‌وپچ می‌کردند و می‌خندیدند، به راه افتادند. حتی سلومکا نیز پشت سر آن‌ها به حرکت درآمد. نوازندگان با سازهای گوناگون، همگی قطعه را اشتباه می‌زدند. تنها نوازندهٔ پیانو بود که قطعه را درست می‌نواخت و با چنان حرارت و قدرتی برشاسی‌ها فشار می‌آورد، که گویی می‌خواهد پیانورا خرد کند.

ریتم، ریتم، ریتم تأثیر خود را از دست نداده بود. زوج‌ها به صورت یک زنجیر درآمدند و مانند عروسک‌های خیمه شب‌بازی بالا و پایین می‌پریدند و به شکلی یکنواخت با چشمانی شیشه‌ای و مات در حالی که به جلو خیره شده بودند، چرخ می‌خوردند. به تناسبی که رشتهٔ زنجیر به راهرو خروجی نزدیک می‌شد، تالار نیز به تدریج خالی می‌شد. همین که تالار کاملاً خالی شد، پیه‌نیاژک از بین میزها سر بیرون آورد، هر چند هنوز درهم و مچاله بود و با وجود چند ساعت خواب، هنوز مست بود.

در حالی که سر پا بند نبود، همراه ریتم پولونز، تلوتلوخوران از روی پیست که اینک خالی شده بود، دنبال آن‌ها به راه افتاد. جمعیت اینک به رخت‌کن رسیده بود. نور روز کاملاً به درون تالار می‌تابید. پیرمرد مسئول رخت‌کن که از شدت خستگی قادر نبود روی پا بایستد، با عجله در

رخت کن را باز کرد:

جمعیت رقص کنان با همان ریتم، در حالی که صدای موسیقی از دور شنیده می‌شد، خواب‌آلود و شق و رق از در بیرون رفت. روزی روشن و درخشان آغاز شده بود. آسمان شفاف بود و در افق، سرخی کم‌رنگ فلق هنوز به چشم می‌خورد. هوا صاف و خنک بود و میدان بازار چه خالی.

کوتوویچ برای لحظه‌ای دچار هیجان و جذب شد. زیر لب گفت:

«فوق‌العاده است! غیرقابل تصور است!»

و ناگهان از ته دل فریاد کشید: «زنده باد لهستان!»

لحظه‌ای سکوت برقرار شد. چند کبوتر از سقف هتل پریدند. سپس

از راهی دور، از درون ویرانه‌های سوخته، پژواکی گمشده برخاست:

لهستان!

فصل هشتم

یرژی زرتیر در دفتر خاطرات خود دربارهٔ یکشنبه ششم ماه مه چنین می‌نوشت: «از مدت‌ها پیش می‌دانم که فکر رهبری برچه اساسی استوار است و چه ویژگی‌هایی دارد و چگونه می‌شود رهبر شد. اما از عصر دیروز توانستم این شناخت را روی خودم آزمایش کنم. قبل از آن فقط حدس می‌زدم و تصورش را می‌کردم اما امروز با قاطعیت آن را می‌دانم. عصر دیروز برای من آزمایش تعیین کننده بود. من از امتحان سرفراز بیرون آمدم. اینک دیگر تردیدی ندارم.

نظریات: من نمی‌توانم روی همهٔ بچه‌هایی که با من کار می‌کنند حساب کنم. مارسین ب. به درد نمی‌خورد. برای او عدد یک فقط یک است. برای من عدد یک در سلسله مراتب ریاضی فقط یک عدد است، نه چیزی دیگر.

هر عددی که اشتباه نوشته شود می‌توان آن را برداشت و عدد دیگری به جای آن گذاشت. از آلیک می‌شود همه چیز ساخت. مثل موم نرم است، هم خوب است و هم بد. بدتر از همه اینست که شجاعتش ناشی از ترس است.

اما چنین آدم‌هایی ضرورینند. می‌دانم که مرا بی‌حد و حصر و کورکورانه ستایش می‌کند. این مسأله باعث خوشحالی و سرگرمی منست. شکل بخشیدن به انسان‌ها براساس خواسته‌های خود، چه احساس خودستایی

عظیمی است. در مود فلیک اس.، البته تا اندازه‌ای از این می‌ترسم که خودرأی است...»

ناگهان دست از نوشتن برداشت. خواست آخرین جمله را خط بزند، اما چیزی دیگر به خاطرش رسید. پس از لحظه‌ای فکر دوباره شروع به نوشتن کرد مطلب خود را با جمله تازه‌ای آغاز کرد:

«توجه: کلمه «می‌ترسم» را غلط به کار بردم. باید می‌نوشتم: نسبت به خودرأی بودنش شک دارم. به دلیل نظارت بر عادات نه چندان جدی افکارم، برای خود تنبیه‌هایی را در نظر گرفته‌ام. تا امروز بعد از ظهر سیگار نخواهم کشید. رو کردن دست خود نزد دیگران، کار جاهلانه‌ای است. رو کردن دست خود به خود، نشانه ضعف است و نقصان نظم. اگر می‌خواهی به دیگران زره پیوشانی، خودت هم زره پیوش. بسیاری از افکار، عواطف و واکنش‌ها را باید بدون تردید و بی‌محابا در خود گشت. انسان باید نسبت به خود مانند ابزاری دقیق، مطمئن باشد. برای بحث درباره فلیک اس.: باید بگویم که ممکن است روزی بین ما اختلاف‌های جدی بروز کند. وضع بسیار بدی پیدا خواهد شد. من می‌توانم...»

صدای زنگ در منزل، جمله‌اش را ناتمام گذاشت. نگاهی به ساعت انداخت. هنوز زود بود. کمی از ساعت هشت گذشته بود. گوش داد هیچکس در را باز نکرد. والدینش مثل همه روزهای تعطیل در اتاق خودشان که خاله ایرنای بیمار نیز شریکشان بود، در تختخواب دراز کشیده بودند.

هر دو دختر خاله‌های مادرش، دوشیزه‌های ترشیده، «وامبروسکاهای ورشویی»، برعکس بلافاصله بیدار شده بودند و صدای هیاهویشان از آشپزخانه شنیده می‌شد. اما اعتمادی به آن‌ها نبود. به همین علت دفتر خاطراتش را لای کیف دستی‌اش پنهان کرد و به حال رفت. حال تاریک بود و در هر گوشه و کنار آن وسیله‌ای بود که رفت و آمد را مشکل می‌کرد. قفسه بزرگ تقریباً بخش عمده‌جا را گرفته بود. کنار آن انبوه چمدان‌های بزرگ و کوچک و سبدها و ساک‌ها بود. آن‌سوی دیگر کنار دیوار تختخواب

تاشویی وجود داشت که رختخوابش را هنوز جمع نکرده بودند. این جا اتاق خواب دخترخاله ها بود. یکی از آنها، خاله فلا، که کوتوله و چاق بود، سر چهار گوشش را با موهای فرفری از لای در آشپزخانه بیرون آورد. به نظر می رسید ترسیده باشد. وقتی به پرژی نگاه کرد، با علامت دست به او فهماند که نباید در راباز کرد. هر دو خواهر هنوز در افکار خود، در سال های دوران اشغال زندگی می کردند و هر صدای زنگی در آنها ایجاد وحشت می کرد. مرد کاری کرد که نشان می داد متوجه نیست. وقتی خاله متوجه شد که پرژی بین قفسه و تختخواب گیر کرده و دارد به طرف در می رود که آن را باز کند، آهسته و با وحشت گفت: «پرژی، ترا به خدا در را باز نکن!»

مرد به تندی گفت: «چرا باز نکنم؟»

خاله فلا وحشت زده به آشپزخانه گریخت. مهمان زودرس، کوتووویچ بود. کت و شلواری روشن پوشیده بود با کلاهی روشن بر سر و دستکش مخملي روشن در دست. در دست راست تعلیمی از مُد افتاده ای داشت که دسته اش از عاج بود.

کوتووویچ با صدای بلند گفت: «آه، چقدر خوشحالم که شما در را برایم باز کردید. آقای پرژی، خیلی دلم می خواهد با شما صحبت کنم، اگر اجازه بفرمایید. مرا ببخشید اگر صبح به این زودی مزاحمتان شده ام...»

زرتیر مؤدبانه لبخند زد: «خواهش می کنم بفرمایید تو، آقای رئیس، پدر هنوز در رختخواب است، همین الان خبرش می کنم.»

کوتووویچ کلاهش را برداشت و با احتیاط وارد آپارتمان شد. در حالیکه می گفت: «ترا به خدا، ترا به خدا» زرتیر را از رفتن بازداشت. «هرگز جسارت نخواهم کرد که صبح به این زودی مزاحم پروفیسور شوم. اگر بخواهم حرفم را درست ادا کنم باید بگویم که طرف صحبت من شماست عزیزم.»

زرتیر با خوشحالی گفت: «عجب. پس خواهش می کنم بفرمایید. اجازه می دهید که من جلوتر بروم چون این جا خیلی تنگ است» وقتی به

اتاق رسیدند، با احترام زیاد یک صندلی برای کوتوویچ آورد.

«خواهش می‌کنم بفرمایید بنشینید، آقای رئیس»

به اطراف خود نگاه کرد تا کلاهش را جایی بگذارد. سرانجام کلاه را روی میز و دستکش‌هایش را هم در کنار آن گذاشت و فقط تعلیمی را در دست داشت. دوباره به دوروبر خود نگاه انداخت. مبلمان ساده و کاملاً خرده بورژوازی اتاق نشان می‌داد که این اتاق غذاخوری است. کنار دیوار نیمکتی بود که وسایل رویش را جمع نکرده بودند و در گوشه دیگر یک میز کار معمولی و یک قفسه کتاب دیده می‌شد. برچهره رنگ پریده کوتوویچ لبخندی حاکی از رضایت نقش بست:

«اگر درست حدس زده باشم، شما در این جا سکنی دارید؟»

«متأسفانه بله. آپارتمان ما همان‌طور که می‌بینید کمی کوچک

است»

کوتوویچ با سر تأیید کرد: «می‌دانم، می‌دانم. یانوش یک بار در این باره برایم صحبت کرده بود. وضع خیلی بدی است. می‌بخشید از این که سؤالی خصوصی می‌کنم. این جا چندتا اتاق دارد؟»

«دوتا»

«خیلی وحشتناک است! چند نفرید؟»

«در حال حاضر شش نفر»

کوتوویچ با عصبانیت فریاد زد: «خیلی دردناک است که مردی مانند پدر شما، پروفیسوری ارزشمند و دانشمند، در چنین شرایطی زندگی کند... باور کردنی نیست. مراتب را فوراً باید به مقامات ذیصلاح گزارش داد»

قوطی سیگار نقره‌ای را بیرون آورد و جلو پرژی گرفت. پرژی تعارف

او را رد کرد:

«سیگار نمی‌کشید؟»

«چرا می‌کشم. اما الآن میل ندارم»

با احترام سیگار کوتوویچ را روشن کرد و از روی میز زیرسیگاری را برداشت و جلو او گذاشت. کوتوویچ پک عمیقی زد:

«باری، برویم سر اصل مطلب یعنی یانوش که من به خاطر او به این جا آمده‌ام. راستی بگویید ببینم، شما باهم دوستید، نیست؟ نیازی به تأیید شما نیست. خودم این را می‌دانم و خیلی هم از این بابت خوشحالم. برای یانوش نمی‌توانستم دوستی بهتر از تو پیدا کنم. نه، نه! لازم نیست که با حرف من مخالفت کنید. می‌توانید به تجربیات من اعتماد داشته باشید. خوب...» سیگار را کنار ی گذاشت و راحت روی صندلی جا گرفت: «آقای عزیز، الآن برای شما شرح می‌دهم که چه چیزی موجب آمدن غیرمنتظره من نزد شما شده است. نگرانی، عزیزم. نگرانی پدرانه. راستی شما چرا همان‌جا ایستاده‌اید، عزیز من؟ خواهش می‌کنم بفرمایید بنشینید. بله! و حالا مثل یک مرد با مرد دیگر، صادقانه بگویید...» حرفش را قطع کرد و به شکلی صمیمی به طرف زیرتر خم شد و دستش را روی زانوی او گذاشت. «دوست عزیز، من همه چیز را درک می‌کنم. همه چیز را. من به حق با تفاهم‌ترین پدری هستم که وجود دارد و رفتار من با پسر، با رفتاری که با انسانی بالغ دارم فرقی ندارد. گهگاه در جایی گیر می‌افتد و نمی‌آید، سرش گرم می‌شود، چیزی می‌نوشد... بسیار خوب، حرفی ندارم. در این قبیل مسایل به کار او دخالت نمی‌کنم و سرزنش هم نمی‌کنم. من هم وقتی به سن و سال او بودم همین کارها را می‌کردم. اما آقای پرژی عزیز، شما حتماً علت این نگرانی مرا می‌فهمید. جوانک مقدار زیادی پول با خودش داشت. شاید هم خیلی زیاد نبود ولی به هر حال مقدارش زیاد بود. بدتر از همه این که این مقدار پول مال خودش هم نبود. پنهانش کرده بود، می‌فهمید؟ دیروز حدود ساعت نه و نیم باهم در «مونوپل» قرار داشتیم. اما نه و نیم گذشت و او نیامد، ده هم گذشت و نیامد. اصلاً نیامد. البته ممکن است برایش اتفاقی افتاده باشد. برای این چیزها هم سختگیر نیستم، خودم هم امروز دیر به خانه رسیدم. اما آقای پرژی، هنوز هم به خانه برنگشته است. شما علتش

را می‌دانید؟»

زرتیر که با دقت به حرف‌هایش گوش داده بود، نومیدانه دست‌هایش را از هم باز کرد:

«چه می‌توانم بگویم؟ حتماً جایی گرفتار شده.»

«به، خودم می‌دانم. اما کجا؟ پیش کی؟ پیش یک زن؟»

زرتیر لبخند زد:

«چه می‌دانم؟ شاید. یانوش در این باره چیزی به من نگفت. به طور کلی ما مطالب زیادی برای هم تعریف می‌کنیم. اما این که این بار کجا ممکن است سرش گرم شده باشد؟ نمی‌دانم. من دیشب او را دیدم...»

کوتوویچ با صدای بلند پرسید: «او را دیده‌اید؟»

«بله»

«کی؟»

زرتیر کمی تأمل کرد.

«احتمالاً کمی قبل از ساعت نه. بله، مطمئناً حدود ساعت نه بود،

قبل از شروع رگبار»

«خوب، چی تعریف کرد؟ کجا او را دیدید؟»

«در خیابان سوم ماه مه. با چند نفر از دوستان بودم. با کوسکی و

زیمانسکی»

کوتوویچ عجولانه با دست حرفش را رد کرد:

«این مهم نیست. به شما چی گفت؟ چه حرفی زد؟»

«هیچی. ما اصلاً باهم حرف نزدیم. همراه با چند نفر غریبه بود»

«با دخترها؟»

«نه، با مردها. فکر می‌کنم دو نفر بودند. اصلاً یادم نیست که متوجه

ما شد یا نه. احتمالاً متوجه نشد. شما که خودتان بهتر می‌دانید شب‌ها در

خیابان سوم ماه مه چقدر شلوغ و تاریک است...»

کوتوویچ با کنجکاوی و نگرانی او را نگاه کرد. به نیرو و نفوذ نگاه

خویش ایمان داشت و می‌دانست که هیچ دروغ و تزویری از دید او پنهان نمی‌ماند و بدون تردید آنچه این جوان تعریف می‌کند، حقیقت دارد. این جوان با چهره مطبوع و خونسرد، با موهای طلایی و لطیف خود، نشانه بارز نسل شریف و نجیب معاصر بود. آهی عمیق کشید و برعصایش تکیه داد:

«پس این لعنتی کجا ممکن است رفته باشد؟ این همه مدت؟ یک جا گرفتار شده می‌فهمم! اما با آن همه پول!»
 زریر با محبت روبه کوتووویچ کرد و گفت: «خیلی خودتان را ناراحت نکنید! حتماً برمی‌گردد»

«به! من هم امیدوارم. اما کی؟ کی؟ من قول داده بودم که پول را تا امروز ظهر تحویل بدهم. قول، قول کوتووویچ است آقای عزیز! شما که معنیش را می‌فهمید؟ حالا من باید چکار کنم؟»
 زریر با حالتی گرفته گفت: «درست است. یانوش نباید این کار را می‌کرد!»

«نه؟»

«هر وقت موقعیتی پیش بیاید، خودم حسابش را می‌رسم»
 کوتووویچ با مهربانی نگاهش کرد و با گرمی دستش را فشرد:
 «از شما متشکرم. با تمام قلبم از شما متشکرم»
 زریر خندید و دندان‌های یک دست و سفیدش نمایان شد:
 «مسأله‌ای نیست! ما اکثراً حقایق خشن را رودررو باهم درمیان می‌گذاریم.»

کوتووویچ آهی کشید و گفت: «آخ، امان از دست این جوان‌ها، جوان‌ها. رفیق عزیز، حداقل شما کمی جسارت به من بخشیدید. از یک طرف کمی دلگیر شدم که شما هم اطلاع دقیقی درباره‌ او ندارید و از طرف دیگر مرا تقویت کردید. حالا وقتش رسیده است که خداحافظی کنم. از قول من خدمت والدینتان سلام برسانید و از قول من از آن‌ها عذرخواهی کنید که صبح به این زودی مزاحمتان شدم و ضمناً نظرتان را هم در این مورد کاملاً

بی تعارف به یانوش بگوئید. چطور ممکن است که آدم با این همه پول، این طرف و آن طرف پرسه بزند...»

هنوز در پشت سر کوتوویچ بسته نشده بود که خاله فلا سرش را از لای در آشپزخانه بیرون آورد:

«یورک این آقا کی بود؟ کی بود؟»

با خشونت پاسخ داد: «مهمان من بود»

وقتی به اتاق خود رسید به فکر رفت و بی اراده سیگاری روشن کرد. اما بلافاصله دوباره آن را سرجایش گذاشت. از پنجره اتاق کوتوویچ را دید که از حیاط عبور می‌کند. آهسته، کمی خمیده و با تکیه بر عصا راه می‌رفت. وقتی از حیاط کاملاً دور شد، زیر دفتر خاطراتش را از لای کیف مدرسه بیرون آورد، کمی فکر کرد و بعد زیر آخرین جمله ناتمام چنین نوشت: «گفتگوی پیش‌بینی نشده با دلچک پیر «ک» طبق قاعده و منظم ادامه یافت.

یک اعتراض: در آغاز تذکر این مسأله که آپارتمان ما کوچک است بی‌مورد بود. من ناچارم لغت «متأسفم» را به کار ببرم. کار بیهوده‌ای بود. البته شرم‌آور نیست. اهمیتی ندارد. ولی با این کار به این پیرمرد احمق امکان دادم که مزخرفاتی را برایم تعریف کند. تهوع آور است. شرافتمندانه نیست که آدم به کسی اجازه بدهد که برایش دلسوزی کند.»

* * *

فیلک زیمانسکی در طبقه سوم ساختمانی در نزدیکی های میدان مرکز خرید زندگی می‌کرد. اما زیرتر اصلاً دوست نداشت که از پله‌های تنگ و پیچ‌درپیچ ساختمان بالا برود و به این علت وارد حیاط شد. حیاطی کوچک و دلگیر بود. از سطل‌های خالی نشده زباله‌ها، بوی گند تندی به همه جا پراکند می‌شد. زیرتر سوتی زد. پس از لحظه‌ای از پنجره بالا ترین طبقه، فیلک نیمه برهنه و دستمال به دست خم شد:

«سلام، الآن می‌آیم»

«زرتیر به طرف در خروجی رفت. خیابان خلوت بود و رهگذری نداشت. در آن سوی خیابان دیواری کوتاه و آجری دیده می‌شد. در پس دیوار درختان بلوط شکوفه داده بودند. زیر درخت‌ها چهار پسر بچه با لباس‌هایی مندرس سرگرم سکه‌بازی بودند و با صدای بلند باهم دعوا می‌کردند. از میدان مرکز خرید و از بلندگوها صدای موسیقی رقص به گوش می‌رسید. پس از گذشت سه دقیقه فلیک پایین آمد. در دستش دو ساندویچ ژامبون بود:

«سلام، صبحانه خورده‌ای؟»

«نه»

«پس بگیر یکی از این ساندویچ‌ها را بخور. ژامبون خیلی خوشمزه‌ای است. مادر بزرگم از «مونوپل» آورده است»
در سکوت به راه افتادند و سرگرم جویدن شدند.

فلیک که دهانش پُر بود گفت: «ژامبون فوق‌العاده‌ای است، نه؟»
زرتیر سرش را تکان داد. فلیک از پهلو نگاهش کرد و گفت:
«برویم سراغ مارسین؟»

«آره»

«خوب، بگو ببینم، اصل حالت چطور است؟»

«منظورت چیه؟»

«خوب خوابیده‌ای؟»

زرتیر شانه‌هایش را بالا انداخت:

«چرا نباید خوب خوابیده باشم؟»

«من فقط سؤال کردم. من هم خوب خوابیده‌ام. آلیک چطور؟»

«چطور باید باشد؟»

«به منزل برگشته؟»

«چی فکر کرده بودی؟»

فاصله‌شان تا منزل مارسین بوگوکی زیاد نبود. در قسمت جنوبی اُستروویچ، در خیابان ژرنسا و کنار رودخانه زندگی می‌کرد در میدان مرکز

خرید زرتربی اختیار گفت: «می‌دانی من با کوتوویچ پیر حرف زده‌ام؟»

فلیک سرخ شد و ایستاد:

«کی؟»

«نیمساعت قبل. آمده بود پیش من»

«ممکن نیست! خوب، چی گفت؟»

«هیچی، همه چیز روبراه است»

«دنبال یانوش بود؟»

«بیشتر دنبال پول‌هایی بود که یانوش همراه داشت: تصور می‌کرد که

من می‌دانم یانوش شب را کجا گذرانده.»

«تو چی گفتی؟»

«چی داشتم که بگویم؟ این که ما دیشب او را دیده‌ایم، توو

آلک...»

«یورک، تو دیوانه شده‌ای؟ تو گفتی که ما او را دیده‌ایم؟»

زرترب حيله گرانه خندید.

«عجب خری هستی. اصلاً نمی‌فهمی. لازم بود بگویم. ما یانوش را

کمی قبل از ساعت نه در خیابان سوم ماه مه دیده‌ایم. با دو جوان غریبه راه

می‌رفت. یکی از آنها حدود چهل ساله، بلندقد، لاغر و با لباس سیاه...

می‌فهمی؟»

فلیک زیرلب گفت: «فهمیدم. و تو هم اصلاً لکنت زبان پیدا

نکردی؟»

«من؟ تو که خودت دیروز شاهد بودی که من اصلاً زبانم بند

نمی‌آید؟»

فلیک پاسخ نداد. در سکوت به پشت میدان پیچید و به طرف

خیابان ژرنسا به راه افتادند.

زرترب سوت زد. بلافاصله فلیک گفت: «لعنتی، می‌دانی چیه؟»

«نه»

«خیال ندارم به پروپای تو بیچم»

زرتربی اعتنا گفت: «بَه!»

بوگوکی در انتهای خیابان و در خانه‌ای یک طبقه و چوبی سکونت داشت. در پشت حیاط وسیع آن که اینک سرتاسرش را آفتاب گرفته بود، بوته‌های کوچک و درهم فشرده شمشاد دیده می‌شد. در پس بوته‌ها، کمی دورتر، از لابلای درختان، مسیر حرکت «سیره‌نیاوا» می‌درخشید.

خانه چوبی که به یک انبار چوبی طویل می‌مانست، سقفی سیاه و کهنه داشت و کمی فرورفته می‌نمود. در طبقه اول ایوانی باریک ساخته شده بود که برپایه‌های ضعیفی قرار داشت. در کنار نرده‌های ایوان، گربه‌ای توی آفتاب کم داده بود. رخت و لباس‌های رنگینی از نرده‌ها آویزان بود. این‌جا، با سکوت و آرامشش به دهکده‌ای شباهت داشت.

زرترب در نیمه راه روی پله‌ها ایستاد و به طرف فلیک خم شد:

«گوش کن!»

«چیَه؟»

«بِهتر است برای من از این مزخرفات به هم نبافی»

«خدای من، تو فکر می‌کنی من کیَم؟»

زرترب موهایش را صاف کرد و اولین ضربه را به در کوبید. روی در تابلوی برنجی دیده می‌شد که نوشته‌هایش تقریباً پاک شده بود: «استفانیا بوگوکا» زیر آن نوشته شده بود: «حیاط زنانه». مدتی گذشت و در باز نشد.

فلیک زیرلب گفت: «شاید کسی خانه نیست» و بعد دست‌هایش را که عرق کرده بود با شلوارش پاک کرد. زرترب محکم‌تر به در کوبید. این بار صدای باز شدن دری در خانه شنیده شد.

زیرلب گفت: «صدا می‌آید»

مادر مارسین، زنی ظریف و ضعیف در را باز کرد. هر دو نفر او را از سال‌ها پیش می‌شناختند.

زرترب تعظیمی کرد و گفت: «روز به خیر، خانم بوگوکا. مارسین

هست؟»

زن آهسته پاسخ داد: «آره، روز به خیر. خواهش می‌کنم بیایید تو. آخ، آقای فلیک هم با شماست؟»
تازه متوجه زیمانسکی شده بود: «چه خوب که شما هم آمده‌اید»
آن‌ها وارد حال شدند.

زرتیر پرسید: «هنوز خواب است؟»
خانم بوگوکا سرش را تکان داد: «نه، نخوابیده...»
زن خیال داشت چیزی بگوید اما ناگهان صدا در گلویش شکست و آهسته شروع به گریه کرد. هر دو نفر به سرعت به هم نگاه کردند.
زرتیر با حالتی پریشان پرسید: «اتفاقی افتاده؟»
خانم بوگوکا مدتی چیزی نگفت. وقتی آرامش خود را بازیافت با لکنت زبان گفت: «فاجعه وحشتناکی پیش آمده آقایان... مارسین مریض شده... دیشب خون بالا آورده. نمی‌دانم چکار باید بکنم...»
زرتیر زیر لب گفت: «خون بالا آورده؟»
خانم بوگوکا چشم‌هایش را پاک کرد:
«خواهش می‌کنم بیایید تو آشپزخانه تا همه ماجرا را برایتان تعریف کنم»

آشپزخانه روشن و بزرگ و بسیار تمیز بود. در وسط آشپزخانه میزی قرار داشت با یک رومیزی. کنار دیوار تختخوابی آماده بود. کنار پنجره روی یک صندلی، دختر لاغر اندام مفلوکی نشسته بود که موهایی طلایی داشت و تقریباً هفت ساله بود. عروسکی در بغل داشت. خانم بوگوکا در را پشت سر خود بست:

«خواهش می‌کنم بنشینید»

زرتیر به طرف دختر بچه رفت.

«حالت چطوره، هالینکا؟ مدت‌هاست که همدیگر را ندیده‌ایم»
چهره رنگ‌پریده دختر رنگ گرفت. نگاهش را پایین انداخت و

آرام مثل موشی سرجایش نشست.

خانم بوگوکا گفت: «هالینکا، به آقایان سلام کن! تو که آقای زرتیر و آقای زیمانسکی را می‌شناسی، نیست؟»

فیلک جلو دخترک زانو زد:

«عجب عروسک قشنگی داری!»

دخترک عجولانه پاسخ داد: «آره»

«کی برات خریده، مامان؟»

«مارسین»

«اسمش چیه؟»

دخترک لبخند زد:

«باسیا»

وقتی هر دو روبه خانم بوگوکا کردند، شروع به تعریف کرد. این طور که معلوم شد دیشب مارسین بسیار خسته به خانه آمده بود و چیزی نخورده و زود به رختخواب رفته بود.

«شما که می‌دانید مارسین چقدر ضعیف است. وقتی از کار برمی‌گردد، از خستگی نفسش در نمی‌آید. اول فکر کردم مسأله خیلی مهم نیست، فقط کمی خسته شده. از اتاق خارج شدم که برایش چای بیاورم ولی وقتی برگشتم کنار میز نشسته بود و سرش را روی میز تکیه داده بود. بلافاصله احساس بدی به من دست داد. فریاد زدم: «مارسین!». جواب نداد. حتی تکان نخورد، مثل این که نمی‌شنید. به طرفش دویدم تازه متوجه شدم که چشم‌هایش بسته است و از دهانش خون می‌آید...»

زن باز شروع به گریه کرد. هالینکا کنار پنجره چیزی در گوش عروسکش گفت. هر دو جوان با سری افکنده نشسته بودند.

زرتیر پرسید: «پزشک به عیادتش آمده؟»

«ای بابا، در آنوقت شب؟ هیچکس نمی‌خواست بیاید. عجز و لابه

کردم اما نتیجه‌ای نداشت. وقتی می‌شنیدند که منزل ما دور است، اصلاً

حاضر نبودند به حرفم گوش کنند. صبح بود که کسی آمد»
 «چی گفت؟»

«چی داشت که بگوید؟ ما را دلداری داد. هر دکتري همین کار را می‌کند. ولی من خودم می‌دانم وضع از چه قرار است. اگر ما حداقل کمی پول می‌داشتیم، شاید... ولی با این وضع؟»
 زن ناگهان از جایش برخاست:

«خواهش می‌کنم مرا ببخشید، فکر می‌کنم صدایم زد»
 وقتی زن خارج شد، فلک از پهلو به زیرتر نگاه کرد. یرزی غرق در افکار خود نشسته بود. از لای پنجره نیمه باز صدای دانه چیدن عجولانه کبوتران که کنار پنجره جمع شده بودند، شنیده می‌شد. خانم بوگوکا پس از لحظه‌ای بازگشت. هر دو جوان از جا برخاستند.
 زیرتر پرسید: «طوری شده؟»

«مارسین خواهش کرد که شما پیش او بروید. می‌خواهد هر چه زودتر شما را ببیند. ولی عزیزان من، خواهش می‌کنم نگذارید خیلی حرف بزند. پزشک حرف زدن را برایش قدغن کرده است»

اتاق نیمه تاریک بود. پشت دری‌ها تقریباً افتاده بودند. نور از زیر پشت دری‌ها به درون می‌تابید. سرخی گلی در گلدان، در زیر شعاع نوری که می‌تابید جلوه می‌کرد. عکس‌های بزرگان مذهبی در قاب‌های نازک طلایی از در و دیوار آویزان بود. در کنار پنجره، یک چرخ خیاطی به چشم می‌خورد. روی میز بزرگتری که کنار پنجره دیگر بود، کتاب و وسایل نوشتن دیده می‌شد. مارسین در رختخواب خوابیده بود و زیر سرش را با چند متکا بالا آورده بودند. صورتش مثل ملافه به سفیدی می‌زد. وقتی متوجه ورود آن‌ها شد سعی کرد سرش را تکمان دهد. زیرتر از دم در فریاد زد: «تکمان نخور. روز به خیر. این کارها چه که می‌کنی؟»

مارسین در سکوت به دوستانش نگاه کرد تا سرانجام زیر لب گفت:

«بنشینید»

فیلک آهسته گفت: «این جوری راحت تریم»

دست هایش بیشتر و بیشتر عرق می‌کردند و مرتب آن‌ها را با شلوارش پاک می‌کرد. زرتریک صندلی را برداشت و کنار تخت خواب گذاشت. نگاهی به فیلک کرد و گفت: «بنشین!»

بعد بی‌توجه به فیلک رویش را به طرف مارسین برگرداند. دوستانه و با صدایی باز به او گفت:

«دوست قدیم من، اصلاً فکرش را هم نکن. خون بالا آوردن چیز وحشتناکی نیست. مدتی دراز می‌کشی و استراحت می‌کنی و دوباره همه چیز سر جای اولش برمی‌گردد. تا تابستان مطمئناً دوباره سرشغلت برمی‌گردد.» مارسین با چشم‌های براق او را نگاه کرد. ناگهان لب‌هایش به حرکت درآمد. زرتر متوجهش شد و سرش را به طرف او خم کرد:

«بهتر است حرف نزنی. تو اجازه نداری به خودت فشار بیاوری»

بیمار سرش را بالا انداخت و زیر لب گفت:

«با او چه کردید؟»

فیلک ناآرام روی صندلیش جا به جا شد. مدتی سکوت برقرار بود. سرانجام زرتر با لحنی آرام گفت: «فکرش را نکن. این وظیفه ما است. همه چیز رو به راه می‌شود»

مارسین چشم‌هایش را بست. اینک به نظر مرده می‌آمد. با آن که پنجره‌ها بسته بود، بازهم صدای دانه برچیدن کبوتران به خوبی شنیده می‌شد. بالای سر مارسین کپیه‌ای از یک تابلوی نقاشی آویخته بود که بر آن نقش کریستف مقدس که مسیح کوچک را بردوش داشت به چشم می‌خورد. زرتر لحظه‌ای به تصویر نگاه کرد. بی‌تردید کلیشه‌ای زشت و عامیانه بود.

فیلک با صدایی نه‌چندان بلند گفت: «خوابش برده»

اما مارسین به خواب نرفته بود. چشم‌هایش را گشود و ابتدا پرژی و سپس فیلک را تماشا کرد:

«دلم می‌خواهد بدانم که با او چه کردید؟»

زرتیر شانه هایش را بالا انداخت:

«چه ربطی به تو دارد. من که گفتم این قضیه به ما مربوط می‌شود»

«به من هم مربوط می‌شود»

به پتویی که رویش افتاده بود چنگ انداخت و تلاش کرد از جا برخیزد، اما نیروی کافی در خود نیافت و دوباره سرش روی متکا افتاد. لحظه ای بی حرکت باقی ماند.

با صدایی که به سختی شنیده می‌شد گفت: «دلم می‌خواهد بدانم.

باید بدانم»

فیلک بیش از این تحمل نکرد:

«خوب، بهش بگویورک! چه ضرری دارد؟ حالا که خودش

می‌خواهد...»

زرتیر غرق در افکار خود نشسته بود:

«یورک!»

یورک ناگهان قد راست کرد.

گفت: «نه» و به تندی از جا برخاست «راه بیفت برویم. خوش

بگذرد مارسین. دوباره همه چیز روبه‌راه می‌شود. چند روز دیگر دوباره سر

می‌زنیم»

مارسین بار دیگر چشم هایش را بسته بود. فیلک روی او خم شد و

ناشیانه دست بی‌رمق او را که روی پتو افتاده بود فشار داد:

«خدا حافظ مارسین»

بیمار زیر لب گفت: «دیگر نیاید»

این جمله را به فیلک گفت اما یرژی که کنار او بود نیز آن را شنید.

با سردی گفت: «هر طور دلت می‌خواهد. خوش باشی»

خانم بوگوکا در آستانه در آشپزخانه منتظر آن‌ها بود. همین که آن‌ها

وارد آشپزخانه شدند، با نگاه کنجکاو و ناآرام خود آن‌ها را برانداز کرد:

«اوضاع چطور بود؟ فکر می‌کنید وضعیت در چه حالی است؟»

زرتیر گفت: «نگران نباشید. خیلی ضعیف شده ولی با این استفراغ خون طبیعی است. دوباره به وضع اولش برمی‌گردد»
 زن دست به سینه آن‌جا ایستاده بود و با نگاه خسته‌اش به زرتیر خیره شده بود، گویی می‌خواست که از چهره سالم و جوان و دلنشین زرتیر کسب نیرو کند.

«این طور فکر می‌کنید؟ آخ، ای کاش خدا این طور بخواهد. چون اگر قرار باشد که من او را از دست بدهم...»
 «شما اصلاً نباید به یک چنین چیزی فکر کنید.»
 گلوی پیرزن خشک شده بود. فقط سرش را تکان داد:
 «بیا برویم»

زرتیر دست به جیب برد و دو اسکناس پانصد زلوتی بیرون آورد و جلو خانم بوگوکا گرفت و با محبت گفت: «خواهش می‌کنم این پول را از ما دو نفر قبول کنید. برای دکتر»
 زن وحشت‌زده او را نگاه کرد:
 «این چیه؟»

«پول. خواهش می‌کنم قبول کنید. ما با مارسین حساب و کتاب، زیادی داریم که باید تسویه کنیم»
 زن تأمل کرد.

«واقعاً نمی‌دانم اجازه دارم این پول را قبول بکنم یا نه»
 «البته که اجازه دارید. فقط فعلاً چیزی در این باره به مارسین نگوئید. بعدها وقتی حالش بهتر شد خودمان با او تسویه می‌کنیم. حداقل تا مدتی لازم نیست که درباره این مسایل فکر کنید»
 زن متأثر شد:

«خداوند به شما عوض بدهد، عزیزان من»
 ناگهان از اتاق مجاور صدای ضعیف مارسین به گوش آمد. زرتیر می‌خواست خداحافظی کند که خانم بوگوکا مانع شد:

«خواهش می‌کنم یک لحظه بمانید. من الآن می‌آیم.»

زن به سرعت برگشت.

به یِرْزِی گفت: «خواهش کرد باز پیشش بروید»

«من؟»

«فقط یک لحظه»

درست در آستانه در نگاهش با نگاه مارسین تلاقی کرد. به کنار

رختخوابش رفت:

«چی شده؟»

مارسین با اشاره دست خواهش کرد. جلوتر برود.

«تو به مادرم پول دادی؟»

یِرْزِی تأمل کرد.

«تو چیزی به او دادی؟»

«آره، خوب که چی؟ دست از بازی بردار»

مارسین پاسخ نداد. ناگهان سرش را بلند کرد و مادرش را صدا زد.

زن فوراً وارد شد:

«پسرکم چی شده؟ تو مرا صدا زدی؟»

«ماما پول را پس بده... تو که می‌دانی، ماما...»

خانم بوگوکا صورتش سرخ شد:

«چه پولی پسر؟»

«خودت که می‌دانی ماما. خواهش می‌کنم بده به من... بگذارش

روی میز...»

زن گیج و منگ آن‌جا ایستاده بود و نمی‌دانست چکار کند. مارسین

سرجایش نشست:

«ماما!»

زن نگاهی به زرتیر انداخت، گویی از او چاره‌جویی می‌کرد. زرتیر

نگاهش را به پایین دوخته بود. زن مدتی تأمل کرد و سپس پول را از جیب

دامنش بیرون آورد و آن را روی میز گذاشت. مارسین که طی این مدت به سختی به مادرش خیره شده بود، دوباره سرش را روی بالش گذاشت:

«متشکرم مادر، حالا می‌توانی بروی»

وقتی پیرزن رفت، زرتیر غرید:

«این بازی‌ها چیه؟ دیوانه شده‌ای؟ تو باید کاملاً استراحت کنی»

«من این پول را نمی‌خواهم»

پیشانی‌ش را قطره‌های عرق گرفته بود و چشم‌هایش طوق انداخته

بود. به نظر رنگ‌پریده‌تر از قبل می‌آمد:

«بردارش!»

زرتیر زیر لب گفت: «هر طور که تو بخواهی»

پول را برداشت و در جیب گذاشت، رویش را برگرداند و خواست

برود که مارسین به آرامی گفت:

«یرژی!»

«چیه؟»

مارسین چیزی گفت که یرژی نفهمید اما احساس کرد که باید روی

او خم شود. برخلاف میل خود این کار را کرد.

«دلخور نباش، چاره‌دیگری نداشتم. من خیلی به تو اعتقاد داشتم.

تو بهترین دوست من بودی...»

نفسش گرفت و چشم‌هایش را بست. پس از لحظه‌ای دوباره او را

نگاه کرد:

«یرژی!»

یرژی سرد و بی‌حرکت با چهره‌ای بی‌اعتنا آن‌جا ایستاده بود:

«دیگر چی شده؟»

«دلم نمی‌خواهد که تو به خاطر من وجدانت ناراحت باشد»

«من؟ خیالت راحت باشد»

«باور کن که دیگر علاقه‌ای به زندگی ندارم»

«خواهش می‌کنم یک لحظه بمانید. من الآن می‌آیم.»

زن به سرعت برگشت.

به یرژی گفت: «خواهش کرد باز پیشش بروید»

«من؟»

«فقط یک لحظه»

درست در آستانه در نگاهش با نگاه مارسین تلاقی کرد. به کنار

رختخوابش رفت:

«چی شده؟»

مارسین با اشاره دست خواهش کرد. جلوتر برود.

«تو به مادرم پول دادی؟»

یرژی تأمل کرد.

«تو چیزی به او دادی؟»

«آره، خوب که چی؟ دست از بازی بردار»

مارسین پاسخ نداد. ناگهان سرش را بلند کرد و مادرش را صدا زد.

زن فوراً وارد شد:

«پسرکم چی شده؟ تو مرا صدا زدی؟»

«ماما پول را پس بده... تو که می‌دانی، ماما...»

خانم بوگوکا صورتش سرخ شد:

«چه پولی پسرم؟»

«خودت که می‌دانی ماما. خواهش می‌کنم بده به من... بگذارش

روی میز...»

زن گیج و منگ آن‌جا ایستاده بود و نمی‌دانست چکار کند. مارسین

سرجایش نشست:

«ماما!»

زن نگاهی به زیر انداخت، گویی از او چاره‌جویی می‌کرد. زیرتر

نگاهش را به پایین دوخته بود. زن مدتی تأمل کرد و سپس پول را از جیب

دامنش بیرون آورد و آن را روی میز گذاشت. مارسین که طی این مدت به سختی به مادرش خیره شده بود، دوباره سرش را روی بالش گذاشت:

«متشکرم مادر، حالا می‌توانی بروی»

وقتی پیرزن رفت، زیرتر غرید:

«این بازی‌ها چیه؟ دیوانه شده‌ای؟ تو باید کاملاً استراحت کنی»

«من این پول را نمی‌خواهم»

پیشانی‌ش را قطره‌های عرق گرفته بود و چشم‌هایش طوق انداخته

بود. به نظر رنگ‌پریده‌تر از قبل می‌آمد:

«بردارش!»

زیرتر زیرلب گفت: «هر طور که تو بخواهی»

پول را برداشت و در جیب گذاشت، رویش را برگرداند و خواست

برود که مارسین به آرامی گفت:

«یرژی!»

«چیه؟»

مارسین چیزی گفت که یرژی نفهمید اما احساس کرد که باید روی

او خم شود. برخلاف میل خود این کار را کرد.

«دلخور نباش، چاره دیگری نداشتم. من خیلی به تو اعتقاد داشتم.

تو بهترین دوست من بودی...»

نفسش گرفت و چشم‌هایش را بست. پس از لحظه‌ای دوباره او را

نگاه کرد:

«یرژی!»

یرژی سرد و بی‌حرکت با چهره‌ای بی‌اعتنا آن‌جا ایستاده بود:

«دیگر چی شده؟»

«دلم نمی‌خواهد که تو به خاطر من وجدانت ناراحت باشد»

«من؟ خیالت راحت باشد»

«باور کن که دیگر علاقه‌ای به زندگی ندارم»

«که این طور! خوب، هر کس مسایل خودش را دارد. این تمام حرفی بود که می‌خواستی بزنی؟»
 «آره»

«خوش باشی، خداحافظ»

یرژی رویش را برگرداند و رفت. چند لحظه بعد، وقتی با عجله از خانم بوگوکا خداحافظی کرد، روی پله‌ها، فلیک با صدایی که چندان آرام نبود از او پرسید:

«از تو چی می‌خواست؟»

«چیز مهمی نبود!»

سریع، بی آن که به فلیک توجه کند، از پله‌ها پایین رفت. فلیک در خیابان خودش را به او رساند. زیرلب غرید و با دستمال، صورت و گردن خود را پاک کرد:

«خدای من، عجب فضاحتی شد. مثل یک موش آب کشیده شده‌ام» زرتیر چیزی نگفت. دست‌هایش در جیب بود و با قدم‌های بلند راه می‌رفت و سوت می‌زد. از کوره راه منطقه ناهموار و ویران کنار رودخانه و از میان انبوه درختچه‌های شمشاد گذشتند. این جا سایه بود. هوای مرطوبی داشت. بعضی از جاهای جاده هنوز از رگبار دیروز نرم بود. پرندگان در لابلائی درختان می‌خواندند. چند پسر بچه نیمه برهنه در آنسوی رودخانه سرگرم شنا بودند. با سروصدای زیاد، خود را از شاخه آویخته درختی بالا می‌کشیدند و از آن جا به داخل آب می‌پریدند.

فلیک گفت: «یورک!»

زرتیر همچنان پیشاپیش راه می‌رفت و سوت می‌زد.
 «چی؟»

«عقیده‌ات چی؟ فکر می‌کنی رفتنی است؟»

«نمی‌دانم»

«دلم برای پسرک می‌سوزد. این ماجرا کاملاً از پا انداختش.»

بین راه شاخه کاجی را شکست، برگهایش را کند و با آن بوته‌های کوچک را کنار زد.

پس از چند لحظه گفت: «قبول کن یورک، این ماجرا ترا هم ناراحت کرده، نه؟ کمی نگران بودی، نیست؟»

زرتیر ناگهان ایستاد و رویش را به طرف او برگرداند:

«چی گفتی؟»

فیلک با تعجب به چهره منقلب شده‌اش نگاه کرد:

«چی شده؟»

«فقط حرفی را که زدی، یک بار دیگر تکرار کن!»

به او نزدیک شد. تقریباً یک سر و گردن از او بلندتر بود. در

چشم‌های مورب فیلک موج‌ترس به حرکت درآمد. سعی کرد با حرف زدن برترس خود سرپوش بگذارد:

«مسخره‌بازی در نیاور. حالا چرا یک دفعه این قدر حساس شده‌ای؟»

فکر می‌کنی از تو می‌ترسم؟»

زرتیر از لای چشم‌هایش که اینک تنگ‌تر شده بود او را برانداز کرد.

ناگهان قدمی عقب گذاشت، کتکش را بیرون آورد و روی زمین پرت کرد، کش و قوسی رفت و موهایش را مرتب کرد:

«خوب؟»

فیلک زیر چشمی نگاهش کرد.

«دلت کتک می‌خواهد؟»

«زود باش شروع کن، اینقدر مزخرف نگو!»

فیلک کمی تأمل کرد. سرانجام کتکش را درآورد. لحظه‌ای فکر کرد.

آن را کجا بگذارد. این تنها لباس مرتب او بود. سرانجام با دقت تمام آن را

روی شاخه درختی گذاشت. بعد با خونسردی آستین‌هایش را بالا زد. زرتیر

آرام نگاهش می‌کرد:

«تمام شد؟»

«آرام باش، عجله داری؟ ما هنوز خیلی وقت داریم»

و باز آستین‌ها را بالا زد. بازوهای نیرومندش پیچیده و عضلانی بودند. کارش تقریباً تمام شده بود که با ضربه‌ای ناگهانی، آستین را که بالا زده بود دوباره پایین آورد.

«نه، من با تو دعوا نمی‌کنم»

«می‌ترسی؟»

«نه، نمی‌ترسم. ولی دلم نمی‌خواهد»

کتش را از روی شاخه درخت برداشت و دوباره به تن کرد. زرتیر با صدای زیرش گفت: «ترسو».

فیلک رنگ به رنگ شد.

«من ترسو نیستم.»

«پس چی هستی؟»

«گفتم که دلم نمی‌خواهد با تو دعوا کنم، می‌فهمی؟ با هر کس دیگر می‌توانم دعوا کنم اما با تونه»

«چرا نمی‌خواهی با من دعوا کنی؟»

«دلم نمی‌خواهد»

«تو فکر دیروزی؟»

فیلک در حالیکه تعادش بهم خورده بود گفت: «دیوانه. مثل اینکه

حالت خرابه؟»

«اگر این نیست پس چیه؟»

«خدای من، یورک، چرا اینقدر احمق شده‌ای؟ مگر مغزت تکان

خورده؟ چفت دهننت را بینداز والا مجبور می‌شوم حرف بزنی. تو رهبر ما هستی یا نیستی؟ اگر نیستی که خیلی خوب، شروع کنیم. همین الآن می‌توانیم دعوا راه بیندازیم...»

«تو که خیال نداری مرا کتک بزنی؟ مطمئنی که زورت به من

می‌رسد؟»

پای فیلک به سنگی که سرراش بود خورد.
 «نه، مطمئن نیستم. اصلاً دلم نمی‌خواهد. انتخابش که با منه یا شاید
 فکر می‌کنی نیست؟»
 با چهره‌ای که تقریباً از یرزی روی گردانده بود آنجا ایستاده بود و
 پایش را محکم به علف‌های مرطوب می‌کوبید. چهره زرتر ناگهان از هم باز
 شد.

«فیلک!»

«چیه؟»

«دستت را بده به من. می‌فهمم. حق با توست»
 فیلک با شادمانی رویش را برگرداند. چشم‌هایش می‌خندیدند.
 زرتر با قاطعیت گفت: «قضایا را بد تعبیر نکن»
 فیلک زیر لب گفت: «فکرش را هم نکن برویم»
 با کوتاه‌تر کردن راه به زودی به راهی خاکی رسیدند که به
 منطقه‌ای مسکونی می‌انجامید. آلك انتظارشان را می‌کشید و وقتی صدایش
 کردند فوراً خودش را به حیاط رساند. حالش بهتر از همیشه و روحیه‌اش
 عالی بود.

فیلک با اعجاب نگاهش کرد و گفت:

«نگاه کن بین چه شلوار نویی پوشیده»

«ازش خوشت می‌آید؟»

«بد نیست اما در قسمت باسن فکر می‌کنم به من بهتر از تو می‌آید.
 راستی پیرهن‌ت هم نوست؟» و بعد با دست پیرهن نخ‌نازک او را لمس
 کرد.

«آها»

فیلک آهی کشید و گفت: «وضعیت بد نیست پسر. خوب زندگی
 می‌کنی. من هم یک پیرهن تازه می‌خرم. فردا برای خودم یک پیرهن نو
 می‌خرم. یک پیرهن شیک.»

با آن که قبل از ظهر بود، آفتاب داغی بود. در ساحل رودخانه، واقع در بخش سفلی پل و در حاشیهٔ شنی رودخانه، جمعیت زیادی موج می‌زد. اصلاً هیچ سایه‌ای وجود نداشت و آنچه بود گرما بود. خرابه‌های سوخته و سیاه شدهٔ قهوه‌خانه‌ای که پیش از جنگ ساخته شده بود به چشم می‌خورد. اتاقک‌های ویژهٔ رخت‌کن نیز سوخته بودند. روی چمن‌های کم‌پشت کنار ساحل، چند سرباز روسی لمیده به چشم می‌خورد.

کامیون‌ها و ماشین‌های باری ارتشی پیوسته در جاده در رفت و آمد بودند. باد، غبار ابرگونه را مستقیم به سوی ساحل پیش می‌راند. در حالی که به نرده‌های کنار پل تکیه داده بودند، کسانی را که شنا می‌کردند یا در آفتاب لمیده بودند، تماشا می‌کردند.

فیلک ناگهان گفت: «نگاه کن، ببین چه دخترهای خوشگلی! بهتر نیست همین جا بمانیم، ها؟»

آلک او را آرام کرد: «خونسرد باش. دخترها به ساحل ما هم خواهند آمد. همین دیروز بود که دوتا از آن‌ها را دیدم. بد نبودند...»

فیلک سریع گفت: «پس برویم!»

در عبور از خیابان سه‌تا بستنی میوه‌ای خریدند و به طرف ساحل رودخانه در قسمت قدیمی اُستروویچ رفتند. آن‌ها پیش از جنگ مکانی را پیدا کرده بودند که برای شنا و آفتاب گرفتن مناسب‌ترین جا بود؛ این مکان در آن سوی شهر و در نزدیکی چمن‌زارهایی بود که با پارک «کوژوشکو» مجاور بود.

وقتی در امتداد برآمدگی کنار رودخانه راه می‌رفتند، زرتیر از ملاقاتش با کوتوویچ پیر و دیدارش با مارسین گزارش داد. آلک با خونسردی حرف‌هایش را گوش کرد بی آن که حرکتی ناشی از تعجب یا نگرانی شدید از خود بروز دهد؛ نه حرفش را برید و نه سؤالی کرد. روی لب‌هایش لبخندی پرسیه می‌زد. سرش بالا بود و نگاهش به درختان مرتفع بید در ساحل

رودخانه دوخته شده بود.

زرتیر نمی‌دانست که آلك از آنچه او گفته چه برداشتی کرده است.
با کمی تندی گفت: «ای!»

آلك با نگاهش تکه ابری را که به آرامی در آسمان در حرکت بود دنبال
می‌کرد:

«چیہ؟»

«نکنند که تو اوضاع ما را بهم بریزی. ما باید همگی یک حرف

بزنیم»

آلك بی خیال خندید:

«نترس. راستی چیزی به خاطر می‌رسی»

«چی؟»

«این که ما با یانوش برخورد کرده‌ایم فکر بدی نیست. تاکتیک
خوبی است. اما این که او با دو نفر دیگر بوده، خیلی راضی کننده به نظر
نمی‌آید. این که با آن‌ها راه می‌رفته می‌تواند قابل قبول باشد. فقط ما باید
سعی کنیم که شکل و قیافه آن‌ها را خیلی دقیق وصف نکنیم. قدشان چقدر
بوده، چی پوشیده بودند و جزییاتی از این قبیل. نمی‌شود، به جاسوسی و
خبرچینی بیشتر شبیه است. درست مثل این است که ما قبلاً باهم قرار و
مدار گذاشته‌ایم. بهتر است فقط بگوییم هوا خیلی تاریک بود، همین. به
علاوه به ما چه ربطی دارد که با چه کسانی راه می‌رفته. این که به ما مربوط
نیست. اگر روز بود، باز شاید می‌شد چیزی گفت. ولی در شب؟»

فلیک گفت: «درست است. حق با اوست. دو نفر با او بوده‌اند،

همین. نظرت چیہ، یورک؟»

یورک سکوت کرد. آلك با لبخندی کوچک و پرمعنی نگاهش

می‌کرد:

«تو که برای پیرمرد وضع آن دو نفر را تشریح نکرده‌ای؟»

زرتیر زیر لب گفت: «نه. فقط گفتم که دو نفر بودند»

زیرتر تازه متوجه شد که از خودش در مقابل آلك دفاع کرده است. لب‌هایش را گزید.

آلك از او تمجید کرد: «خیلی خوب. فکر می‌کنم که آدم در مواردی از این قبیل نباید زیاد وراجی کند. و حرف روشنی هم نباید بگوید. شاید... ممکن است... احتمالاً... راهش این است»
فلک به نشانه تأیید با دست روی شانه او زد:

«حرفش درست است، حق دارد. این طور نیست یورک؟ من هم دلم نمی‌خواهد وراجی کنم. ولی تو هم شانس آوردی عزیزمن که با ما پیش مارسین نیامدی. می‌توانم ادعا کنم که کاندیدای مرگ است»
آلك شانه‌هایش را بالا انداخت: «خودش مقصر است. چرا درگیر کاری می‌شود که ربطی به او ندارد؟ به درد آن کار نمی‌خورد و حالا دارد کفاره‌اش را پس می‌دهد.»

فلک زیر لب گفت: «درست است. اما با همه این‌ها آدم دلش به حال جوانک می‌سوزد. رفیق و همراه خوبی بود»

زرتسر در تمام مدت هیچ حرفی نزد. غرق در افکار خود از روی برآمدگی کنار رودخانه راه می‌رفت؛ ابروان قهوه‌ای تیره‌رنگش درهم رفته بود و دست‌هایش را در پشت قلاب کرده بود. آلك به صورتی غیرمنتظره از او پرسید: «چرا قیافه‌ات درهم رفته؟»

«من؟»

«شاید فکر می‌کنی قیافه‌ات درهم نرفته؟»

«این طور فکر می‌کنی؟»

اما آلك هنوز کاملاً راضی به نظر نمی‌رسید و رویش را به طرف فلک برگرداند:

«تو بگو، قیافه نگرفته؟»

فلک گفت: «راحتش بگذار»

برآمدگی کنار رودخانه در این محل به سمت چپ می‌پیچید و در

امتداد چمن‌زاری مرطوب و وسیع پیش می‌رفت که سطح آن را گل‌های زردی پوشانده بود. در انتهای این چمن‌زار، درختان عظیم پارک «کوژیوشکو»، در هوای صاف و آسمان آبی آرام به روشنی دیده می‌شدند. آلیک و فلیک به سرعت از سراشیبی برآمدگی کنار رودخانه پایین رفتند. زیرتر به آرامی و با حرکت مارپیچ از سراشیبی پایین رفت. عجله‌ای نداشت و در فکر جلو افتادن از آن‌ها نبود. فلک نگاهی کنجکاو به اطراف انداخت و گفت: «در این اطراف باید یک جایی برای ما باشد»

آلیک گفت: «کمی آن طرف‌تر است. فراموش کرده‌ای؟»

اینک هر سه نفر در امتداد رودخانه و ساحل هموار پیش می‌رفتند. در سمت چپ مرتعی پرشیب به چشم می‌خورد. این‌جا خلوت و ساکت بود. خورشید شدیدتر از قبل می‌سوزاند. فضای روی بوته‌ها انباشته از وزووز پشه‌ها بود. غوک‌ها در بین علفزارها می‌جهیدند و خود را به آب می‌انداختند. در آن سوی فرورفتگی رودخانه، سقف‌های سرخ‌رنگ آخرین منازل شهرک به چشم می‌خورد.

تنها آدمی که بین راه به آن‌ها برخورد، مرد پیری بود؛ ماهی‌گیری حرفه‌ای. روی صندلی تاشوی کوچکی نشسته بود و تمام توجهش معطوف به شناور قلابی بود که روی آب تاب می‌خورد. کنار پیرمرد، در بین علف‌ها کت او دیده می‌شد که با دقت تا شده بود و روی آن یک نسخه از روزنامهٔ یکشنبه «ندای خلق» قرار داشت. در طرف دیگر او ظرف کوچک آبی بود. فلیک به هنگام عبور از کنار مرد، نگاهی به داخل ظرف آب انداخت. پیرمرد به قلاب خیره شده بود و توجهی به آن‌ها نداشت. آلیک وقتی از آن‌جا دور شدند پرسید:

«خوب، چیزی هم توش بود؟»

چهرهٔ فلک به طرزی دلسوزانه درهم رفت:

«ای، دوتا ماهی نحیف کوچولو. عجیب است که این مرد چاق

سرش را با یک چنین چیزهایی گرم می‌کند.» رویش را برگرداند: «مثل این

پسر که زانوی غم بغل کرده است. نمونه نشاط انگیزی است!»
 آلك رویش را برگرداند و خندید. مرد چاق از دور مسخره به نظر
 می‌آمد. تنها زرتیر بود که اصلاً توجهی به هیچ چیز نداشت. ناگهان توقف
 کرد و چهره‌اش درهم رفت:

فلک پرسید: «چی شده؟»

«کوری؟ نمی‌بینی که دو نفر آمده‌اند و جای ما را گرفته‌اند؟»
 چند قدم آن طرف‌تر، جایی که علف‌ها انبوه‌تر و تازه‌تر از جاهای
 دیگر به نظر می‌آمدند، یک مرد و زن خود را به آفتاب سپرده بودند.
 فلک با عصبانیت گفت:

«به جهنم! برای ما چه فرقی می‌کند؟ زود باشید بچه‌ها، برویم

لخت شویم»

آلك او را از رفتن باز داشت:

«صبر کن، چرا عجله داری؟»

«برای این که دلم می‌خواهد زودتر لخت شوم و بپریم تو آب»
 «برویم کمی دورتر. آنجا هم جاهای قشنگی هست. درست بعد از

آن پیچ»

«عجب آدم احمقی هستی. پیش این مردم عامی حتی نمی‌شود با

خیال راحت و راجی کرد»

«خوب، دیگر چی؟ چه لزومی دارد که و راجی کنیم. من دلم

می‌خواهد زیر آفتاب بخوابم»

زرتیر به سرعت به نزاع پایان داد:

«اینقدر پرت و پلا نگوئید. راه بیفتید»

فلک اصرار کرد: «ولی من دلم می‌خواهد جای خودمان باشیم»

«هر طور دلت می‌خواهد. من می‌روم»

فلیک آه کشید:

«ای خدا، شما عجب آدم‌های مزخرفی هستید...»

مقداری از راه را در سکوت باهم طی کردند. فلک ناگهان توقف

کرد:

«بچه‌ها، عجب دختر فوق‌العاده‌ای. درجهٔ یک. آن طرف‌ها هیچ خبری نیست. هر کاری دلتان می‌خواهد بکنید. من یکی که همین‌جا می‌مانم»

طوری رفتار کرد که گویی می‌خواهد بند کفشش را محکم کند و برای همین عقب افتاد. پس از لحظه‌ای دوباره با تردید به راه افتاد اما وقتی دید که آلك با دو نفری که روی سبزه‌ها خوابیده بودند سلام و علیک کرد، تصمیمش عوض شد. به آرامی از کنار آن دو گذشت تا با دقت آن‌ها را تماشا کند. هر دو جوان بودند. گیسوان زن طلایی و صاف بود و در نور خورشید برق ملایمی داشت. مرد دارای جثه‌ای باریک و متناسب بود با موهایی قهوه‌ای رنگ. فلک احساس حسادت کرد. زیر لب گفت:

«لعنتی‌ها! عجب خوش می‌گذرانند»

بعد به راه افتاد و به رفقاییش رسید:

«آلك، تو این‌ها را می‌شناختی؟ چه جور آدم‌هایی هستند؟»

«دوست برادر من است»

«جوانک؟ زن چی؟»

آلك شانه‌هایش را بالا انداخت:

«نمی‌دانم. حتماً فاحشه است»

«مزخرف نگو. قیافه‌اش به فاحشه‌ها نمی‌ماند»

«حتماً باید شکل فاحشه‌ها باشد؟»

«چی می‌گی؟ قیافهٔ فاحشه را راحت می‌شود شناخت»

آلك تمسخرکنان خندید. «ابلهانه است! ما چی، ما همان قیافه را

داریم؟»

فلک به آرامی سرخ شد:

«ما؟ چطور؟ قیافهٔ کی را داریم؟»

آلک بزرگوارانه دست برشانه او زد:

«فیلک تو بچه فوق العاده ای هستی ولی گاهی اوقات خینگ می شوی. از یورک بپرس که ما شبیه چه کسانی نیستیم»
 آلک از پیچ کوره راه گذشت و در کنار ساحل با دقت به اطراف نگاه کرد. علف های این جا پر پشت و انبوه و بلند بودند. درخت بید تنومندی با شاخه های آویخته در آن نزدیکی ها دیده می شد که کمی سایه انداخته بود. از این جا می شد مرتع و دشت وسیع و مسطح و دودکش های کارخانه سیمان بیالا را که در افق سر برافراشته بود، تماشا کرد. آلک با دست به دوستانش اشاره کرد:

«زود باشید، بیاید، جای فوق العاده ای است.»

آلک لباس هایش را بیرون آورد و با مایوی سرخ رنگش همان جا ایستاد. دو نفر دیگر همچنان راه می رفتند. بار دیگر با دست به آن ها علامت داد و چون نتیجه نگرفت، شانه هایش را بالا انداخت و رویش را برگرداند و با قدم های آرام به طرف ساحل پیش رفت و در آب جست. لحظه ای زیر آب ماند. سرانجام در وسط رودخانه از زیر آب بیرون آمد و سرش را تکان داد، موهای خیشش را مرتب کرد و سریع با شنای کمرال به آن سوی رودخانه رفت.

فلک تا کیدکنان زیر لب گفت: «خوب شنا می کنند. ما هم لخت

شویم، نه؟»

زرتربی آن که حرفی بزند شروع به درآوردن لباس هایش کرد. فلک زودتر از او آماده شده بود. جوراب های پاره پاره و عرق کرده اش را در کفش هایش جا داد، زیر شلواری پشمی گشادش را بالا کشید و بی تصمیم به زرترب نگاه کرد که روی سبزه ها نشسته بود و به آرامی سرگرم باز کردن بندهای کفشش بود.

«یورک، تو هم تو آب می آیی؟»

«خودت تنها برو. می خواهم دراز بکشم»

فلک هنوز تردید داشت. کمی این پا و آن پا کرد و با دست سینه پشمالودش را خاراند.

زرتربی صبرانه گفت:

«خوب، برو دیگر. احتیاج به دایه داری؟»

آلک در این میان به آن سوی رودخانه رسیده و از آب بیرون آمده بود. جست و خیز می‌کرد و آب را از بدنش می‌تکاند. صدا زد: «فلیک، بیا! آب خیلی گرم است!»

وقتی فلیک هم خود را به آب زد، سرانجام زرتربلباش را درآورد و روی علف‌ها دراز کشید و دست‌هایش را زیر سرش گذاشت. آفتاب از پشت سرش می‌تابید و به همین علت می‌توانست چشم‌هایش را باز نگه‌دارد. در ارتفاع بالا، آسمان آبی صاف و گسترده بود، بی آن که حتی لکه‌ای ابری در آن دیده شود.

به هیچ چیز نمی‌اندیشید. ناگهان احساس خستگی کرد و خوابش گرفت. در آن بالا، پرستوها با سروصدای زیاد بال می‌زدند و پرواز می‌کردند. در آن نزدیکی‌ها صدای سوسک‌ها بلند بود و چکاوک‌ها نغمه سرداده بودند.

یکباره همه چیز آرام گرفت و سکوت مانند آسمان به اطراف سایه گسترده چشم‌هایش را بست و در انتظار شنیدن صدایی ماند که آرامش و سکوت خفقان‌آور را بشکند. به نظرش آمد که انتظارش به درازا کشید. خواست از جا بلند شود اما در این حال صدای حرکت موج علف‌ها را در نزدیکی خود به خوبی شنید. چشم‌ها را گشود. آلک کنارش بود. قطره‌های آب روی پوست تیره‌رنگش برق می‌زد. موهای خیشش روی پیشانی‌اش ریخته بود. آن‌ها را عقب زد ولی دوباره روی پیشانی‌اش افتاد.

زرتربی کاری به موهایش نداشت و کش و قوسی رفت.

«داخل آب نمی‌شوی؟»

«فعلاً نه. فلیک کجاست؟»

«آن طرف رودخانه. آنجا خورشید آدم را بهتر می‌سوزاند. بهتر می‌شود آفتاب گرفت»

«پس چرا تو این جایی؟»

«می‌خواستم با تو حرف بزنم»

زرتیر لحظه‌ای سکوت کرد. بی‌اعتنا و تا اندازه‌ای خواب‌آلود به آسمان بی‌ابر آبی خیره شد.

طرقه‌ها در لابه‌لای بوته‌ها جنجالی برپا کرده بودند. زرتیر سرانجام گفت: «بگو»

آلک کنارش نشست، دست‌های خود را دور پایش قلاب کرد و چانه‌اش را روی زانوهایش گذاشت.

«کی با پسرک قرار ملاقات داری؟»

«با کدام پسرک؟»

«برای اسلحه»

«آخ، با آن پسرک. چه ربطی به تو دارد؟ خودم قرار است انجام

بدهم»

«واقعاً»

«حتی مطمئنم»

«پس اشتباه می‌کنی چون کار را ما باهم تمام می‌کنیم»

«من و تو؟»

«دقیقاً»

«تو مختاری که در تصوراتت هر کاری دلت می‌خواهد بکنی. من

معتقدم که بحث و جدل را همین‌جا تمام کنیم. تو چه می‌گویی؟»

«اگر برای تو بهتر است، باشد. فقط...»

«چیز دیگری مانده؟»

«آره، از این به بعد دیگر لازم نیست روی من حساب کنی. قبلاً به

تو گناه باشم که هیچ سوء تفاهمی به وجود نیاید...»

«از صداقت متشکرم»

«خواهش می‌کنم. شاید لازم باشد که تو از توانایی‌های خودت سپاسگزار باشی. طی دوازده ساعت از چهار نفر سه نفرشان را از دست داده‌ای. تبریک!»

زرتیر به سختی از جا برخاست و نشست. رنگ از صورتش پریده بود. آلك لبخندی تمسخرآمیز زد:

«یورک، خواهش می‌کنم از این اداها درنیار. این نصایح را برای خودت نگهدار، ممکن است به درد بخورند. روی من که تأثیری نمی‌گذارند.»

یک لحظه به نظر آمد که یرژنی دارد منفجر می‌شود. اما دوباره خود را کنترل کرد و روی سبزه‌ها نشست:

«تو اصلاً چی می‌خواهی؟»

«هیچی نمی‌خواهم»

«پس چی؟»

«انتظار دارم»

«اوه، هر دفعه قشنگ‌تر از دفعه قبل است»

«درست است، درست است»

«کلمه‌ها این قدر برای تو اهمیت دارند؟»

«در این مورد بله»

«خیلی خوب. چه انتظاری داری؟»

«گوش کن. از دیروز موقعیت ما تغییر کرده. پنج نفر بودیم و حالا سه نفریم. هیچ اهمیتی ندارد. فقط باید هر چه زودتر این موقعیت را تغییر داد. ما کمی پول داریم و اسلحه...»

«هنوز نداریم»

«اما به دست می‌آوریم، و باید تعداد بیشتری باشیم»

«فرض کنیم که این طور شد. بعد چی؟»

«تویک تشکیلات پنج نفری درست می‌کنی و من یک تشکیلات دو نفره. با حقوق مساوی»

«فرض کنیم که این طور شد. بعد چی؟»

«بعد؟ ما تمام برنامه‌هایمان را تنظیم می‌کنیم. ما دو نفر در مرکز رهبری هستیم. بقیه، مجری هستند. و آنچه به فعالیت‌های ما مربوط می‌شود این است که باید پول زیاد تهیه کرد. فرقی هم نمی‌کند چطور. هر وسیله‌ای قابل توجه است. پول را باید داشته باشیم. ما دو واحد سری نظامی درست می‌کنیم. اغلب از این فعالیت‌های اولیه، کارهای بزرگی صورت می‌گیرد. خواهی دید!»

زرتیر به پهلو دراز کشید و دستش را زیر سرش ستون کرد:

«فکری که به سرت زده خیلی هم تازه نیست»

«می‌دانم»

«تو فقط نقشه‌های خودم را به خودم تحویل می‌دهی»

«درست است. اما تو خیال داشتی که خودت به تنهایی فرمان

بدهی. این برنامه. به درد من نمی‌خورد»

«از کی؟»

«از همین الآن»

«و تو دلت می‌خواهد که من همین الآن به تو جواب بدهم؟»

آلک برخاست و کش و قوسی رفت:

«نه. همین الآن نه. می‌توانم صبر کنم. تا یک ربع ساعت دیگر. در

این فاصله شناکنان می‌روم آن طرف پیش فلیک. تا یک ربع دیگر

برمی‌گردم. در این بین خوب فکرها را بکن»

زرتیر با نگاهش آلک را دنبال کرد. نرم و آرام راه می‌رفت؛ مثل

بچه‌های کوچک. پاهای کشیده‌اش از دور باریک‌تر و لاغرتر به نظر می‌آمد.

کنار رودخانه که رسید برگشت و تمسخرکنان خندید و با صدای بلند

گفت: «دلخور نشو، پیرمرد. دلخوری به زیبایی ات لطمه می‌زند»

زرتیر به پشت خوابید. دوباره آسمان ساکت و آرام را پیش روداشت، اما خورشید بالاتر آمده بود و نورش چشم را می‌زد. چشم‌ها را برهم گذاشت. صدای وزوز پشه‌ها هوا را پر کرده بود. از لابه‌لای بوته‌های شمشاد، صدای طُرَقه‌ای برخاست. از دور طُرَقه دیگری پاسخش را داد.

در روزهای یکشنبه و تعطیلات اوایل سال و تابستان، حوالی ساعات چهار یا پنج بعدازظهر، طبق سنت‌های مرسوم، جماعت زیادی عازم کافه بالانویچ می‌شد.

کافه گلاسه و بستنی‌های بالانویچ از سال‌ها پیش به این طرف شهرت داشت. در دوران اشغال، فقط آلمانی‌ها به این جا و مُونوپل رفت و آمد می‌کردند و حالا از چند روز پیش به این طرف که خیابان گارتن باز شده بود، این مکان همان وضع همیشگی خود را در ابتدای بلوار سوم ماه مه به دست آورده بود.

این کافه رستوران در جایی قرار داشت که رفت و آمد وسایل نقلیه زیاد بود. جایی که بلوار به میدان سرخ می‌رسید، در هر دو طرف بلوار و میدان، کافه‌های خیابانی‌ای درست شده بود که اطرافش را با بندهای سرخ‌رنگی محصور کرده بودند. کافه بلوار بزرگتر از سایر کافه‌ها بود و به همین علت همیشه تراکم جمعیت بیشتری داشت. درختان پرشکوفه بلوط، این کافه را از نور آفتاب محفوظ نگه می‌داشت.

کمی قبل از ساعت شش بود. گرما تخفیف پیدا کرده بود و در تمام کافه یک میز خالی به چشم نمی‌خورد. کسانی که امیدوار بودند جایی پیدا خواهند کرد، سر خود را به شکلی گرم می‌کردند. انبوه جمعیت بیکار و وراج در بلوار موج می‌زد.

ماکیک چلمیکی و کریستینا در انتهای کافه و در کنار حصار زرده‌های قرمز رنگی که تازه رنگ شده بود نشسته بودند. تازه‌ترین خبرها از بلندگوها پخش می‌شد. قدرت نظامی ارتش آلمان

که ترک خورده بود، سقوط کرد و از هم پاشید. در مسکو به افتخار پیروزی دومین جبهه روس‌ها، از یکصد و بیست و چهار توپ، بیست گلوله شلیک شد. واحدهای نظامی ارتش دوم انگلیس، دانمارک را اشغال کردند. نیروهای نهضت مقاومت دانمارک تأسیسات دولتی کپنهاگ را در اختیار گرفتند. از زمان پیاده شدن نیروهای متفقین در نرماندی، تعداد اسرای آلمانی از مرز پنج میلیون نفر گذشته است. پس از تسلیم گروه‌های عظیمی از نیروهای آلمانی، در شمال، واحدهای اتریشی - باواریایی نیز تسلیم شدند.

سه لشکر آلمانی خود را تسلیم ارتش ششم امریکا و فرانسه کرد. ژنرال پاتن در چکسلاواکی دست به حمله زد. قیام مردم پراگ در بعدازظهر روز یکشنبه آغاز شد. سربازان ارتش ششم امریکا در برچسگادن موفق به دستگیری فرماندار کل سابق، دکتر هانس فرانک گردیدند...

به هنگام پخش آخرین خبر، در کافه‌های خیابانی سروصدای زیادی بود. مردم به حرکت درآمدند.

ماکیک به طرف کریستینا خم شد:

«شنیدی؟»

تازه وقتی که کریستینا صدای او را بیخ گوش خود شنید از حالت

ماتی بیرون آمد:

«چه چیزی را؟»

«فرانک را دستگیر کردند»

«راستی؟»

«فکر می‌کنی دارش بزنند؟»

«امکانش هست»

ماکیک با دقت او را نگاه کرد. در نگاه مهربانش ناآرامی موج

می‌زد:

«با فکر و خیالت کجا رفته بودی؟»

«من؟»

«دلت نمی‌خواهد بگویی؟»

زن لبخندی غم آلود زد: «چرا، چرا. داشتم به چیزی فکر می‌کردم که در واقع نباید فکرش را می‌کردم. ما الآن دیگر به آن فکر نمی‌کنیم. تمام شد. این قدر سرزنش آمیز نگاهم نکن...»

«اصلاً سرزنش آمیز نیست»

«چیه؟»

مرد آهسته پرسید: «هنوز هم دستگیرت نشده؟»

زن با انگشت به ظرف بستنی اشاره کرد: «ببین، بستنی‌ها آب شده...»

«این هم جزای آن است»

«جزای تعمق؟»

«پس چی؟»

«جزای ناحقی است»

«چه جور هم!»

لحظه‌ای به هم نگاه کردند. گرمای خورشید درخشان، همه وجود کریستینا را فرا گرفته بود. هر بار که باد شاخه‌های درخت بلوط را به حرکت درمی‌آورد، سایه کوچک گریزانی بر چهره و گیوان و شانه اش می‌افتاد. ماکیک با صدایی گرفته گفت: «صورتت خوب رنگ گرفته»

«راستی؟»

نگاه پریشان زن از فراز انبوه جمعیت نشسته و کسانی که پیاده‌روها را پُر کرده بودند گذشت و تا درختان بلوط که در نور خورشید موج می‌زدند رسید.

«به چی فکر می‌کنی؟»

«می‌دانی، گاهی اوقات همه چیز برایم غیرواقعی جلوه می‌کند...»

«آدم‌ها؟»

«نه، تمام این روز. گاهی هم همه چیز رنگ واقعی به خودش می‌گیرد...»

«خوب، دیگر چی؟»

«دیدی، من این طوری هستم...»

مرد آرنجش را روی میز گذاشت و گفت: «بگو ببینم، خوب نبود؟»

«خیلی زیادی خوب بود»

زن نگاهی به ساعتش انداخت. مرد متوجه شد:

«هنوز وقت داری؟»

«نه خیلی زیاد. باید اول به خانه بروم و لباسم را عوض کنم»

«من هم همراهت می‌آیم، باشد؟»

زن سر تکان داد:

«ولی به بار نیا»

«دوست نداری بیایم. چرا؟»

«نه، دلم نمی‌خواهد ترا آن‌جا ببینم. غذایت را جای دیگری بخور.»

«خوب؟»

مرد با بی‌قراری پرسید: «پس تو دیرتر می‌آیی، باشد؟»

هنوز نور و سایه بر چهره‌اش در حرکت بود. چشم‌هایش مانند شب، از

گرما و رطوبت انباشته بود. مرد آهسته پرسید: «حتماً»

«آره حتماً. شک داری؟»

«بیشتر از دیروز»

«نادانی»

«می‌دانی...»

«چی؟»

«وقتی آدم چیزی را زیاد دوست دارد، چطور می‌تواند مطمئن

باشد؟»

زن پاسخی نداد.

«خودت بگو، این طور نیست؟»

«نباید این طور باشد»

«ولی آدم از کجا می‌تواند اطمینان و آسایش خیال را به دست

بیاورد؟»

«تو داری از من می‌پرسی؟ من از کجا بدانم؟»

مرد پیشانی‌ش را به مشتش تکیه داد و لحظه‌ای به سطح میز خیره

شد. بعد سر برداشت:

«فکر می‌کنم می‌دانم که آدم از کجا می‌تواند آسایش خیال را به

دست بیاورد...»

ناگهان زن صدایی شنید که می‌گفت: «آهای، کریستینا!»

هر دو به طرف صدا برگشتند. در فاصله‌ای نه چندان دور، در آن سوی

نرده سرخ‌رنگ، لیلی هانسکای موفرفری با پیراهن آبی و دامن سفید ورزشی

ایستاده بود و راکت تنیسی زیر بغل داشت. با دست آزاد دیگرش، برای

کریستینا دوستانه دست تکان داد. مرد آهسته پرسید: «این کیه؟»

پیش از آن که او را معرفی کند، لیلی هانسکا تا گوشه‌ای که آنها

نشسته بودند، جلو آمده بود.

«غافلگیرتان کردم؟»

کریستینا لبخند زد:

«همان طور که می‌بینی ما اصلاً خودمان را پنهان نکرده بودیم.

شماها همدیگر را نمی‌شناسید؟ آقای چلمیکی، دوست من لیلی هانسکا»

لیلی هانسکا مثل یک ورزشکار دستش را به طرف مرد پیش برد.

با نگاهی کنجکاو و نافذ او را برانداز کرد:

«قیافه شما برای من آشناست. شما دیروز در بار بودید، نه؟»

«چرا»

«شما اهل این جا نیستید؟»

«نه»

کریستینا گفت: «فقط چند روز این جا می ماند»
 «چطور؟ فقط چند روز؟ پس حتماً دوباره برمی گردید؟»
 «احتمالاً»

«که این طور. پس هنوز قطعی نشده؟»
 کریستینا به زن توجه داد: «آخ، لیلی!»
 لیلی خندید و روی نرده خم شد، فشاری به کریستینا داد و گونه اش را بوسید.

آهسته در گوشی گفت: «دلخور نشو، عزیزم. تبریک می گویم. جوان خوشگلی است»

و دوباره نگاهی به چلمیکی انداخت:
 «به حرف های من گوش نکنید، درباره شماس»
 کریستینا پرسید: «از تنیس برمی گردی؟»
 «آره، ولی خیلی بد بازی کردم. به علاوه عجب شانس آوردی که دیروز خودت را از معرکه دور نگه داشتی. می دانی برنامه تا کی ادامه داشت؟»

«لابد تا صبح، نه؟»

«آره، ولی اصلاً نمی توانی حدس بزنی که چه اتفاقی افتاد!»
 بعد با عجله و جویده جویده، ماجرای آشفته شب گذشته را تعریف کرد؛ این که وایشرت تا زانو جلوروزا پوچیاتیکی خم شده است و هانکا لویکا، به سویکی رقص سونینگ یاد داده است، زایفرت به دلیل ایجاد مزاحمت، از یک جوان در دستشویی کشیده خورده بود و پوچیاتیکی تمام حاضران را برای سال دیگر به چاوالی بوگا دعوت کرده، زن موطلابی برای دکتر دروژوسکی صحنه ای هیستریک ایجاد کرده و استانیه ویچووا با دروژوسکی... زن طی چند دقیقه تمام ماجرا را برای او تعریف کرد.
 چلمیکی و کریستینا بی آن که با نام ها و موقعیت ها آشنا باشند، به حرف هایش گوش می دادند.

کریستینا پرسید: «فرد چی؟»

«فرد؟ صبر کن اول فکر کنم... آها، او هم مسأله درست کرد. با پوچیاتیکی پیر دعوا راه انداخت، با ورونا طرح دوستی ریخت، به فرمانده نیروهای امنیتی...»

ناگهان روی پنجه پا بلند شد و در حالی که چشم هایش گرد شده بود گفت: «نگاه کنید، نگاه کنید! استانیه ویچووا با دکتر جون»
ماکیک نگاه کرد: «کو؟»

«آن جا، وسط جمعیت نشسته اند. زن یک کلاه حصیری بزرگ سرش گذاشته، عجب داستانی است! مثل این که دیوانه دکتر شده. بار سنگینی روی خودش گذاشته. مردک باید خیلی چیزها یادش بدهد! خوب، امیدوارم به هر دو شما خوش بگذرد، باید خودم را به خانه برسانم. پس فعلاً خداحافظ، آقا» دستش را با وقار به طرف چلمیکی دراز کرد: «ما حتماً دوباره همدیگر را می بینیم. شما جوان خیلی خوبی هستید، خداحافظ، عزیزم...»

گونه کریستینا را بوسید و آهسته در گوشش گفت: «از من نشنیده بگیر، امروز را هم می توانی مرخصی بگیری، فکرش را هم نکن، خودم کارها را روبه راه می کنم»

کریستینا با تعجب نگاهش کرد: «راست می گویی؟ جدی؟»
لیلی با موهای فر فریش سر تکان داد:
«کاملاً جدی! خداحافظ!»

«صبر کن. چطور باید از تو تشکر کنم؟»

لیلی به حالتی خنده دار چشم هایش را کج کرد:
«آدم چه کارها که به خاطر عشق نمی کند؟»

وقتی از آن جا دور شد، ماکیک نفسی به راحتی کشید.

کریستینا پرسید: «از او خوشت نیامد؟»

«نمی دانم. مثل این که کمی... کمی خُل است، نیست؟»

«کمی. اما دختر شجاعی است. خرج تمام افراد خانواده اش را تأمین می‌کند»

«خودش به تنهایی؟»

«آره. دوتا خواهر دارد و یک مادر بیمار»

«چه حرف‌هایی می‌زنی...»

«می‌دانی چی؟»

«نه، بگو!»

«می‌توانی تصور کنی که موقع رفتن به من چی گفت؟»

مرد سرش را بالا انداخت:

«پس سرت را خم کن»

«مگر چه رازی است؟»

زن آهسته گفت: «بیا جلوتر. خوب... ما تمام شب را باهم خواهیم

بود»

«چطور؟»

«خیلی ساده. امروز احتیاج نیست کار کنم. لیلی به جای من کار

می‌کند»

«آخ، فوق‌العاده است»

زن دو دستش را زیر چانه ستون کرد و به مرد خیره شد:

«یک چیز دیگر! حالم خیلی خوب است»

مرد با شوق زیر لب گفت: «عشق من!»

«دل‌م می‌خواهد ترا... حدس بزن...»

زن هنوز حرفی نزده بود که مرد به طرفش خم شد و لب‌هایش را با

حرارت بوسید. مرد کوتاه‌قدی که در این لحظه از آن جا می‌گذشت گفت:

«نوش جان»

هر دو خندیدند. ناگهان ماکیک جدی شد. زن ناآرام و نگران

پرسید: «چیزی شده؟»

«گوش کن... می‌خواستم چیزی به تو بگویم...»
 «غم انگیز که نیست، نه؟»
 «نه، خودم درست نمی‌دانم. دیشب خیلی درباره‌اش فکر کردم.
 تمام روز هم همین‌طور. ولی مسخره‌ام نکن...»
 «پس بگو»
 «دلم می‌خواهد خیلی چیزها را تغییر بدهم. برای زندگی‌م راه و روش
 دیگری انتخاب کنم. مشکل بتوانم درباره‌اش حرف بزنم...»
 زن آهسته گفت: «احتیاجی نیست. خودم می‌توانم حدس بزنم»
 «راست می‌گویی؟»
 «اینقدر برایت مشکل است؟»
 «راستش تا به امروز راجع به این مسایل اصلاً فکر نکرده بودم. همه
 کارها خود به خود پیش می‌رفت، می‌فهمی؟»
 «آره»
 «ولی امروز قضایا را طور دیگری می‌بینم. دلم می‌خواهد یک زندگی
 طبیعی داشته باشم. درس بخوانم. دیپلمم را گرفته‌ام. می‌توانم در دانشکده
 فنی تحصیل کنم.»
 زن گوش می‌داد و نگاه کنجکاوش را به او دوخته بود، گویی به
 درون خویش نظر می‌اندازد:
 «راستی؟»
 «تو چی؟»
 زن نگاه ملامت‌آمیزی به او کرد:
 «می‌بینی، تو که خیال داشتی حرف‌های غم انگیز تزنی»
 «مگر حرفی که زدم غم انگیز بود؟»
 «شاید موفق نشوی. تو که فقط وابسته به خود نیستی؟»
 «می‌دانم. ولی من سعی خودم را می‌کنم. هر کاری از دستم بر بیاید
 می‌کنم. اینجا رفیقی دارم که خیلی چیزها وابسته به اوست»

«همانی که دیروز با تو بود؟»

«آره، من همه چیز را برایش شرح می‌دهم، حتماً متوجه مشکل من خواهد شد»
 ناگهان به یاد گفتگویی افتاد که دیروز با آندره‌یی داشت. به تلخی گفت:

«عشق من، ای کاش دیروز از امروز خبر داشتم»

زن آهسته گفت: «آنوقت من پیش تو نمی‌آمدم»

از وسط خیابان، گروهی از سربازان رژه می‌رفتند و سرود می‌خواندند. پشت سرشان گروهی از بچه‌ها می‌دویدند. باد گرمی بلند شد. از درختان بلوط که غرق در آفتاب بودند، گرد سفید رنگی روی کافه کنار خیابان پاشیده شد. دخترکی با سبدهی پر از دسته گل‌های کوچک به نرده‌های سرخ‌رنگ نزدیک شد:

«بخیرید آقای رئیس.» و دسته گلی را مقابل او گرفت.

ماکیک دسته گل را گرفت و به کریستینا داد. کریستینا آن را به بینی اش نزدیک کرد:

«چه عطر فوق‌العاده‌ای...»

مرد پس از لحظه‌ای گفت: «بگوببینم، تو می‌توانی این جا را ترک کنی؟»

زن سرش را بالا انداخت:

«البته. اینجا هیچ چیزی مانع رفتن من نیست»

مرد لحظه‌ای تأمل کرد. سپس خجولانه دستش را روی دست او گذاشت.

صدای مرد می‌لرزید، گویی امید و دلهره در صدایش موج می‌زد:

«فکرش را بکن، من تا به حال نفهمیده بودم که معنی عشق چیه...»

«حالا چطور؟»

با شوق زیر لب گفت: «تویی، عشق تویی...»

آلک پرسید: «آنجاست؟»

نگاه زرتیر کنجکاوانه در کافه پرسه زد.

«من که نمی‌بینمش»

«شاید آن طرف کافه باشد. طرفی که روبه میدان است»

«ممکن است، برویم!»

وقتی از کنار نرده‌های کافه گذشتند، متوجه چلمیکی و کریستینا

شدند.

ماکیک با خوشحالی فریاد زد: «اوه، کوسکی کوچولو. معذرت

می‌خواهم عشق من. الان برمی‌گردم»

کریستینا را تنها گذاشت و به سرعت خودش را به جوان رساند:

«آلک»

آلک به سرعت رویش را برگرداند:

چلمیکی گفت: «چطوری؟ از طرف من به آندره‌یی بگو که من

کار مهمی دارم و فرداشب سری به او می‌زنم. یادت می‌ماند؟ فرداشب

حدود ساعت هشت»

آلک پاسخ داد: «باشد. به او می‌گویم»

«متشکرم. راستی کنار رودخانه چطور بود؟»

آلک لبخند زد:

«عالی»

زرتیر قدمی جلوتر رفت و ایستاد. وقتی آلک به او رسید، نگاه پسران

خود را به او دوخت.

آلک گفت: «چیز مهمی نبود. خوب، آنجاست؟»

«آره»

«کجا؟»

«کنار آخرین میز. مرد موطلایی. کسی هم پهلوی اوست»

آلک نگاهش کرد:

«به نظرم آشنا می‌آید»

«امکان دارد»

آلک به سرعت در ذهنش به جستجو پرداخت. سرانجام به یادش

آمد:

«کلیمچاک، درست است؟ اهل «پنه»ی خودمان است. قبل از

جنگ دیپلم گرفته و پدر تو هم معتقد بود که بهترین تاریخدان تمام منطقه

«پنه» است. همان است، نه؟»

«آره»

«علت این که شناختمش همین بود. آن دیگری کیه؟»

«نمی‌دانم. آن یکی را نمی‌شناسم»

«پس راه بیفتیم»

زرتیر مانع رفتن شد: «صبر کن. ما که نمی‌دانیم آن دیگری چکاره

است.»

«اگر تو به واسطه خودت مطمئنی، چه اهمیتی دارد؟»

«واسطه من مورد اعتماد است، اطلاعاتش بیشتر از آن است که مورد

اعتماد نباشد»

«خوب، پس راه بیفتیم»

«کلیمچاک از دور متوجه آنها بود و برایشان دست تکان داد. مرد

جوان باریک و ظریفی بود با چهره‌ای با نشاط و هیجان‌زده و موهایی صاف

و روشن. کسی که کنارش نشسته بود هم سن و سال خودش بود. نسبتاً قوی—

هیكل و درشت با موهای طلایی زیبا و عامه پسند. روی میز یک بطری

ودکا و دو لیوان پایه بلند نسبتاً پُر از سودا دیده می‌شد.

کلیمچاک بسیار دوستانه به زرتیر سلام گفت: «سلام»

یک لحظه به کوسکی که کنار او ایستاده بود خیره شد و پرسید:

«ما قبلاً همدیگر را ندیده‌ایم؟»

آلک با آرامش گفت: «چرا»

«در شهر پنه؟»

«آره»

«خوب، پس بنشینید. این دوست من است» به رفیق کنار دستش اشاره کرد: «شما می‌توانید با خیال راحت در حضور او حرف بزنید. مدت زیادی نیست که با ما کار می‌کند، تازه از همین امروز، اما اشکالی ندارد. هر آدم توبه کرده‌ای از ته دل خوشحال است. او خودش را نزد مقامات منفور کرده است...»

دیگری زیر لب گفت: «ادک، تا همین جا کافی است. لازم نیست در این مورد زیاد توضیح بدهی»

«خوب، خوب، راستی خجالت نمی‌کشی؟ این‌ها همه بچه‌های قابل اعتماد و رفقای خوبی‌اند. همه‌شان اهل «پنه»‌اند. این یکی بچه فوق‌العاده‌ای است. فقط هنوز سرنخ دستش نیامده. خیال داشت که بین مقامات کمونیستی برای خودش پُست و مقامی دست و پا کند. بگذار به تو بگویم، ای جوانک قدیمی! چیزی نمانده بود که با مغز زمین بخوری. شانس آوردی که مست کردی و آن معرکه را راه انداختی. وجدان سالم‌تر را برحذر داشت. شاید خودت عقیده دیگری داشته باشی، ها؟»

«چه عقیده‌ای داشته باشم؟ این قدر زیادی حرف نزن.»

«خوب، باشد. ولی ما به چند تا لیوان برای برو بچه‌ها احتیاج داریم. تزیی نداشته باشید از این که ممکن است کسی شما را ببیند. شما با یکی از دوستان قدیمی دوران تحصیلی‌تان نشسته‌اید، روشن شد؟ هیچکس حق ندارد شما را منع کند. گارسون؟»

گارسون را که در راهروی ورودی کافه بود صدا کرد: «دوتا لیوان و دو شیشه سودا»

با مهارت، در لیوان‌ها ودکا ریخت:

«به سلامتی! سودا را می‌توانید بعدش بنوشید. موقع گرما هیچ چیز

بهتر از سودا با ودکا نیست»

پس از آن که ود کایشان را نوشیدند، دستش را به هم سایید: «عالی است. خوب حالا برویم سر معامله. پول با خودتان آورده اید؟»

آلک گفت: «آره»

«چقدر؟»

«ده هزار. بقیه اش هم موقع تحویل»

«باشد. فردا می‌توانم جنس را تحویل بدهم. کجا می‌خواهید تحویل

بگیرید؟»

زرتیر گفت: «در پارک. ساعت شش صبح. کنار دریاچه دوم»

کلیمچاک چهره درهم کرد: «عجب راه دوری. می‌شود با ماشین

حمل بستنی تا آن‌جا آمد؟»

آلک تأییدکنان گفت: «البته»

دیگری کمی فکر کرد تا سرانجام گفت: «باشد. مثل این که

بچه‌های زرنگی اند فرایک، نیست؟ کل ماجرا را خوب برنامه‌ریزی کرده‌اند.

فوق‌العاده است!» جرعه‌ای سودا نوشید: «این معامله را تمام می‌کنیم و پس—

فردا از این‌جا می‌رویم. خیال داریم به سواحل دوردست سفر کنیم و مدتی

خوش بگذرانیم. گاهی اوقات تغییر آب و هوا برای آدم مفید است. آب و

هوای این‌جا به دوستم خیلی نمی‌سازد. نظرت چیه فرایک؟»

فرانک چینی به پیشانی انداخت: «تو هم حرف‌های عجیب و

غریبی می‌زنی!»

«کار تمام شد. فقط باید پول را بگیرم و فردا از این‌جا بروم»

زرتیر دست به جیب برد تا پاکت پول را درآورد. آلک از زیر میز با

پا به او زد و زیر لب گفت:

«مواظب باش، پیرمرد دارد می‌آید!»

زرتیر نگاهی به خیابان انداخت و خودش را جمع‌وجور کرد. با

آرامش گفت:

«معذرت می‌خواهم آقایان، یک لحظه به من فرصت بدهید»

کوتوویچ در وسط پیاده‌رو با همان لباس روشنی که صبح به تن داشت، سرحال و با نشاط و عصا به دست قدم می‌زد. نگاه‌های کوتاه و پراکنده‌اش به هر طرف می‌رفت و ظاهراً هدفش کافه کنار خیابان بود. زرتیر به سرعت از جا برخاست. دمِ درِ خروجی به هم برخوردند. کوتوویچ با خوشحالی گفت: «اوه، چه سعادتت؟ شب به خیر عزیزم»

با گرمی و محبت بسیار دست او را فشرد.

زرتیر پرسید: «یانوش برگشته؟»

چهره کوتوویچ درهم رفت:

«این پسره احمق!»

«هنوز برنگشته؟»

«اصلاً لازم نیست برگردد. رفیق عزیز، می‌توانید تصور کنید که مرا

در چه شرایطی گذاشته؟ می‌توانم بگویم در بدبختی کامل»

«می‌توانم تصور کنم اما واقعاً درک نمی‌کنم...»

«قابل درک هم نیست. قضیه کاملاً روشن است. این پسرک

ردل!»

«شاید حادثه‌ای برایش پیش آمده؟»

کوتوویچ ابروهای پُرپُشتش را بالا کشید:

«برای او؟ پس رفیق عزیز شما یانوش را نمی‌شناسید. حیف از

بحث و جدل، یا در جایی سرگرم مشروب‌خواری است یا با تمام پولش

سرگرم خوشگذرانی با یک فاحشه است. رفیق عزیز، من فرزندم را

می‌شناسم. متأسفانه اصلیتش با شما فرق دارد. هیچ کاری هم نمی‌شود کرد.

خداوند به هر کس فرزند خوب اعطا نمی‌کند. دوست عزیز، در بهترین

خانواده‌ها هم ممکن است بچه‌ای به راه خطا برود. آره، آره! فاتحه این

دوستی را بخوانید. به عنوان پدرش به شما می‌گویم که ارزش دوستی با شما

را ندارد!»

از زرتیر خداحافظی کرد و وارد کافه شد و مرتب با این و آن سلام و

علیک می‌کرد. لبخند می‌زد و کلاهش را از سر برمی‌داشت. همه افراد سرشناس شهر را می‌شناخت و تقریباً همه آن‌ها هم او را می‌شناختند. نیم‌رخ زیبای خانم کاسیا استانبلیه و یچووا را که در کنار دکتر دروژوسکی نشسته بود، از همان فاصله دور می‌شد تماشا کرد. با خوشحالی برایش دست تکان داد که نزد او برود. کوتوویچ در حالی که به چپ و راست سلام می‌گفت، خودش را از بین دیگران به میز او رساند.

«دست شما را می‌بوسم، خانم محترم. روزبه خیر آقای رئیس. چه خوب شد که شما را دیدم. خانم محترم اصل حالتان چطور است؟»
خانم کاسیا خندید: «آخ، فوق‌العاده است! به خصوص بعد از آن جشن باشکوهی که شما برای ما برپا کردید!»

زن با کلاه حصیری پهن و لباس معطر پرنقش و نگار بهاری اش به زحمت سی ساله می‌نمود. پوست زیتونی اش بیشتر به جنوبی‌ها، به اسپانیایی‌ها یا ایتالیایی‌ها شبیه بود. نگاه کوتوویچ به صندلی خالی کنار میز دوخته شد.

«اجازه هست؟»

«البته. خواهش می‌کنم بفرمایید. چقدر دلم می‌خواست شما را

بینم!»

«مرا؟»

«می‌دانید چرا؟ خواهش بزرگی از شما داشتم، آقای رئیس»
کوتوویچ دست راستش را روی قلبش گذاشت و گفت: «همیشه در خدمتم. به خاطر شما حاضرم هر کاری بکنم»
«متأسفانه قضیه به یک مسأله مالی مربوط می‌شود»
«هیچ کاریش هم نمی‌شود کرد. آدم‌ها که فقط با روحشان زندگی نمی‌کنند»

دروژوسکی وارد بحث شد و گفت: «حق با شماست. به عنوان یک پزشک می‌توانم اظهارنظرهایی بکنم. خانم عزیز، اجازه می‌فرمایید به

جای شما مسأله را برای آقای رئیس تشریح کنم؟»
 زن با خوشحالی گفت: «عالی است! به هر حال صحبت کردن در
 این باره برای من مشکل بود. مطلقاً چیزی درباره اش نمی دانم»
 دروژوسکی صندلیش را کمی به کوتووویچ نزدیک کرد:
 «آقای رئیس. مسأله از این قرار است. خانم استانیه ویچووا دارای
 مقداری طلا و جواهر است...»

کوتووویچ تأییدکنان گفت: «می فهمم، می فهمم».
 «... و مایلند آن را تبدیل به پول کنند»

«کاملاً درست است. فقط می شود از این امر استقبال کرد. پول باید
 زنده باشد، حرکت کند، بین مردم بچرخد، قضیه روشن است، قبول. کاملاً
 در اختیار شما هستم. کی می توانم خدمت برسم؟»
 خانم کاسیا نگاهی به دروژوسکی کرد:
 «بهترین وقتش فرداست؟»

دروژوسکی با لبخند افسون کننده ای گفت: «آره، بهترین وقتش
 فردا است. فردا پیش از ظهر»

کوتووویچ تعظیمی کرد: «بسیار خوب. فکر می کنم گرفتن یک
 تصمیم سریع و به موقع، نیمی از موفقیت است. فردا پیش از ظهر خدمت
 خواهم رسید. قبول»

پشت پهن و درشتش را به پشتی صندلی کهنه تکیه داد و نفس
 عمیقی کشید:

«چه روز خوبی است! نگاه کنید ببینید که نور خورشید چطور بین
 شاخه های درختان بلوط موج می زند. چه زیبایی و ظرافتی دارد! به خصوص
 اگر آدم بداند که حتی نابغه ترین نقاشان هم قادر نیستند حتی جزئی از
 اعجاب طبیعت را نقاشی کنند...»

* * *

اواخر شب بود. زرتیر پس از ساعت ها بی خوابی سرانجام برخاست و

چراغ بالای سرش را روشن کرد، دفتر خاطراتش را از کیف دستی بیرون آورد و تنها این چند جمله را در آن نوشت: «من بازی را باخته‌ام. ضربه از طرفی به من وارد شد که کمتر از هرجا انتظارش را داشتم. کاریش نمی‌شود کرد. برای پیروز شدن باید طعم شکست را چشید. آلیک ک از من نفرت دارد. اما نفرت من از او بیشتر است. خواهیم دید»

فصل نهم

در ایام هفته، غیر از یکشنبه شب‌ها، اجرای برنامه‌های هنری در مونیخ، با توجه به ساعات منع عبور و مرور، حدود ساعت هشت شروع می‌شد. کریستینا مجبور بود ساعت هفت در بار باشد. چلمیکی او را تارستوران همراهی می‌کرد.

روز بسیار گرمی بود اما مانند دیروز هوا صاف و روشن نبود. آسمان را ابرهای تیره‌ای پوشانده بود و گه‌گاه باد تندی می‌وزید و به نظر می‌رسید که شاید شب باران بیارد. گرمایی خفقان‌آور روی شهر سنگینی می‌کرد. در بازار هنوز خرید و فروش جریان داشت. فروشندگان دوره‌گرد طلا و پول‌های خارجی با سروصدای زیاد در اطراف میدان پرسه می‌زدند. در جاهای فروش مواد غذایی جمعیت بیشتر بود. ماشین‌های باری در رفت و آمد بودند. گرد و غبار و بوی تند بنزین در هوا موج می‌زد. در این لحظه از رادیو سخنرانی پخش می‌شد.

کریستینا و ماکیک برای اولین بار در طی روز از هم جدا شدند. کریستینا می‌خواست در آستانه در ورودی رستوران خدا حافظی کند. ماکیک دستش را محکم نگه‌داشت؛ «یک لحظه بایست...»
«به قدر کافی دیر شده»

«فقط یک ساعت دیگر. می‌دانی که امروز تا کی باید کار کنی؟»
«نمی‌دانم. معمولاً روزهای دوشنبه خبر چندانی نیست»

«احتمال دارد که قبل از ساعت ده کارت تمام شود؟»

«شاید»

سه مرد که بلند حرف می‌زدند وارد رستوران شدند. ما کیک هنوز دست کریستینا را در دست داشت:

«منتظر می‌مانم»

«بالا نمی‌روی؟»

«خیلی کوتاه»

«بعدش چی؟»

«بعدش یک قرار ملاقات دارم، تو که می‌دانی؟ وقتی برگشتم می‌آیم سراغت و جریان را برایت تعریف می‌کنم. باشد؟»
زن سر تکان داد.

«فقط برای مدتی کوتاه»

«باشد. زیاد فکرت را نکن. همه چیز درست می‌شود»

«فکر می‌کنی؟»

یک جیب ارتشی که گرد و خاک رویش نشسته بود عبور کرد. ترمزهایش صدا می‌داد و چند قدم آن‌طرف‌تر، مقابل در ورودی هتل متوقف شد. چلمیکی خودش را جمع و جور کرد. حس کرد که قلبش فشرده و زانوهایش سست شد.

شچوکا آرام و سنگین از جیب پیاده شد. پالتو خاک آلودی به تن داشت و عصایی به دست گرفته بود. راننده ماشین جوانی بلند قامت بود که کتی چرمی به تن و چکمه‌ای از پوست گوسفند به پا داشت. در پیاده‌رو ایستاد. دو میلیشیای جوان که حدود بیست سال داشتند با تفنگ‌های خود کارشان در جیب نشسته بودند. ما کیک احساس کرد که کریستینا آستینش را می‌کشد.

«به چی خیره شده‌ای؟»

آرام و سنگین با حرکتی که برای او بیگانه بود رویش را برگرداند.

کریستینا تازه متوجه شد که رنگ از صورت ماکیک پریده است. با وحشت گفت: «ماکیک!»

مرد سعی کرد لبخند بزند اما لب‌هایش تنها شکلک یک خنده به خود گرفت. صدای شچوکا و نعل کف چکمه‌های همراهش را گویی از پشت دیواری نازک، خفه و گرفته می‌شنود. حس کرد که آن‌ها وارد هتل شدند.

زن آهسته گفت: «ماکیک، چی شده؟»

این بار موفق شد بدون اشکال لبخند بزند:

«چیزی نیست، چیزی نیست. مهم نیست. حرفم را قبول کن!»

دست زن را فشرد: «گاهی اوقات افکارم بهم می‌ریزد»

«چرا؟»

«اصلاً مهم نیست. ارزش گفتن ندارد»

«قیافه‌ات خیلی عجیب شده بود»

«نه؟ حالا که بد نیست؟»

«نه، حالا نه»

«خوب، دیدی. حالا باید حتماً بروی؟»

«آره»

زن نگاهی کنجکاو به او انداخت که در آن سایه ناآرامی موج

می‌زد:

«این آدم‌ها کجا بودند؟»

تظاهر به ندانستن کرد:

«کدام آدم‌ها؟»

«آنهايي که الآن از جیب پیاده شدند»

زن نگاهی به اطراف کرد. شچوکا و همراهش وارد هتل شده بودند.

تنها دو میلیشیا در کنار جیب کشیک می‌دادند و سرگرم روشن کردن سیگار

خود بودند:

«اطلاعی ندارم. حتماً مسافرنند.»

«آن‌ها را نمی‌شناسی؟»

«اصلاً»

مرد این کلمه را با چنان صداقتی گفت که زن حرفش را پذیرفت:

زن لبخند زد: «پس فعلاً خداحافظ»

مرد با نگاهش او را دنبال کرد تا آن‌که در پشت درِ رستوران از نظر ناپدید شد. تازه اینک متوجه شد که هیجان ناشی از این برخورد تا چه اندازه خسته‌اش کرده است. حتی متوجه نشد که کسی به هنگام رفتن به رستوران به او تنه زده است. کسی که از آن‌جا می‌گذشت نگاهی کنجکاو به او انداخت و چند بار برگشت تا او را برانداز کند. ماکیک آن‌جا ایستاده بود. سرش را به زیر افکنده بود و در خود احساس خلأی مرگبار می‌کرد، گویی به یک باره کور و کر شده است. در تنهایی دردناکی غوطه می‌خورد. وقتی به خود آمد که صدای موتور ماشین بلند شد. مرد همراه شوچوکا پشت فرمان نشسته بود و میلیشیاها نیز پشت سرش بودند. جیب به حرکت درآمد و به زودی در میدان ناپدید شد.

چلمیکی از کنار درِ ورودی دور شد و چند قدمی برداشت. فقط پس از چند لحظه متوجه شد به جای آن‌که وارد هتل شود، در خلاف جهت هتل حرکت کرده است. ناگهان متوجه آندره‌یی شد که به طرفش می‌آمد. حیرت‌زده سرجایش ایستاد. آندره‌یی به او سلام کرد:

«سلام. معلوم هست کجایی؟»

«من؟ الآن خیال داشتم بیایم پیش تو. پسرک چیزی به تو

نگفت؟»

«چرا. نامه من به دستت نرسید؟.»

«کدام نامه؟»

آندره‌یی با تعجب نگاهش کرد:

«نامه را نزد دربان گذاشته بودم. امروز سه بار به سراغت آمدم،

نبودی. کجا بودی؟»

«گفتم که خیال داشتم بیایم پیش تو»

آندره بی بی تاب شد:

«آدم با تو نمی‌تواند روراست باشد. به تو نوشته بودم که به سراغم نیایی و صبر کنی که من ساعت هفت به این جا بیایم. حالا هم ساعت هفت است»

«اتفاقی افتاده؟»

«نه. من فقط از منزل اسباب‌کشی کرده‌ام. شب‌ها را پیش

«سروکا» می‌خوابم»

ماکیک با ناراحتی پرسید: «چطور مگر؟»

«بیک ماجرای پیش‌پا افتاده است. اهمیتی ندارد. خوب، راه

بیفتیم چون قرار نیست وسط خیابان توقف کنیم. کجا می‌شود رفت؟»

«به مونوپل؟»

«خواهش می‌کنم حرفش را هم نزن»

ماکیک احساس کرد سرخ شده است. آندره بی متوجه شد و لبخندی

طعن‌آمیز زد.

«از این کافه رستوران خوشت نمی‌آید؟»

«نه، ولی چرا باید حتماً به این رستوران رفت؟ صدای موسیقی‌اش

ناراحت‌کننده است. بهتر است بیایی بالا به اتاق من»

«هر طور مایلی. ظاهراً که تو گشت و گذار مفصلی کرده‌ای»

«چطور مگر؟»

«از چکمه‌هایت پیداست»

وقتی همراه ماکیک وارد اتاق شد، بلافاصله متوجه میز کنار تخت و

لیوان محتوی بنفشه‌ها شد.

«این چیه؟»

ماکیک سرگرم باز کردن پنجره بود:

«چی؟»

«آنی که در آن جاست؟»

ماکیک رویش را برگرداند:

«مگر خودت نمی بینی که بنفشه است»

«چرا می بینم»

«پس؟»

«از کی گل بخر شده ای؟»

کتش را درآورد، روی تخت نشست و با انگشت به دیوار اشاره

کرد:

«آن جا؟»

ماکیک با سر تأیید کرد.

«آنجاست؟»

«آره، چند لحظه قبل وارد شد»

«همسایه مطبوعی است»

چلمیکی سکوت کرد و پس از لحظه ای پرسید: «چرا لباست را

درآوردی؟ با کسی دعوا کرده ای؟»

«یک چیزی شبیه این»

«راجع به چی بود؟»

«بحث درباره اش بی نتیجه است. گفتگوهای خانوادگی درباره آینده

من، راجع به تحصیل و از این قبیل چیزها، تو خودت می توانی حدس بزنی

منظورم چیه. زمان برای پدرم در همان سال ۱۹۴۳ متوقف مانده است.

سال های زیادی در اردوگاه ها زجر کشیده و هنوز هم اصلاً حالیش نیست.

هنوز هم به پُست و مقام، آینده، همبستگی و چیزهایی از این قبیل اعتقاد

دارد، و طبعاً در بحث و گفتگوهای از این نوع، من آدم دست و پا چلفتی

هستم. اصلاً نمی توانم دستم را برای آن ها رو کنم»

«آن ها می دانند که تو قرار است از این جا بروی؟»

«آره. همهٔ مسایل درست از همین جا شروع شد. البته نمی‌دانند که من به کجا می‌روم و چه در پیش دارم. ولی فعلاً درباره‌اش بحث نکنیم. موضوع جالب توجهی نیست.»

چلمیکی متفکرانه آن‌جا ایستاده بود. آرام گفت:
 «ای بابا، آدم خانواده داشته باشد و بازهم با آن‌ها جروب‌بحث کند. ای کاش مادر یا پدرم زنده بودند...»

آندره‌یی با تعجب پرسید: «گوش کن ببینم! این چه جور حرف‌هایی است که می‌زنی؟ احساس می‌کنم که به همه چیز بی‌اعتنا هستی. البته حق با توست. آدم نباید پیوندی با کسی داشته باشد. به چه درد می‌خورد؟ برای این که روزی مجبوری این پیوند را پاره کنی. اما حالا دربارهٔ مسألهٔ دیگری می‌خواهم صحبت کنم. گوش کن...»
 «بله»

«بنشین! قرار نیست در این اتاق فریاد بکشم. چت شده؟ قیافه‌ات مثل کتک خورده‌هاست.»
 «من؟ چطور مگر؟»
 «باید بدانم چطور؟ بنشین»
 ما کیک وقتی نشست پرسید: «خوب؟»
 «قضیه مربوط به فرداست. فلوریان پیش از سفرش به من...»
 «مگر رفته؟»

«دیروز رفته است به «تراین». یادداشتی برایم فرستاده بود حاوی چند دستورالعمل. اول این که فردا باید به کالینوکا بروم. بچه‌ها در آن‌جا منتظرم هستند. فردا باید با اتوبوس حرکت کنم. بگو ببینم، اصلاً به حرف‌های من گوش می‌کنی؟»

ما کیک کمی خمیده نشسته بود و آرنجش را روی پاهایش که کاملاً از هم باز بودند ستون کرده بود.

«آره»

«حس می‌کنم که اصلاً گوش نمی‌کنی!»

«چرا، چرا. تو باید فردا از این جا بروی...»

«این یک مطلب. مطلب دیگر این که فلوریان در اصل مایل است که سروکا، سویدر و تادئوش هم فردا حرکت کنند چون تو تصمیم گرفته بودی که کار فردا را خودت به تنهایی تمام کنی. از طرف دیگر اصلاً نمی‌توانم فکر کنم که تو کار را کی، کجا و چگونه قرار است انجام بدهی. و اینکه لازم است چند تا از بچه‌ها را برای کمک این جا بگذارم یا نه؟ خودت بهش فکر کن. برنامه‌ات را طوری تنظیم کن که فردا شب وارد کالینوکا شوی. اوراق لازم را برایت آورده‌ام. اسم بسیار قشنگی هم برایت انتخاب شده است. بیا برادر» ورقه شناسایی جدیدش را روی میز انداخت: «چی — ژوفسکی — استانیسلاو» تلاقی نام تو با مقدسین هم بسیار جالب است. ولی شوخی به کنار. اگر راستش را بخواهی من نه این ناحیه را می‌پسندم و نه گشت و گذار در شهر را. تو مطمئناً صدها نفر را می‌شناسی و از هر دو نفر یکی در خیابان با قیافه تو آشناست. این مدت خیلی دوندگی کردی؟»

ماکیک با سرنفی کرد.

«نه؟ پس این دو روز را چگونه گذراندی؟ دنبال زن‌ها رفته بودی؟»

چلمیسکی ناگهان برخاست و در اتاق شروع به بالا و پایین رفتن

کرد. سرانجام در برابر کوسکی ایستاد:

«گوش کن آندره‌یی، می‌خواهم جدی با تو صحبت کنم»

کوسکی با خیال آسوده به دیوار تکیه کرد:

«تمام مدت منتظرش بودم»

«می‌خواهم...»

«خوب؟»

«سعی کن حرفم را بفهمی. می‌خواهم دست از این کارها بردارم و

زندگیم را طور دیگری برنامه‌ریزی کنم. خودت می‌دانی که من ترسو نیستم و

به این قضیه هم ربطی ندارد. حتماً حرفم را قبول داری؟»

آندره‌یی نگاه کنجکاوی به او کرد. ظاهراً به هیچوجه تعجب نکرده بود:

«ادامه بده. گوش می‌کنم»

«دیگر قادر به ادامه این نوع زندگی نیستم. دلم هم نمی‌خواهد. راه‌ها کاملاً بسته است. تا کی می‌شود به این شکل زندگی کرد؟ بعدش چی؟ به هر حال باید یک روز زندگی طبیعی را شروع کرد. می‌دانم که شنیدن این حرف‌ها برایت تعجب‌آور است، به خصوص از زبان آدمی مثل من، ولی به هر حال...»

نشست و دستش را روی زانوی آندره‌یی گذاشت:

«گوش کن آندره‌یی، دلم می‌خواهد با تو صادقانه حرف بزنم. من با دختری آشنا شده‌ام. دوستش دارم. دختر هم مرا دوست دارد. خیال داریم با همدیگر زندگی کنیم. سعی کن حرفم را بفهمی آندره‌یی، دیگر دلم نمی‌خواهد آدم بکشم، نابود کنم، تیر بیندازم و خودم را پنهان کنم. دلم فقط یک زندگی ساده و طبیعی می‌خواهد، فقط همین. باید حرفم را بفهمی»

آندره‌یی خودش را جمع و جور کرد و ابروهای سیاهش درهم رفت.

«معذرت می‌خواهم، ولی هیچ «بایدی» در کار نیست. صبر کن بینم! تو تمام این داستان‌ها را به عنوان یک رفیق برای من تعریف می‌کنی یا به عنوان مأموری زیردست؟»

چلمیکی دست و پایش را گم کرد و صورتش کمی سرخ شد:

«نمی‌فهمم چه می‌گویی...»

«مسأله که روشن است. آنچه به من مربوط می‌شود این است که باید به تو یادآوری کنم که در این مورد مسؤول و مافوق تو هستم. مطلب همین است. خوب؟»

ماکیک درمانده به او نگاه کرد:

«نمی‌دانم چه باید بگویم... من با تو به عنوان بهترین دوستم

صحبت کردم. فکر کردم که تو حرفم را می‌فهمی»

آندره‌یی با خشونت حرفش را قطع کرد:

«دست از این احساساتی شدن‌ها بردار!»

از جا برخاست و به طرف پنجره رفت. در حیات دختری نسبتاً درشت هیکل با یک مستخدم سرگرم صحبت بود. از آن پایین صدای برخورد ظرف‌های آشپزخانه به گوش می‌رسید. گنجشک‌ها در باغچه جیک و جیک به راه انداخته بودند. به یاد گفتگوی بسیار جدی روز یکشنبه افتاد که با واگنا انجام داده بود. به نظرش آمد که این گفتگوها مدت‌ها قبل و ماه‌ها پیش صورت گرفته است. رویش را برگرداند.

«احمق، کی به تو گفته است که من حرفت را نمی‌فهمم؟ مسأله

مربوط به چیه؟ خوب بنشین پیش خودت فکر کن. تو عاشق شده‌ای. بسیار خوب. این مسأله به خودت مربوط می‌شود. دختر هم عاشق تو شده. این مسأله هم به تو یا بهتر بگوییم به هر دو شما مربوط می‌شود. اما این که از امروز خیال داری وظایفی را که به عهده گرفته‌ای ترک کنی، این دیگر مسأله شخصی تو نیست. می‌دانی به این کار چه می‌گویند؟»

چهره چلمیکی به شدت سرخ شد:

«آندره‌یی، من که فرار نمی‌کنم. من با همه این مشکلاتم پیش تو

آمدم»

«با چی آمده‌ای؟ تو می‌خواهی از زیر کارشانه خالی کنی؛ و از من

می‌خواهی که دوستانه بغلت کنم و ضمن ستایش از تو بگویم «فوق‌العاده است، عزیزم. تو عاشق شده‌ای، هر کاری که دلت می‌خواهد بکن!»

خودت بگوتا بحال چندبار باهم مأموریت انجام داده‌ایم؟ آیا آن

زمان‌ها عاشق شدی و پیش من آمدی و گفتی گوش کن، آندره‌یی! عاشق شده‌ام و دلم می‌خواهد با آرامش زندگی کنم و بهتر است که دیگر روی من حساب نکنید؟»

«آن موقع شرایط فرق می‌کرد»

«اشتباه می‌کنی. تو درست مانند همان وقت‌ها، سربازی»

چلمیکی به تندی رویش را به او کرد:
 «آره، ولی به خاطر چی باید همه چیز را قربانی کنم؟ آن وقت ها
 می دانستم. ولی حالا چی؟ خودت بگو! چرا باید این آدم را بکشم؟ و
 دیگران را؟ همیشه فقط آدم کشی! برای چی؟»
 «عصبانی نشو. تا به حال فکرش را نکرده بودی؟ روز یکشنبه هم ما
 در این مورد بحث کردیم، باز هم نفهمیدی چرا؟»
 «چلمیکی سکوت کرد تا این که سرانجام گفت:
 «نه. اصلاً درباره اش فکر نکردم»
 «متأسفم»
 «خودت می دانی وضع از چه قرار بود»
 «بهانه قابل قبولی نیست»
 «فکر می کنی من دارم بهانه می آورم؟ بگو آندره یی!»
 «پس فکر می کنی داری چکار می کنی؟»
 «هیچی، فقط شکوه می کنم»
 «و وقتی شکوه کردی، خیال داری در آرامش به عشق بازی بپردازی،
 نه؟»

چلمیکی سرش را به زیر انداخت:
 پس از لحظه ای به آرامی گفت: «آندره یی، نمی توانی بفهمی که
 آدم می تواند تغییر کند؟»
 «من نمی فهمم. اما در این مورد چیزهایی هست که تغییر نمی کند و
 تو آن ها را فراموش می کنی»
 «انضباط»
 «کمی بیشتر. غرور»
 «غرور نسبت به خود»
 «دست از این مزخرفات بردار. ما که رمانتیک نیستیم. غرور که
 معنی ندارد: منظور وفادار بودن به خود است. تو که کهنه پرست نبودی.

خوب فکر کن که کی هستی؟ گفتی که تغییر کرده‌ای. پریروز آدم دیگری بودی. طی یک هفته دیگر می‌توانی بازهم آدم دیگری بشوی. به کدام یک از این حالات می‌خواهی وفادار بمانی؟ به ترتیب الفبا؟ نه عزیزم، قضایا به این شکل نیست. وفاداری در خارج از وجود ما قرار دارد. تو فراموش می‌کنی که سال‌های زیادی را با ما بوده‌ای و خواهی بود. مهم است. توفقط وقتی نسبت به خودت وفادار می‌مانی که به همبستگی وفادار باشی. این غرور ماست، می‌فهمی؟ این که تو تغییر کنی یا نکنی، برای کسی جالب نیست»

چلمیکی در حالی که دست‌هایش را بین زانوهایش گرفته بود، به حرف‌های او گوش می‌کرد و سرانجام با صدای گرفته و سنگین پرسید:

«من چکار باید بکنم؟»

«قبل از همه باید خودت را جمع و جور کنی و به دست حوادث

ندهی. بعد...»

«می‌دانم. این مرد برای تو خیلی اهمیت دارد؟»

«احمق! مسأله این مرد نیست. مسأله دستور است. یا تو این دستور

را اجرا می‌کنی یا من به جای تو آن را اجرا خواهم کرد»

ما کیک رامت نشست:

«تو؟»

«البته. معلوم است از اول هم قرار بود خودم این کار را به عهده

بگیرم. یادت هست؟ بعد تو از من خواهش کردی که این کار را به تو

واگذارم و فلوریان را از آن مطلع کنم»

از اتاق مجاور کسی وارد راهرو شد. به در ضربه‌ای خورد و کلید در

قفل در چرخید.

آندره بی‌گوش داد:

«خودش است؟»

«ظاهراً»

«دارد بیرون می‌رود؟»

«فکر می‌کنم»

«محافظ دارد؟»

«نمی‌دانم. تازه چند لحظه پیش وارد شد. قبلاً که به تو گفتم»

«فردا قرار است چکار کند؟ اطلاعی در این زمینه داری؟»

ماکیک با حرکتی خسته و آرام دست به پیشانی کشید:

«ساعت ده مراسم تدفین است... آن دو نفر... تو که می‌دانی...»

«کدام دو نفر؟»

«همان دو نفر! نمی‌دانی؟»

«آها، آن‌ها. خوب. بعدش؟»

«نمی‌دانم»

آندره‌یی خشمگین شد:

«بگو ببینم، اصلاً تو این قضیه را چه جوری می‌بینی؟ کجا؟ کی؟

اصلاً خیال ندارم در این مورد صحبت کنم که اسم کاری از این نوع چیه؟

چرا اصرار کردی که کار را خودت انجام بدهی؟ با کاسپر حرف زده‌ای؟»

چلمیکنی در لحظه نخست نتوانست بفهمد که منظورش چه کسی

است:

«کدام کاسپر؟»

«نمی‌دانی کاسپر کیه؟»

«آها، جوانک اهل استازی. نه، من با او حرفی نزده‌ام»

«حتی در این مورد به خودت این زحمت را ندادی؟»

دست به جیب برد و با هیجان شروع به جستجو کرد و یکهو پرسید:

«چه جور دختری است؟»

«مهم نیست»

«راجع به این مسایل اطلاعی دارد؟»

«حدس می‌زند»

«خوب؟»

«هیچی»

آندره‌یی شانه‌هایش را بالا انداخت.

«حداقل می‌توانی مثل یک آدم جواب بدهی»

«چرا؟ تو خودت گفتی که این قضیه به من مربوط می‌شود»

مدتی سکوت برقرار بود. آندره‌یی دوباره شروع به بالا و پایین رفتن

در اتاق کرد. ناگهان چلمیکی از جا برخاست:

«باشد!»

آندره‌یی در برابر او ایستاد:

«چی؟»

«خودم کار را تمام می‌کنم»

«فردا؟»

«آره»

«چطور؟»

«این دیگر به من مربوط می‌شود. احتیاجی هم به کمک ندارم.

خودم به تنهایی کار را تمام می‌کنم»

«با همان دیوانه بازی، نه؟»

«نترس. دیوانه‌بازی در نمی‌آورم. دلم می‌خواهد زنده بمانم. در این

مورد می‌توانی مطمئن باشی. اما این دیگر آخریش خواهد بود»

آندره‌یی با نگاهی پرسان به او خیره شد و ناگهان رویش را

برگرداند و بی آن که کلمه‌ای بگوید به طرف پنجره رفت. مدتی کنار پنجره

ایستاد. سرانجام گفت:

«منظورت این است که بعدش در کالینوکا منتظر نباشیم؟»

«نه».

اینک آندره‌یی رویش را برگرداند و دستش را بر لبه پنجره تکیه داد.

با آرامی گفت: «خوب، پس راه ما به این شکل از هم جدا می‌شود. توبه

آن طرف کوچ می‌کنی. فکر نمی‌کنم که ما دیگر هرگز همدیگر را ببینیم.

فقط یکی از ما می‌تواند محق باشد»

مدتی به فکر فرورفت و همان‌جا ایستاد. سرانجام خود را جمع و جور کرد و به طرف ماکیک آمد و دستش را به طرف او دراز کرد:

«خیر پیش!»

گلوی ماکیک خشک شده بود و به سختی می‌توانست حرف بزند.

آهسته گفت: «خیر پیش»

تمامی گذشته و سایهٔ دوستان و رفقای کشته شده در وجودش اوج گرفت و بالاتر رفت و از درخشش امید و برادری قدیم پُر شد.

فریاد زد: «آندره‌یی!»

کوسکی در برابر در ایستاد. رنگش پریده بود و لب‌هایش را

می‌گزید:

«چیہ؟»

«بگو... واقعاً... به درست بودن کارهایی که می‌کنی اعتقاد

داری؟»

آندره‌یی با تعجیبی خفیف پرسید: «من؟ نه. ولی مهم نیست. خیر

پیش!»

چلمیکی یک ربع بعد پایین رفت، از دربان چاق کاغذ و پاکتی

خرید و در گوشه‌ای از تالار پذیرایی نشست و با عجله و با مداد نامهٔ زیر را نوشت: «عزیزم، من آزادم ولی از فرداشب. کار دیگری نمی‌شود کرد.

خواهش می‌کنم امروز نیا. بعداً همه چیز را برایت تعریف خواهم کرد و از تو می‌خواهم که فکر بدی به سرت نزند. فردا باید به ورشو بروم. ترن ساعت نه

شب وارد این‌جا می‌شود. اگر می‌توانی همراه من بیایی برایم بنویس: باشد؟

پس ما همدیگر را در ایستگاه می‌بینیم. در صورتی که نمی‌توانی بیایی، سعی

می‌کنم قبل از سفرم سری به تو بزنم یا این که برایت نامه بنویسم. همین که

به ورشو برسم، آدرس را برایت می‌فرستم. عزیزم، شجاع باش. فقط تا فردا.

فقط یک روز. خودت را ناراحت نکن!»

بی آن که نامه را دوباره بخواند، آن را در پاکت گذاشت و در آن را بست و به دست پسر بچه‌ای داد و به او گفت که نامه را کجا و به دست چه کسی باید تحویل بدهد. بعد روی صندلی راحتی بسیار نرمی نشست. تالار پذیرایی خلوت بود. از رستوران صدای مبهم و گرفته موسیقی به گوش می‌رسید. آن چنان در افکار خود غرق بود که متوجه حرکات دست و صورت دربان که مایل بود با او سر صحبت را باز کند، نشد. سرانجام دربان نتوانست بیش از این تحمل کند و در حالی که چشم‌هایش را پشت عینک مرتب باز و بسته می‌کرد، مستقیم از او پرسید:

«خوب، از اتاقتان راضی هستید؟ راحتید؟»

چلمیکی سعی کرد لبخندی ملیح بزند:

«عالی است!»

و برای آن که رفتارش دوستانه باشد، پس از لحظه‌ای اضافه کرد:

«چه شهر کوچک مطبوعی است»

نگهبان چهره‌اش درهم رفت:

«په. با ورشو قابل قیاس نیست. دوباره برمی‌گردید به ورشو؟»

«برای مدتی به کراکوی می‌روم»

پیرمرد زیر لب گفت: «بد نیست. شهر زشتی نیست. پیش از

جنگ مدتی آن‌جا بودم. «هتل فرانسوی» بهترین جای آن است ولی باز هم

مثل هتل ورشو نیست»

پسرک گارسون پاسخ را زودتر از آنچه انتظارش را می‌کشید، آورد.

دست‌هایش موقع باز کردن پاکت می‌لرزید. درون پاکت، یادداشت پاره

شده از یک دفترچه یادداشت به چشم می‌خورد. روی آن با حروف بسیار

ریزی نوشته شده بود: «باشد. دوستت دارم»

نگهبان صمیمانه پرسید: «خبر خوشی است؟»

ماکیک سرتکان داد:

«خیلی خوش!»

بار دیگر سه کلمه را خواند. مدت زمان زیادی گذشت. اما نه احساس شادمانی کرد و نه حتی آرامش.

فصل دهم

بارندگی در تمام طول شب به شدت ادامه داشت و هوا سردتر شده بود و روز، ابری و بادی بود. چلمیکی صبح زود به گورستان آمد. گروه مشایعت کنندگان سوگوار پس از ایراد چند سخنرانی در میدان مرکزی شهر نتوانستند زودتر از ساعت یازده از دفتر حزب حرکت کنند و چون راه تا گورستان زیاد بود - مرتاسر شهر را از خیابان ارتش سرخ تا سوم ماه مه طی کردند -، برای پیمودن راه حداقل به یک ساعت وقت نیاز داشتند.

اگر بخواهیم این مراسم را از نظر تعداد جمعیت شرکت کننده ای که از ساعت ده صبح در میدان مرکزی شهر گردهم آمده بودند قضاوت کنیم، مراسم تدفین دو کارگر مقتول، تظاهرات بزرگی محسوب می‌شد.

در این لحظه ساعت یک‌ربع به یازده بود. ماکیک هنوز وقت زیادی داشت.

خیابانی عریض که درختان بلند چنار بر آن سایه افکنده بود به گورستان منتهی می‌شد. خیابان خلوت بود. برگ‌های ریز و سبز درختان چنار در باد تکانکی می‌خورد. خورشید نبود و هوا از رنگ سُربی اشباع شده بود. از دور، جایی در اطراف گورستان، صدای قارقار کلاغان شنیده می‌شد. با این همه وقتی ماکیک بقیه بارانی اش را بالا زد و آهسته در خیابان به راه افتاد، احساس آرامش و سکوتی غیرعادی و وحشتناک وجودش را فرا گرفت.

گورستان بسیار قدیمی بود و مدت‌ها بود که به آن توجهی نمی‌کردند.

سنگ گوره‌های جلبک گرفته و صلیب‌های زنگار بسته و سیاه شده‌ای، در هر دو سوی خیابان به چشم می‌خوردند. بسیاری از گورها از انبوه علف‌های وحشی پوشیده شده بود و در بین آن‌ها گل‌های زردی دیده می‌شد. این‌جا قدیمی‌ترین بخش گورستان بود.

وقتی ما کیک وارد جاده باریک جانبی راه شد، به نظرش آمد که این بخش بیش از قسمت‌های دیگر منزوی، پرت افتاده و ویران است. گورها اغلب محقر بودند و به وسیله یک صلیب مشخص می‌شدند. فاصله‌شان از یکدیگر بسیار کم بود و سایه سرد درختان و انبوه علف‌ها بر آن‌ها سنگینی می‌کرد. یک باره ایستاد. به سنگ قبر صافی که از شدت کهنگی در زمین فرو رفته بود نگاه کرد، توجهش جلب شد. نزدیک‌تر رفت. گور فاقد صلیب بود. فقط قطعه سنگ بزرگ و سنگینی روی گور دیده می‌شد. خطوط روی آن پاک شده و ناخوانا بود. برای خواندن آن‌ها به ناچار خم شد:

ای رهگذر!

من آن بودم که تو اینک هستی
تو آن خواهی شد که من اینک هستم
بیا برای هم دعا کنیم.

برسنگ نه نوشته‌ای بود و نه نامی. به گور خیره شد و خواست برایش دعا کند که از خود شرم کرد. چند لحظه بعد دوباره مشغول قدم زدن در بین گورها شد. در بین راه بر روی صفحه‌های فلزی سیاه، نام و نام خانوادگی، تاریخ و توضیحات مختصر انسان‌های ناشناسی را می‌خواند که اینک طومار هستی‌شان برای همیشه، با جملاتی تکراری و باسمة‌ای بسته شده بود. بر فراز همه آن‌ها، آرامشی یکسان حکمفرما بود.

سنجایی کوچک، بی‌صدا از روی سنگ قبری جست و خودش را به درختی رساند و از آن بالا رفت. وقتی چلمیکی به کنار درخت رسید، دید که سنجاب با چشمان درشت از بالای درخت نگاهش می‌کند. چند قدم آن طرف‌تر دوباره ایستاد. گوری که در مقابلش ایستاده بود با گوره‌های دیگر

تفاوت داشت. از حروف طلائی کنده شده بر صفحه مرمری سیاه دریافت که این جا فرمانده هنگ اول لژیون لهستان، یولیوس سادزویچ، مدفون است. متولد ۱۸۹۳ و کشته شده در میدان افتخار آخرین نبرد ۱۹۱۵. سال ها را از نظر گذرانند. کسی که کشته شده بود به هنگام مرگ همسن او بوده است. زیر این نام و تاریخ، شعری کنده شده بود:

و هر بار چون مشعلی فروزان
از درون خویش شعله می کشی
و آن دم که می سوزی، می پرسی
آیا به آزادی بزرگ تری دست خواهی یافت؟
یا آنچه را که از آن توست
به ننگ خواهی آلود؟
آیا فقط خاکستر و غباری برجای می ماند
که با وزش بادی محو می شود؟
یا در قعر خاکستر
الماسی درخشان
خبر از صبح پیروزی ابدی خواهد داد؟

س. نوربید - «در پس پرده ها»

به نظرش رسید که این شعر باید از شاعر معروفی باشد. اما نمی دانست که شاعرش کیست. یک بار دیگر شعر را خواند و با صدایی نه چندان بلند تکرار کرد: آیا فقط خاکستر و غباری برجای می ماند که با وزش بادی محو می شود؟ از این پسرک جوانی ناشناس چه باقی مانده؟ فقط خاکستر و غباری تیره؟

با سری به زیر افکننده همان جا ایستاد و دست هایش را که یخ زده بود در جیب بارانی اش فرو برد. پس از مدتی یکباره متوجه شد در حالی که سرگرم فکر کردن به انسانی است که در آن گور خفته است، در حقیقت تمام مدت به خودش می اندیشیده است. «آیا فقط خاکستر و غباری برجای

می‌ماند که با وزش بادی محو می‌شود؟»

نتوانست به این کلمه‌ها فکر کند. سرانجام از گور دور شد و در حالی که از بین انبوه صلیب‌های نزدیک به هم عبور می‌کرد، همان دو مصراع را دوباره پیش خود تکرار کرد. در سر راه به جاده دیگری نظیر راهی که آمده بود برخورد. در انتهای این جاده، دیوار سرخ رنگی برق می‌زد. این بخش از گورستان به انتها رسیده بود.

از این جا به بعد منطقه‌ای بی‌درخت بود. باد فروکش کرده و سکوتی نظیر سکوت درختان برهمه جا گسترده شده بود. پس از باران شبانه، خاک بوی تازگی و رطوبت می‌داد. رنگ خاکستری فضا به تدریج باز می‌شد.

آسمان هنوز ابرآلود بود اما گهگاه شعاع نوری از لابه‌لای ابرها بیرون می‌زد.

چشمش به نیمکت کوچکی افتاد و نشست. در پشت دیوار سرخ گورستان و از ورای میه رقیقی که همه جا را پوشانده بود، سه ردیف درخت، نظیر ابرهای کبود به چشم می‌خورد. این‌ها درختان عظیم بلوط بودند که در لابه‌لای شاخ و برگ آن‌ها، کلاغ‌ها قارقار می‌کردند. ظاهراً کسی آن‌ها را ترسانده بود زیرا با همه‌ی زیاد به پرواز درآمدند و مدتی بال زدند و سپس مانند توده ابری سیاه بر روی درختان دورتر فرود آمدند.

با آن که خسته بود نتوانست مدت زیادی روی نیمکت بنشیند. نگرانش او را وادار به ادامه راه کرد. از جا برخاست و به راه افتاد. وقتی از دیوار دور شد، کمی قبل از ساعت دوازده بود. قدم‌هایش را تندتر کرد. به زودی به خیابان اصلی رسید، خیابان خلوت بود. به آن سوی گورستان رفت. ناگهان ایستاد. بی‌اراده خواست همان دو مصراع شعر را تکرار کند اما یادش رفته بود. تنها کلمه‌های رها شده‌ای در حافظه‌اش باقی مانده بود: خاکستر، غبار، قعر...

زیر لب این کلمه‌ها را تکرار کرد اما نتوانست مفهوم آن‌ها را به دست

آورد. تنها و سرگردان بین کلمه‌ها گم شد. تصمیم گرفت باز گردد و گور را دوباره تماشا کند که از دور صدای گرفته‌ی مارش عزا را شنید. مدتی بی حرکت همان‌جا ایستاد و سنگینی وجود خود را، درست همان‌گونه که به هنگام وداع دیروزش با کریستینا و موقع پیاده شدن شچوکا از جیب احساس کرده بود، حس کرد.

پس از مدتی به خوبی صدای مارش باشکوه عزا را شنید. در حالی که زانوهایش خم می‌شدند، آهسته به راه افتاد. در انتهای خیابان، در کنار دروازه ورودی گورستان، جمعیتی گرد آمده بودند. در همان حال متوجه اونیفورم میلیشیاها شد. به تنه درخت بیدی تکیه داد و کلاه از سر برداشت. عرق سردی را بین انگشتان خود احساس کرد. ارکستر به آهستگی نزدیک می‌شد و در سکوت فراگیر اطراف، صدای مارش هر آن بالا می‌گرفت. چشم‌ها را بست و در مقابل هجوم افکار ناخوشایندی که سعی در فراموش کردنشان داشت، مقاومتی نکرد. این دو انسان را به دست خودش کشته بود.. آن‌ها را نمی‌خواست به قتل برساند. کس دیگری قرار بود کشته شود. ولی این قضیه چه اهمیتی داشت؟ پوچی و تصادفی بودن این جنایت، آن را مهوع‌تر می‌کرد.

نتوانست کار خود را توجیه کند. همه چیز علیه او بود. این همبستگی کوری که آندره‌یی از آن سخن گفته بود چه بود؟ غرور و وفاداری تا آخرین نفس، حتی علیه خود. احساس کرد که مستقل از تمامی این قوانین و پیوندها، حقیقتی در درون انسان‌ها نهفته است که ملاک سنجش عدالتش، حساس‌تر و بادوام‌تر است.

و ناگهان دستخوش اعجابی فوق‌العاده شد. چگونه امکان داشت که دو شب را در آغوش کریستینا بگذراند بی آن که درگیر نفرت وحشیانه‌ای نشود؟ چگونه قادر بود به هنگام روز در چشمان او نگاه کند، با او سخن بگوید و خوشبخت باشد؟ چطور جرأت کرد به کریستینا ابراز عشق کند؟ او که در تمام طول عمرش همیشه چندین چهره متفاوت داشته است! با یک

چهره کسی را به قتل می‌رساند و با چهرهٔ دیگر ابراز دوستی و رفاقت می‌کرد و با چهرهٔ دیگری به دختری که تصادفاً جلوراهش سبز شده بود ابراز عشق می‌کرد.

یک زندگی جدید؟ برای نخستین بار متوجه شد که تنها یک زندگی وجود دارد. یک زندگی قدیمی در کنار یک زندگی جدید امکان‌پذیر نبود. در زندگی هیچ چیز به دست فراموشی سپرده نمی‌شود و هیچ عملی را نمی‌توان نادیده گرفت. خوب؟ حتی در لحظه‌های پر اضطراب روزهای اخیر که به شدت درگیر آن بود، کریستینا هرگز اینقدر دور و دست نیافتنی نیامده بود که اینک می‌آمد. آیا او به این علت دوست داشتن را یاد گرفته بود تا به مدد عشق، آنچه را به عشق مدیون بود در راه آن ببازد؟

احساس کرد که در این افکار غرق شده است و مهمترین حلقهٔ این زنجیر، یعنی حلقه‌ای که تضادها را به هم پیوند می‌دهد، از هم گسسته است و از شفافیت و قدرت ندای درونیش که به آن اعتماد کرده بود، بیشتر و بیشتر کاسته شده است.

نخستین دستهٔ سوگواران به گورستان نزدیک می‌شد چرا که آهنگ مارش با صدایی قوی‌تر و باشکوه‌تر به گوش می‌رسید. گروهی که در مقابل در ورودی گورستان جمع شده بودند پراکنده شدند.

برق سازهای نقره‌ای رنگ نوازندگان از لابه‌لای ردیف کارگران راه‌آهن که آرام و یکنواخت حرکت می‌کردند به چشم می‌خورد. در این لحظه ارکستر، اجرای مارش را قطع کرد. همه‌جا را سکوت فرا گرفت. از همان نزدیکی‌ها، صدای ظریف چهچهٔ پرنده‌ای شنیده می‌شد. در این سکوت بود که خیل عظیم سوگواران وارد خیابان اصلی گورستان شد. نخستین پرچم‌های سرخ ظاهر شدند. در پس آنها پرچم‌های سرخ بیشتر و بیشتری به حرکت درآمدند. به زودی انبوه پرچم‌ها، همچون رودی سرخ برفراز سر سوگواران سیاه پوش موج زد.

چلمیکی تا نزدیکی گورها عقب رفت. سوگواران به آرامی در خیابان

حرکت می‌کردند. صدای آهنگ یکنواخت قدم‌ها به گوش می‌رسید. ابتدا ارکستر سازمان راه‌آهن به حرکت درآمد و بعد هیئت‌های کارگری با تاج گل‌ها و سپس نمایندگان جوانان، و بعد پرچم‌ها، جنگلی از پرچم بود، و زیر سرخی آن‌ها، انبوه جمعیت ساکت و متأثر با چهره‌هایی سخت و رنج کشیده. پیر و جوان. و سرانجام دو تابوت چوبی برشانه‌های کارگران.

گروه کوچکی از مردان و زنان به دنبال تابوت‌ها در حرکت بودند. پس از اعضای خانواده مقتولین، انبوه عظیم جمعیت در حرکت بود. با وجود بُعد مسافت توانست بین آدم‌های ناشناس در ردیف اول، شچوکا را با شانه‌های پهن و اندام درشت و سنگینش تشخیص دهد. شچوکا در ردیف اول کمی خمیده راه می‌رفت و پلک‌هایش افتاده بود و برعصایش تکیه داشت. اما بلافاصله دیگران دوباره جلو دیدش را گرفتند.

کسانی که در صف نخست سوگواران راه می‌رفتند وارد خیابان جانبی شدند. چلمیکی منتظر نماند تا دیگر سوگواران عبور کنند. بلافاصله از بین گورها خود را به آن‌ها رساند. جایی که باید مرده‌ها را دفن می‌کردند، در انتهای گورستان بود. وقتی از بین درختان جلورفت و به کنار منطقه مسطح رسید، تابوت‌ها نیز که بالای سر سوگواران در حرکت بود به گورها نزدیک شد. پرچم‌های سرخ به صورت نیم دایره بزرگی گرد گورها جمع شده بودند. چلمیکی در حالی که کلاهش را در دست گرفته بود، نزدیک تر رفت.

جمعیت بازهم نزدیک و نزدیک تر شد. اکثر آن‌ها جایی برای ایستادن نمی‌یافتند و به ناچار به هم فشار می‌آوردند و بین گورها را اشغال می‌کردند.

اینک شچوکا را در هیچ جا نمی‌یافت. به عوض فقط تابوت‌ها بودند که مرتب به چشم می‌خوردند و به تدریج پیش می‌آمدند. از دور چنین می‌نمود که این تابوت‌ها هستند که انبوه جمعیت را گردهم آورده‌اند. خواست وارد جمعیت شود که نگاهش با نگاه یک میلیشیا که در آن نزدیکی‌ها بود برخورد. لحظه کوتاهی تأمل کرد. بعد به طرفش رفت.

با صدایی آرام پرسید: «قرار است چه کسی را به خاک بسپارند؟»
کسی که آنجا ایستاده بود و ظاهراً کارگر جوانی بود با دقت او را
برانداز کرد و چون فکر کرد مسافر باشد، با صدایی گرفته پاسخ داد:
«قربانیان جنایتی فاشیستی را»

چلمیکی با سر حرفش را تأیید کرد و به کسانی پیوست که از
پشت سر می‌آمدند. این‌ها اغلب کارگر بودند و لباس‌های نامرتب و فقیرانه‌ای
برتن داشتند. صورت‌های عادی و رنج کشیده‌شان که با تابش خورشید
چروک خورده می‌نمود چنان یکسان بود که گویی زندگی، کار توأمان و رنج
توأمان را برایشان یکسان به ارمغان آورده و در طی سال‌ها، چین‌های عمیق
تلاش و سرسختی را برچهره‌شان نقش کرده است. این‌ها که در کنار هم و
شانه به شانه یکدیگر در سکوت راه می‌رفتند، از نظر سن و قد و لباس تفاوتی
با یکدیگر نداشتند. آن‌ها توده‌انبوه جمعیتی یکپارچه و عظیم بودند. چندان
از کارگرانی که در آن نزدیکی‌ها ایستاده بودند، یک باره توجه‌شان به
چلمیکی جلب شد. با آن که از نگاهشان نمی‌شد دریافت اما چلمیکی
احساس کرد که در بین آنها زاید است.

تابوت‌ها در فاصله‌ای دور، از شانه‌هایی ناپیدا بر زمین نهاده شدند.
جمعیت به حرکت درآمد. چلمیکی از فرصت استفاده کرد و خودش را عقب
کشید. برعلف‌های سبز و تازه، برق مختصری از نور خورشید می‌درخشید.
سرش را بلند کرد. آسمان به راستی روشن شده بود و خورشید از لابه‌لای
ابره‌های تیره و از ورای مهی که همه‌جا را فرا گرفته بود، می‌تابید. باد تقریباً
فروکش کرده بود. در این سکوت روشن، ناگهان متوجه شچوکا شد.

او از تل خاک کنار گوری تازه کنده شده بالا رفت و یک سر و گردن
از همه جمعیت شاخص‌تر شد. با جثه درشتش، لحظه‌ای بی حرکت و سنگین
آنجا ایستاد. سرانجام سر برداشت و فریاد زد:

«رفقا!!»

صدایش قوی و واضح از فراز انبوه جمعیت گذشت. بعد با صدایی

خسته و خشن که تا نقاط دوردست می‌رسید گفت: «سه روز پیش یکی از شما در کنار اجساد این مقتولین از من پرسید: «تا کی باید در لهستان انسان‌هایی مانند این‌ها به قتل برسند؟» من نتوانستم به او پاسخ دقیقی بدهم و از او پرسیدم: «شما را می‌ترساند؟»

آرام حرف می‌زد، گویی با زحمت به دنبال کلمه‌ها می‌گردد. اما جمعیت با خلوص نیت به سخنانش گوش می‌کرد. سکوتی عمیق‌تر از آنچه اینک در این‌جا حکمفرما بود امکان‌پذیر نبود. چلمیکی تقریباً فاصله نسبتاً زیادی با او داشت اما از بین سرهای انبوه جمعیت، اندام درشت شچوکا را می‌دید.

چهره پهن و درشت و پلک‌های خوابیده شچوکا را می‌شناخت. از روی شاخه‌های یک گل زرد، کفش دوزی بالا می‌رفت. در این لحظه دیگر احساس ناآرامی در خود نمی‌کرد. فقط خسته بود و آرزوی خواب داشت. صدای شچوکا مانند کسی که در رؤیا صدایش کنند به گوش می‌خورد:

«رفقا! انسان تنها در صورتی به عدالت و شرافت انسانی اش پای‌بند می‌ماند که حاضر باشد در مقابله با نادرستی‌هایی که بردگی، بی‌عدالتی، خشونت و تحقیر را با خود همراه می‌آورد، کشته شود.

هنگامی که کلمه‌های باارزشی نظیر شجاعت، همبستگی و برادری را بر زبان می‌آوریم فوراً از خود که طی سالیان دراز دردهای فاجعه‌باری را پشت سر گذاشته‌ایم می‌پرسیم: این شجاعت تو به چکار می‌آید؟ همبستگی تو به چه دردی می‌خورد؟ و محتوای برادری تو چیست؟ اگر ما این سؤال‌ها را مطرح نکنیم، آنگاه باید شجاعت سربازان فاشیست را با شجاعت کسانی که به خاطر آزادی می‌جنگند یکسان بدانیم. ما به گونه دیگری می‌اندیشیم. ما همواره تمامی اعمال خشونت‌بار و کلیه اعمالی را که سبب بی‌عدالتی و تحقیر آدمی می‌شود، محکوم کرده‌ایم.

ما آن انسان‌هایی را دشمن شمرده‌ایم که انسانیتی را که ما در پی نجات آنیم به افول کشانده‌اند. ما بی‌هیچ درنگی با دشمنان بشریت

جنگیده‌ایم و بهای آن را با میلیون‌ها قربانی و شهرهایی ویران شده، روستاهایی سوخته و رنج‌های ناشی از شهادت میلیون‌ها انسان پرداخته‌ایم. و امروز...» لحظه‌ای حرفش را قطع کرد و سپس با شدت بسیار ادامه داد: «ناچاریم همان کار را انجام دهیم. در این لحظه دشمن ما در حال احتضار است. دشمن انسانیت. ننگ انسانیت. نیروی نظامی ارتش هیتلر شکست خورده است. جنگ دارد به پایان می‌رسد اما ما نباید تصور کنیم که پایان جنگ، پایان مبارزه‌های ما خواهد بود. مبارزه به خاطر لهستان، حتی بیش از این، مبارزه به خاطر تغییر دنیا، تازه آغاز شده است.

امروز، فردا یا پس فردا ممکن است یکی از ما در این مبارزه کشته شود، و به حکم جبر قوانین تاریخی، به خاطر آن که بی‌عدالتی و ظلم از صفحه روزگار محو شود، به خاطر آن که ما به نوعی از همزیستی انسانی دست یابیم که به توده‌ها امکان می‌دهد تا در شکل بخشیدن به تاریخ سهم باشند و به یک‌یک انسان‌ها فرصت می‌دهد که برای همبستگی فداکاری کنند - به نام تمام این حقایق که ما از آن دفاع می‌کنیم و راه آن را هموار می‌سازیم، باید تمام آن کسانی که چرخش بزرگ زمان ما را درک نمی‌کنند یا نمی‌خواهند درک کنند محکوم کنیم.

بار دیگر مانند سال گذشته ناچاریم برای حقیقت و به خاطر دشمنی دیگر، بازهم قربانی بدهیم.

رفقا! شجاع باشید! شما در مبارزه‌ای که می‌کنید تنها نیستید و کسانی که در این راه کشته می‌شوند تنها نخواهند ماند. اعتقاد آن‌ها، اعتقاد ما است و مرگ آنان را به مفهوم نوعی زندگی درخشان تلقی می‌کنیم. زیرا در حقیقت تنها کسانی می‌میرند که در اعتقاد خود تنه‌ایند و به خدمت حقایقی درآمده‌اند که فریبکارانه است و با تنها حقیقت بزرگ زمان ما در تضاد است.

آینده برای این افراد حقارت و خواری را به ارمغان می‌آورد یا حداقل آن‌ها را به دست فراموشی می‌سپرد. اما برای کسانی که به ندای تاریخ

گوش فرا داده‌اند و همبستگی خود را با رفقای خویش حفظ کرده‌اند، آینده برای آنها شهرتِ سربازانی را به ارمغان می‌آورد که به خاطر انسان‌ها، به خاطر سرزمین پدریشان و انسانیت و برای نظم جهان مبارزه کرده‌اند.

رفقا! به نام اعتقاد به انسانیت و جهان و به نام برادری انسان‌ها می‌خواهیم از دو برادری که به قتل رسیده‌اند و سربازان حقیقت و صلح بوده‌اند، ستایش کنیم. نامشان پرآوازه و جاوید باد...»

همین که سکوت کرد، صدایش برای لحظه‌ای در هوا پیچید. سپس سکوت برفراز توده جمعیت گسترده شد.

چلمیکی تازه متوجه شد که از تمامی آنچه شچوکا بر زبان آورده بود چیزی به ضمیرش راه نیافته است. تنها صدا را شنیده بود و به آن فکر کرده بود... حتی نتوانست به یاد بیاورد که در چه مورد فکر کرده است.

سر برداشت و مانند آن که از درون میه نگاه کند، دید که چگونه پرچم‌های سرخ خم شدند.

سویکی که بسیار عجله داشت و اعتراض کرده بود که مراسم تدفین زیاد به درازا انجامیده، نخستین کسی بود که محل را با اتومبیل ترک کرد. وایشرت و پاولیکی را هم همراه خود برد. بلافاصله پس از آن‌ها، کالیکی و سرهنگ باگینسکی و چند نفر دیگر از مقامات محلی، با اتومبیل دیگری راه افتادند. چند میلیشیا در آستانه در خروجی برنظم و رفت و آمد ماشین‌ها نظارت داشتند. کارگران در گروه‌های مجزا گورستان را ترک کردند. سرآخر تنها یک اتومبیل برجای ماند: جیب پودگورسکی. پودگورسکی، شچوکا و ورونا تقریباً آخرین افرادی بودند که خارج شدند. شچوکا هنوز غرق در افکار خود بود و ورونا چهره‌ای به شدت خسته داشت. آن‌ها بی آنکه حرفی بزنند آرام به راه افتادند. در آستانه در خروجی پودگورسکی رویش را به طرف شچوکا برگرداند:

«شما را کجا ببرم، هتل؟»

شچوکا ایستاد:

«راستی بگویید بینم خیابان «زیلونا» کجاست؟ خیلی دور است؟»

«نسبتاً دور است. آخرین خیابان جانبی میدان ارتش سرخ است. درست پشت مدرسه «باتوری». آن جا کاری دارید؟»
«بله»

بعد هر سه نفر به سوی اتومبیل حرکت کردند. ورونا اولین نفری بود که سوار شد. شچوکا پایش را به اتومبیل گذاشت و ناگهان آن را پس کشید. پودگورسکی کنجکاوانه نگاهش کرد. شچوکا گفت: «زود باش، راه بیفت»
«شما چی؟»

«من پیاده می‌روم»

«دردرست نکنید. شما بعد از همه این ماجراها خسته‌اید»

«درست به همین علت می‌خواهم پیاده راه بروم. علاوه براین از هر دو شما عذر می‌خواهم. دلم می‌خواهد کمی تنها باشم»
چهره پودگورسکی درهم رفت:
«فکر می‌کنم بهتر باشد با ما بیایید؟»

شچوکا صمیمانه لبخندی زد و دوستانه با دست برشانه پودگورسکی

زد:

«جیب شما اتومبیل خوبی است اما گاهی اوقات اعتمادم به پاهایم بیشتر از اتومبیل شماست حتی اگر چلاق باشم. به امید دیدار!»
پودگورسکی موقع سوار شدن به یاد کوسکی افتاد. از پشت سر با صدای بلند صدا کرد: «رفیق شچوکا!»
شچوکا ایستاد.

«قرار امروز بعدازظهر که یادتان نرفته؟»

«نه، نه»

«چکار می‌کنید؟»

شچوکا تأمل کرد:

«تا بینم چه پیش می‌آید»

خیلی زود به خیابان سوم ماه مه رسید. همین که وارد خیابان شد، جیب حامل پودگورسکی و ورونا از او جلوزد. برایشان دست تکان داد و آهسته غرق در افکار خود به راه افتاد. چلمیکی در فاصله‌ای چند متری او را دنبال می‌کرد.

* * *

خانه شماره هفت واقع در زیلونا، خانه‌ای اجاره‌ای و سه طبقه بود با مدخلی سرپوشیده و حیاطی دراز و طولانی. از آن جایی که در راهرو ورودی تابلو مشخصات مستأجرها وجود نداشت، شچوکا ناچار بود به دنبال دربان بگردد.

جوانی با موهای آشفته و چشمانی که از شدت مستی سرخ شده بود او را نزد پروفسور زرتیر به طبقه دوم خانه آخرین مجتمع ساختمانی راهنمایی کرد. قسمت میانی مجتمع بمباران شده بود و به همان صورت به شکل ویرانه باقی مانده بود.

پله‌هایی کثیف و تیره‌رنگ راه به طبقه بالا می‌برد. پنجره‌هایی که در دیوارهای جانبی پله‌ها دیده می‌شدند چارچوب نداشتند. رنگ دیوار پوسته پوسته شده بود. بوی تند کلم پخته و بخار گس مواد صابونی راه پله‌ها را انباشته بود.

بر در آپارتمان زرتیر، کارت ویزیت پروفسور سنجاق شده بود. زنگ زد. هیچکس در را باز نکرد. فکر کرد که هیچکس نیست. اما پس از آن که بار سوم زنگ را به صدا درآورد، از داخل آپارتمان صدای نجوای خفیف و ناآرامی به گوش خورد. سرانجام صدای وحشت‌زده زنانه‌ای پرسید:

«کیه؟»

مرد پاسخ داد: «می‌خواستم خدمت آقای پروفسور برسم»

سکوت شد. کسی از پایین بالا آمد و در طبقه اول متوقف ماند. پشت در دوباره پچ پچی به راه افتاد. بی صبرانه پرسید: «آقای پروفیسور در منزل نیستند؟»

«آقای پروفیسور در منزل نیست.»

«خانم زریر چطور؟»

همان صدای وحشت زده پاسخ داد: «بیرون رفته است»

«هیچکس در منزل نیست»

«خواهر آقای پروفیسور هم در منزل نیست؟»

این بار مدت پچ پچ طولانی تر شد. مسأله به تدریج برای شچوکا سبب تفریح شده بود. آهسته و دوستانه پرسید:

«خوب، بالاخره خواهر آقای پروفیسور منزل هست یا نیست؟»

سرانجام پاسخ داده شد: «بله، ولی مریض است و در رختخواب

خوابیده»

شچوکا سرش را تکان داد، گویی سرگرم گفتگوی مستقیم با کسی است: «می دانم. می خواستم با خواهر آقای پروفیسور صحبت کنم. خواهش می کنم به ایشان بگویید که کسی آمده و می خواهد اطلاعاتی درباره «راونزبروک» کسب کند»

«اطلاعات درباره چی؟»

«راونزبروک»

حرف هایش ظاهراً ایجاد اعتماد کرده بود چرا که پس از مشورت و زمزمه ای آهسته، یکی از زنان از آن جا دور شد. شچوکا به این سنت های خانگی عادت داشت و صبورانه انتظار می کشید تا در خانه به رویش باز شود. امید به کسب اطلاعات زیادی نداشت. خودش را برای یک سرخوردگی دیگر آماده کرده بود.

در طبقه اول کسی در خانه ای را گشود. بوی شدید مواد شستشودهنده

به مشام رسید. صدای بلند زنانه ای پرسید:

«می‌خواهید پیش کی بروید؟»

مردی که روی پله‌ها ایستاده بود گفت: «پیش هیچکس. منتظر یکی از آشنایانم هستم»

صداهایی که از آپارتمان زیرتر می‌آمد، شچوکا را امیدوارتر کرد که انتظارش به درازا نخواهد انجامید. صدای دوبار گردش کلیدی در قفل بلند شد و زنجیر در صدا کرد و سرانجام در باز شد.

اتاق ورودی که اینک شچوکا وارد آن شده بود، تاریک و گرفته و انباشته از اشیاء فرسوده بود. زنی کوچک اندام و چاق که لباس خواب آبی‌رنگی برتن داشت از این که او را در انتظار گذاشته بود عذر خواست. مدت درازی به صحبت زن دربارهٔ نیاز به رعایت اصول محافظه

کاری گوش داد و سپس حرفش را برید:

«ممکن است با خواهر پروفیسور صحبت کنم؟»

زن در بین جملهٔ پیچیدهٔ خود از سخن گفتن بازماند، برصورت چهارم گوش و گونه‌های افتاده‌اش، حالت دلگیری عمیقی نقش بست «خواهش می‌کنم» و با دست اشاره به دری که پشت راهرو بود کرد: «خانم زیرتر آن‌جا خوابیده».

اتاق نیمه تاریک به قدری پر از مُبل و اثاث بود که شچوکا بی اراده در آستانهٔ در ایستاد. در این اتاق دو تختخواب بزرگ کنار یکدیگر قرار داشت. یک قفسه، یک گُمد، یک میز توالت کهنه و قدیمی با آینه... صدای آرام و آهسته‌ای از داخل اتاق برخاست: «بفرمایید...»

شچوکا تازه متوجه صندلی راحتی باریکی شد که در مقابل دیوار روبه‌رو قرار داشت. روی این صندلی، زنی لاغر و باریک که موهای خاکستری‌اش شانه خورده بود نشسته بود. در نخستین برخورد تأثیر زنی سالخورده از خود برجای می‌گذاشت. اما وقتی شچوکا نزدیک‌تر رفت، متوجه شد که زن بیش از چهل سال ندارد.

چشمان آرام زن که در گذشته حتماً بسیار زیبا بوده، دوستانه به

شچوکا دوخته شد: «روز به خیر».

زن دست لاغرش را که پوست آن تقریباً شفاف بود به طرف شچوکا دراز کرد: «خوشحالم که شما به این جا آمده‌اید» صمیمیت زن تا اندازه‌ای شچوکا را غافلگیر کرد. شچوکا با زمختی ناخواسته‌ای گفت: «می‌بخشید از این که به این شکل مزاحمتان شدم. برادرتان درباره من با شما حرفی نزده؟ ما همدیگر را تصادفاً روز شنبه ملاقات کردیم»

«چرا، می‌دانم خواهش می‌کنم بفرمایید بنشینید»

به دنبال یک صندلی به دوروبر نگاه کرد. صندلی کنار میز توالت بود. آن را برداشت و کنار راحتی قرار داد و به سختی رویش نشست. ناگهان احساس خستگی عمیقی کرد. اصلاً برای چی به این جا آمده است؟ نگاه‌های کنجکاو و دوستانه زن بیگانه آزارش می‌داد. اهل احساساتی شدن نبود و از آن می‌ترسید که این ملاقات زیاد او را احساساتی کند.

زن ناگزیر پرسید: «قیافه شما درست همان است که حدس

می‌زدم»

مرد سر برداشت:

«نمی‌فهمم...»

«ماریا درباره شما زیاد صحبت کرده بود. چه تصادف عجیبی که

ما همدیگر را دیدیم»

مرد مدتی طولانی سکوت کرد. سرانجام آهسته پرسید: «شما همسر

مرا می‌شناختید؟»

زن سر تکان داد:

«ما تقریباً دو سال در یک مجموعه ساختمانی بودیم»

«که این طور!»

نمی‌توانست باور کند که در نومییدی کامل، تصادف کسی را سرراهش قرار دهد که با تمام وجود در جستجویش بود. این زن ماریا را این اواخر دیده است، با او زندگی کرده، صدایش را شنیده و با او بوده است!

ظاهراً زن متوجه افکار او شد، چرا که پرسید:

«وقتی وارد این جا شدید، این چیزها را حدس نمی‌زدید، نیست؟»

«نه. پس شما با همسرم یکجا بوده‌اید...»

شچوکا احساس کرد که باید سؤال کند. اما با آن که در تنهایی سؤال‌های بی‌شماری از خود کرده بود اینک چیزی به خاطرش نمی‌رسید.

ابتدا قرار بود درباره‌ی چی سؤال کند؟ چطور زندگی کرد یا چگونه مرد؟

زن گفت: «ماریا زن شجاعی بود»

شچوکا بار دیگر احساس کرد که دارد دنبال کلمه‌ها می‌گردد. فقط

گفت: «عجب!»

مرد برای آن که بفهمد زن چه می‌گوید ناچار بود زحمت زیادی به خودش بدهد. به چهره‌ی کوچک و کودکانه و از رمق رفته‌اش و به چشم‌های نجیبش نگاه کرد، به صدایش گوش داد اما حتی یک کلمه از حرف‌هایش را درک نکرد. تازه بعد از مدتی متوجه شد که او از ماریا حرف زده است. شچوکا پلک‌هایش را نیمه‌باز نگه داشت، دست‌های سنگینش را به زانوها تکیه داد و بی‌آن که حرف او را قطع کند به سخنانش گوش کرد.

پس اشتباه نکرده بود. همه چیز همان‌طور اتفاق افتاده که او تصور

کرده بود. حدس‌ها اینک به یقین بدل شده بود. در این حال از دورترین گوشه‌ی این دنیا و از ژرفای گذشته از دست رفته، زنی به سوی او باز می‌گشت که او عاشقش بود و انسانیتش همیشه در لحظه‌های سخت زندگی به یاریش آمده بود و اعتماد سست شده‌اش را به آدمی، دوباره احیا کرده بود. او بی‌هیچ تغییری بازگشت. همان کسی که در گذشته برای همیشه با او وداع گفته بود. حامی و پناه یارانش بود. به آن‌ها آرامش و جرأت می‌بخشید. نیک‌سرشتی، فداکاری و اعتقادش به پیروزی مانع از آن شده بود که مانند بسیاری از زنان تن به تسلیم دهد. همه دوستش داشتند.

سرانجام تصمیم گرفت از زن بیمار سؤالی بکند که از مدت‌ها قبل به

طرزی دردناک رنجش داده بود. می‌خواست سؤال کند که همسرش چگونه

مرده است. اما درست در همین لحظه چیز دیگری به ذهنش رسید. زن مرده بود. دیگر چه اهمیتی داشت که بداند چگونه مرده است؟ همسرش در خاطره تمام کسانی که سخت‌ترین سرنوشت‌ها را توأمان پذیرفته بودند، زنده بود. زنش در خاطره تمام زنانی زندگی می‌کرد که از تسلیم و درماندگی نجاتشان داده بود. این مهم است. آیا لازم است سؤال کند که چگونه مرده است و در آخرین لحظات دردناک و تنهائیش چه کرده؟

احساس کرد که آرامشی ناشناخته در درونش اوج می‌گیرد و فکر کرد که در سخنرانیش در گورستان، هیچ سخنی نگفته است که عمیقاً به آن معتقد نباشد در حالی که سرشار از امید بوده است.

چلمیکی به نرده‌ها تکیه داد و آهسته و آرام شروع به شمردن اعداد تا شصت کرد. هر عدد را در مغز خود به دقت می‌شمرد... پنج، شش، هفت، در آپارتمان طبقه اول همچنان باز بود. صدای مشخص شستن لباس را می‌شد شنید... یازده، دوازده، سیزده... از این که ناخواسته اعداد را تندتر می‌شمرد، غافلگیر شد. فوراً آرام‌تر شروع به شمارش کرد. در پله‌ها بوی کلم پیچیده بود. کنار شکاف یک مبل، عنکبوتی دست و پا می‌زد... بیست و چهار، بیست و پنج... با انگشتان دست راست، سردی فلزِ براقِ تپانچه را حس کرد. جایی که نوار مبل پاره پاره شده بود، عنکبوت متوقف ماند. چلمیکی بار دیگر متوجه شد که در ذهنش اعداد را بسیار سریع مرور می‌کند... سی و یک... سی و دو... آهنگ یکنواخت و مکانیکی اعداد به اعصابش آرامش می‌بخشید. از حیاط صدای موسیقی گرامافون بلند شد. چهل و سه، چهل و چهار... یک والس معروف، یک صفحه قدیمی بود. این والس خاطره‌انگیز، با صدایی گاه پائین و گاه بالا پخش می‌شد... چهل و هشت...

عنکبوت در جایی پنهان شده بود. کجا ممکن بود رفته باشد؟ نتوانست پیدایش کند. پیش خود فکر کرد اگر نتواند عنکبوت را پیدا کند،

کارها خراب خواهد شد... پنجاه و دو، پنجاه و سه... نگاه کنجکاوش روی دیوار دنبال او می‌گشت. پیدایش نبود. کجا ممکن است رفته باشد؟... پنجاه و هشت، پنجاه و نه... ناگهان عنکبوت را پیدا کرد. سرگرم پیدا کردن راه به طرف پایین مبل بود... شصت...!

با زبانش لب‌های خشک شده خود را مرطوب کرد و از پله‌ها بالا رفت. هفت پله را شمرد. هفت روز هفته.

چیز دیگری با عدد هفت به یادش نیامد. زنگ در را زد. بدیهی است. هفت سال پربرکت و هفت سال بی‌رونق.

هفت گناه کبیره و هفت مناسک مذهبی... از پشت در صدای قدم‌هایی شنیده شد.

صدای زنانه‌ای پرسید: «کیه؟»

«از کارخانه برق»

در پائین بود که دیده بود شچوکا چقدر جرّ و بحث کرده بود تا در را به رویش باز کرده بودند و به همین علت خودش را برای صحنه‌ای از آن نوع آماده کرده بود. اما ظاهراً چنین می‌نمود که پاسخش بسیار قانع کننده بود. در که با زنجیر بسته شده بود به اندازه یک شکاف پهن از هم باز شد و زنی پیر از لای آن او را برانداز کرد.

«دوباره؟ آن‌ها که روز جمعه پول گرفتند؟»

چلمیکی لبخندی دوستانه زد:

«این بار برای بازدید غقربه کنتور آمده‌ام»

صدایی زنانه از اتاق نشیمن پرسید: «فِلا، کیه؟»

زنی که کنار در بود گفت: «یک نفر از کارخانه برق آمده»

ظاهراً شکل و شمایل چلمیکی اعتماد برانگیز بود زیرا زن زنجیر را برداشت. چلمیکی با خیال راحت به همه طرف نگاه کرد. فضایی تنگ و تاریک بود. یک قفسه. چند چمدان. کمی دورتر چند در. سمت راست در باز آشپزخانه.

زن دیگر صافی بزرگی را زیر شیر آب گرفته بود. باید خونسرد بود و نگذاشت که مستأجرهای دیگر سروکله‌شان پیدا شود. عنکبوت راست گفته بود یا دروغ؟

زن گفت: «کنتر آنجاست»

ناگهان صورت پهن زن با موهای چتریش کبود شد.

مرد آهسته گفت: «سروصدا نکنید»

با دست به زن اشاره کرد که به آشپزخانه برود. زن نتوانست به دستورش عمل کند چون در همین حال زن دیگری که او هم کوچک و چاق بود، پس از آن که صافی را روی ماهی تابه قرار داد در آستانه در ظاهر شد. زن گفت: «چی شده...» و حرف در دهانش خشکید.

مرد آهسته گفت: «زود، زود!»

هر دو زن با دستپاچگی عقب رفتند. ترس و وحشت زبانشان را بند آورده بود. با صورت‌هایی رنگ پریده، چشمانی از حدقه درآمده و لب‌هایی لرزان آن قدر مضحک به نظر می‌آمدند که چلمیکی به خنده افتاد. با لحنی آرامش‌بخش به آن‌ها گفت:

«نترسید، هیچ اتفاقی برای شما نمی‌افتد. من فقط با مردی کار دارم

که چند لحظه قبل وارد این جا شده. همین»

دوروبر آشپزخانه را نگاه کرد. درِ جانبی دیگری وجود داشت. آن را باز کرد. غذاخوری بود. فوق‌العاده است! «اجازه می‌فرمایید، فقط برای مدتی کوتاه!»

زن‌ها، مطیع و رام با قدم‌هایی سریع جلورفتند. چلمیکی آن دو را یکی پس از دیگری به داخل اتاق هل داد. در این مکان تنگ به زحمت جا برای دو نفر پیدا می‌شد. آن دو کنار هم مثل دو عروسک پوشالی ایستادند و از چشم‌های جغد گونه‌شان، نفرت پایان‌ناپذیری می‌بارید. در ارتفاع کمی از بالای سرشان بر روی تخته‌ای چوبی، قطعه باریکی چربی خوک قرار داشت. کار پایان گرفت.

مرد وارد اتاق ورودی شد. چمدان روی چمدان. یک قفسه. این همه آت و آشغال را از کجا ممکن است جمع آوری کرده باشند؟ یک در و دری دیگر. پشت در دوم صدای زنانه‌ای به گوش می‌رسید. به خاطر اطمینان بیشتر، در اول را باز کرد. اتاق خالی بود. بسیار خوب! پیش خودش فکر کرد که عنکبوت برایش خوشبختی می‌آورد.

* * *

تازه وقتی از حیاط گذشت صدای فریادی زنانه از پشت سرش بلند شد. احساس کرد که فریاد «کمک!» است اما قابل درک نبود. حیاط خالی بود. در نزدیکی در ورودی هم کسی دیده نمی‌شد. وارد خیابان شد. با قدم‌هایی یکنواخت و با عجله بسیار به طرف خیابان سوم ماه مه به راه افتاد.

درشکه‌ای از روی سنگفرش پرگودال و دست‌انداز خیابان می‌گذشت. هوا گرم بود. آفتاب می‌درخشید. گنجشک‌ها روی درختان حاشیه خیابان چیک و جیک زیادی به راه انداخته بودند. زنی جوان کالسکه کودکی را با خود راه می‌برد.

چلوخانه نیش خیابان، یک گاری پُر از وسایل منزل ایستاده بود. در یک آینه بیضی شکل که به دیوار خانه تکیه داشت، چکمه‌های خود را تماشا کرد. خیابان سوم ماه مه مملو از شاگردان مدرسه بود. به ساعتش نگاه کرد. شش دقیقه از دو گذشته بود. پس از مدتی کوتاه به میدان ارتش سرخ رسید. در کافه رستوران بالانویچ مشتری‌های کمی نشسته بودند. از میدان گذشت. وارد خیابان جانبی شد و از کنار دو سه خانه مستغلاتی عبور کرد. در پشت این مستغلات زمینی محصور و کشت شده به چشم می‌خورد. بعد به خانه‌های چوبی متعددی رسید. از راهرو یکی از این خانه‌ها به داخل حیاط نگاه کرد. سمت چپش باغچه‌ای دیده می‌شد و در پشت آن، ساختمان کارخانه‌ای. در گوشه حیاط بدون زحمت زیاد، اتاقک چوبی سفیدرنگی را که دنبالش می‌گشت، یافت. وارد آن شد، در را پشت سر خود

بست و به قضای حاجت پرداخت؛ بعد از جیب بارانی خود تپانچه را بیرون آورد و آن را به داخل گودال توالت انداخت. وقتی دوباره وارد خیابان شد احساس تشنگی شدیدی کرد. گلو و لبش خشک شده بود. به میدان سرخ بازگشت و در کنار پیشخوان دکه‌ای خیابانی، لیوان بزرگی آبجو خرید و لاجرعه سرکشید. بعد از نزدیک‌ترین راه به طرف مرکز میدان خرید به راه افتاد. وقتی وارد میدان شد، متوجه جمعیت انبوهی شد که میدان را پُر کرده بودند. هنگامی که به میان جمعیت اطراف دکه‌ها رسید از نخستین کسی که با او برخورد پرسید: «چه خبر است؟»

آقایی پیر با ریشی بزی و کلاهی حصیری شانه‌هایش را بالا انداخت. چیزی نمی‌دانست. آن‌جا ایستاده بود. به این خاطر که دیگران هم آن‌جا ایستاده بودند. مرد کوتوله‌ای که چند قدم آن‌طرف‌تر به دوچرخه تکیه داده بود، توجهش جلب شد:

«قرار است خبر مهمی را پخش کنند. حتماً درباره‌ی خاتمه جنگ

است»

مردی که کلاه حصیری بر سر داشت چهره‌اش درهم رفت و دستش را تحقیرکنان تکان داد و دور شد.

جوانک به چلمیکی گفت: «تقریباً وقتش رسیده است»

تراکم جمعیت بازهم بیشتر شد. عابران بیشتری توقف کردند. ناگهان از بلندگوها صدای خش‌خش زیادی بلند شد. صدای «آلو، آلو» بر فراز سِرانبوه تراکم جمعیت پخش شد.

«این‌جا ورشو. صدای لهستان با تمام فرستنده‌های لهستانی وابسته به صدای لهستان. یک خبر مهم را به آگاهی شما می‌رسانیم. امروز هشتم ماه مه، فرماندهی کل ارتش آلمان در خرابه‌های برلین قرار داد تسلیم بی‌قید و شرط آلمان را امضاء کردند. کایتل، فریده‌بورگ و اشتومف به عنوان بالاترین مقامات نظامی قرارداد را امضاء کردند.

مارشال ژوکف فرمانده کل قوای شوروی، مارشال هوایی تیدر فرمانده

کل قوای متفقین قرارداد را امضاء کردند. افراد زیر به هنگام امضای قرارداد تسلیم به عنوان شاهد در جلسه حضور داشتند: ژنرال اسپاتز فرمانده نیروی استراتژیک هوایی ایالات متحده آمریکا، ژنرال دولتر دوئاسین، رئیس ستاد ارتش فرانسه...»

توده جمعیت ساکت ایستاده بود. هیچکس تکان نمی‌خورد. هر کس در نقطه‌ای که نخستین کلمات را شنیده بود، می‌خکوب شده بود. اتومبیل‌های در حرکت متوقف شده بودند. صدای بوق اتومبیلی سکوت را شکست. گوینده ادامه داد: «فردا صبح نخستین روز صلح در اروپا خواهد بود. لهستان و تمامی کشورهای جهان، سقوط آلمان هیتلری، شکست ترسناک‌ترین دیکتاتوری جهان، پایان پیروزمندانه وحشتناک‌ترین جنگ تاریخ و آغاز دوران دایمی صلح، آزادی و خوشبختی را شادمانه جشن می‌گیرند.»

برای تجلیل از پیروزی‌های ملت لهستان و هم‌پیمانان بزرگش برمتجاوزان آلمانی، به خاطر پیروزی دمکراسی بر ناسیونال سوسیالیسم و فاشیسم و پیروزی آزادی و عدالت بر بردگی و بی‌عدالتی، شورای وزیران طی اطلاعیه‌ای اعلام کرد که روز نهم ماه مه ۱۹۴۵ را به عنوان روز پیروزی و آزادی جشن می‌گیرد»

همین که صدای گوینده خاموش شد، سرود ملی، در سکوتی که همه‌جای میدان را فرا گرفته بود، پخش شد. سرود که به پایان رسید، برای مدتی طولانی هیچکس حرکت نکرد. آهسته و در سکوتی عمیق، جمعیت به تدریج پراکنده شد.

دربان چاق در آستانه در ورودی هتل مونیپل ایستاده بود.

چلمیکی گفت: «عجب، جنگ هم تمام شد»

دربان بینی‌اش را بالا کشید. چشم‌های سرخ شده‌اش از پشت

عینک دیده می‌شد.

«آره، آره. ای کاش این خبر را می‌توانستیم در ورشوئی که ویران

نشده بود بشنویم...»

چلمیکی گفت: «آره»

کلید اتاقش را برداشت و از پله‌ها بالا رفت. ابتدا سری به توالت زد. در آنجا اوراق هویت تقلبی اش را با نام چی ژوفسکی پاره کرد و آنها را در جاتوالتی ریخت و آب سیفون را کشید. همه خرده کاغذها با کشیدن سیفون آب پایین نرفت. کمی صبر کرد و سیفون آب را دوباره کشید. این بار باقیمانده پاره کاغذها همه با آب رفت. وارد اتاق شد، پالتو و کلاهش را به کنار گذاشت و با لباس روی تختخواب افتاد. فوراً خوابش برد.

* * *

کوسکی پیش از آن که منزل را ترک کند، نگاهی به آشپزخانه انداخت. در آستانه در گفت: «روزالیا! نمی‌دانی سرکارخانم کجاست؟»

خانم آلیسیا از آشپزخانه گفت: «این جا هستم»

وارد راهرو شد. خانم آلیسیا با قیافه‌ای متعجب پشت سرش به راه افتاد. وقتی چشمش به آنتونی افتاد که پالتو و کلاه پوشیده است بیشتر متعجب شد:

«چطور شد، می‌روی بیرون؟»

مرد آهسته و آرام گفت: «آره، از یک گوشه نشستن خسته شده‌ام.

به هر حال بهتر است که آدم کمی هم هوای تازه بخورد»

زن با خوشحالی گفت: «خوب، خدا را شکر! خواهی دید که حالت

را جا می‌آورد. برای شام برمی‌گردی؟»

«البته. الآن ساعت چند است؟ هنوز ساعت پنج نشده است»

زن تا دم در بدرقه اش کرد:

«فکرش را بکن، ببین چه اتفاقی برای من افتاده... فرستادم کلمپنر

آمد شیر آب را درست کند، دائماً چکه می‌کرد، صد زلوتی دستمزد گرفت و

رفت و من فکر کردم همه چیز روبه‌راه شده و حالا که به آشپزخانه آمدم

دیدم که شیر آب دوباره چکه می‌کند. این‌ها چه جور آدم‌هایی هستند. در

این دوروزمانه دیگر به هیچکس نمی‌شود اعتماد کرد»

کوسکی به فکر فرو رفت:

«بهبش بگو دوباره بیاید»

«کلمپنر؟ باز هم برای کارش صد زلوتی دیگر می‌گیرد...»

«خواهیم دید. من باهاش صحبت می‌کنم»

«تو؟»

«البته»

زن از تعجب زبانش بند آمد. کوسکی در را باز کرد و دم در حیاط ایستاد. پس از آن پیش از ظهر ابرآلود، اینک آسمان به تدریج باز می‌شد و نور ملایم خورشید همه جا را می‌گرفت. هوا شفاف و تازه شده بود:

«چه هوای مطبوعی است! تا شکوفه دادن یاس‌ها چیزی نمانده

است»

رویش را برگرداند و نگاهش به دیوارهای ویران ویلا افتاد. خانم

آلیسیا فوراً متوجه شد:

«می‌بینی چه بلایی سرِ منزلمان آمده...»

«اصلاً ناراحت نشو. دوباره همه چیز روبه‌راه می‌شود»

زن نمی‌توانست درک کند که چه اتفاقی موجب تغییر رفتار او شده

است. غمگین پرسید:

«می‌دانی چیه؟»

«ها؟»

«حواسم دائماً پیش آندره‌یی است...»

کوسکی با دست حرفش را رد کرد: «آخ!»

«کار درستی بود که گذاشتم برود؟»

«عزیز من! آندره‌یی که دیگر بچه نیست. آدم بالغی شده. خودش

می‌داند چکار کند. من وقتی به سن و سال او بودم کاملاً استقلال داشتم و

کار می‌کردم. اگر تا به حال یاد نگرفته باشد که به کار اهمیت بدهد، ماهم

دیگر قادر نیستیم به او یاد بدهیم»

زن گفت: «آره» و سعی کرد از آندره‌یی دفاع کند: «اما تو فراموش می‌کنی که پسرک تحت چه شرایط غیرعادی بزرگ شده...»
 «درست است، درست است. دقیقاً زندگی تحت چنین شرایطی می‌توانست به او احساس مسؤولیت را یاد بدهد. من هم زندگی راحتی نداشتم. ضمناً زیاد هم نباید اغراق کرد. هرچه بوده گذشته و دیگر لزومی ندارد که تکرار شود. اما اگر به دنبال پول درآوردن آسان و مشکوک باشد و این عمل را به تحصیل و کار ترجیح بدهد، آن وقت دیگر کاری نمی‌شود کرد. خودش بهتر می‌تواند تصمیم بگیرد که چه کاری برایش مناسب‌تر است»

زن آهسته گفت: «واقعاً خودش بهتر می‌تواند تصمیم بگیرد؟ این اواخر به نظرم رفتارش خیلی عجیب شده است»
 مرد دست زن را فشرد: «آلیسای عزیز من! هر آدمی که وجدانش ناراحت باشد، به نظر دیگران عجیب و غریب می‌آید»
 کنار در ایستاد و بار دیگر رویش را برگرداند:
 «یادت نرود روزالیا را پیش کلمپنر بفرستی»
 شق ورق مانند گذشته با گام‌هایی سبک به سمت پایین خیابان به راه افتاد. جنگ به پایان رسیده بود و دنیا دوباره به همان کارهای عادی و طبیعی خود بازگشته بود. انسان‌ها دوباره حق یک زندگی مرتب و منظم را به دست آورده بودند. گذشته چطور؟ گذشته را باید به گذشته وا گذاشت؛ با تمامی چیزهایی که به آن وابسته بود. با درد و رنج انسان‌ها و شکست‌هایشان.

نخستین روز صلح بزرگ‌گذشته خط بطلان کشید. دیگر مهم نبود که آدمی در گذشته چه می‌کرده است. آنچه مهم بود این بود که اینک چه کار می‌کند. جنگ مسایل و مشکلات خودش را داشت و صلح نیز. با این افکار بود که کوسکی مصمم شده بود با شچوکا ملاقات کند و مطمئن بود که

شچوکا نیز اگر آدم عاقلی باشد، واقعیت‌ها را واقعاً همانطور می‌بیند که هستند.

در بین راه به چند نفر از آشنایان برخورد. اگر این آشنایان دو روز قبل او را دیده بودند، مطمئناً قادر به شناسایش نبودند. اما امروز مانند گذشته و با احترام فراوان به او سلام می‌کردند. او هم تعجب نمی‌کرد. وقتی با پالتو و کلاه، پیش از ترک خانه جلو آئینه ایستاد، احساس کرد که تصویرش شبیه زمانی است که هنوز به اردوگاه کار اجباری نرفته بود: مردی مرتب و منظم، میانسال با پیشانی بلند، چهره‌ای مردانه و نگاهی نافذ. در آن لحظه فکر می‌کرد چه کسی می‌داند که شوق زندگی کردن، اساس اخلاق نیست.

از سال‌ها پیش به این طرف میدان مرکزی شهر را ندیده بود؛ اینک از این همه رفت و آمد، آدم‌ها و اتومبیل‌ها به حیرت افتاده بود. در مقایسه با دوران پیش از جنگ حیرت‌انگیز می‌نمود. مردم فقیرتر و گرفته‌تر به نظر می‌آمدند و به خانه‌ها توجهی نشده بود و جنگ تأثیر زیادی از خود به جا گذاشته بود. تنها چیزی که به چشم می‌خورد کامیون‌های خاک گرفته ارتشی بود.

خاک‌روبه‌ها را بی‌خیال در پیاده‌روها خالی می‌کردند. با وجود تمام این اوضاع و احوال حقارت‌بار، زندگی پرهیاهو با همه تنوع رنگارنگش جریان داشت. پرچم‌های سرخ و سفید از خانه‌ها آویزان بود. از بلندگوها همان مارش قدیمی «زیر پرچم» به گوش می‌رسید. از هتل مونوپل هم پرچم بزرگی آویزان شده بود. دربان چاق از پشت عینکش نگاهی به کوسکی تازه وارد انداخت.

فوراً حدس زد که باید از مشتریان پیش از جنگ باشد.
کوسکی پرسید: «مهندس شچوکا در کدام اتاق است؟ ظاهراً باید در اتاق شماره هجده باشد؟»

از چهره دربان می‌شد دریافت که تحت تأثیر قرار گرفته است:

آهسته گفت: «این جا بود»

«چطور مگر؟ از این جا رفته؟»

دربان حالتی پرمعنی به چهره اش داد:

کوسکی بی آن که چیزی از رفتار او درک کند پرسید: «چطور؟»
«کشته شده»

با این جمله به نظرش رسید که موضوع تمام شده است و شروع به تماشای نامه‌هایی کرد که کنار باجه رویهم انباشته بود. کوسکی مدت زیادی را به تماشای پاکت‌های پستی رنگارنگ گذراند.
پرسید: «کی؟»

دربان عینکش را که مرتباً از روی بینی اش سُرمی خورد جابه‌جا

کرد:

«امروز»

کوسکی مدتی متحیر آن‌جا ایستاد و بعد رویش را برگرداند و به طرف در خروجی به راه افتاد. در راهرو مردی از روی صندلیش برخاست. فوراً پودگورسکی را شناخت و به سرعت به طرفش رفت:
«چطور اتفاق افتاد؟ واقعیت دارد؟»

«بله»

«چه کسی این کار را کرده و کجا اتفاق افتاده؟»

«چه کسی؟ همانی که همیشه بوده»

با نگاهی پرسیان به کوسکی گفت: «منتظرتان بودم»
«منتظر من؟»

«بله، می‌خواستم با شما حرف بزنم»

«خواهش می‌کنم. کجا، این جا؟»

«نه. با هم می‌رویم به کمیته مرکزی حزب. خیلی از این جا دور

نیست. آن روبروست»

«بسیار خوب»

ساکت از این سوبه آن سوی بازار رفتند. در مقابل درِ ورودی از برابر چند میلیشیای مسلسل به دست گذاشتند. پود گورسکی در طبقهٔ اول، کوسکی را از راهرویی عبور داد که اتاق‌های بسیار بزرگ با سقف‌های بلند داشت. اتاق‌ها پر از افراد ارتشی و شخصی بود. صدای ماشین‌های تحریر با همهٔ مردم درهم آمیخته بود. آخرین اتاق هم مانند اتاق‌های دیگر بزرگ بود و خالی. تقریباً مبلی در آن نبود. فقط یک میز تحریر و چند صندلی در آن قرار داشت. پنجره‌ها به سوی بازار باز می‌شد.

کوسکی پرسید: «پیش از جنگ این جا چی بود؟»

پود گورسکی پنجره را بست:

«این جا؟ موزهٔ ملی و دردوران اشغال، ژاندارمری آلمان‌ها»

کوسکی سر تکان داد: «درست است. ولی البته همهٔ مجموعه‌هایش

تابود شد.»

«بله»

کوسکی یک صندلی را به طرف میز تحریر کشید، رویش نشست و با چهره‌ای استفهام‌آمیز، پود گورسکی را نگاه کرد. پود گورسکی کنار پنجره بود. بسیار خسته و درمانده می‌نمود.

«می‌خواستید با من حرف بزنید؟»

«بله، تصور می‌کنم که شما حدس می‌زنید که می‌خواهم دربارهٔ چی با

شما حرف بزنم؟»

کوسکی با خونسردی پاسخ داد: «مطمئناً. حدس نمی‌زنم، می‌دانم»

«خوب؟»

«آقای مهندس شچوکا به شما چه گفته است؟»

«آنچه به شما مربوط می‌شود»

«خوب، چی گفته؟»

پود گورسکی حرکت تندی کرد.

«خودتان نمی‌دانید چه گفته؟ باید برایتان تعریف کنم؟ این که شما

اصولاً جرأت می‌کنید که در چشم آدم نگاه کنید... واقعاً شرم آور است!»
مدتی سکوت شد. ناگهان پود گورسکی نزدیک تر آمد. آرام گفت:
«ولی به هر حال این مسأله شماسست. آنچه را که به من مربوط می‌شود می‌توانم
در چند جمله بیان کنم: براساس توضیحات رفیق شچوکا، ماجرا را همین امروز
به سازمان امنیت احاله می‌کنم»

کوسکی سکوت کرد تا سرانجام پرسید: «تمام شد؟»
«بله. تمام شد»

رویش را برگرداند به طرف پنجره رفت.

کوسکی پرسید: «حرف دیگری ندارید که به من بزنید؟»
پود گورسکی سکوت کرد. کوسکی از جا برخاست.

«بسیار خوب، حالا اجازه می‌دهید که من چند کلمه ای حرف بزنم؟»
پود گورسکی زیر لب گفت: «حرف بزنید!»

«حتماً باید از پنجره به بیرون نگاه کنید؟ من عادت ندارم که با پشت

افراد صحبت کنم»

«ولی ضربه زدن به پشت افراد را که بلدید و به آن عادت کرده اید؟»

کوسکی همچنان او را نگاه کرد. به آرامی پاسخ داد: «چرا. شما
نمی‌توانید تصور کنید که آدم در طول زمان به چه چیزهایی عادت می‌کند. به
نظرم می‌رسد که شما مطلبی را نمی‌فهمید یا نمی‌خواهید بفهمید و آن این است
که جنگ و به خصوص جنگی که ما تحمل کردیم از آدم‌ها شخصیت‌های
متفاوتی ساخته است... از بعضی‌ها قهرمان و از بعضی‌ها جنایتکار. این طور
نیست؟»

پود گورسکی سکوت کرد. پشت میز تحریر ایستاد، خم شد و
دست‌هایش را به روی میز تکیه داد.

کوسکی پرسید: «خیال ندارید به من جواب بدهید؟»

پود گورسکی سرش را بلند کرد و با صدایی گرفته گفت: «مثل این
است که شما هنوز نمی‌دانید چرا من از شما دعوت کردم به این جا بیایید. خیال

ندارم با شما جروبحث کنم که کی در زمان جنگ قهرمان بوده و به چه دلیل و کی نه. روشن شد؟»

«کاملاً. به همین علت هم می‌خواستم برایتان توضیح بدهم که به حرف من درست توجه نکرده‌اید. اصلاً خیال جروبحث با شما را ندارم. فقط می‌خواستم شما را که تا اندازه‌ای با نظریات قبلی آشنایی دارید، از نظر فعلی خود نیز مطلع کنم»

«بہتر است نظرتان را برای دادگاہ شرح بدهید»

«ولی شما که از همین حالا حکم محکومیت مرا صادر کرده‌اید! نه. شما باید به حرف‌های من گوش کنید. خیال ندارم از آشنایی گذشته‌تان سوءاستفاده کنم ولی شما به دلایل انسانی اجازه بدهید من حرف بزنم»

پودگورسکی لحظه‌ای تأمل کرد و گفت: «باشد، ولی کوتاه»

«می‌خواهم از تجربیاتم نتیجه بگیرم که به هنگام جنگ، غرایز بسیاری در انسان‌ها بیدار می‌شود. اما حالا جنگ تمام شده است. تصور می‌کنم که با بازگشت به شرایط انسانی و طبیعی، زمان آن فرا رسیده است که اجتماع را از نو مورد ارزیابی قرار دهیم. انسان‌ها در زمان اشغال رفتارهای گوناگونی داشته‌اند. خیلی‌ها نتوانسته‌اند این کابوس وحشتناک را تحمل کنند. الآن خیال ندارم که با تجزیه و تحلیل بگویم کدام یک گناه بزرگتری است: گناه کسانی که فردی را به جنایت می‌کشاند و یا گناه کسانی که جنایت می‌کنند. واقعیت جنایت سر جای خودش باقی است.»

آیا معنی این حرف این است که انسان‌ها تحت شرایط طبیعی نمی‌توانند از نوبرای جامعه خود فردی شرافتمند و پُرفایده باشند؟ فکر کنید مثلاً آدمی به نام ایکس که در بازداشتگاه از همبندان خود دزدی می‌کرده دوباره به شغل اولش برگردد و دیگر گرسنگی نکشد. بازهم دزدی می‌کند؟ یا آقای ایگرگ که بر حرفه‌ای مسلط است و به صورت یک جنایتکار درآمد، بازهم آدمی شریر باقی می‌ماند؟» با جمله «فقط یک لحظه دیگر» به مقابله با بی‌حوصلگی پودگورسکی آمد. «تا این جا من مسأله را به صورت نظری طرح کردم و فقط به

خود مسأله پرداختم. حالا خیال دارم راجع به خودم حرف بزنم. نمی دانم آقای مهندس شچوکا درباره من به شما چه گفته است. شاید در برخی از موارد غلو کرده باشد. اما به هر حال هر چه باشد من چیزی را انکار نمی کنم. شما به قدر کافی مرا می شناسید و می دانید که نظرم درباره مسؤلیت چیست. من به راستی خطاهای بزرگی مرتکب شده ام. اما فکر نمی کنید که من حالا به نسبت گذشته آدم دیگری شده ام؟ آیا نباید مانند پیش از جنگ آدم به درد بخوری باشم و مورد احترام قرار بگیرم؟ و سرانجام چه کسی از به محاکمه کشاندن من بهره برداری خواهد کرد؟

در مورد شکل ظاهری این محاکمه اصلاً نمی خواهم صحبتی بکنم. ادعای نامه شما در این ماجرا چندان جدی نیست. شما باید چند شاهد هم داشته باشید. فکر کنیم که شما شاهد هم پیدا کردید و من محکوم شدم. بعدش چه اتفاقی می افتد؟ چه نفعی به شما می رسد؟ حداکثرش این است که یک آدم از دنیا کم می شود و آن هم درست در زمانی که نیاز به آدم ها خیلی زیاد است. دیگر چی؟ بسیاری از آدم هایی که مرا خوب می شناسند خواهند گفت: وقتی آدمی مثل او این چنین زمین بخورد، وای به حال دیگران. به شما قول می دهم که این محاکمه چندان اساسی نخواهد بود. و به هیچ وجه به اعتماد متقابل انسان ها کمکی نخواهد کرد. آیا نفع اجتماعی این محاکمه باید این باشد؟ نه، آقای فراینک» دستش را با حالتی معنی دار بلند کرد: «شما هم مثل من خوب می دانید، منی که در بازداشتگاه مورد نفرت بوده ام و خودم این را تأیید می کنم، اینک که جنگ به پایان رسیده است، قادرم برای جامعه ام همان قدر مفید باشم که پیش از جنگ و شاید هم بیشتر. یک حرف دیگری هم با شما داشتم. حالا با شما به عنوان یک فرد حرف می زنم. یادتان باشد که از نظر سیاسی، ملت های باهوش و پرتجربه به همین شکل استدلال می کنند. جنگ وجود دارد و صلح. بین این دو، پرتگاه است. و ضمناً ملاک و معیارهایی برای زمان جنگ و معیارهایی برای دوران صلح وجود دارد. نخستین روز جنگ، خطی بردوران صلح می کشد و نخستین روز صلح خطی برزمان جنگ.

آنچه در زمان جنگ معتبر بوده، دیگر در زمان صلح اعتباری ندارد، و بالعکس. دشمن دیروزی می‌تواند امروز دوست باشد. آقای پودگورسکی، زندگی چنین است: «چهره جنگ و چهره صلح. لزومی ندارد که آن‌ها را برهم منطبق کنیم و به شما تأکید می‌کنم که هیچ‌گاه دو انسان مختلف را کنار هم قرار ندهید. آن کسی مورد پذیرش است که در زمان معین از نظر اجتماعی سودمند باشد. این همه حرفی بود که داشتم»

از جیبش قوطی سیگاری بیرون آورد و به طرف پودگورسکی گرفت.
«متشکرم»

خودش به تنهایی سیگاری آتش زد و دود آن را فروداد و نشست:
«حالا شما می‌توانید به هر ترتیب که صلاح می‌دانید عمل کنید. من به سهم خودم دیگر چیزی ندارم که بگویم»
پودگورسکی مدتی طولانی سکوت کرد. مردی که سال‌ها برخوردار از صداقتی تردیدناپذیر بود و همیشه ستایشش می‌کرد، به همین سادگی همه چیز خود را رو کرد.

فلاکت این انسان تهوع آور بود. او توانسته بود جلاد بازداشتگاه و ابزاری مطمئن در دست جنایتکاران باشد. می‌توانست انسان شریفی باشد. اما او فقط توانسته بود زنده بماند. زنده ماندن به هر قیمت. به قیمت نیکی و بدی. اگر زندگی حقارت را ایجاب می‌کرد، حقیر می‌شد، و اگر طالب فضیلت انسانی بود، به آن دست می‌یافت. این آدم واقعاً کی بود؟ چه کسی او را به صورت برده درآورده بود؟

شچوکا مطلب را چگونه گفت؟ ورشکستگی یک جاسوس بورژوا. پودگورسکی برای یک لحظه به حدی احساس خستگی کرد که بهتر دانست گفتگو را قطع کند و از چنگ این ماجرای زشت بگریزد. بی اختیار دستی به پیشانی کشید. چه کار کند؟ بگذارد این آدم از این جا برود؟ جنایاتش را به دست فراموشی بسپارد؟ کاری به کارش نداشته باشد؟
خواست از پشت میز برخیزد و بگوید: بروید. ولی خون به طرزی

دردناک تا شقیقه هایش بالا آمد. از خودش پرسید: می‌خواستم چکار کنم؟ شریک ساکت یک جنایت باشم؟ دلایل جویانه و دروغش را بپذیرم؟ من؟ بلادرنگ آرامشی وجودش را فرا گرفت. فقط قلبش هنوز کمی تند می‌زد که به تدریج آرام شد.

با اطمینان گوشی تلفن را برداشت و شماره تلفن سازمان امنیت را گرفت.

احساس کرد که کوسکی از آن سوی میز تحریر با کنجکاوای زیاد نگاهش می‌کند. پود گورسکی حتی نگاهش نکرد زیرا می‌ترسید که ناگهان ورونا رفته باشد. اما ورونا بلافاصله گوشی را با همان زنگ اول برداشت.

پود گورسکی گفت: «آلو. منم. کمی وقت داری؟»

ورونا پرسید: «کی؟ همین الآن؟»

«اگر ممکن باشد، آره»

«می‌آیی به اینجا؟»

«طبعاً. درباره موضوعی است که می‌تواند مورد توجه تو باشد»

پود گورسکی گوشی را گذاشت و رویش را به طرف کوسکی برگرداند. مدتی در سکوت به یکدیگر خیره شدند. از اتاق مجاور صدای همهمه و صدای ماشین تایپ به گوش می‌رسید. به همان اندازه که سکوت در اتاق دوام می‌یافت، چهره کوسکی رنگ پریده‌تر می‌شد، گویی تمامی خوش دارد از بدنش خارج می‌شود، و بعد رنگ صورتش خاکستری شد.

پود گورسکی فکر کرد، کافی است. صندلیش را با پا عقب زد، ایستاد و با صدایی بلند گفت: «ما همین الآن راه می‌افتیم»

کوسکی تکان نخورد. آیا کار از کار گذشته بود؟ نتوانست گفتگوهایی را که در آخرین قسمت صحبت‌هایشان باهم داشتند، بفهمد یا درک کند. فقط یک احساس داشت و آن این که باید از جا برخیزد و قدم به قدم به سوی پرتگاه به راه بیفتد. با خود فکر کرد، بازی را باخته‌ام. اما در عین حال احساس کرد که این استنباط مه‌آلود از سنگینی شکست، گویی در خارج از وجود او قرار

دارد و این شکست با او بیگانه است و به او ارتباطی ندارد. پیش خود فکر کرد، مصرف قرص خواب آور در شب برایش مفید نیست.

* * *

چلمیکی نفس عمیقی کشید و از جا برخاست. با این احساس که از خوابی سنگین برخاسته است و ساعت هاست که خوابیده و شب است. فوراً بیدار شد. اتاق به تدریج در تاریکی فرو می‌رفت اما در بیرون هنوز روز بود. به ساعت نگاه کرد. چیزی به هشت و نیم نمانده بود. به سرعت از رختخواب بیرون آمد. صورت عرق کرده‌اش را با دست پاک کرد، به موهایش شانه زد، و با عجله کیف دستی‌اش را برای بستن آماده کرد: لباس خواب، حوله، صابون، مسواک و یک پیراهن کثیف را در کیف دستی قرار داد. بعد پالتویش را پوشید و کلاه بر سر گذاشت. در آستانه در یک بار دیگر برگشت و از لیوان آب، چندتا از بنفشه‌های پژمرده را برداشت. هنوز معطر بودند. آب لیوان را دور ریخت و بنفشه‌ها را در جیب بارانی‌اش گذاشت.

دربان از این که چلمیکی به او گفت حالا اتاق خالی است، تعجب کرد:

«هنوز وقت دارید. قطار کراکوی حوالی نیمه شب حرکت می‌کند»

چلمیکی پاسخ داد: «مانعی ندارد. قبلاً مقداری کار دارم که باید

انجام بدهم.»

پیرمرد عینکش را جابه‌جا کرده و به تنظیم صورت حساب پرداخت. گفت:

«سه شب»

چلمیکی سر تکان داد:

«دقیقاً سه شب»

احساس کرد از زمانی که در این جا تقاضای اتاق کرده بود، سال‌ها می‌گذرد. در بان آهسته می‌نوشت و آهسته‌تر حساب می‌کرد. چلمیکی به سختی می‌توانست عجله‌اش را پنهان کند. سرانجام صورت حساب آماده شد. پول را پرداخت و به پیرمرد انعام زیادی داد. یک باره چیزی به یادش آمد:

«آها، لطفاً یک بسته سیگار به من بدهید. سیگار مجاری دارید؟»

سیگار را گرفت. از همان سیگارهایی بود که در شب نخست آشنائیش با کریستینا کشیده بود. بسته سیگار را در جیب گذاشت. دربان با چنان حرکات و گفتار اغراق آمیزی از چلمیکی خداحافظی کرد که گویی از نزدیک ترین فرد خانواده اش خداحافظی می کند. در حالی که دست چلمیکی را می فشرد گفت: «یادتان باشد تا زمانی که من این جا هستم، همیشه می توانید سری به این جا بزنید و مطمئن باشید که بهترین اتفاق مونوپل را در اختیار شما می گذارم»

چلمیکی لبخندزنان گفت: «فوق العاده بود!»

هنوز دم در نرسیده بود که دربان صدایش کرد: «وقتی به ورشو رسیدید سلام من پیرمرد اهل ساووی را به خیابان اویاژوسکی برسانید...»
چلمیکی با عجله زیادی از میدان مرکزی گذشت. لحظه ای بی تصمیم توقف کرد و بعد آهسته به راه خود ادامه داد.

چراغ های راهرو ورودی مونوپل روشن شده بود و هزارگاهی کسی داخل می شد و کسی بیرون می آمد. زیر بلندگوها عده ای ایستاده بودند و به اخبار گوش می دادند. صدای گوینده همه میدان را پر کرده بود. پرچم های سرخ و سفید از خانه ها آویزان بود. وسط میدان سرگرم ساختن تریبون چوبی بزرگی بودند. کنار این تریبون، پرچم های بلندی را بر می افراشتند.

چلمیکی تا انتهای پیچ خیابان جلو آمد و ناگهان ایستاد. در نزدیکی ایستگاه اتوبوس در آن سوی میدان دو ماشین باری توقف کرده بودند. به ایستگاه نزدیک شد. ساعت حرکت اتوبوس ها بر تابلویی نوشته شده بود.

آخرین اتوبوس عازم کالینووا یک ساعت پیش حرکت کرده بود. اتوبوس بعدی فردا صبح ساعت هفت حرکت می کرد. از راننده ها پرسید. که به کجا مسافرت می کنند. یکی از آن ها به جایی نمی رفت و یکی دیگر به ورشو.

یکی از راننده ها از او پرسید: «می خواهی کجا بروی؟»

چلمیکی نام نخستین شهر بزرگ بعد از کالینووا را گفت. راننده

شانه اش را بالا انداخت:

«دیوانگی است... شب‌ها در آن جنگل‌ها؟»

می‌خواست جوابش را بدهد که در پیاده‌رو چشمش به گروهی از سربازان افتاد که به آن سوی آمدند. به نظرش رسید که می‌خواهند به طرف میدان بپیچند. دستی به لبه کلاهش کشید و آرام در جهت مخالف به راه افتاد. در انتهای میدان، جایی که گروهی در زیر بلندگوها به اخبار گوش می‌دادند، در گوشه‌ای، چشمش به گروه دیگری از سربازان افتاد. این بار نیز راهش را عوض کرد. پس از مدتی وارد کوچه‌ی جانبی میدان شد. همه جا ساکت بود. عابران کمی در رفت و آمد بودند. شعاع طلایی رنگ خورشید طبقه‌ی اول ساختمان‌های یک سوی کوچه را می‌پوشاند. قسمت تحتانی منازل و سوی دیگر کوچه به کلی در سایه بود. از مقابل مغازه‌ای گذشت. سبد جلودر باز مغازه مملو از تریچه‌های ریز و گلی بود. زنی لاغر اندام سرگرم انتخاب بهترین دسته تریچه‌ها بود. کمی آن طرف‌تر، صدای ضربه‌ی چکش‌هایی از زیرزمین به گوش می‌رسید. بعد دکه‌ی روزنامه‌فروشی بود و پیرمرد کوچکی در کنار آن.

پشت سر مرد، سگ پا کوتاهی جست و خیز می‌کرد. روی شیروانی براق خانه‌ای که خورشید بر آن می‌تابید، کبوتران بغبغومی کردند. چند خانه آن طرف‌تر از یکی از حیاط‌ها صدای سازدهنی شنیده می‌شد.

مقداری از کوچه را پیمود و بعد وارد کوچه‌ی جانبی شد که آن هم بسیار خلوت بود ناگهان ایستاد. این‌جا چکار داشت؟ چه چیز او را به این‌جا کشانده است؟ واقعاً تصمیم داشت به کالینوا سفر کند؟ ایستگاه قطار درست در آن سوی شهر واقع بود. تا حرکت قطار هنوز یک ساعت وقت داشت. یک ساعت. شاید کریستینا هنوز منتظر باشد. ناگهان دچار دلهره شد که آیا به موقع خواهد رسید یا نه. به سرعت عقب‌گرد کرد با عجله از نبش خیابان گذشت و ناگهان چشمش به سه سرباز مجهز به مسلسل افتاد که چند قدم آن طرف‌تر از وسط خیابان پیش می‌آمدند.

خودش را جمع و جور کرد و به سرعت برق برگشت. پشت سرش شنید:

ایست!

تا نبش کوچه فقط چند قدم فاصله داشت. با یک دست محکم کیفش را گرفت و با دست دیگر در جیب پالتویش دنبال تپانچه گشت. درست در لحظه ای که به یاد آورد اسلحه ای با خود ندارد، تیری به قفسه سینه اش خورد و نفسش بند آمد.

در خود جمع شد. صدای خفه و گرفته تیرهای دیگری که گویی از ورای مه می آمدند به گوشش خورد. کیف از دستش رها شد و خودش در خیابان درغلطید. بالای سرش پرچم سفید و سرخ بزرگی را دید. و بالا تر از آن، آسمان بسیار دور و آبی را.

با خود گفت این پرچم از کجا آمده است؟ چه خبر شده؟ یکی از سربازان کیف را برداشت. دیگری کنار او زانوزد و با عجله جیب هایش را گشت. در یکی از جیب ها، بنفشه های پژمرده بود. آن ها را دور ریخت. بعد دکمه های پالتوش را باز کرد.

سرباز سوم که با مسلسل در کناری ایستاده بود پرسید: «خوب!»
سربازی که زانوزده بود از جیب کت او دفترچه شناسائیش را بیرون آورد و به سرباز دیگر داد.

سرباز آن را ورق زد و در جیب گذاشت. سرباز دیگری پس از دیگری اشیاء، داخل کیف را روی پیاده رو پرت کرد.

لباس خواب، پیراهن کثیف، صابون...

هر سه سرباز به همدیگر نگاه کردند.

آن یکی که زانوزده بود گفت: «لعنت!»

روی ما کیک خم شد. هنوز جان داشت. چشم هایش باز، اما نگاهش

مات و بی روح بود. سرباز گفت:

«جوان! جوان آخر چرا فرار کردی؟»

پایان

انتشارات توس منتشر می‌کند

حافظ
به اهتمام: هوشنگ ابتهاج	واژه‌های عرب در قرآن
آرتور جفری
ترجمه فریدون بدره‌ای
بندھتی
ترجمه مهرداد بهار	تجلی اسطوره در شعر حافظ
محمد سرور مولایی
مجموعه رسائل خواجه عبدالله انصاری
بداهتمام: محمد سرور مولایی	افسون شهرزاد
جلال ستاری
خاکستر و الماس
ترجمه هوشنگ طاهری	جان‌های آشنا
جلال ستاری
دائرة المعارفهای فارسی
ترجمه محمدعلی معزی	نمادهای جان
اثر بزرگ، یونگ
ترجمه جلال ستاری
رؤیا و رؤیا
یک زمان بلند از:
اصغر الهی	دانش اساطیر
تألیف و ترجمه جلال ستاری
دیگر سیاوشی نمانده
مجموعه داستان: اصغر الهی	حکومت نادرشاه
ویلم فلور
ترجمه ابوالقاسم سری
داستانهای کوتاه ایران و جهان
دفتر اول: به کوشش صفدر
تقرزاده و اصغر الهی	سفرنامه جیمز موریه به ایران
دز ۲ جلد
ترجمه ابوالقاسم سری
بررسی و تحقیق
کتاب دوم توس	هفتاد سخن
جلد سوم: زبان و ادبیات فارسی
دکتر پرویز ناتل خانلری
پیرمرد و افسر بازجو
میرجا الیاده
ترجمه شاپور رزم‌آزما	دیوان کامل ملک الشعراء بهار
به اهتمام: مهرداد بهار

قتل وزیر مختار

یوزی تینیاقوف

ترجمه اسکندر ذبیحیان

سفرنامه‌های ایران

دکتر محمدامین ریاحی

گزیده مرصاد العباد

با تجدید نظر و حروفچینی جدید

دکتر محمدامین ریاحی

بازخوانی شاهنامه فردوسی

مهدی قریب

انس التائین

شیخ احمد جام (زنده ییل)

به اهتمام دکتر علی فاضل

ریختشناسی قصه‌های پریان

ولادیمیر پراپ

ترجمه فریدون بدره‌ای

دختر سروان

پوشکین

ترجمه دکتر پرویز ناتل خانلری

نص النصوص

به تصحیح هانری کربن

رستم و سهراب

به روایت سخنوران

به اهتمام جلیل دوستخواه

تريستان و ايزوت

ژوزف بدیه

ترجمه دکتر پرویز ناتل خانلری

ملاحظاتى در باب تاريخچه مزدك

اوتاکر کلیما

ترجمه جهانگیر فکری از شاد

بیست داستان

لوبچی پیراندلو

ترجمه دکتر زهرا خانلری

سیاه مشق

مجموعه اشعار: ه. الف. سایه

(هوشنگ ابتهاج)

گذری در ادبیات کودکان

شورای کتاب کودک

شبگیر

مجموعه اشعار: ه. الف. سایه

(هوشنگ ابتهاج)

بر ساحل گویر نهک

یر و هشریرامون، خور، بیابانک، جندق و...

عبدالکریم حکمت یغمایی

یادگار خون سرو

مجموعه اشعار: ه. الف. سایه

(هوشنگ ابتهاج)

برگزیده قرچ بعد از شدت

دکتر اسماعیل خاکمی

برگزیده اخلاق ناصری

با تجدید نظر جدید

دکتر علوی مقدم و دکتر اشرف

بانگ نای

یک منظومه بلند از:

ه. الف. سایه

سرفنامه

نظامی گنجوی

به اهتمام دکتر بهروز ثروتیان

ایران شناخت

(یادنامه پرفسور آ. و. ویلیامز جکسن)

گزارش جلیل دوستخواه

جانهای آشنا

جلال ستاری

تفسیر طبری

به اهتمام حبیب یغمایی

